

Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens proposition 2004/05:170 Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden jämte motioner som väckts i ärendet. Propositionen har beretts vid överläggningar mellan regeringen, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

I propositionen föreslår regeringen att det införs en ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden. Utlänningsnämnden skall upphöra och överprövningen av Migrationsverkets beslut i utlännings- och medborgarskapsärenden skall i stället ske i migrationsdomstolar och i en migrationsöverdomstol. Migrationsdomstolar skall vara vissa av regeringen utsedda länsrätter, och Kammarrätten i Stockholm skall vara migrationsöverdomstol.

Med den nya instans- och processordningen skall enligt regeringens förslag öppenheten i asylprocessen öka. Processen skall vara en tvåpartsprocess med möjlighet till muntlig förhandling vid ett överklagande. Vid överklagande till Migrationsöverdomstolen skall krävas prövningstillstånd. I propositionen föreslås också att möjligheten till ny ansökan tas bort och att en prövning av verkställighetshinder vid avvisning och utvisning i stället skall ske. Regeringen föreslår att säkerhetsärenden skall avgöras av Migrationsverket i första instans och kunna överklagas till regeringen.

Vidare föreslås att en ny utlänningslag skall ersätta nuvarande utlänningslag. Ändringarna innebär bl.a. att den kategori ärenden som i dag faller in under s.k. politisk-humanitära skäl i fortsättningen skall prövas enligt bestämmelsen om skyddsbehövande i övrigt och att begreppet humanitära skäl skall ersättas av begreppet synnerligen ömmande omständigheter. De omständigheter som kommer fram i ett barns ärende behöver dock inte vara av samma allvar och tyngd som när det gäller vuxna personer. I huvudsak föreslås att bestämmelserna i övrigt i den nuvarande utlänningslagen oförändrade förs över till den nya utlänningslagen. Därtill föreslås vissa ändringar och förtydliganden liksom införande i lag av redan gällande praxis.

Ändringar föreslås också i lagen om svenskt medborgarskap och lagen om särskild utlänningskontroll. Därutöver föreslås följdändringar i annan lagstiftning.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 31 mars 2006.

I motionerna tas bl.a. upp frågan om domstolarnas förutsättningar vid genomförandet, om ett s.k. nollställningsbeslut samt om att det för barn skall räcka med särskilt ömmande omständigheter.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker samtliga motioner.

I ärendet finns 14 reservationer och två särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	5
Ärendet och dess beredning.....	8
Utskottets överväganden.....	10
Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden	10
Migrationsverkets handläggning.....	16
Ny ordning för prövning av verkställighetshinder m.m.....	18
Offentligt biträde.....	21
Handläggning av säkerhetsärenden m.m.....	24
Genomförande, ekonomiska konsekvenser och övergångsbestämmelser...	27
Flyktingar och skyddsbehövande i övrigt.....	31
Synnerligen ömmande omständigheter.....	34
Anhöriginvandring.....	37
Uppehållstillstånd vid människohandel.....	40
Arbetsstillstånd.....	42
Lagstiftningen i övrigt.....	45
Reservationer.....	46
1. Rekrytering av nämndemän, punkt 1 (m, fp, kd, c).....	46
2. Rätt till muntlig förhandling, punkt 2 (fp, kd, c).....	46
3. Utseende av offentligt biträde m.m., punkt 3 (fp, kd, c).....	47
4. Säkerhetsärenden, punkt 4 (fp, kd, c).....	47
5. Säkerhetsärenden, punkt 4 – motiveringen (m).....	48
6. Domstolarnas förutsättningar vid genomförandet, punkt 5 (m, fp, kd, c)	48
7. Nollställningsbeslut, punkt 6 (fp, kd, v, c, mp).....	49
8. Uppehållstillstånd i ärenden som rör barn, punkt 7 (fp, kd, c).....	50
9. Förbud mot polisingripanden i skola m.m., punkt 8 (m, fp, kd, c).....	50
10. DNA-prov, punkt 9 (m, fp, kd, c).....	51
11. Anhöriginvandring i övrigt, punkt 10 (fp, kd, c).....	51
12. Uppehållstillstånd vid människohandel, punkt 11 (m, fp, kd, c).....	52
13. Arbetsstillstånd, punkt 12 (m, fp, kd, c).....	53
14. Lagförslagen i övrigt, punkt 13 (v).....	53
Särskilda yttranden.....	56
1. Uppehållstillstånd vid människohandel, punkt 11 (v, mp).....	56
2. Lagförslagen i övrigt, punkt 13 (v, mp).....	56
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	57
Propositionen.....	57
Följdmotioner.....	57
Motion väckt med anledning av skr. 2004/05:47.....	60
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	61
<i>Bilaga 3</i>	
Reservanternas lagförslag.....	132
<i>Bilaga 4</i>	
Justitieutskottets yttrande 2004/05:JuU1y.....	134

Bilaga 5

Offentlig utfrågning.....	146
---------------------------	-----

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Rekrytering av nämndemän

Riksdagen avslår motion 2004/05:Sf33 yrkande 1 i denna del.

Reservation 1 (m, fp, kd, c)

2. Rätt till muntlig förhandling

Riksdagen avslår motion 2004/05:Sf34 yrkande 9.

Reservation 2 (fp, kd, c)

3. Utseende av offentligt biträde m.m.

Riksdagen avslår motion 2004/05:Sf34 yrkandena 4 och 10.

Reservation 3 (fp, kd, c)

4. Säkerhetsärenden

Riksdagen avslår motion 2004/05:Sf34 yrkande 11.

Reservation 4 (fp, kd, c)

Reservation 5 (m) – motiveringen

5. Domstolarnas förutsättningar vid genomförandet

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Sf33 yrkande 1 i denna del och 2004/05:Sf34 yrkande 8.

Reservation 6 (m, fp, kd, c)

6. Nollställningsbeslut

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Sf32 och 2004/05:Sf34 yrkande 5.

Reservation 7 (fp, kd, v, c, mp)

7. Uppehållstillstånd i ärenden som rör barn

Riksdagen antar 5 kap. 6 § i regeringens förslag till utlänningslag. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:170 i denna del och avslår motionerna 2004/05:Sf13 yrkande 2 och 2004/05:Sf34 yrkandena 1 och 2.

Reservation 8 (fp, kd, c)

8. Förbud mot polisingripanden i skola m.m.

Riksdagen avslår motion 2004/05:Sf33 yrkande 4.

Reservation 9 (m, fp, kd, c)

9. DNA-prov

Riksdagen avslår motion 2004/05:Sf33 yrkande 3.

Reservation 10 (m, fp, kd, c)

10. Anhöriginvandring i övrigt

Riksdagen avslår motion 2004/05:Sf34 yrkande 7.

Reservation 11 (fp, kd, c)

11. Uppehållstillstånd vid människohandel

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Sf33 yrkandena 6 och 7 samt 2004/05:Sf34 yrkande 3.

Reservation 12 (m, fp, kd, c)

12. Arbetstillstånd

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Sf33 yrkandena 2 och 5 samt 2004/05:Sf34 yrkande 6.

Reservation 13 (m, fp, kd, c)

13. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

a. utlänningslag, till den del det inte behandlats under punkt 7, med den ändringen

dels att i 5 kap. 3 § första stycket 1 och 5 samt 7 kap. 6 § andra stycket orden "make, maka" ersätts av ordet "make",

dels att i 8 kap. 13 § första meningen ordet "ett" skall utgå,

dels att i 10 kap. 14 § första stycket 1 ett kommatecken sätts in före orden "om ärendet överklagas",

dels att i 12 kap. 15 § tredje stycket orden "enligt 13 §" skall ersättas med orden "enligt 14 §",

dels att i 12 kap. 23 § tredje stycket orden "andra stycket första meningen" skall ersättas med orden "andra stycket 1",

dels att i 14 kap. 14 § första stycket orden "20 kap. 15 §" skall ersättas med orden "19 kap. 5 §".

b. lag om ändring i lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll,

c. lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap,

d. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,

e. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,

f. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,

g. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),

h. lag om ändring i lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlännings,

i. lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,

j. lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner,

k. lag om ändring i lagen (1998:544) om vårdregister,

l. lag om ändring i lagen (1998:702) om garantipension,

m. lag om ändring i lagen (1999:353) om rättspsykiatriskt forskningsregister,

n. lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799),

o. lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:170 i denna del.

Reservation 14 (v)

Utskottet föreslår att ärendet avgörs efter endast en bordläggning.

Stockholm den 22 augusti 2005

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Tomas Eneroth

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Eneroth (s), Sven Brus (kd), Anita Jönsson (s), Per Westerberg (m), Mona Berglund Nilsson (s), Mariann Ytterberg (s), Ulla Hoffmann (v), Lennart Klockare (s), Tobias Billström (m), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Birgitta Carlsson (c), Göte Wahlström (s), Anna Lilliehöök (m), Yilmaz Kerimo (s), Anne-Marie Ekström (fp), Mauricio Rojas (fp) och Gustav Fridolin (mp).

Ärendet och dess beredning

En parlamentarisk kommitté med uppdrag bl.a. att ta ställning till en ny instans- och processordning vid tillämpning av utlännings- och medborgarskapslagstiftningen samt att göra viss översyn av utlänningslagen förordnades i februari 1997. Kommittén antog namnet Kommittén om ny instans- och processordning i utlänningsärenden, NIPU, (UD 1997:04). NIPU lade i februari 1999 fram slutbetänkandet Ökad rättssäkerhet i asylärenden (SOU 1999:16).

I januari 2000 förordnades ledamöter i en interdepartemental arbetsgrupp med uppgift att utreda vissa frågor på utlänningsrättens och medborgarskapsrättens område, främst avseende instansordningen. Arbetsgruppen redovisade i juni 2000 sitt uppdrag i departementspromemorian En specialdomstol för utlänningsärenden (Ds 2000:45).

I riksdagsbeslut den 30 november 2001 har riksdagen tillkännagivit för regeringen som sin mening vad socialförsäkringsutskottet anförde om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till ny instans- och processordning i utlänningsärenden (bet. 2001/02:SfU2, rskr. 2001/02:69–70).

En lagrådsremiss om ny instans- och processordning i utlänningsärenden överlämnades till Lagrådet den 6 juni 2002. Lagrådet avlämnade sitt yttrande den 9 oktober 2002.

Den 6 mars 2003 beslutade regeringen att tillsätta en parlamentarisk kommitté (UD 2003:02) som med utgångspunkt i 2002 års lagrådsremiss samt Lagrådets yttrande bl.a. skulle göra en genomgång av utlänningslagens materiella bestämmelser och anpassa dessa till ett nytt system där överprövningen sker i domstol. Kommittén antog namnet Kommittén för översyn av utlänningslagstiftningen (Översynsutredningen). Utredningen lade i juni 2004 fram betänkandet Utlänningslagstiftningen i ett domstolsperspektiv (SOU 2004:74).

Med utgångspunkt från 2002 års lagrådsremiss och Lagrådets yttrande, upprättades inom Utrikesdepartementet under våren 2003 promemorian Ny prövning av beslut om avvisning och utvisning som vunnit laga kraft. Regeringen överlämnade proposition 2003/04:59 Prövning av verkställighetshinder i utlänningsärenden till riksdagen den 15 januari 2004. Riksdagen beslutade den 8 december 2004 att avslå propositionen.

Efter en överenskommelse om budgeten för år 2005 om att lägga ned Utlänningsnämnden den 31 december 2005 och att överprövningen av utlännings- och medborgarskapsärenden därefter skall ske i allmänna förvaltningsdomstolar har de lagförslag som läggs fram i detta ärende beretts vid överläggningar mellan regeringen, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Regeringen beslutade den 17 mars 2005 att inhämta Lagrådets yttrande. Lagrådet har på anförda skäl framhållit att det inte kan tillstyrka det remitterade förslaget. Om förslaget skulle läggas till grund för lagstiftning har Lagrådet lämnat synpunkter på de föreslagna bestämmelserna. Regeringen har på de flesta punkter följt Lagrådets förslag såvitt gäller de enskilda bestämmelserna.

Justitieutskottet har yttrat sig i ärendet. Yttrandet finns som bilaga 4.

Socialförsäkringsutskottet har tillsammans med justitieutskottet den 8 juni i år haft en offentlig utfrågning om en ny instans- och processordning i ultänningsärenden. En utskrift från utfrågningen finns i bilaga 5.

Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Propositionens lagförslag 2.7 och 2.8 behandlas i utskottets betänkande 2004/05:SfU18 om uppehållstillstånd för tribunalvittnen.

Utskottet behandlar tre motioner som väckts med anledning av propositionen samt en motion som väckts med anledning av regeringens skrivelse 2004/05:47 Migration och asylpolitik. Motionerna redovisas i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden

Utskottets förslag i korthet

En ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden införs. Utlänningsnämnden skall upphöra och överprövningen av Migrationsverkets beslut i utlännings- och medborgarskapsärenden skall i stället ske i migrationsdomstolar och i en migrationsöverdomstol. Migrationsdomstolar skall vara vissa av regeringen utsedda länsrätter, och Kammarrätten i Stockholm skall vara migrationsöverdomstol. Vid ett överklagande kommer en process mellan två parter – utlännings- och Migrationsverket – att föras i domstolarna. Enskilda ärenden skall inte längre kunna överlämnas till regeringen för vägledande beslut.

Muntlig förhandling i migrationsdomstolen skall hållas om den som för talan begär det samt förhandlingen inte är obehövlig eller annars särskilda skäl talar emot det.

Vid överklagande till Migrationsöverdomstolen skall det krävas prövningstillstånd. Prövningstillstånd skall få meddelas endast som prejudikatdispens eller som extraordinär dispens.

I migrationsdomstolen skall såväl lagfarna ledamöter som nämndemän ingå i rätten, och nämndemännen skall tas från länsrättens samlade grupp av nämndemän. I Migrationsöverdomstolen skall endast ingå lagfarna ledamöter. Mål som kan få stor principiell betydelse skall Migrationsöverdomstolen kunna avgöra i förstärkt sammansättning.

Riksdagen bör därmed bifalla regeringens förslag och avslå motionsyrkanden om rekrytering av nämndemän och om muntlig förhandling.

Jämför reservationerna 1 (m, fp, kd, c) och 2 (fp, kd, c).

Gällande ordning

Migrationsverket är central förvaltningsmyndighet för verksamhet inom migrationsområdet. En ansökan om uppehållstillstånd som görs här i landet ges in till Migrationsverket som utreder och prövar ärendet.

Utlänningsnämnden är en förvaltningsmyndighet med domstolsliknande uppgifter, och nämnden handlägger ärenden enligt utlänningslagen och lagen om svenskt medborgarskap som överklagas till nämnden från Migra-

tionsverket eller som överlämnas till nämnden av verket för avgörande. Nämnden handlägger också ansökningar om uppehållstillstånd där det finns ett lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning, s.k. nya ansökningar.

Ett mindre antal utlänningsärenden prövas av regeringen. Regeringens prövning förutsätter att det enskilda ärendet överlämnas dit från Migrationsverket eller Utlänningsnämnden.

Förfarandet i Utlänningsnämnden är enligt huvudregeln i utlänningslagen skriftligt. I lagen anges dock att i ett asylärende vid Utlänningsnämnden skall muntlig handläggning ingå, om detta kan antas vara till fördel för utredningen eller på annat sätt bidra till ett snabbt avgörande. Muntlig handläggning skall även annars företas på utlänningsbegäran, om det inte står klart att en sådan handläggning är obehövlig i asylärendet. Vidare anges att vid bedömningen i utlänningsärenden skall det, om det inte är olämpligt, klargöras vad barn som berörs av ett beslut i ärendet har att anföra och det skall tas hänsyn till vad barnets ålder och mognad motiverar.

Enligt lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar, LAFD, är länsrätten som regel domför med en lagfaren domare och tre nämndemän. Kammarrätten är som regel domför med tre lagfarna domare. Vid behandlingen av frågor om prövningstillstånd är kammarrätten domför med två lagfarna domare. Nämndemän kan ingå i rätten i kammarrätten, om detta är särskilt föreskrivet.

I länsrätt kan mål av enkel beskaffenhet samt ett antal andra i lagen uppräknade mål avgöras av en lagfaren domare ensam. Beslut som inte innebär att målet prövas i sak får också normalt fattas av en lagfaren domare ensam. Vidare får, om det finns särskilda skäl med hänsyn till målets omfattning eller svårighetsgrad, antalet lagfarna domare utökas med en, och detsamma gäller antalet nämndemän.

För merparten mål krävs prövningstillstånd för att kammarrätten skall pröva ett överklagande av ett beslut som länsrätten meddelat. Prövningstillstånd meddelas dels om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt (prejudikatdispens), dels om anledning förekommer till ändring i det beslut vartill länsrätten kommit (ändringsdispens), dels om det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet (extraordinär dispens).

Prövningstillstånd i Regeringsrätten kan meddelas som prejudikatdispens eller extraordinär dispens.

Förvaltningsdomstolarnas utredningsansvar finns fastslaget i förvaltningsprocesslagen (1971:291), FPL, där det anges att rätten skall tillse att mål blir så utrett som dess beskaffenhet kräver. Enligt 9 § första stycket FPL är förfarandet i de allmänna förvaltningsdomstolarna som huvudregel skriftligt. Enligt andra stycket får i handläggningen ingå muntlig förhandling beträffande viss fråga, när det kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av målet. I tredje stycket föreskrivs att det i kammarrätt och länsrätt skall hållas muntlig förhandling, om enskild som

för talan i målet begär det samt förhandlingen inte är obehövlig och inte heller särskilda skäl talar mot det. Bestämmelserna i 9 § FPL kompletteras av bestämmelser i specialförfattningar.

Propositionen

Regeringen föreslår att Utlänningsnämnden skall upphöra och att Migrationsverkets beslut i stället normalt skall överklagas till migrationsdomstolar, som utgörs av de länsrätter som regeringen bestämmer. Domstolarnas beslut skall kunna överklagas till Migrationsöverdomstolen, som utgörs av Kammarrätten i Stockholm. Den domstolens beslut skall inte kunna överklagas. I propositionen anføres att det med hänsyn till de allvarliga konsekvenser som väntetider i asylprocessen medför finns tillräckliga skäl för att avvika från instansordningen länsrätt–kammarrätt–Regeringsrätten, som normalt gäller i förvaltningsprocessen. Om inte något annat följer av utlänningslagen, skall för domstolarna och förfarandet i dessa gälla vad som allmänt är föreskrivet om länsrätt och kammarrätt och rättskipningen i dessa.

Ett statsråds beslut om förvar skall prövas av Regeringsrätten på framställning av utlänningsnämnden. Vidare skall beslut om kostnadsansvar för transportörer, liksom i dag, kunna överklagas enligt den för förvaltningsprocessen normala ordningen.

Vid överklagande till Migrationsöverdomstolen skall krävas prövnings-tillstånd. Regeringen anför att Migrationsöverdomstolen som högsta instans kommer att ha ansvaret för praxisbildningen. Domstolen måste härvid på ett effektivt sätt kunna bidra till rättsbildningen och tillförsäkra en förutsebar och enhetlig bildning av rättspraxis. För att kammarrätten skall kunna uppfylla detta krav anser regeringen att kammarrätten endast skall kunna meddela prövningstillstånd på grunderna prejudikatdispens och extraordinär dispens. Det kommer också starkt att bidra till att målens totala handläggningstid i instanskedjan kan begränsas.

Regeringens bedömning är att bestämmelserna om rättens sammansättning och om domförhet i lagen om allmänna förvaltningsdomstolar i princip bör gälla i den nya ordningen. I propositionen anføres att nämndemän inte bör ingå i rätten i Migrationsöverdomstolen eftersom domstolen i den nya ordningen främst kommer att fungera som prejudikatinstans. För att främja en enhetlig praxisbildning föreslås att Migrationsöverdomstolen, i de fall detta är påkallat, bör kunna avgöra ett mål i förstärkt sammansättning med sju lagfarna ledamöter.

De nämndemän som skall medverka i migrationsdomstolens mål skall tas från länsrättens samlade grupp av nämndemän och således hämtas från länsrättens domkrets och inte från migrationsdomstolens. Härigenom blir enligt propositionen den grupp av lekmän som får insyn i processen i migrationsdomstolarna större än om nämndemännen skall utses särskilt för tjänstgöring i migrationsdomstol. De länsrätter som är migrationsdomstolar skall givetvis ta hänsyn till behovet av nämndemän i migrationsdomstolen när de fastställer hur många nämndemän som skall tjänstgöra i länsrätten.

Bestämmelserna om muntlig förhandling föreslås motsvara nuvarande bestämmelser i 9 § FPL. Muntlig förhandling skall således hållas om den som för talan begär det samt förhandlingen inte är obehövlig eller annars särskilda skäl talar emot det. Att muntlig förhandling under vissa förutsättningar skall hållas om en part begär det skall dock inte gälla för Migrationsöverdomstolen utan endast för migrationsdomstol. I propositionen anförs att det är viktigt att inslaget av muntlig förhandling blir större än vad det är i nuvarande ordning. Strävan efter ett så stort inslag som möjligt av muntlig förhandling bör dock vägas mot kravet på en snabb handläggning.

Enligt propositionen tillgodoses de särskilda krav som finns på processen när den rör barn genom att det i nya lagens första kapitel slås fast att såvitt avser frågor som rör barn skall särskilt beaktas hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt vad barnets bästa i övrigt kräver. Vidare gäller att barnet skall höras när frågor om tillstånd skall bedömas och barn berörs av beslutet, om det inte är olämpligt. I propositionen påpekas att FN:s konvention om barnets rättigheter inte kräver att barnet skall höras direkt inför beslutande myndighet. Staterna får i stället självständigt besluta om formerna för hörandet. I propositionen framhålls även att de domstolar som skall vara migrationsdomstolar respektive Migrationsöverdomstol i den nya ordningen redan i dag handlägger mål som rör barn.

Den nya instans- och processordningen i utlännings- och medborgarskapsärenden kommer enligt propositionen att medföra betydligt ökade kostnader främst för överprövningen av ärendena i domstol. I 2005 års ekonomiska vårproposition beräknades utgiftsökningen till följd av reformen uppgå till totalt 914 miljoner kronor för år 2006, baserat på ett helt verksamhetsår, och 901 miljoner kronor för 2007. Uppdaterade bedömningar kommer att göras i budgetpropositionen för 2006. Regeringen avser att göra en övergripande utvärdering av hela reformen efter dess genomförande.

Motioner

I motion Sf33 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) begärs i yrkande 1 i denna del ett tillkännagivande om att regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning i enlighet med vad Nämndemannakommittén föreslagit i betänkandet Framtidens nämndemän (SOU 2002:61). Motionärerna anser att det behövs en bättre och mer representativ demografisk spridning och att rekryteringen av nämndemän därför bör breddas.

I motion Sf34 av Mauricio Rojas m.fl. (fp, kd, c) begärs i yrkande 9 ett tillkännagivande om att det måste klargöras att bestämmelsen om muntlig förhandling i migrationsdomstol också omfattar barn i asylprocessen.

Utskottets bedömning

Justitieutskottet, som har yttrat sig till socialförsäkringsutskottet över nu föreliggande förslag och ett antal motionsyrkanden till den del de ligger inom justitieutskottets beredningsområde, delar regeringens bedömning att

det är en fördel att prövningen av utlänningsärendena sker i en tvåpartsprocess med möjlighet till muntlig förhandling inför domstol i enlighet med förvaltningsprocesslagens bestämmelser. En domstolsprövning ökar öppenheten och rättssäkerheten i asylprocessen. Justitieutskottet delar också regeringens bedömning att de allmänna förvaltningsdomstolarna är väl skickade att pröva utlänningsmålen. Justitieutskottet konstaterar emellertid att förslaget om inrättande av migrationsdomstolar innebär att de allmänna förvaltningsdomstolarna kommer att tillföras en i princip helt ny och tillika stor målgrupp. Justitieutskottet anför att det är tydligt att det övervägande antalet mål som skall handläggas enligt den nya ordningen är sådana att de kräver skyndsam handläggning. I flertalet av dessa mål kommer det dessutom att hållas muntlig förhandling. Att den nya ordningen härigenom riskerar att få en negativ inverkan på handläggningstiderna går enligt justitieutskottet inte att komma ifrån. Detta gäller såväl de nu aktuella målen som de som redan enligt den nuvarande ordningen handläggs i förvaltningsdomstolarna. Den korta förberedelsetiden för att genomföra den omfattande reformen innebär också att domstolsväsendet ställs inför en svår uppgift.

Justitieutskottet anger att de svårigheter som påpekats angående genomförandet av reformen inte, mot bakgrund av det arbete som pågår, ändrar justitieutskottets ställningstagande att den nya instans- och processordningen bör införas och propositionen tillstyrkas i berörda delar.

Som framgår av propositionen har riksdagen redan år 2001 gjort ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till ny instans- och processordning i utlänningsärenden. Socialförsäkringsutskottet angav i sitt betänkande bl.a. att införandet av en tvåpartsprocess med ökad möjlighet till muntlig förhandling är av avgörande betydelse för tilltron till asylprövningsförfarandet (bet. 2001/02: SfU2, rskr. 2001/02:69–70).

Socialförsäkringsutskottet delar regeringens och justitieutskottets uppfattning att genom förslaget till ny ordning, med ökad partsinsyn, en tvåpartsprocess med Migrationsverket som motpart till den enskilde och med möjlighet till muntlig förhandling i domstol, uppnås en ökad rättssäkerhet och öppenhet i asylprocessen. Utskottet, som kan konstatera att det har funnits en bred enighet om behovet av att reformera den nuvarande instans- och processordningen i utlännings- och medborgarskapsärenden, anser att nu föreliggande förslag i hög grad uppfyller de krav som bör uppställas på en ny ordning. Den breda politiska enigheten med alla riksdagens partier som nu står bakom grunderna i förslaget till ny instans- och processordning kommer också enligt utskottets mening att medföra en ökad legitimitet för avgörandena.

Utskottet, som återkommer nedan till frågor om genomförandet och tidpunkten för ikraftträdandet, tillstyrker med det anförda regeringens förslag till utformning av den nya instans- och processordningen i utlännings- och medborgarskapsärenden.

I länsrätter och kammarrätter, liksom i tingsrätter och hovrätter, tillgodoses behovet av insyn och lekmannainflytande genom deltagande av nämndemän. Nämndemän i länsrätt utses genom val av landstingsfullmäktige i respektive län. Vid val av nämndemän skall eftersträvas att nämndemannakåren får en allsidig sammansättning med hänsyn till ålder, kön och yrke. När det gäller rekrytering av nämndemän föreslås att, på samma sätt som gäller i länsrättens övriga mål, de nämndemän som skall medverka i migrationsdomstolens mål skall tas från länsrättens samlade grupp av nämndemän. Enligt utskottets mening uppnås härigenom ett brett underlag vid rekryteringen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att de nämndemän som skall medverka i migrationsdomstolens mål skall tas från länsrättens samlade grupp av nämndemän.

Nämndemannakommittén har bl.a. föreslagit att en femtedel av de nämndemän som skall väljas skall tas ur en kvot där allmänheten kan lämna förslag på tänkbara kandidater. Betänkandet, som har remissbehandlats, bereds i Regeringskansliet. Regeringen har för avsikt att överlämna ett lagförslag till Lagrådet senare under innevarande år. Utskottet, som delar justitieutskottets uppfattning att beredningen av Nämndemannakommitténs förslag inte skall föregås, avstyrker motion Sf33 yrkande 1 i denna del.

När det gäller förslagen om muntlig förhandling i migrationsdomstolen delar utskottet regeringens bedömning att muntlig förhandling i princip skall motsvara de bestämmelser som i dag gäller enligt förvaltningsprocesslagen, dvs. muntlig förhandling skall hållas om den som för talan begär det samt förhandlingen inte är obehövlig eller annars särskilda skäl talar emot det.

Vad gäller frågan om barns rätt till muntlig förhandling i den nya processordningen konstaterar utskottet att bestämmelsen om muntlig förhandling gäller den som för talan i målet, således även barn. I propositionen anges att barn liksom i dag skall höras när frågor om tillstånd skall bedömas och barn berörs av beslutet, om det inte är olämpligt. Enligt utskottets mening är det i ärenden som rör barn av avgörande betydelse att barns egna asylskäl grundligt utreds och redovisas i ärendet. Eftersom barnets rätt att självt få komma till tals tillgodoses genom regeringens förslag kan utskottet inte se något skäl för att införa en uttrycklig rätt till muntlig förhandling i mål som rör barn. Med det anförda avstyrker utskottet i likhet med justitieutskottet motion Sf34 yrkande 9 och tillstyrker propositionen i denna del.

Migrationsverkets handläggning

Utskottets förslag i korthet

Tyngdpunkten vid prövningen av utlänningsärenden skall ligga i första instans.

Migrationsverket skall vara skyldigt att ompröva beslut i utlänningsärenden som verket på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning finner är oriktiga.

Riksdagen bör därmed bifalla regeringens förslag.

Gällande ordning

Enligt 27 § FL har en myndighet skyldighet att ändra ett beslut som den har meddelat som första instans, om myndigheten finner att beslutet är uppenbart oriktigt och ändringen kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon part. Skyldigheten gäller normalt även om beslutet har överklagats men inte om handlingarna i ärendet redan har lämnats över till högre instans.

Propositionen

Enligt regeringens bedömning förutsätter en rättssäker prövning inom rimlig tid hos överinstansen att tyngdpunkten vid prövningen av utlänningsärenden ligger i första instans. Överinstansens prövning underlättas om alla omständigheter tidigare utretts, och domstolen kan då inrikta sig på det som är omstritt i ärendet.

Av propositionen framgår att Migrationsverket år 2002 påbörjade en försöksverksamhet med förändrad handläggningsform i asylärenden, den s.k. modellverksamheten. I januari 2004 beslutade regeringen att det nya arbetssättet skall vara infört av verket senast i juli 2005. Det huvudsakliga syftet med det nya arbetssättet är att öka rättssäkerheten i asylprövningen och koncentrera tyngdpunkten av prövningen till första instans. Modellen bygger på att den skriftliga förberedelsen skall utnyttjas så att den muntliga handläggningen blir mer effektiv, mer av en dialog snarare än förhör. Den information som verket avser att lägga till grund för beslutet skall klargöras och redovisas för den sökande i ett så tidigt skede som möjligt och senast under den muntliga handläggningen så att sökanden har möjlighet att ta del av och bemöta materialet. Sökanden skall i ett tidigt skede upplysas om att det ankommer på sökanden själv att presentera sina yrkanden och de grunder han eller hon vill åberopa samt att ta fram eventuellt åberopade bevis. Genom det nya arbetssättet får sökanden och dennes biträde en mer aktiv roll.

I propositionen föreslås att Migrationsverket skall vara skyldigt att ompröva beslut i utlänningsärenden som verket på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning finner är oriktiga. Det är angeläget att undvika att migrationsdomstolarna belastas med ärenden som inte behöver

prövas av domstol. En vidgad skyldighet för Migrationsverket att ompröva sina beslut i samband med att de överklagas skulle enligt propositionen minska antalet ärenden hos domstolarna. I säkerhetsärenden skall omprövningsregeln i 27 § FL gälla.

Utskottets bedömning

Utskottet kan konstatera att Migrationsverkets nya arbetssätt leder till att tyngdpunkten i prövningen kommer att ligga i första instans. Handläggningen präglas av öppenhet, och det finns större förutsättningar för att asylärendet blir fullständigt utrett vid den första prövningen. Även förslaget om att ersätta ny ansökan med en ny ordning för prövning av verkställighetshinder, där det tydliggörs att möjligheten att få ett lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning prövat på nytt är ett extraordinärt prövningsförfarande, medför enligt utskottets mening ett starkare incitament till att alla relevanta skäl förs fram och prövas av Migrationsverket när ansökan prövas första gången.

Utskottet tillstyrker förslagen om Migrationsverkets skyldighet att i vissa fall ompröva sina beslut.

Ny ordning för prövning av verkställighetshinder m.m.

Utskottets förslag i korthet

Den nuvarande ordningen med prövning av ny ansökan om uppehållstillstånd (NUT) efter lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning skall upphöra.

Om det i ett ärende om verkställighet av ett lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning kommer fram nya omständigheter skall Migrationsverket självmant pröva om dessa omständigheter utgör hinder mot verkställighet. Hindren mot verkställighet kan förutom de som anges i 12 kap. 1, 2 eller 3 § den nya utlänningslagen (NUTL), dvs. vid bl.a. risk för dödsstraff, tortyr eller förföljelse vid ett återvändande till hemlandet, utgöras av hinder av praktisk natur, exempelvis om utlänningsens hemland inte tar emot honom eller henne, eller om det finns andra hinder som gör att en verkställighet i det enskilda fallet framstår som orimlig. Det kan t.ex. vara fråga om ett sjukdomstillstånd som i det enskilda fallet medför att verkställigheten inte kan genomföras. Om omständigheterna utgör hinder mot verkställighet får verket, om hindret är tillfälligt, bevilja ett tidsbegränsat uppehållstillstånd och om hindret är bestående, bevilja ett permanent uppehållstillstånd. Migrationsverket skall även kunna besluta om inhibition.

Vidare skall om utlänningsen återoppar nya omständigheter som kan antas utgöra ett sådant verkställighetshinder som avses i 12 kap. 1, 2 eller 3 § NUTL, och dessa omständigheter inte har kunnat återopas tidigare eller utlänningsen visar giltig ursäkt för att inte ha återopat omständigheterna tidigare, Migrationsverket ta upp frågan om uppehållstillstånd till ny prövning samt besluta om inhibition i verkställighetsärendet. Om Migrationsverket beslutar att inte ta upp frågan om uppehållstillstånd till ny prövning, skall detta beslut kunna överklagas.

Riksdagen bör därmed bifalla regeringens förslag.

Gällande ordning

I 8 kap. 1, 2 och 4 §§ UtL anges vissa fall när ett lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning inte får verkställas. Hindren är följande:

- Om utlänningsen riskerar att straffas med döden eller med kroppsstraff eller att utsättas för tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (8 kap. 1 §). Dessa verkställighetshinder är ovillkorliga och gäller oavsett på vilken grund utlänningsen riskerar dödsstraff etc.
- Om utlänningsen riskerar förföljelse (8 kap. 2 §). Det kan här vara fråga om förföljelse såväl av politiska eller andra skäl som anges i Genèvekonventionen som förföljelse på grund av kön eller homosexualitet. Har

utlänningen begått ett synnerligen grovt brott och det skulle vara förenat med allvarlig fara för allmän ordning och säkerhet att låta honom eller henne stanna, får dock verkställighet ske trots risk för förföljelse, om förföljelsen som hotar inte innebär fara för utlänningens liv eller annars är av särskilt svår beskaffenhet.

– Om den som flytt undan krig eller en miljökatastrof har synnerliga skäl mot att sändas till hemlandet (8 kap. 4 §).

Om det finns hinder mot verkställighet enligt något av ovan nämnda lagrum, innebär det regelmässigt samtidigt att utlänningen har rätt till uppehållstillstånd enligt 3 kap. 4 § UtLL som flykting eller som skyddsbehövande i övrigt. En ny ansökan kan då bifallas enligt 2 kap. 5 b § 1 UtLL.

Föreligger det praktiska hinder mot verkställighet och svårigheterna inte till någon del beror på den enskildes vägran att medverka, kan det ses som ett humanitärt skäl att verkställighet inte kan genomföras, och därmed kan det föreligga grund för bifall till en ny ansökan enligt 2 kap. 5 b § 2 UtLL. Denna situation är emellertid inte reglerad i lag.

Propositionen

I propositionen anføres att det är angeläget att möjligheten att på grund av nya omständigheter få ett lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning prövat på nytt framstår som det extraordinära prövningsförfarande det alltid har avsetts att vara. Den nuvarande ordningen med prövning av ny ansökan om uppehållstillstånd efter lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning skall därför upphöra. Den nya ordningen bör utformas på så sätt att den medför ett starkare incitament till att alla relevanta skäl förs fram och prövas redan hos Migrationsverket när ansökan prövas första gången.

Regeringen föreslår att om det i ett ärende om verkställighet av ett lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning kommer fram nya omständigheter, skall Migrationsverket självant pröva om dessa omständigheter utgör hinder mot verkställighet. Om omständigheterna utgör hinder mot verkställighet får verket, om hindret är tillfälligt, bevilja ett tidsbegränsat uppehållstillstånd och om hindret är bestående, bevilja ett permanent uppehållstillstånd. Migrationsverket kan även besluta om inhibition i ett verkställighetsärende.

Enligt regeringen bör Migrationsverket således ha en skyldighet att ex officio pröva om nya omständigheter som kommer fram medför ett sådant hinder mot verkställigheten att det finns anledning att bevilja uppehållstillstånd. Hinder mot verkställigheten behöver här inte endast utgöras av de hinder som räknas upp i de föreslagna paragraferna 1, 2 och 3 i 12 kap. NUtLL, som anger bl.a. risk för dödsstraff, tortyr och förföljelse vid ett återvändande till hemlandet. Migrationsverket skall dessutom ta hänsyn till om det i ärendet kommer fram eller det annars finns anledning att anta att det finns bestående hinder av praktisk natur mot att beslutet verkställs, exempelvis om utlänningens hemland eller tidigare vistelseland meddelat att

utlänningen inte kommer att tas emot där och fortsatta kontakter i frågan med det landet inte bedöms kunna nå framgång. Det bör dock enligt propositionen krävas att utlänningen själv medverkat till att en verkställighet skall kunna genomföras. Migrationsverket skall också beakta om det finns annan särskild anledning till att en verkställighet inte bör genomföras. Så kan vara fallet om det i verkställighetsärendet kommer fram att utlänningen blivit så svårt sjuk att det inte går att genomföra en verkställighet (medicinskt hinder). Det är dock inte svårighetsgraden av sjukdomen i sig som skall bedömas utan frågan om det aktuella sjukdomstillståndet utgör ett hinder mot verkställighet i det enskilda fallet. Det kan även uppkomma andra nya omständigheter som gör att en verkställighet i det enskilda fallet framstår som orimlig. Det kan exempelvis vara fråga om ett barn som inte kan tas om hand i hemlandet på ett lämpligt sätt sedan dess vårdnadshavare avlidit. Ett annat ömmande fall skulle kunna vara när ett barn riskerar att skiljas från en förälder under en lång tidsperiod om barnet inte kan bosätta sig i föräldrarnas hemland. Saknas grund för att meddela inhibition eller bevilja tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd skall åtgärderna för att verkställa avlägsnandebeslutet fortsätta.

Förutom de verkställighetshinder som Migrationsverket ex officio får beakta skall nya omständigheter som åberopas av utlänningen tas upp till ny prövning, om de kan antas utgöra ett sådant verkställighetshinder som avses i 12 kap. 1, 2 eller 3 § NUtIL, dvs. bl.a. risk för dödsstraff, tortyr eller förföljelse vid ett återvändande till hemlandet. Har dessa nya omständigheter inte kunnat åberopas tidigare eller utlänningen visar giltig ursäkt för att inte ha åberopat omständigheterna tidigare skall Migrationsverket ta upp frågan om uppehållstillstånd till ny prövning samt besluta om inhibition i verkställighetsärendet. Den nu föreslagna ordningen innebär att beslutet om avvisning kvarstår och att ett nytt beslut inte behöver fattas om prövningen mynnar ut i att utlänningen inte skall beviljas uppehållstillstånd. Migrationsverkets beslut i dessa fall att inte bevilja uppehållstillstånd bör i vanlig ordning kunna överklagas till en migrationsdomstol. Även ett beslut av Migrationsverket att inte bevilja ny prövning skall kunna överklagas.

Enligt propositionen kommer bestämmelserna i förslaget 12 kap. 18 och 19 §§ att samverka på så sätt att Migrationsverket måste beakta båda paragraferna när utlänningen åberopar nya omständigheter.

Utskottets bedömning

Som utskottet konstaterat i tidigare avsnitt kommer den nya instans- och processordningen att medföra en ökad rättssäkerhet vid prövning av utlänningsärenden. Utskottet anser att förslaget i den nya processordningen om ett extraordinärt prövningsförfarande med möjlighet att i vissa fall få ett lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning prövat på nytt ger ett effektivt och rättssäkert beslutsfattande. Utskottet tillstyrker regeringens förslag härom.

Offentligt biträde

Utskottets förslag i korthet

Bestämmelserna om rätten till offentligt biträde skall i allt väsentligt kvarstå oförändrade.

Den myndighet som handlägger ett ärende i sak skall också besluta om offentligt biträde.

Riksdagen bör därmed bifalla regeringens förslag och avslå motionsyrkanden om att länsrätten skall utse offentligt biträde och om medborgarvittnen.

Jämför reservation 3 (fp, kd, c).

Gällande ordning

Rätt till offentligt biträde föreligger enligt 11 kap. 8 § UtL i bl.a. ärenden om avvisning och om utvisning när ett uppehållstillstånd har löpt ut eller återkallats. I avvisningsärenden hos en polismyndighet föreligger rätt till offentligt biträde endast om utlänningen hållits i förvar längre än tre dagar. Vid verkställighet kan offentligt biträde förordnas om utlänningen hållits i förvar sedan mer än tre dagar. Vid s.k. ny ansökan om uppehållstillstånd förordnas offentligt biträde endast om Utlänningsnämnden meddelat beslut om inhibition i ärendet om avvisning eller utvisning. Offentligt biträde skall i dessa fall förordnas om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Offentligt biträde skall alltid förordnas för barn under 18 år som hålls i förvar, om barnet saknar vårdnadshavare här i landet.

Bestämmelser om offentligt biträde återfinns i lagen (1996:1620) om offentligt biträde och i rättshjälpslagen (1996:1619). Enligt 2 § lagen om offentligt biträde är det den myndighet som handlägger ärendet i sak som också skall besluta i frågor om offentligt biträde.

Enligt 27 § lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll har en utlänning rätt till offentligt biträde bl.a. i ärenden om utvisning eller anmälningsplikt såvida det inte måste antas att behov av biträde saknas.

I ärenden hos regeringen prövas frågor om offentligt biträde enligt 11 kap. 9 § UtL och 28 § lagen om särskild utlänningskontroll av departementstjänsteman som regeringen bestämmer.

Enligt 8 kap. 8 § UtL kan Migrationsverket förordna att dess beslut skall verkställas omedelbart om det är uppenbart att grund för asyl eller uppehållstillstånd på annan grund inte föreligger.

Propositionen

Bestämmelserna om rätten till offentligt biträde skall i allt väsentligt kvarstå oförändrade. Till följd av förslaget om prövning av verkställighetshinder som ersätter ordningen med ny ansökan föreslås att förutsättningarna

för offentligt biträde i dessa verkställighetsärenden i princip bör vara desamma som de som nu gäller vid ny ansökan, dvs. offentligt biträde förordnas endast om inhibition meddelats.

Migrationsverkets eller en polismyndighets beslut om offentligt biträde eller ersättning till denne skall kunna överklagas särskilt och då i samma ordning som gäller huvudsaken. Beslut om avvisande av ombud eller biträde eller om jäv skall dock överklagas enligt den ordning som gäller enligt förvaltningslagen, således först i samband med huvudsaken.

Regeringskansliet skall besluta i frågor om offentligt biträde i ärenden hos regeringen enligt utlänningslagen och lagen om särskild utlänningskontroll.

När det gäller beslutande myndighet föreslås att Migrationsverket även fortsättningsvis bör förordna offentliga biträden i ärenden som handläggs hos verket. Regeringen anser att det på föreliggande underlag inte går att nu föreslå några bestämmelser som avviker från de principer som framgår av rättshjälpslagen och lagen om offentligt biträde och förarbetena till dessa. I propositionen anges att det har framförts en del farhågor om hur bestämmelserna om beslutande myndighet i frågor om offentligt biträde tillämpas i ärenden enligt utlänningslagen. Regeringen anser därför att det finns anledning att inom ramen för den övergripande utvärdering som skall göras av hela reformen genomföra en utvärdering av bestämmelserna avseende offentligt biträde. Denna utvärdering bör ske snarast efter det att den nya ordningen genomförts och delredovisas inom ramen för den övergripande utvärderingen.

Motion

I motion Sf34 av Mauricio Rojas m.fl. (fp, kd, c) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att länsrätten skall utse offentligt biträde i den nya ordningen. I motionen anfördes att Migrationsverket kommer att fungera som första instans samt att verket och det offentliga biträdet i den nya asylprocessen kommer att bli varandras motparter i de ärenden som överklagas till migrationsdomstolen. Motionärerna anser att det finns risk att det offentliga biträdet hamnar i en lojalitetskonflikt eftersom Migrationsverket agerar både som uppdragsgivare och motpart. I yrkande 10 anfördes att frivilligorganisationerna bör involveras i asylprocessen på olika sätt, t.ex. genom att införa s.k. medborgarvittnen att närvara under asylprocessen vid ärenden som bedöms som uppenbart ogrundade. Detta skulle enligt motionärerna värna asylrätten och öka öppenheten. I motionen begärs ett tillkännagivande härom.

Utskottets bedömning

Frågan om Migrationsverket skall besluta om förordnande av offentligt biträde i ärende som handläggs hos verket har tidigare behandlats i riksdagen, bl.a. i samband med att en ny rättshjälpslag infördes. I proposition 1996/97:9 anfördes att det torde vara oundvikligt att det skulle ta något längre

tid om någon annan myndighet än Migrationsverket skall förordna biträde och att verket inte är motpart till utlänningen vid handläggningen i verket. Vidare anfördes att den avgörande frågan inte är vem som förordnar biträde utan vilka krav som ställs på biträdet. Oavsett vem som skall förordna ett biträde måste det självfallet ställas krav på att biträdet har tillräckliga kvalifikationer samt i övrigt är lämplig för uppdraget. I socialförsäkringsutskottets yttrande till justitieutskottet över propositionen anfördes att principen att den myndighet som handlägger ett ärende också skall besluta i frågor om offentligt biträde är riktig varför Invandrarverket (Migrationsverket) bör utse offentliga biträden i ärenden som handläggs vid verket. Förslaget tillstyrktes av justitieutskottet och riksdagen beslutade i enlighet därmed (bet. 1996/97:JuU3, yttr. 1996/97:SfU3y).

Utskottet, som kan konstatera att enligt lagen om offentligt biträde skall den myndighet som handlägger ärendet i sak också besluta i frågor om offentligt biträde, vill peka på att i den nya instans- och processordningen kommer Migrationsverkets beslut i frågor om offentliga biträden att kunna överklagas särskilt enligt den ordning som gäller för huvudsaken, dvs. migrationsdomstol–Migrationsöverdomstolen. I likhet med justitieutskottet delar socialförsäkringsutskottet regeringens bedömning att det för närvarande inte bör införas några bestämmelser som avviker från dessa principer. Utskottet, som noterar att justitieutskottet i sitt yttrande anser att det kan riktas invändningar mot den nu rådande ordningen, förutsätter dock att den utvärdering som regeringen avser att göra avseende offentligt biträde sker snarast efter det att den nya ordningen genomförts och delredovisas inom ramen för den övergripande utvärderingen.

Utskottet tillstyrker propositionen i dessa delar och avstyrker med det anförda motion Sf34 yrkande 4.

När det gäller frivilligorganisationernas roll i asylprocessen kan utskottet instämma i, som anføres i motion Sf34, att det är viktigt att värna om dessa ideella krafter. Enligt utskottets mening bör frivilligorganisationerna kunna engageras i större utsträckning än i dag och då främst när det gäller mottagandet av asylsökande. Utskottet anser vidare att bedömningen av vilka omständigheter som kan medföra att en asylansökan skall anses som uppenbart ogrundad är av stor betydelse för sökanden. Utskottet vill därför beträffande Migrationsverkets beslut om s.k. omedelbar verkställighet understrika att det i den nya processordningen inte föreslås några begränsningar i möjligheten att överklaga ett beslut om avvisning med omedelbar verkställighet. Med det anförda och mot bakgrund av Migrationsverkets förändrade arbetssätt saknas enligt utskottets mening skäl att förordna att s.k. medborgarvittnen skall närvara under asylprocessen. Utskottet avstyrker i likhet med justitieutskottet motion Sf34 yrkande 10.

Handläggning av säkerhetsärenden m.m.

Utskottets förslag i korthet

Ärenden enligt utlänningslagen med säkerhetsaspekter och ärenden enligt lagen om särskild utlänningskontroll skall avgöras av Migrationsverket i första instans. Migrationsverkets beslut skall kunna överklagas till regeringen. Migrationsöverdomstolen, som skall yttra sig i ärendet, skall hålla muntlig förhandling. Om domstolen finner att verkställighetshinder föreligger, skall yttrandet i den delen vara bindande för regeringen.

Ärenden med utrikespolitisk betydelse skall prövas enligt den instansordning som föreslås för utlänningsärenden i allmänhet.

Riksdagen bör därmed bifalla regeringens förslag.

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om att en fast riksdagskommitté kontinuerligt skall informeras om aktuella säkerhetsärenden.

Jämför reservationerna 4 (fp, kd, c) och 5 (m) – motiv.

Gällande ordning

De flesta utlänningsärenden som rör rikets säkerhet handläggs enligt utlänningslagen. De kännetecknas av att Säkerhetspolisen av skäl som rör rikets säkerhet eller allmän säkerhet motsätter sig att en utlännings beviljas uppehållstillstånd i Sverige eller förordar att utlänningsen avvisas eller utvisas eller att utlänningsens uppehållstillstånd återkallas.

Upphållstillstånd kan enligt 3 kap. 4 § andra stycket 1 UtL vägras både flyktingar enligt 3 kap. 2 § och skyddsbehövande i övrigt enligt 3 kap. 3 § första stycket 2 och 3 av hänsyn till vad som är känt om utlänningsens tidigare verksamhet eller om det med hänsyn till rikets säkerhet finns synnerliga skäl att inte bevilja uppehållstillstånd. En person som är skyddsbehövande i övrigt enligt 3 kap. 3 § första stycket 1 UtL kan dock aldrig vägras uppehållstillstånd av säkerhetsskäl. Vidare framgår av 8 kap. 1 § UtL att en avvisning eller utvisning aldrig får verkställas till ett land om det finns skälig anledning att tro att utlänningsen där skulle vara i fara att straffas med döden eller att utsättas för tortyr m.m.

I ärenden där det är fråga om uppehållstillstånd av humanitära skäl enligt 2 kap. 4 § första stycket 5 UtL fattas beslut efter en avvägning mellan skälen för och emot uppehållstillstånd. En avvägning måste också göras i ärenden som rör familjeåterförening. Om säkerhetsaspekter föreligger beviljas uppehållstillstånd endast vid mycket starkt ömmande omständigheter.

Enligt 7 kap. 11 § UtL får Migrationsverket och Utlänningsnämnden i vissa fall med eget yttrande lämna över ärenden till regeringen för beslut. En av grunderna för överlämnande är att ärendet bedöms ha sådan bety-

delse för rikets säkerhet eller annars för allmän säkerhet eller för rikets förhållande till främmande makt eller mellanfolklig organisation att regeringen bör pröva ärendet.

En utlänningslag som inte avvisas eller utvisas ur landet enligt utlänningslagen får utvisas enligt lagen om särskild utlänningskontroll, om det behövs av hänsyn till rikets säkerhet, eller om det med hänsyn till vad som är känt om utlänningslagens tidigare verksamhet och övriga omständigheter kan befaras att han eller hon kommer att begå eller medverka till terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott. Beslut om utvisning enligt denna lag tas av regeringen, som själv kan ta upp ett ärende, som första och enda instans.

För ärenden med utrikespolitisk betydelse gäller i dag samma procedurregler som för ärenden med säkerhetsaspekter. Migrationsverket eller Utlänningsnämnden får således enligt 7 kap. 11 § UtlL med eget yttrande lämna över ett ärende till regeringen för beslut, om ärendet bedöms ha sådan betydelse för rikets förhållande till främmande makt eller mellanfolklig organisation att regeringen bör pröva ärendet.

Propositionen

Regeringen föreslår att säkerhetsärenden enligt utlänningslagen skall definieras i lagtexten som ärenden där Säkerhetspolisen av skäl som rör rikets säkerhet eller som annars har betydelse för allmän säkerhet förordar att en utlänningslag avvisas eller utvisas eller att en ansökan om uppehållstillstånd avslås eller återkallas.

Ärenden enligt utlänningslagen med säkerhetsaspekter och ärenden enligt lagen om särskild utlänningskontroll skall avgöras av Migrationsverket i första instans. Migrationsverkets beslut skall kunna överklagas av utlänningsnämnden och Säkerhetspolisen till regeringen. Överklagandet skall ges in till verket som skyndsamt skall överlämna ärendet till Migrationsöverdomstolen. Domstolen skall hålla muntlig förhandling och yttra sig i ärendet. Yttrandet och handlingarna skall överlämnas till regeringen för beslut. Om domstolen finner att verkställighetshinder föreligger, skall yttrandet i den delen vara bindande för regeringen. Vid handläggningen av ett överklagat ärende skall såväl Migrationsverket som Säkerhetspolisen vara utlänningslagens motparter.

Innan Migrationsöverdomstolen yttrar sig i ett ärende enligt utlänningslagen skall den hålla muntlig förhandling, om det inte är uppenbart obehövt. I ärenden enligt lagen om särskild utlänningskontroll skall muntlig förhandling alltid hållas. Domstolens yttrande förutsätts omfatta samtliga omständigheter av betydelse i ärendet, däribland frågan om det finns hinder mot verkställighet och även frågor om bevisvärdering. Domstolen skall inte ta ställning i sakfrågan. Bedömningen avseende frågor med anknytning till rikets säkerhet måste enligt propositionen alltid ankomma på regeringen att göra. I ärendet hos regeringen kan också komma fram upp-

gifter som inte har varit tillgängliga för domstolen, t.ex. att Säkerhetspolisen kan ha tillgång till underrättelseinformation från främmande stat som på grund av förbehåll från denna stat endast får lämnas till regeringen.

Regeringen föreslår att ärenden med utrikespolitisk betydelse skall prövas enligt den instansordning som föreslås för utlänningsärenden i allmänhet.

Motion

Mauricio Rojas m.fl. (fp, kd, c) begär i motion Sf34 yrkande 11 att riksdagen beslutar att utse en fast riksdagskommitté som kontinuerligt skall informeras om aktuella säkerhetsärenden. Motionärerna anser att riksdagens nuvarande insyn i säkerhetsärenden inte är tillräcklig och att den parlamentariska kontrollen måste öka. I dag lämnas information från regeringen till en utsedd representant från varje parti när regeringen anser det vara nödvändigt.

Utskottets bedömning

När det gäller yrkandet i motion Sf34 om en särskild riksdagskommitté som skall ta emot information från regeringen om aktuella säkerhetsärenden kan utskottet konstatera att regeringen i en årlig skrivelse till riksdagen informerar och redogör för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll. Utskottet vill vidare peka på att i den nya instans- och processordningen kommer för säkerhetsärendena enligt såväl sistnämnda lag som utlänningslagen att gälla ett förfarande med flera parter, och Migrationsöverdomstolens yttrande kommer att vara bindande för regeringen i de fall domstolen finner att verkställighetshinder föreligger. Vidare gäller för säkerhetsärenden enligt utlänningslagen att Migrationsöverdomstolen skall hålla muntlig förhandling om det inte är uppenbart obehövligt samt att för ärenden enligt lagen om särskild utlänningskontroll skall domstolen alltid hålla muntlig förhandling. Med hänsyn till det anförda anser utskottet att det saknas skäl att inrätta en fast kommitté i riksdagen för information om säkerhetsärenden.

Vid den offentliga utfrågning som justitie- och socialförsäkringsutskottet anordnade den 8 juni i år framkom också att i samband med att EG-direktivet om asylprocedurer antas kommer regeringen att åter se över hanteringen av säkerhetsärendena. Utskottet noterar att regeringen den 11 augusti beslutat om kommittédirektiv gällande förfarandet för att bevilja eller återkalla flyktingstatus. En särskild utredare skall enligt direktiven föreslå en särskild ordning för hantering av säkerhetsärenden (Dir. 2005:88).

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag till ny instans- och processordning för säkerhetsärenden och avstyrker, i likhet med justitieutskottet, motion Sf34 yrkande 11.

Utskottet har inget att erinra mot förslaget att ärenden med utrikespolitisk betydelse skall prövas enligt den instansordning som föreslås för utlänningsärenden i allmänhet och tillstyrker förslaget.

Genomförande, ekonomiska konsekvenser och övergångsbestämmelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om att den nya instans- och processordningen i utlännings- och medborgarskapsärenden skall genomföras den 31 mars 2006 och att Utlänningsnämnden då skall upphöra.

Vidare bör riksdagen avslå motionsyrkanden om domstolarnas förutsättningar vid genomförandet och om ett s.k. nollställningsbeslut.

Jämför reservationerna 6 (m, fp, kd, c) och 7 (fp, kd, v, c, mp).

Propositionen

I propositionen föreslås att den nya instans- och processordningen skall genomföras den 31 mars 2006 och att Utlänningsnämnden då läggs ned. Beträffande övergångsbestämmelser vid ikraftträdandet av den nya utlänningslagen föreslås att ärenden som Utlänningsnämnden inte har avgjort vid ikraftträdandet skall överlämnas från nämnden till de nya migrationsdomstolarna, liksom ärenden som handläggs av regeringen, utom såvitt avser säkerhetsärenden som skall handläggas enligt äldre bestämmelser.

De nya ansökningar om uppehållstillstånd enligt 2 kap. 5 b § UtL som finns kvar hos Utlänningsnämnden skall dock överlämnas till Migrationsverket och handläggas enligt äldre regler med beaktande av den nya bestämmelsen i 12 kap. 18 §. Migrationsverkets beslut skall inte kunna överklagas. I propositionen anges att om en utlänningsperson i dessa fall vill få en domstolsprövning av de anförda skälen har han eller hon möjlighet att begära att en ny prövning görs enligt 12 kap. 19 § NUtL. Om Migrationsverket inte beviljar en ny prövning enligt denna bestämmelse kan utlänningspersonen överklaga detta beslut till migrationsdomstolen.

Ärenden som vid ikraftträdandet handläggs i allmän förvaltningsdomstol skall handläggas enligt äldre bestämmelser.

I propositionen anges att i den nya ordningen får Migrationsverket en ny tillkommande uppgift i en tvåpartsprocess vid överprövningen. För att utföra uppgiften behöver verket tillse att de har den kompetens som är nödvändig, varför även omställningskostnader för bl.a. utbildning tillkommer.

En omfattande rekrytering av domare och föredragande behövs. Ett stort antal personer kommer att behöva nyanställas i varje fall vid de aktuella domstolarna, varav många behöver vara på plats i god tid före ikraftträdandet. Dessförinnan måste bl.a. lokaler anskaffas och ställas i ordning. Även annan upphandling måste ske. Stora kostnader för personal, utbildning, lokaler, ombud, tolkar och resor kommer att uppstå. När det gäller migrationsdomstolarna beräknas muntliga förhandlingar innebära stora merkost-

nader. Inrättandet av ytterligare en överinstans, Migrationsöverdomstolen, och de förlängda vistelsetider för asylsökande detta medför i ett antal ärenden, beräknas orsaka väsentligt ökade kostnader. Slutligen kommer avvecklingen av Utlänningsnämnden i sig att medföra omställningskostnader.

Vad avser de organisatoriska förutsättningarna för reformen och dess ekonomiska konsekvenser har en särskild utredare fått i uppdrag att i samverkan med Domstolsverket förbereda och vidta åtgärder för att inrätta den nya ordningen (dir. 2004:149). Domstolsverket har också i uppdrag att förbereda och vidta åtgärder för inrättandet (Ju2004/9859/DOM).

En övergripande utvärdering bör enligt propositionen göras av hela reformen. Snarast efter det att den nya ordningen genomförts bör det göras en utvärdering av bestämmelserna avseende offentligt biträde som delredovisas inom ramen för den övergripande utvärderingen.

Reformen bör enligt propositionen under de tre första åren dimensioneras för att de berörda länsrätterna skall kunna ta hand om, under respektive år, inkommande nya asylärenden samt kunna arbeta ned en ingående balans av asylärenden. Härutöver bedöms de berörda domstolarna behöva ett extra resurstillskott under de första två åren för att undvika att nya balanser skapas.

Utlänningsnämnden har tilldelats extra resurser i syfte att så långt möjligt arbeta ned balanserna fram till dess att reformen träder i kraft. I propositionen anförs också att målsättningen bör vara att det vid ikraftträdandet inte skall finnas några icke avgjorda säkerhetsärenden hos regeringen.

Regeringen har, utifrån ikraftträdandetidpunkten den 1 januari 2006, på tilläggsbudget i 2005 års ekonomiska vårproposition föreslagit riksdagen att medel tillförs för omställningskostnader, bl.a. 120 miljoner kronor till domstolsväsendet, 55 miljoner kronor till Migrationsverket, 1 825 000 kr till Kammarkollegiet för ytterligare auktorisationsprov för tolkar samt 4 105 000 kr för utökad utbildning av kontakttolkar.

I 2005 års ekonomiska vårproposition beräknades utgiftsökningen till följd av reformen uppgå till totalt 914 miljoner kronor för år 2006, baserat på ett helt verksamhetsår, och 901 miljoner kronor för 2007. Regeringen kommer i budgetpropositionen för år 2006 att återkomma med uppdaterade bedömningar i dessa delar samt föreslå fördelningen av kostnaderna på berörda anslag.

Motioner

I motion Sf33 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) begärs i yrkande 1 i denna del ett tillkännagivande om domstolsväsendets förutsättningar att ta över utlännings- och medborgarskapsärenden. I motionen anförs att avsevärda resurser kommer att krävas för att reformen skall kunna genomföras på ett bra sätt. Migrationsdomstolarna måste ges erforderliga resurser och finansieringen säkras på lång sikt, inte bara för att klara av övergången till den nya processordningen. Vidare anges i motionen att domare och nämndemän

måste ges förutsättningar för utbildning om den nya lagen samt möjligheter till fortbildning. En prioriterad fråga bör vara att lösgöra resurser för domarutbildning.

Mauricio Rojas m.fl. (fp, kd, c) begär i motion Sf34 yrkande 8 ett tillkännagivande om behovet av riktade utbildningsinsatser för att ge dem som kommer att arbeta i den nya asylprocessen rätt förutsättningar. Det kan röra utbildning för handläggare och beslutsfattare på Migrationsverket i exempelvis länderkunskap eller i att skriva beslutsmotiveringar. Det kan också vara fråga om utbildning för domare i hur en asylsökande bör höras i rätten.

I motion Sf32 av Sven Brus m.fl. (kd, fp, v, c, mp) begärs att riksdagen antar en lag om att den som ansökt om asyl senast ett år innan den nya instans- och processordningen i utlännings- och medborgarskapsärenden träder i kraft och som en månad innan reformen börjar gälla vistas i Sverige utan uppehållstillstånd får beviljas permanent uppehållstillstånd av humanitära skäl. Detta gäller dock inte t.ex. den som dömts till mer än sex månaders fängelse eller efter ansökan om asyl rest ut från Sverige. Det gäller inte heller den som inte kunnat styrka eller göra sin identitet sannolik. Om det finns skäl härför skall dock i dessa fall ett tidsbegränsat uppehållstillstånd kunna beviljas för högst ett år. Har utlänningen därefter gjort vad som skäligt kan begäras för att styrka sin identitet får uppehållstillstånd beviljas. Familjer med barn som drabbats av depressiv devitalisering får beviljas uppehållstillstånd oaktat datum för ansökan om asyl. Motionärerna framhåller att ett sådant s.k. nollställningsbeslut främst är ett sätt att retroaktivt rätta till begångna fel från statens sida mot några av samhällets mest utsatta personer. Enligt motionärerna kan det röra sig om personer som hållit sig gömda eller vars avvisningsbeslut inte kan verkställas. Ett annat skäl är att ge den nya processordningen möjlighet att starta verksamheten under rimliga arbetsförhållanden.

I motion Sf34 yrkande 5 av Mauricio Rojas m.fl. (fp, kd, c) finns ett likalydande yrkande.

Utskottets bedömning

Den nya ordningen innebär en stor omställning för de myndigheter och domstolar som berörs. De berörda domstolarnas verksamhet kommer att åtminstone fördubblas. Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att verksamheten ändå kan bedrivas med fortsatt hög kvalitet och effektivitet inför, under och efter ikraftträdandet och att kompetensbortfall i samband med övergången undviks.

För de organisatoriska förändringar som följer av reformen har regeringen tillsatt en särskild utredare med representanter för berörda myndigheter knutna till utredningen. Den särskilde utredaren, Domstolsverket och Utlänningsnämnden skall vidta de nödvändiga organisatoriska åtgärder som krävs för att Utlänningsnämnden skall kunna läggas ned och den nya instans- och processordningen införas. Utskottet noterar att vid justitie- och

socialförsäkringsutskottens offentliga utfrågning i juni i år angav den särskilda utredaren att genom att senarelägga ikraftträdandet till den 31 mars 2006, från den 1 januari 2006, bör det finnas hyggliga utsikter att klara rekryteringen och också viss utbildning av den nya personalen vid domstolarna. Vid utfrågningen framfördes också från flera håll invändningar mot ett ikraftträdande den 31 mars 2006. Enligt utskottets uppfattning krävs emellertid med de rättssäkerhetsvinster reformen innebär ett så snart införande som möjligt. Utskottet tillstyrker regeringens förslag att reformen träder i kraft den 31 mars 2006.

Utskottet, liksom justitieutskottet, delar uppfattningen i motionerna att det är ytterst viktigt att satsningar görs på utbildning av såväl domare som övrig personal inom domstolsväsendet och att det är angeläget att säkerställa att domstolarna kan upprätthålla erforderlig kompetens i flyktingrätt, mänskliga rättigheter och internationell rätt. I Domstolsverkets uppdrag ingår bl.a. att analysera behovet av särskild kompetens och hur detta i så fall kan tillgodoses. Detta uppdrag ligger väl i linje med motionärernas önskemål, och justitieutskottets uppfattning att det därför inte behövs någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena delas av socialförsäkringsutskottet.

Justitieutskottet har i sitt yttrande anfört att det är angeläget att de berörda domstolarna ges erforderliga resurser för att möta den ökade arbetsmängd som de nya målen medför och utgår från att domstolarna kommer att få disponera tillräckliga medel för att fullgöra sina uppgifter enligt den föreslagna ordningen. Justitieutskottet har även uttryckt farhågor för att utan tillräckliga resurser finns det en risk att de redan långa handläggningstiderna i dessa ärenden blir ännu längre. Socialförsäkringsutskottet som noterar vad justitieutskottet anfört förutsätter att regeringen i budgetförslaget för kommande år beaktar samtliga de åtgärder som bedöms nödvändiga med anledning av den nya instans- och processordningen och att resurser beräknas härför.

Motionerna Sf33 yrkande 1 i denna del och Sf34 yrkande 8 får med det anförda anses delvis tillgodosedda och avstyrks.

En ytterligare fråga som bör övervägas i detta sammanhang är frågan om s.k. amnesti eller nollställning. I motion Sf32 anges att ett nollställningsbeslut är ett sätt att retroaktivt rätta till begångna fel från statens sida mot några av samhällets mest utsatta personer. Enligt utskottets mening innebär emellertid ett sådant nollställningsbeslut att uppehållstillstånd skulle beviljas utan en individuell prövning i varje enskilt fall. Om annat än de individuella skälen tilläts avgöra om uppehållstillstånd skall beviljas eller inte skulle det innebära att asylprocessen kommer att styras av icke förutsägbara faktorer eller omständigheter. En sådan ordning gagnar inte rättssäkerheten och kan därför inte accepteras. Enligt utskottet är det lätt att inse att ett nollställningsbeslut skulle komma att upplevas som orättvist och irrationellt om två personer från samma land med i princip samma motiv för att få stanna får helt olika beslut bara för att de kommer till Sverige med

några få dagars mellanrum. Därtill kommer personer som håller sig undan verkställigheten av ett avvisningsbeslut att gynnas framför personer som rättar sig efter avvisningsbeslutet.

Motionärerna anför vidare att nollställningsbeslut skulle ge den nya instansordningen en möjlighet att starta verksamheten under rimliga arbetsförhållanden. Vid den offentliga utfrågningen som justitie- och socialförsäkringsutskottet höll i juni framkom att Utlänningsnämnden, som fått ytterligare resurser i år, med hjälp av ytterligare personal arbetar hårt för att antalet oavgjorda ärenden skall vara så lågt som möjligt inför reformen. Företrädare för regeringen bedömde vid utfrågningen att det vid övergången till det nya systemet kommer att vara ett väldigt lågt antal oavgjorda ärenden och att det inte kommer att utgöra något problem. Utskottet, som har förståelse för motionärernas önskan att domstolarna skall kunna starta verksamheten utan ett stort antal oavgjorda ärenden, anser inte att ett beslut med den föreslagna utformningen innebär att det på ett enkelt sätt kan avgöras huruvida uppehållstillstånd skall beviljas eller inte i ett enskilt fall. Med hänsyn härtill ifrågasätter utskottet om ärendebalanserna kommer att märkbart minska till följd härav.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf32 och Sf34 yrkande 5.

Flyktingar och skyddsbehövande i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Den nya utlänningslagen skall tydligt skilja mellan olika grunder för uppehållstillstånd och skyddsgrunderna skall ges en mer framträdande plats.

Även den som på grund av andra svåra motsättningar i hemlandet än väpnad konflikt känner välgrundad fruktan för att utsättas för allvarliga övergrepp skall bedömas som skyddsbehövande i övrigt.

Riksdagen bör därmed bifalla regeringens förslag.

Gällande ordning

Definitionen av begreppet flykting finns i 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning, Genèvekonventionen, ändrad genom 1967 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställning, det s.k. New York-protokollet. Enligt Genèvekonventionen förstås med flykting en person som i anledning av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politisk åskådning befinner sig utanför sitt hemland och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill begagna sig av hemlandets skydd.

En flykting har enligt utlänningslagen en principiell rätt att få uppehållstillstånd i Sverige. Definitionen av vem som är flykting finns i 3 kap. 2 § UtL och har samma lydelse som i Genèvekonventionen, dock med tillägget att denna rätt gäller oberoende av om förföljelsen utgår från landets myndigheter eller om dessa inte kan antas bereda trygghet mot förföljelse från enskilda.

Utöver flyktingar har enligt 3 kap. 3 § UtL tre andra kategorier en principiell rätt att få skydd i Sverige. Det rör sig om personer som lämnat sitt land av andra skäl än av flyktingskäl och som

1. känner en välgrundad fruktan för att straffas med döden eller med kroppsstraff eller att utsättas för tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning,

2. på grund av en yttre eller inre väpnad konflikt behöver skydd eller på grund av en miljökatastrof inte kan återvända till sitt hemland eller

3. på grund av sitt kön eller homosexualitet känner välgrundad fruktan för förföljelse.

Som flykting och som skyddsbehövande i övrigt anses även en person som är statslös och som av de uppräknade skälen befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare haft sin vanliga vistelseort, under förutsättning att personen inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill återvända dit.

Propositionen

Enligt regeringen saknas det en klar skiljelinje mellan de olika tillståndsgrunderna i praxis eftersom skyddsrelaterade skäl till viss del prövas inom ramen för bestämmelsen om humanitära skäl. Regeringen anser att gränsdragningen mellan skyddsbestämmelserna som helhet och de humanitära skälen måste klargöras och föreslår att bestämmelsen om skyddsbehövande i övrigt ändras genom att det till denna bestämmelse överförs främst den kategori ärenden som i dag faller under politisk-humanitära skäl. Den bestämmelse som behöver kompletteras är regeln om väpnad konflikt som enligt regeringen är för snävt utformad eftersom även andra svåra motsättningar än väpnad konflikt i dag leder till uppehållstillstånd, fast då med stöd av bestämmelsen om humanitära skäl.

Förslaget innebär att även den som känner välgrundad fruktan för allvarliga övergrepp på grund av andra svåra motsättningar i hemlandet skall anses som skyddsbehövande i övrigt. Det kan röra sig om såväl godtyckliga som systematiska övergrepp som det till följd av maktförhållandena i landet inte finns möjlighet för den enskilde att skydda sig mot eller få rättelse för. Övergreppen behöver inte nödvändigtvis härröra från en myndighet utan kan likaväl ha begåtts av någon enskild aktör. Dessa kan ha formen av oproportionerligt straff, godtyckligt frihetsberövande, misshandel, sexuella övergrepp, yrkesförbud, social utstötning eller andra trakasserier när de är av stor svårighetsgrad men som ändå inte utgör tillräcklig grund för att bevilja uppehållstillstånd enligt flyktingparagrafen eller tortyrbestämme-

sen. Någon inskränkning av möjligheterna för skyddssökande att få uppehållstillstånd i förhållande till vad som gäller i dag är enligt regeringen inte avsedd.

Regeringens förslag till utvidgad skyddsbestämmelse finns i 4 kap. 2 § NUtLL.

Utskottets ställningstagande

Enligt nuvarande utlänningslag finns två former av skydd som ger rätt till uppehållstillstånd, nämligen flyktingskap och ställning som skyddsbehövande i övrigt. Bestämmelserna härom föreslås oförändrade överföras till den nya utlänningslagen med den förändringen att de s.k. politisk-humanitära skälen förs från bestämmelsen om humanitära skäl i nuvarande utlänningslag till bestämmelsen om skyddsbehövande i övrigt i den nya utlänningslagen. Utskottet välkomnar detta förslag liksom det förhållandet att skyddsgrunderna ges en mer framträdande plats i den nya utlänningslagen.

Några motioner har inte väckts med anledning av regeringens förslag i denna del och utskottet tillstyrker förslagen i fråga.

Utskottet noterar att regeringen i en lagrådsremiss den 9 juni 2005 Flyktingskap och förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning har föreslagit att personer som känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning och som enligt nuvarande regler ges skydd som skyddsbehövande i övrigt i stället skall få skydd som flyktingar. Enligt uppgift avser regeringen att besluta proposition om flyktingskap och förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning under september 2005.

Vidare har en särskild utredare fått i uppdrag att ta ställning till hur det s.k. skyddsgrundsdirektivet, dvs. rådets direktiv 2004/83/EG, skall genomföras i Sverige. Uppdraget skall redovisas senast den 16 september 2005 (dir. 2004:114). Rådsdirektivet, som skall genomföras senast den 10 oktober 2006, syftar huvudsakligen till att garantera att medlemsstaterna tillämpar gemensamma kriterier för att fastställa vilka tredjelandsmedborgare eller statslösa personer som behöver internationellt skydd samt att garantera dessa en miniminivå av förmåner i samtliga medlemsstater.

Synnerligen ömmande omständigheter

Utskottets förslag i korthet

Begreppet humanitära skäl utmönstras ur utlänningslagen och ersätts av begreppet synnerligen ömmande omständigheter. En samlad bedömning skall göras av omständigheterna i ärendet, varvid särskilt skall beaktas sökandens hälsotillstånd, anpassning till Sverige och situation i hemlandet. De omständigheter som kommer fram i ett barns ärende behöver inte vara av samma allvar och tyngd som när det gäller vuxna personer.

Riksdagen bör därmed bifalla regeringens förslag och avslå motionsyrkanden bl.a. om kraven för uppehållstillstånd när det gäller barn samt att hänsynen till barnets bästa skall väga tyngre än samhällets intresse av att reglera invandringen.

Jämför reservationerna 8 (fp, kd, c) och 9 (m, fp, kd, c).

Propositionen

Begreppet humanitära skäl, som sedan 1997 återfinns i 2 kap. 4 § första stycket 5 UtL, har hittills inte preciserats närmare i lagtext utan överlämnats till rättstillämpningen att avgöra. Begreppet är oprecist och dess innehåll har kommit att variera över tid.

Regeringen föreslår att begreppet humanitära skäl utmönstras ur utlänningslagen och ersätts av begreppet synnerligen ömmande omständigheter. Sistnämnda begrepp svarar bättre mot karaktären av undantagsreglering samtidigt som det markerar att bestämmelsen är avsedd att användas för de situationer som inte omfattas av någon av huvudgrunderna för uppehållstillstånd.

Vid bedömningen av om det föreligger synnerligen ömmande omständigheter skall enligt förslaget de olika omständigheter som finns i ärendet vägas samman; omständigheter som kanske inte var för sig, men sammantagna, är tillräckliga för att uppehållstillstånd bör beviljas. De skäl som sökanden kan ha för att få stanna skall vara av personlig art, exempelvis fysisk eller psykisk sjukdom, och gälla situationen i Sverige i relation till personens situation i hemlandet. Situationen kan också vara den att sökanden har en anpassning till svenska förhållanden som tillsammans med sjukdom i det enskilda fallet kan anses tillräcklig för uppehållstillstånd på denna grund. Personens situation och upplevelser i hemlandet ingår också i bedömningen. Regeringen föreslår att sökandens hälsotillstånd, anpassning till Sverige, situation i hemlandet och de ekonomiska åtaganden som kan bli följden om ett uppehållstillstånd beviljas särskilt skall beaktas vid bedömningen av om det föreligger synnerligen ömmande omständigheter.

Vid prövningen av ärenden som rör barn gäller enligt den s.k. portalbestämmelsen (1 kap. 1 § andra stycket UtL) att det särskilt skall beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt krä-

ver. Eftersom portalparagrafen inte fullt ut fått avsett genomslag vid prövningen av humanitära skäl anser regeringen att ett förtydligande bör ske av hur portalparagrafen skall beaktas vid prövningen av synnerligen ömmande omständigheter. Regeringen föreslår att barn skall få beviljas uppehållstillstånd även om de omständigheter som kommer fram inte har samma allvar och tyngd som krävs för att tillstånd skall beviljas för vuxna personer. Även om bestämmelsen också när det gäller barn endast skall användas i undantagssituationer kan det t.ex. finnas skäl att i högre grad väga in ett barns anpassning till svenska förhållanden i den samlade bedömningen. Enligt regeringen kan dock denna omständighet inte ensam tillmätas avgörande betydelse då det inte i sig kan anses negativt för ett barn att tillsammans med sina föräldrar och eventuella syskon återvända till familjens hemland. När det t.ex. gäller sjukdom hos barn innebär förslaget att det inte behöver vara fråga om en livshotande sjukdom för att uppehållstillstånd skall kunna beviljas ett barn med vårdbehov. Faktorer som barnets framtida utveckling och livskvalitet skall här vägas in liksom vårdmöjligheterna i hemlandet. Barnbestämmelsen är också avsedd att markera att barnets individuella skäl för uppehållstillstånd måste prövas särskilt och inte enbart som en del av föräldrarnas ärenden.

Regeringens förslag återfinns i 5 kap. 6 § NUTL.

Motioner

I motion Sf34 yrkande 1 av Mauricio Rojas m.fl. (fp, kd, c) begärs ett tillkännagivande om att hänsyn till barnets bästa skall väga tyngre än samhällets intresse av att reglera invandringen. I samma motion yrkande 2 begärs beslut att uppehållstillstånd får beviljas en utlänning över 18 år om det föreligger synnerligen ömmande omständigheter och för barn om det föreligger särskilt ömmande omständigheter.

Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) begär i motion Sf33 yrkande 4 beslut om att det skall vara olagligt för polisen att göra ingripanden mot asylsökande barn i hälso- och sjukvården samt i skolan. Enligt motionärerna är det oacceptabelt att gömda barn är rädda för att gå till skolan och inte heller törs uppsöka sjukvården.

Sven Brus m.fl. (kd) begär i motion Sf13 yrkande 2 ett tillkännagivande om att stärka asylsökande barns rättigheter bl.a. avseende rätten att höras, kortare handläggningstider och beslut som utgår från barnets bästa. Motionärerna anser att barnets bästa utan undantag skall komma först i utlänningsärenden och att behovet av en reglerad invandring inte skall få gå före barns bästa.

Utskottets ställningstagande

När det gäller förslaget om synnerligen ömmande omständigheter framgår det av propositionen (s. 279) att det saknar direkt motsvarighet i nuvarande utlänningslag och att det är en vidareutveckling av utlänningslagens bestämmelse om humanitära skäl. Enligt vad som anges i propositionen

handlar det om en undantagsbestämmelse där syftet är att markera att bestämmelsen är avsedd att användas för de situationer som inte omfattas av någon av huvudgrunderna för uppehållstillstånd.

Vad som menas med humanitära skäl har inte närmare preciserats i utlänningslagstiftningen. Uttrycket är emellertid mindre lyckat i den meningen att det inte sällan ger upphov till missförstånd. Det är inte alltid lätt att inse att en person som i hemlandet lämnat en tillvaro i social och ekonomisk misär inte av humanitära skäl skulle ha rätt till uppehållstillstånd här. För att tydliggöra att det krävs betydligt mer än så för att få uppehållstillstånd anser utskottet i likhet med regeringen att uttrycket humanitära skäl bör utmönstras ur utlänningslagstiftningen. Utskottet vill framhålla att någon skärpning i förhållande till nuvarande tillämpning inte är avsedd.

Beträffande prövningen av ärenden som rör barn är syftet med förslaget tvärtom, vilket regeringen särskilt anger, att mildra nuvarande praxis så att portalparagrafen får det genomslag som avsågs redan när bestämmelsen infördes. Genom att uttryckligen föreskriva att omständigheterna när det gäller barn inte behöver ha samma allvar och tyngd som beträffande vuxna skapas enligt utskottet förutsättningar för att portalparagrafen, som i oförändrat skick föreslås överföras till den nya utlänningslagen (1 kap. 10 § NUtIL), får det genomslag i tillämpningen som avsågs vid bestämmelsens tillkomst. Utskottet välkomnar därför regeringen förslag, som även visar vikten av att barns skäl prövas särskilt och inte endast som en del av föräldrarnas ärende. Därtill kommer att den nya processordningen med tvåpartsförfarande och större möjligheter till muntlig förhandling säkerställer att barnens rätt tas till vara på ett helt annat sätt än i dag. Däremot är utskottet inte berett att föreslå att olika rekvisit skall gälla för vuxna och barn. En sådan ordning skulle kunna få till följd att ett barn känner en så stark press från omgivningens sida att det uppfattar att familjens möjligheter att stanna i Sverige hänger på dess förmåga att leva upp till kraven i utlänningslagen. Denna risk är mer begränsad med den föreslagna bestämmelsen. Utskottet befarar dessutom att om rekvisitet vad gäller barns skäl preciseras på annat sätt än för vuxna skulle det kunna få till följd att kraven på vuxnas skäl kommer att uppfattas som strängare än avsett.

När det därefter gäller frågan om avvägningen mellan hänsynen till barnets bästa och samhällets intresse av att reglera invandringen vill utskottet erinra om sitt betänkande 1996/97:SfU5, vari förslaget om att införa portalparagrafen om hänsynen till barnets bästa behandlades (s. 92). Utskottet instämde i regeringens uppfattning (prop. 1996/97:25) att prövningen av barnets bästa inte får tillåtas att generellt ta över samhällsintresset att reglera invandringen. Prövningen av barnets bästa i förhållande till utlänningslagstiftningen får enligt detta synsätt inte ges en så långtgående innebörd att det nästan blir till eget kriterium för uppehållstillstånd att vara barn. Utskottet finner inte skäl att frånga detta ställningstagande.

Utskottet noterar att den nuvarande bestämmelsen i 2 kap. 14 § UtlL om bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om uppehållstillstånd av humanitära skäl saknar motsvarighet i förslaget till ny utlänningslag. Utskottet har inte något att invända häremot.

Mot bakgrund av vad nu anförts anser utskottet att regeringens förslag i denna del fått en tillfredsställande utformning. Utskottet tillstyrker förslaget och avstyrker därmed motion Sf34 yrkandena 1 och 2. Även motion Sf13 yrkande 2 avstyrks med det anförda.

Vad gäller gömda barns skolgång m.m. vill utskottet erinra om att polismyndigheten i likhet med övriga myndigheter har en skyldighet att tillämpa ett barnperspektiv i sin verksamhet. Vidare skall portalparagrafen om barnets bästa beaktas i samtliga led av asylprocessen, inklusive verkställigheten av ett beslut om avvisning eller utvisning. Mot bakgrund härav anser utskottet att någon åtgärd med anledning av motion Sf33 yrkande 4 inte är påkallad. Motionsyrkandet avstyrks därmed.

I detta sammanhang kan nämnas att frågan om gömda barns skolgång för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

Anhöriginvandring

Utskottets förslag i korthet

I den nya utlänningslagen skall uttryckligen anges att ett särskilt beroendeförhållande skall ha förelegat redan i hemlandet tillsammans med hushållsgemenskap för att en nära anhörig som inte tillhör kärnfamiljen skall få uppehållstillstånd.

Riksdagen bör därmed bifalla regeringens förslag och avslå motionsyrkanden vad gäller kraven på hushållsgemenskap och beroendeförhållande samt om DNA-prov och att ansökan om uppehållstillstånd i vissa fall skall kunna sökas på plats i Sverige.

Jämför reservationerna 10 (m, fp, kd, c) och 11 (fp, kd, c).

Gällande ordning

I 2 kap. 4 § UtlL regleras i vilka fall uppehållstillstånd får ges till en utlänning som är anhörig till någon som är bosatt i Sverige eller har fått uppehållstillstånd för bosättning här. De anhöriga som omfattas är make eller sambo, ogifta barn under 18 år, om de är eller har varit hemmavarande, samt annan nära anhörig som ingått i samma hushåll som anknytningspersonen. Homosexuella förhållanden likställs med heterosexuella. Om makar eller sambor har sammanbott stadigvarande utomlands ges uppehållstillstånd. Vid förhållanden som inte är etablerade sedan tidigare, s.k. snabba anknytningar, gäller enligt 2 kap. 4 d–4 e §§ UtlL särskilda regler.

Propositionen

Enligt vad som anges i propositionen återfinns kravet på att det skall föreligga ett särskilt visat beroendeförhållande för att annan nära anhörig som inte tillhör kärnfamiljen skall få uppehållstillstånd i förarbeten till nu gällande lagstiftning och tillämpas regelmässigt i praxis. Det särskilda beroendeförhållandet kan vara uppfyllt om släktingarna har levt i samma hushållsgemenskap omedelbart före den härvarandes flyttning till Sverige och ansökan om familjeåterförening ges in relativt snart efter det att denne har bosatt sig här. Regeringen föreslår att kraven på att hushållsgemenskapen och beroendeförhållandet skall ha förelegat redan i hemlandet skall tas in den nya utlänningslagen.

I propositionen föreslås vidare att uppehållstillstånd i anknytningsfall liksom i dag (2 kap. 5 § UtL) skall utverkas före inresan till Sverige, och att en ansökan om uppehållstillstånd inte får bifallas efter inresan. Undantag skall även i fortsättningen kunna göras om utlänningsen har stark anknytning till en i Sverige bosatt person och det skäligen inte kan krävas att han eller hon återvänder till ett annat land för att ge in ansökan där.

Regeringens förslag i denna del återfinns i 5 kap. 3 och 18 §§ NUtL.

Motioner

I motion Sf34 yrkande 7 av Mauricio Rojas m.fl. (fp, kd, c) begärs ett tillkännagivande om anhörig- och anknytningsinvandring. Motionärerna motsätter sig kraven på att hushållsgemenskap och beroendeförhållande skall ha förelegat i hemlandet för att uppehållstillstånd skall kunna beviljas. Vidare anser de att undantag i vissa fall måste göras från kravet på att uppehållstillstånd skall sökas från hemlandet, t.ex. vid graviditet eller om personen har barn i Sverige. Därtill bör det finnas någon form av försörjningskrav vid anhörig- eller anknytningsinvandring.

Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) begär i motion Sf33 yrkande 3 beslut att DNA-prov skall medges för fastställande av grund för återförening när detta begärs av endera parten i målet. Sådant prov bör kunna tillåtas i fall där skriftlig dokumentation saknas eller har brister.

Utskottets ställningstagande

Inte heller i fråga om förslagen om uppehållstillstånd på grund av anknytning är någon ändring i sak åsyftad jämfört med nuvarande regler och praxis. Detta gäller t.ex. kraven på att ett särskilt beroendeförhållande och hushållsgemenskap skall ha förelegat redan i hemlandet.

Anhörigkommittén har i sitt delbetänkande Vår anhöriginvandring (SOU 2002:13) föreslagit (s. 202 f.) att kraven på hushållsgemenskap, beroende redan i hemlandet och snar ansökan skall upphöra när det är fråga om föräldrar och ogifta barn över 18 år. I stället skall uppehållstillstånd få ges om personerna i fråga är beroende av anknytningspersonen eller om andra särskilda skäl föreligger. För övriga nära anhöriga utanför kärnfamiljen förut-

sätts att synnerliga skäl för uppehållstillstånd föreligger. Kommittén har vidare föreslagit att det införs ett försörjningskrav för anknytningspersonen gentemot nära anhöriga utanför kärnfamiljen, om det inte finns särskilda skäl. Försörjningskravet skall gälla under högst två år.

Även frågan om DNA-analys för att styrka ett påstått släktskapsförhållande har varit föremål för Anhörigkommitténs överväganden (s. 211 f.). Kommittén har föreslagit att en sådan möjlighet införs då det rör sig om släktskap i rakt upp- och nedstigande led. Analysen skall bekostas av staten, vara frivillig och kunna göras när tillräcklig utredning om släktskapsförhållandet inte kan tas fram på annat sätt. Vidare skall den som genomgår testet ge sitt skriftliga samtycke före provtagningen.

Rådet har därefter antagit ett direktiv (2003/86/EG) om rätt till familjeåterförening. Direktivet är tillämpligt på vissa anhöriga till tredjelandsmedborgare som har ett uppehållstillstånd med en giltighetstid på minst ett år och som har välgrundade utsikter att få ett varaktigt uppehållstillstånd. Vissa kategorier är undantagna från direktivets tillämpningsområde, bl.a. personer som fått tillfälligt skydd. Make och minderåriga barn ges en principiell rätt till familjeåterförening. Direktivet skall vara genomfört senast den 3 oktober 2005. En särskild utredare har fått i uppdrag att ta ställning till hur det skall genomföras i Sverige (dir. 2003:181, 2004:9 och 171). I uppdraget ingår vidare att undersöka vilka möjligheter det finns att införa ett försörjningskrav för andra anhöriga än makar och sambor i etablerade förhållanden och minderåriga barn samt att utreda hur Anhörigkommitténs förslag förhåller sig till bestämmelserna i EG-direktivet. Uppdraget har delvis redovisats i delbetänkandet Familjeåterförening och fri rörlighet för tredjelandsmedborgare (SOU 2005:15). Utskottet noterar dock att utredningen ännu inte lämnat förslag om villkoren för uppehållstillstånd för anhöriga utanför kärnfamiljen och inte heller tagit ställning till frågan om DNA-analys. Enligt tilläggsdirektiv den 7 juli 2005 (dir. 2005:81) har utredningstiden förlängts till den 1 december 2005.

Mot bakgrund av det pågående utrednings- och beredningsarbetet finns det enligt utskottets mening inte något skäl för riksdagen att nu göra något uttalande i de aktuella frågorna.

Frågan om möjligheten att göra avsteg från kravet på att uppehållstillstånd skall sökas från hemlandet, t.ex. vid graviditet eller om personen har barn i Sverige, har tidigare varit föremål för utskottets behandling. I betänkande 1999/2000:SfU9 (s. 25) avstyrkte utskottet liknande yrkanden med motiveringen att det bör finnas ett principiellt krav på att uppehållstillstånd skall ha beviljats före inresan och att detta även bör gälla för den som har stark anknytning hit. Det förhållandet att utlännningen har eller väntar barn med någon person bosatt i Sverige kunde enligt utskottet inte undantagslöst innebära att huvudregeln skall frångås men borde liksom tidigare i de flesta fall innebära att uppehållstillstånd beviljas, i dessa fall då med uppskjuten invandringsprövning. Utskottet ansåg att det fick ankomma på de

tillämpande myndigheterna att vid sin bedömning av de enskilda fallen avgöra när undantag skall kunna göras. Utskottet anser att nu redovisat ställningstagande alltfjämt äger giltighet.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionens förslag och avstyrker motionerna Sf33 yrkande 3 och Sf34 yrkande 7.

Uppehållstillstånd vid människohandel

Utskottets förslag i korthet

Tidsbegränsade uppehållstillstånd skall liksom i dag få ges bl.a. till en utlänning som vistas här, om det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål skall kunna genomföras.

Riksdagen bör därmed bifalla regeringens förslag och avslå motionsyrkanden bl.a. om att permanent uppehållstillstånd skall beviljas utländska brottsoffer som medverkar som målsägande eller vittne i brottmål.

Jämför reservation 12 (m, fp, kd, c) och särskilt yttrande 1 (v, mp).

Propositionen

Sedan den 1 oktober 2004 kan en förundersökningsledare med stöd av 2 kap. 4 a § UtlL ansöka om tidsbegränsat uppehållstillstånd för utländska målsägande och vittnen, t.ex. offer för människohandel, om det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål skall kunna genomföras. Av 2 kap. 5 c § UtlL framgår att det inte föreligger något hinder för att pröva en ansökan om uppehållstillstånd som gjorts av utlänning som redan beviljats uppehållstillstånd enligt 4 a §. I propositionen föreslås att 2 kap. 4 a § överförs oförändrad till 5 kap. 15 § i den nya utlänningslagen.

I propositionen (s. 283) anges att det förhållandet att en utlänning som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på ansökan av förundersökningsledare inte hindrar att en ansökan om uppehållstillstånd som gjorts eller senare görs av utlänningen själv prövas. Någon uttrycklig lagreglering om detta behövs således inte.

Motioner

I motion Sf34 yrkande 3 av Mauricio Rojas m.fl. (fp, kd, c) begärs ett tillkännagivande om att bevilja offer för människohandel för sexuella ändamål permanent uppehållstillstånd i Sverige. Enligt motionärerna är det inte tillräckligt att dessa brottsoffer bara skall få stanna i Sverige under rättsprocessen eftersom det finns en stor risk att de råkar illa ut när de återvänder till hemlandet.

Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) begär i motion Sf33 yrkande 6 ett tillkännagivande om möjligheten att erhålla permanent uppehållstillstånd efter att ha beviljats tidsbegränsat uppehållstillstånd för att medverka som målsägande eller vittne. I samma motion yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att en förutsättning för att bevilja uppehållstillstånd bör vara att personerna aktivt medverkar i arbetet med brottsbekämpning.

Utskottets ställningstagande

I samband med behandlingen av regeringens proposition 2003/04:35 Människosmuggling och tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen m.m. framhöll utskottet (se bet. 2003/04:SfU6 s. 23) att den som i Sverige medverkat i en process rörande allvarlig brottslighet, och som på ett substantiellt sätt bidragit till att någon lagförs för t.ex. människosmuggling eller människohandel borde kunna ges ett permanent uppehållstillstånd. Personen har i dessa situationer i regel utsatts för stor fara och måste kunna beredas skydd härför. Utskottet motsatte sig däremot att enbart det faktum att en utlännings varit utsatt för brott automatiskt skall föranleda att ett permanent uppehållstillstånd beviljas.

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande i frågan. Utskottet konstaterar samtidigt att enligt hittillsvarande regler och praxis gäller, med undantag för den som fått ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på ansökan av förundersökningsledare, att den som fått ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i princip inte har någon möjlighet att få tillståndets status ändrad så länge tillståndet gäller (se prop. 2003/04:35 s. 73). Regeringen har emellertid funnit att nuvarande bestämmelse i 2 kap. 5 c § 1 UtL är obehövlig eftersom det inte finns något som i dessa fall hindrar att en ansökan om uppehållstillstånd som gjorts eller senare görs av utlännings själv prövas. Utskottet har inte något att erinra häremot.

Därtill är det viktigt att påpeka att den som riskerar att utsättas för allvarliga övergrepp, t.ex. i form av social utstötning, och som ansöker om asyl i fortsättningen skall bedömas som skyddsbehövande i övrigt enligt den utvidgade skyddsgrunden, om inte flyktingskäl föreligger.

Utskottet tillstyrker med det anförda regeringens förslag om tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen och avstyrker därmed motionerna Sf33 yrkandena 6 och 7 och Sf34 yrkande 3.

Utskottet vill tillägga att rådet har antagit ett direktiv 2003/81/EG om uppehållstillstånd till tredjelandsmedborgare som har fallit offer för människohandel eller som har fått hjälp till olaglig invandring och vilka samarbetar med de behöriga myndigheterna. Syftet är att fastställa villkoren för att bevilja uppehållstillstånd med begränsad giltighetstid, dock minst sex månader, för tredjelandsmedborgare som samarbetar i kampen mot människohandel eller mot hjälp till olaglig invandring. Direktivet, som skall vara genomfört i svensk rätt före den 6 augusti 2006, gäller inte förhållande till Förenade kungariket, Irland eller Danmark. I en departementspromemoria, Tidsbegränsat uppehållstillstånd för offer för människohandel m.fl. (Ds

2005:24), föreslås en tydligare reglering av vilka kriterier som skall gälla för att bevilja uppehållstillstånd för en utlänning som medverkar i förundersökning eller huvudförhandling i brottmål. Det föreslås vidare att det tidsbegränsade uppehållstillståndet skall ha en giltighetstid om minst sex månader samt att det införs en möjlighet att bevilja ett kortare uppehållstillstånd bl.a. för att utlänningen skall kunna ta ställning till om han eller hon vill samarbeta med de brottsutredande myndigheterna. I båda fallen skall uppehållstillståndet både kunna förlängas och återkallas. Departementspromemorian är för närvarande föremål för remissbehandling till den 6 oktober 2005.

Vidare har en konvention om åtgärder mot människohandel antagits av Europarådets ministerkommitté den 3 maj 2005. Konventionen, som under-tecknades av regeringen den 16 maj 2005, innehåller bl.a. bestämmelser om att tidsbegränsade uppehållstillstånd skall kunna ges till offer för människohandel.

Arbetstillstånd

Utskottets förslag i korthet

De grundläggande förutsättningarna för beviljande av arbetstillstånd bör anges i den nya utlänningslagen. Det bör uttryckligen anges att arbetstillstånd liksom hittills skall få ges bl.a. till en utlänning som erbjudits säsongarbete, anställning inom ett yrke där det råder tillfällig brist på arbetskraft eller som deltar i internationellt utbyte samt till den som har tidsbegränsat uppehållstillstånd, om inte skäl hänförliga till syftet med uppehållstillståndet talar häremot.

Riksdagen bör därmed bifalla regeringens förslag och avslå motionsyrkanden om ökad arbetskraftsinvandring och om att en asylsökande skall kunna söka uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl.

Jämför reservation 13 (m, fp, kd, c).

Gällande ordning

En utlänning skall ha tillstånd för att arbeta i Sverige på grund av anställning här eller utomlands, om inte utlänningen har permanent uppehållstillstånd eller är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge. Regeringen får föreskriva andra undantag från kravet på arbetstillstånd (1 kap. 5 § UtL). Vad nu sagts innebär att den som beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd skall ha arbetstillstånd. Skyldigheten att ha arbetstillstånd omfattar arbetstagare. Uppdragstagare och näringsidkare omfattas däremot inte av kravet på arbetstillstånd.

Regeringen har föreskrivit undantag från kravet på arbetstillstånd, t.ex. för medborgare i ett EES-land eller i Schweiz (4 kap. 1 § UtIF).

Enligt 4 kap. 6 § UtIF skall Arbetsmarknadsstyrelsen, AMS, utfärda riktlinjer för bedömningen av ärenden om arbetstillstånd. Med stöd av AMS riktlinjer kan arbetstillstånd beviljas personer som deltar i internationellt utbyte och säsongarbetare liksom för täckande av tillfällig brist på arbetskraft inom sådana yrken där arbetsgivarna har svårigheter att hitta arbetskraft med kvalificerad yrkesutbildning och erfarenhet.

Arbetstillstånd skall enligt 2 kap. 6 § UtIL ges för viss tid. Tillståndet får avse ett visst slag eller vissa slag av arbete och förenas med de övriga villkor som behövs, och det skall sökas före inresan i Sverige.

Propositionen

Varken i utlänningslagen eller i utlänningsförordningen anges några kriterier för att arbetstillstånd skall kunna beviljas. Föresättningar för tillstånd återfinns i stället i praxis och i de riktlinjer som AMS utfärdar.

Regeringen anser att de grundläggande föresättningarna för beviljande av arbetstillstånd bör anges i lagen och föreslår att arbetstillstånd skall få ges dels till en utlänning som erbjudits säsongarbete eller anställning inom ett yrke där det råder tillfällig brist på arbetskraft, dels till den som deltar i internationellt utbyte eller när det följer av internationellt avtal eller avtal med annat land.

Vidare föreslår regeringen att det i förtydligande syfte införs en bestämmelse enligt vilken det framgår att arbetstillstånd liksom i dag skall få ges till en utlänning som har tidsbegränsat uppehållstillstånd men att ett sådant tillstånd inte skall få ges om skäl hänförliga till syftet med uppehållstillståndet talar häremot, t.ex. då det rör sig om studier eller ett tillfälligt besök hos en släkting.

När det gäller personer med särskilda kvalifikationer (t.ex. nyckelpersoner inom industrin och näringslivet) föreslås att regleringen i avvaktan på förslagen från Kommittén för arbetskraftsinvandring till Sverige (dir. 2004:21) skall motsvara gällande praxis. Ett permanent uppehållstillstånd skall därför få beviljas en utlänning som har erbjudits en tillsvidareanställning i landet om utlänningen har särskilda kvalifikationer och behovet av arbetskraft inte kan fyllas av arbetssökande inom landet eller inom EES eller Schweiz. För den som beviljats permanent uppehållstillstånd skall det enligt den nya utlänningslagen inte krävas arbetstillstånd.

Regeringens förslag i denna del återfinns huvudsakligen i 6 kap. och i 5 kap. 5 § NUtIL.

Motioner

I motion Sf34 yrkande 6 av Mauricio Rojas m.fl. (fp, kd, c) begärs ett tillkännagivande om att öppna Sveriges gränser för arbetskraftsinvandring. Motionärerna anser att en ökad arbetskraftsinvandring är nödvändig både

för att Sverige i framtiden skall klara tillväxt och välfärd och för att ge människor som saknar flyktingskäl en möjlighet att söka sig till Sverige för att bygga sig en framtid här.

Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) begär i motion Sf33 yrkande 2 ett tillkännagivande om möjligheterna att gå från att vara asylsökande till att vara arbetssökande. I syfte att underlätta för den nya instans- och processordningen anser motionärerna att det bör vara möjligt för en asylsökande att söka tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete. På så sätt kan asylkön avlastas och asylprövningen koncentreras till dem med reella asylskäl. Permanent uppehållstillstånd bör ges efter fem år med fast arbete och en lön som det går att försörja sig på. I samma motion yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om arbetslinjen som grundläggande värdering. För att klara tillväxt och välfärd och för att ge människor som saknar flyktingskäl en möjlighet att söka sig hit bör Sverige öppna för en ökad arbetskraftsinvandring.

Utskottets ställningstagande

Sedan riksdagen på förslag av utskottet i betänkande 2002/03:SfU8 begärt att regeringen tillsätter en parlamentarisk utredning för att ta fram ett regelverk som medger en större arbetskraftsinvandring från länder utanför EU har en parlamentarisk kommitté tillsatts (dir. 2004:21). Enligt direktiven skall kommittén dels ta fram förslag till ett regelverk som medger vidgad arbetskraftsinvandring från länder utanför EU/EES, dels utreda behovet av arbetskraftsinvandring och konsekvenserna av ytterligare sådan invandring. Vidare skall pågående arbete inom EU liksom konsekvenserna för den svenska arbetsmarknaden av EU:s utvidgning beaktas. Kommittén skall också studera sambandet mellan regelverket för arbetskraftsinvandring respektive för skyddsbehövande med utgångspunkten att asylrätten inte skall urholkas. Förslag till förändringar av regelverket skall enligt direktivet utgå från de behov av arbetskraft som finns på arbetsmarknaden och syfta till ökad flexibilitet, förenklad administration och långsiktig hållbarhet. Kommittén, som antagit namnet Kommittén för arbetskraftsinvandring till Sverige (KAKI), har i delbetänkandet SOU 2005:50 presenterat ett faktaunderlag inför kommande överväganden. Uppdraget skall slutredovisas senast den 1 mars 2006.

Utskottet kan således konstatera att det för närvarande pågår ett arbete med att ta fram förslag bl.a. till ett regelverk som medger en vidgad arbetskraftsinvandring. Kommittén skall även lämna förslag till lösning på den inte helt okomplicerade frågan om arbetskraftsinvandringens förhållande till asylrätten, som enligt direktiven inte får urholkas. I avvaktan på kommitténs förslag finns det enligt utskottet inte skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd. Utskottet vill dock betona vikten av att en utökad arbetskraftsinvandring inte tillåts leda till en försämrad rättssäkerhet vid prövning av

skyddsgrunderna och att uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov och uppehållstillstånd av arbetsmarknads- eller anknytningsskäl måste hållas åtskilda.

Mot bakgrund av det anförda saknas anledning för utskottet att nu föreslå riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motionerna Sf33 yrkandena 2 och 5 och Sf34 yrkande 6. Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag och avstyrker ifrågakarande motionsyrkanden.

Lagstiftningen i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag till utlänningslag med vissa rättelser samt mindre ändringar av redaktionell karaktär till den del det inte behandlats tidigare. Riksdagen bör därmed anta utskottets förslag om att ordet *make* bör användas genomgående i den nya utlänningslagen.

Jämför reservation 14 (v) och särskilt yttrande 2 (v, mp).

Utskottets bedömning

Ordet *make* är ett könsneutralt uttryck varför utskottet föreslår att det används genomgående i den nya utlänningslagen. I lagtexten bör således anges *make* i stället för *make*, *maka*.

Utskottet föreslår vidare ett antal rättelser samt mindre ändringar av redaktionell karaktär i förslaget till ny utlänningslag.

Regeringen föreslår i föreliggande proposition följdändringar i lagen om psykiatrisk tvångsvård och lagen om rättspsykiatrisk vård. Även i proposition 2004/05:172 Uppehållstillstånd för tribunalvittnen föreslås ändringar i dessa lagar. Utskottet anser att ändringarna bör behandlas samlat. Lagförslag 2.7 och 2.8 i föreliggande proposition behandlas därför i utskottets betänkande 2004/05:SfU18 om uppehållstillstånd för tribunalvittnen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Rekrytering av nämndemän, punkt 1 (m, fp, kd, c)

av Sven Brus (kd), Per Westerberg (m), Tobias Billström (m), Birgitta Carlsson (c), Anna Lilliehöök (m), Anne-Marie Ekström (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Sf33 yrkande 1 i denna del.

Ställningstagande

Det är angeläget att nämndemannakåren har en allsidig sammansättning som speglar befolkningen i landet. Åtgärder för att bredda rekryteringen av nämndemän har lagts fram i Nämndemannakommitténs betänkande Framtidens nämndemän (SOU 2002:61). Regeringen bör skynda på beredningen av ärendet och snarast återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

2. Rätt till muntlig förhandling, punkt 2 (fp, kd, c)

av Sven Brus (kd), Birgitta Carlsson (c), Anne-Marie Ekström (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Sf34 yrkande 9.

Ställningstagande

Vi anser att det är av yttersta vikt att klargöra att även barn har rätt till muntlig förhandling enligt den nya ordningen. Detta framgår enligt vår mening inte tillräckligt tydligt av lagtexten, som därför bör förtydligas i detta avseende. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

3. Utseende av offentligt biträde m.m., punkt 3 (fp, kd, c)

av Sven Brus (kd), Birgitta Carlsson (c), Anne-Marie Ekström (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Sf34 yrkandena 4 och 10.

Ställningstagande

Enligt vår mening är det olämpligt att Migrationsverket beslutar i frågor om offentligt biträde enligt utlänningslagen. Den nya instans- och processordningen innebär att Migrationsverket och utlänningsenheten kommer att bli varandras motparter i ärenden som överklagas till migrationsdomstolarna. Med hänsyn till att verket även är det offentliga biträdets uppdragsgivare finns det risk att biträdet hamnar i en lojalitetskonflikt. Beslutanderätten i frågor om förordnande av offentligt biträde bör enligt vår mening föras över till migrationsdomstolarna.

Vidare anser vi att den kompetens och det engagemang som finns hos frivilligorganisationer som engagerar sig i flyktingfrågor bör tas till vara i asylprocessen. Detta kan ske exempelvis genom att, om utlänningsenheten så önskar, s.k. medborgarvittnen närvarar vid handläggning av ansökningar som Migrationsverket anser är uppenbart ogrundade. I dessa ärenden har utlänningsenheten i normalfallet inte rätt till offentligt biträde. Härigenom värnas asyldrätten och ökar öppenheten i asylprocessen.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med lagförslag i enlighet med det anförda.

4. Säkerhetsärenden, punkt 4 (fp, kd, c)

av Sven Brus (kd), Birgitta Carlsson (c), Anne-Marie Ekström (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Sf34 yrkande 11.

Ställningstagande

Den parlamentariska kontrollen måste öka när det gäller säkerhetsärenden. Riksdagens nuvarande insyn i dessa ärenden är enligt vår mening inte tillräcklig. Vi anser därför att det bör inrättas en permanent riksdagskommitté som får kontinuerlig information från regeringen om aktuella säkerhetsärenden.

5. Säkerhetsärenden, punkt 4 – motiveringen (m)

av Per Westerberg (m), Tobias Billström (m) och Anna Lilliehöök (m).

Ställningstagande

Vår åsikt är att det finns ett behov att följa upp och kontinuerligt granska processer där säkerhetsärenden är relevanta. Detta får dock ske i särskild ordning där berörda utskott tar ett samlat ansvar för säkerhetsärenden samt övriga ärenden som rör Sveriges inre säkerhet. Vi ser därför inte något behov av att inrätta en särskild riksdagskommitté för detta ändamål.

6. Domstolarnas förutsättningar vid genomförandet, punkt 5 (m, fp, kd, c)

av Sven Brus (kd), Per Westerberg (m), Tobias Billström (m), Birgitta Carlsson (c), Anna Lilliehöök (m), Anne-Marie Ekström (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Sf33 yrkande 1 i denna del och 2004/05:Sf34 yrkande 8.

Ställningstagande

Vi välkomnar regeringens förslag att inrätta migrationsdomstolar för överprövning av Migrationsverkets beslut i utlännings- och medborgarskapsärenden. Vi vill emellertid understryka vikten av att domstolsväsendet har tillräckliga resurser för att klara sina uppgifter enligt den nya ordningen. Det är enligt vår mening viktigt att finansieringen av reformen säkras på längre sikt, inte bara för att klara övergången till den nya processformen utan också för att undvika negativa effekter för domstolarnas arbete i övrigt. En prioriterad fråga bör vara att lösgöra resurser för domarutbildning.

Vidare anser vi att det är angeläget att såväl domare som nämndemän ges förutsättningar att skaffa sig kunskap om den nya utlänningslagstiftningen. Det krävs enligt vår mening riktade utbildningsinsatser för att förbereda domstolarna på övertagandet av överprövningen av utlänningsmå-

len. Det kan röra utbildning för handläggare och beslutsfattare på Migrationsverket i exempelvis länderkunskap eller i att skriva beslutsmotiveringar. Domare och nämndemän bör också ges möjlighet till fortbildning i takt med att den nya ordningen etableras och rättspraxis bildas.

Det får ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder samt beakta det anförda i det fortsatta budgetarbetet.

7. Nollställningsbeslut, punkt 6 (fp, kd, v, c, mp)

av Sven Brus (kd), Ulla Hoffmann (v), Birgitta Carlsson (c), Anne-Marie Ekström (fp), Mauricio Rojas (fp) och Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar det i bilaga 3 Reservanternas lagförslag betecknade förslaget till lag om uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Sf32 och 2004/05:Sf34 yrkande 5.

Ställningstagande

Enligt vår mening bör den som ansökt om asyl senast ett år före den nya instans- och processordningen i utlännings- och medborgarskapsärenden träder i kraft och som en månad innan reformen börjar gälla vistas i Sverige utan uppehållstillstånd beviljas permanent uppehållstillstånd. Detta gäller dock inte t.ex. den som dömts till mer än sex månaders fängelse eller efter ansökan om asyl rest ut från Sverige. Det gäller inte heller den som inte kunnat styrka eller göra sin identitet sannolik. Om det finns skäl härför skall dock i dessa fall ett tidsbegränsat uppehållstillstånd kunna beviljas för högst ett år. Har utlänningsen därefter gjort vad som skäligen kan begäras för att styrka sin identitet får uppehållstillstånd beviljas. Familjer med barn som drabbats av depressiv devitalisering bör beviljas uppehållstillstånd oaktat datum för ansökan om asyl.

Ett sådant s.k. nollställningsbeslut är ett sätt att rätta till begångna fel från statens sida mot några av samhällets mest utsatta personer. Det kan röra sig om personer som hållit sig gömda eller vars avvisningsbeslut inte kan verkställas. Ett annat skäl för ett nollställningsbeslut är att ge den nya processordningen möjlighet att starta verksamheten under rimliga arbetsförhållanden.

8. Uppehållstillstånd i ärenden som rör barn, punkt 7 (fp, kd, c)

av Sven Brus (kd), Birgitta Carlsson (c), Anne-Marie Ekström (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 5 kap. 6 § i regeringens förslag till utlänningslag med den ändringen att paragrafen skall ha den lydelse som anges i bilaga 3 Reservanternas lagförslag. Riksdagen tillkännager dessutom för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Sf13 yrkande 2 och 2004/05:Sf34 yrkandena 1 och 2 samt bifaller delvis proposition 2004/05:170 i denna del.

Ställningstagande

De långa väntetiderna i dagens asylprocess liksom den i vissa fall bristande kompetensen hos utlänningsmyndigheterna leder till att barn far illa. Trots att portalparagrafen i utlänningslagen föreskriver att hänsyn skall tas till barnets bästa finns det dessvärre många fall som tydligt visar att hänsyn till barnets bästa inte tas i tillräckligt hög grad.

När nu portalparagrafen om barnets bästa oförändrad överförs till den nya utlänningslagen vill vi framhålla att det är av stor vikt att bestämmelsen om barnets bästa efterlevs på ett bättre sätt än i dag. Enligt vår uppfattning måste barnets bästa alltid beaktas i asylprocessen, och hänsyn till barnets bästa måste som regel gå före samhällets intresse av att reglera invandringen. Vidare skall barnet alltid ha rätt att höras om sina egna asylskäl.

Vi anser vidare att förslaget till 5 kap. 6 § NUtL, som avses ersätta den nuvarande bestämmelsen om humanitära skäl, skall utformas så att det för vuxna personer skall krävas synnerligen ömmande omständigheter för rätt till uppehållstillstånd. När det förekommer barn i asylprocessen bör det däremot räcka med särskilt ömmande omständigheter för att uppehållstillstånd skall kunna beviljas. På så sätt tydliggörs att kraven för barn är lägre ställda än för vuxna.

9. Förbud mot polisingripanden i skola m.m., punkt 8 (m, fp, kd, c)

av Sven Brus (kd), Per Westerberg (m), Tobias Billström (m), Birgitta Carlsson (c), Anna Lilliehöök (m), Anne-Marie Ekström (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Sf33 yrkande 4.

Ställningstagande

Enligt vår mening är det oacceptabelt att gömda barn av rädsla för polisinsgripande inte törs vare sig gå till skolan eller uppsöka sjukvården. Trots att FN:s barnkonvention kräver att myndigheter, domstolar m.fl. agerar utifrån barnens bästa sker inte det i dag. Av det skälet bör det vara olagligt för polisen att göra ingripanden mot barn i hälso- och sjukvården och i skolan.

10. DNA-prov, punkt 9 (m, fp, kd, c)

av Sven Brus (kd), Per Westerberg (m), Tobias Billström (m), Birgitta Carlsson (c), Anna Lilliehöök (m), Anne-Marie Ekström (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Sf33 yrkande 3.

Ställningstagande

I syfte att garantera barnens säkerhet anser vi att DNA-prov skall kunna användas i familjeåterförningsfall i större utsträckning än i dag. DNA-prov bör kunna tillåtas när skriftlig dokumentation saknas eller bedöms vara bristfällig och när det begärs av endera parten. Regeringen bör återkomma med ett förslag i detta avseende.

11. Anhöriginvandring i övrigt, punkt 10 (fp, kd, c)

av Sven Brus (kd), Birgitta Carlsson (c), Anne-Marie Ekström (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Sf34 yrkande 7.

Ställningstagande

Vi är positiva till att delar av tidigare praxis rörande anhöriginvandring nu lagfästs och att andra nära anhöriga än make/sambo och barn kan få uppehållstillstånd. Däremot motsätter vi oss att det i 5 kap. 3 § 4 NUtLL

föreskrivs att hushållsgemenskap eller särskilt beroendeförhållande skall ha förelegat redan i hemlandet för att uppehållstillstånd skall kunna beviljas. Enligt vår mening finns det nära anhöriga som inte uppfyller de uppställda kraven men som ändå bör beviljas uppehållstillstånd för att förena sig med sina anhöriga här.

Vidare anser vi att undantag i vissa fall måste kunna göras från kravet i 5 kap. 18 § NUtIL på att uppehållstillstånd på grund av anknytning skall sökas från hemlandet, t.ex. vid graviditet eller om personen har barn i Sverige. Därtill bör det finnas någon form av försörjningskrav vid anhörig- eller anknytningsinvandring.

12. Uppehållstillstånd vid människohandel, punkt 11 (m, fp, kd, c)

av Sven Brus (kd), Per Westerberg (m), Tobias Billström (m), Birgitta Carlsson (c), Anna Lilliehöök (m), Anne-Marie Ekström (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Sf33 yrkandena 6 och 7 samt 2004/05:Sf34 yrkande 3.

Ställningstagande

Av utlänningslagen framgår att ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får ges till ett offer för människohandel om det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål skall kunna genomföras. Enligt vår uppfattning är det inte tillräckligt med ett tidsbegränsat uppehållstillstånd eftersom personerna i fråga i många fall riskerar att råka illa ut när de återvänder till sitt hemland. Den som i en domstolsprocess konstaterats ha blivit utsatt för människohandel för sexuella ändamål i Sverige bör i normalfallet få permanent uppehållstillstånd här. En förutsättning bör dock vara personernas aktiva medverkan i arbetet med brottsbekämpning, både som vittnen och som målsägande.

13. Arbetstillstånd, punkt 12 (m, fp, kd, c)

av Sven Brus (kd), Per Westerberg (m), Tobias Billström (m), Birgitta Carlsson (c), Anna Lilliehöök (m), Anne-Marie Ekström (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Sf33 yrkandena 2 och 5 samt 2004/05:Sf34 yrkande 6.

Ställningstagande

För att klara tillväxt och välfärd och för att ge människor som saknar flyktingskäl en möjlighet att söka sig hit bör Sverige öppna för en ökad arbetskraftsinvandring. En ökad arbetskraftsinvandring skulle ge människor möjlighet till en ny framtid och göra Sverige till en mer dynamisk ekonomi. En ökad arbetskraftsinvandring är också central när det gäller att lyckas med integrationen och att bekämpa människohandeln.

Det bör vara möjligt att vistas i Sverige under begränsad tid, med t.ex. turistvisum, för att söka arbete. Under den tid en person söker arbete skall det finnas ett krav på självförsörjning och ansvar för boendet. Uppehållstillstånd och arbetstillstånd skall kunna beviljas för en person som genom t.ex. ett anställningsavtal kan dokumentera att han eller hon har fått ett arbete. Lön, försäkringsskydd och övriga anställningsvillkor får inte försämrats, och reglerna för arbetskraftsinvandring måste utformas så att asylrätten inte urholkas eller missbrukas. Vidare måste riskerna för oseriös arbetskraftsinvandring minimeras och socialförsäkringssystemet ses över i syfte att få det att fungera vid arbetskraftsinvandring.

Asylsökande bör under en övergångsperiod också kunna söka uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl, som i ett senare skede skall kunna permanentas.

Regeringens hantering av riksdagens beslut att ta fram förslag som medger en ökad arbetskraftsinvandring har varit oacceptabel. Riksdagen fattade sitt beslut våren 2003 och ett slutbetänkande av den parlamentariska kommittén kommer att dröja till den 1 mars 2006.

14. Lagförslagen i övrigt, punkt 13 (v)

av Ulla Hoffmann (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

a. utlänningslag, till den del det inte behandlats under punkt 7, med den ändringen

dels att i 8 kap. 13 § första meningen ordet "ett" skall utgå,

dels att i 10 kap. 14 § första stycket 1 ett kommatecken sätts in före orden "om ärendet överklagas",

dels att i 12 kap. 15 § tredje stycket orden "enligt 13 §" skall ersättas med orden "enligt 14 §",

dels att i 12 kap. 23 § tredje stycket orden "andra stycket första meningen" skall ersättas med orden "andra stycket 1",

dels att i 14 kap. 14 § första stycket orden "20 kap. 15 §" skall ersättas med orden "19 kap. 5 §".

b. lag om ändring i lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll,

c. lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap,

d. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,

e. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,

f. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,

g. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),

h. lag om ändring i lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar,

i. lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,

j. lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner,

k. lag om ändring i lagen (1998:544) om vårdregister,

l. lag om ändring i lagen (1998:702) om garantipension,

m. lag om ändring i lagen (1999:353) om rättspsykiatriskt forskningsregister,

n. lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799),

o. lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:170 i denna del.

Ställningstagande

Synonymer för uttrycket "make" är enligt synonymboken: Gemål, livsledsagare, livskamrat, gubbe. Samma bok anger följande synonymer för "maka": Hustru, gemål, brud, fru, livsledsagarinna, livsledsagerska, livskamrat, gumma, fruga, tant.

Utskottet har beslutat att föreslå riksdagen att byta ut "make, maka" mot det enligt utskottet könsneutrala uttrycket "make". Som framgår av synonymerna ovan är ordet make knappast könsneutralt lika lite som ordet maka är det. Att kvinnor skall tvingas att tolka lagar som uppenbarligen är skrivna för män, som gällande även för kvinnor, är otidsenligt. Ett alternativ hade förstås varit att välja det lika lite könsneutrala uttrycket "maka". Enligt tidigare utredningar, om att använda feminina pronomenformer genomgående i lagtexter, är risken då att män skulle uppfatta lagen som avseende endast kvinnor och inte visa samma hörsamhet som kvinnor. Genom att inte

skriva "make, maka" skulle kvinnor tvingas att finna sig i att vara synonymer med "gubbe". Jag anser därför att uttrycket "make, maka" skall kvarstå i lagtexten.

Särskilda yttranden

1. Uppehållstillstånd vid människohandel, punkt 11 (v, mp)

Ulla Hoffmann (v) och Gustav Fridolin (mp) anför:

Vi har i tidigare sammanhang reserverat oss till förmån för att kvinnor som utsatts för människohandel för sexuella ändamål bör kunna få permanent uppehållstillstånd i Sverige med stöd av Genèvekonventionen bl.a. därför att Sverige betraktar sådan prostitution som sexualiserat våld mot kvinnor (se bl.a. bet. 2003/04:SfU6). Vi vidhåller dessa ställningstaganden och avser att även fortsättningsvis verka för att få en ändring till stånd i detta avseende.

2. Lagförslagen i övrigt, punkt 13 (v, mp)

Ulla Hoffmann (v) och Gustav Fridolin (mp) anför:

Vi står bakom de förslag som efter förhandlingar med regeringen lagts fram i denna proposition. När propositionen antas av riksdagen får vi en ny utlänningslag som också omfattar delar av nu gällande utlänningslag som inte förhandlats vid detta tillfälle. När nuvarande utlänningslag antogs av riksdagen hade vi omfattande reservationer på flera områden, vilket inte minst framgår av våra respektive reservationer till betänkande 1996/97:SfU5 Svensk migrationspolitik i ett globalt perspektiv och till andra utskottsbetänkanden på det migrationspolitiska området. Vi har inte ändrat uppfattning i dessa frågor.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2004/05:170 Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden:

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. utlänningslag,
2. lag om ändring i lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll,
3. lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap,
4. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
5. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
6. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
9. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),
10. lag om ändring i lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlännningar,
11. lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,
12. lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner,
13. lag om ändring i lagen (1998:544) om vårdregister,
14. lag om ändring i lagen (1998:702) om garantipension,
15. lag om ändring i lagen (1999:353) om rättspsykiatriskt forskningsregister,
16. lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799),
17. lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Följdmotioner

2004/05:Sf32 av Sven Brus m.fl. (kd, fp, v, c, mp):

Riksdagen beslutar om att anta en lag med följande lydelse: "Den som ansökt om asyl senast ett år före det datum den nya instans- och processordningen i utlännings- och medborgarskapsärenden träder i kraft och som en månad innan det datum reformen börjar gälla vistas i Sverige utan att ha uppehållstillstånd och ansöker om uppehållstillstånd senast dagen innan den nya instans- och processordningen i utlännings- och medborgarskapsärenden träder i kraft, får beviljas permanent uppehållstillstånd av humanitära skäl: Detta gäller dock inte om a) det föreligger allvarliga skäl att anta att utlännningen gjort sig skyldig till sådan gärning som anges i artikel 1 F i 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning, b) utlännningen här i riket dömts för strängare straff än sex månaders fängelse eller det av tidi-

gare utredning framgår att utlänningen dömts eller skäligen kan misstänkas för brott som kan ge strängare straff än sex månaders fängelse. Detta gäller ej fängelsestraff eller misstankar om brott begångna utomlands som en följd av den förföljelse utlänningen åberopat för att söka asyl i Sverige, c) utlänningen ej kunnat styrka sin identitet eller göra densamma sannolik. Om det finns skäl till detta får i sådant fall ett tidsbegränsat uppehålls- och arbetstillstånd beviljas för högst ett års tid. Om utlänningen under den tiden gjort vad som skäligen kan begäras för att styrka sin identitet får uppehållstillstånd som avses i första stycket beviljas. d) utlänningen efter ansökan om asyl rest ut från Sverige. Familjer med barn som drabbats av depressiv devitalisering får beviljas uppehållstillstånd i enlighet med första stycket oaktat datum för ansökan om asyl."

2004/05:Sf33 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om domstolsväsendets förutsättningar att ta över utlännings- och medborgarskapsärenden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om möjligheterna att gå från att vara asylsökande till att vara arbetssökande.
3. Riksdagen beslutar att DNA-prov medges för fastställande av grund för återförening, när detta begärs av endera parten i målet, i enlighet med vad som anføres i motionen.
4. Riksdagen beslutar att det skall vara olagligt för polisen att göra ingripanden mot asylsökande barn i hälso- och sjukvården samt i skolan, i enlighet med vad som anføres i motionen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om arbetslinjen som grundläggande värdering.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om möjligheten att erhålla permanent uppehållstillstånd efter att ha beviljats tillfälligt uppehållstillstånd för att medverka som målsägande eller vittne.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om vilka krav som skall ställas upp för att bevilja uppehållstillstånd för utländska vittnen och målsäganden.

2004/05:Sf34 av Mauricio Rojas m.fl. (fp, kd, c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att hänsyn till barnets bästa skall väga tyngre än samhällets intresse av att reglera invandringen.
2. Riksdagen beslutar om ändring av den föreslagna lydelsen i 5 kap. 6 § enligt följande: "Om uppehållstillstånd inte kan ges på annan grund, får tillstånd beviljas en utlänning över 18 år om det vid en samlad bedömning av utlänningens situation föreligger sådana synnerligen ömmande omständigheter att han eller hon bör tillåtas

stanna i Sverige. Vid bedömningen skall särskilt beaktas utlänningens hälsotillstånd, anpassning till Sverige och situation i hemlandet. Barn får beviljas uppehållstillstånd enligt denna paragraf om det föreligger särskilt ömmande omständigheter."

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att bevilja offer för människohandel för sexuella ändamål permanent uppehållstillstånd i Sverige.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att länsrätten skall utse offentligt biträde i den nya instans- och processordningen i utlännings- och medborgarskapsärenden.
5. Riksdagen beslutar om att anta den av Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet föreslagna lagen med följande lydelse: "Den som ansökt om asyl senast ett år före det datum den nya instans- och processordningen i utlännings- och medborgarskapsärenden träder i kraft och som en månad innan det datum reformen börjar gälla vistas i Sverige utan att ha uppehållstillstånd och ansöker om uppehållstillstånd senast dagen innan den nya instans- och processordningen i utlännings- och medborgarskapsärenden träder i kraft, får beviljas permanent uppehållstillstånd av humanitära skäl. Detta gäller dock inte om: a) det föreligger allvarliga skäl att anta att utlänningen gjort sig skyldig till sådan gärning som anges i artikel 1 F i 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning, b) utlänningen här i riket dömts för strängare straff än sex månaders fängelse eller det av tidigare utredning framgår att utlänningen dömts eller skäligen kan misstänkas för brott som kan ge strängare straff än sex månaders fängelse - detta gäller ej fängelsestraff eller misstankar om brott begångna utomlands som en följd av den förföljelse utlänningen åberopat för att söka asyl i Sverige, c) utlänningen ej kunnat styrka sin identitet eller göra densamma sannolik. Om det finns skäl till detta får i sådant fall ett tidsbegränsat uppehålls- och arbetstillstånd beviljas för högst ett års tid. Om utlänningen under den tiden gjort vad som skäligen kan begäras för att styrka sin identitet får uppehållstillstånd som avses i första stycket beviljas, d) utlänningen efter ansökan om asyl rest ut från Sverige. Familjer med barn som drabbats av depressiv devitalisering får beviljas uppehållstillstånd i enlighet med första stycket oaktat datum för ansökan om asyl."
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att öppna Sveriges gränser för arbetskraftsinvandring.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om anhörig- och anknytningsinvandring.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av riktade utbildningsinsatser för dem som kommer att arbeta i den nya asylprocessen.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att rätten till muntlig förhandling även omfattar barn i asylprocessen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att öppna upp möjligheten för s.k. medborgarvittnen att närvara under asylprocessen.
11. Riksdagen beslutar att utse en fast riksdagskommitté som får kontinuerlig information om aktuella säkerhetsärenden.

Motion väckt med anledning av skr. 2004/05:47

2004/05:Sf13 av Sven Brus m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att stärka asylsökande barns rättigheter bl.a. avseende rätten att höras, tillgången till auktoriserad tolk, kortare handläggningstider och beslut som utgår från barnets bästa.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

2.1 Förslag till utlänningslag

Härigenom föreskrivs¹ följande.

1 kap. Lagens innehåll, vissa definitioner och allmänna bestämmelser

Lagens innehåll

1 § I denna lag finns föreskrifter om

- lagens innehåll, vissa definitioner och allmänna bestämmelser (1 kap.),
- villkor för att en utlänning skall få resa in i samt vistas och arbeta i Sverige (2 kap.),
- visering (3 kap.),
- flyktingar och skyddsbehövande i övrigt (4 kap.),
- uppehållstillstånd (5 kap.),
- arbetstillstånd (6 kap.),
- återkallelse av tillstånd (7 kap.),
- avvisning och utvisning (8 kap.),
- kontroll- och tvångsåtgärder (9 kap.),
- förvar och uppsikt avseende utlänningsar (10 kap.),
- hur en utlänning som hålls i förvar skall behandlas (11 kap.),
- verkställighet av beslut om avvisning och utvisning (12 kap.),
- handläggningen av ärenden hos förvaltningsmyndigheterna m.m. (13 kap.),
- överklagande av förvaltningsmyndighets beslut (14 kap.),
- nöjdförklaring (15 kap.),
- migrationsdomstolar och Migrationsöverdomstolen (16 kap.),

¹ Jfr rådets direktiv 64/221/EEG av den 25 februari 1964 om samordningen av särskilda åtgärder som gäller utländska medborgares rörlighet och bosättning och som är berättigade med hänsyn till allmän ordning, säkerhet eller hälsa (EGT P 056, 4.4.1964, s. 850, Celex 364L0221), senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier (EUT L 158, 30.4.2004, s. 77, Celex 32004L0038), rådets direktiv 2001/40/EG av den 28 maj 2001 om ömsesidigt erkännande av beslut om avvisning eller utvisning av medborgare i tredje land (EGT L 149, 2.6.2001, s. 34, Celex 32001L0040), rådets direktiv 2001/51/EG av den 28 juni 2001 om komplettering av bestämmelserna i artikel 26 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 (EGT L 187, 10.7.2001, s. 45, Celex 32001L0051), rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta (EGT L 212, 7.8.2001, s. 12, Celex 32001L0055), rådets direktiv 2002/90/EG av den 28 november 2002 om definition av hjälp till olaglig inresa, transitering och vistelse (EGT L 328, 5.12.2002, s. 17, Celex 32002L0090), rådets direktiv 2003/9/EG av den 27 januari 2003 om miniminormer för mottagande av asylsökande i medlemsstaterna (EUT L 31, 6.2.2003, s. 18, Celex 32003L0009).

- skyldighet att lämna uppgifter (17 kap.),
- offentligt biträde (18 kap.),
- kostnadsansvar (19 kap.),
- bestämmelser om straff m.m. (20 kap.),
- tillfälligt skydd (21 kap.), och
- särskilda bemyndiganden (22 kap.).

Vissa definitioner

Barn

2 § Med barn avses i denna lag en person som är under 18 år.

Asyl

3 § Med asyl avses i denna lag ett uppehållstillstånd som beviljas en utlänning därför att han eller hon är flykting.

Schengenkonventionen och Schengenstat

4 § Med Schengenkonventionen avses i denna lag konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985.

Med Schengenstat avses en stat som har tillträtt eller anslutit sig till Schengenkonventionen eller som har slutit avtal om samarbete enligt konventionen med konventionsstaterna.

Inresa

5 § Med inresa avses i denna lag att en utlänning passerar in över gränsen för svenskt territorium.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från vad som anges i första stycket.

Utresä

6 § Med utresa avses i denna lag att en utlänning passerar ut över gränsen för svenskt territorium.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från vad som anges i första stycket.

Säkerhetsärenden

7 § Säkerhetsärenden enligt denna lag är ärenden där Säkerhetspolisen av skäl som rör rikets säkerhet eller som annars har betydelse för allmän säkerhet förordar

- att en utlänning skall avvisas eller utvisas,
- att en utlännings ansökan om uppehållstillstånd skall avslås, eller
- att en utlännings uppehållstillstånd skall återkallas.

Allmänna bestämmelser

8 § Lagen skall tillämpas så att en utlännings frihet inte begränsas mer än vad som är nödvändigt i varje enskilt fall.

9 § Vad som föreskrivs om avvisning och utvisning i denna lag gäller i tillämpliga delar också för beslut om överföring enligt rådets förordning (EG) nr 343/2003 av den 18 februari 2003 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan som en medborgare i tredje land har gett in i någon medlemsstat² (Dublinförordningen).

10 § I fall som rör ett barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt kräver.

11 § När frågor om tillstånd enligt denna lag skall bedömas och ett barn berörs av ett beslut i ärendet skall, om det inte är olämpligt, barnet höras. Den hänsyn skall tas till det barnet har sagt som barnets ålder och mognad motiverar.

12 § En ansökan om uppehållstillstånd som grundar sig på sådana omständigheter som anges i 4 kap. 2 § skall handläggas som en ansökan om asyl.

13 § Säkerhetsärenden skall handläggas skyndsamt.

2 kap. Villkor för att en utlänning skall få resa in i samt vistas och arbeta i Sverige

Pass

1 § En utlänning som reser in i eller vistas i Sverige skall ha pass.

2 § Regeringen får meddela föreskrifter om i vilka fall svenska myndigheter får utfärda pass för utlänningar.

Regeringen eller efter regeringens bemyndigande Migrationsverket får meddela föreskrifter om vilka handlingar som får godtas som pass.

Visering

3 § Visering är ett tillstånd att resa in i och vistas i Sverige under en viss kortare tid. En utlänning som reser in i eller vistas i Sverige skall ha visering, om han eller hon inte har uppehållstillstånd.

Uppehållstillstånd

4 § Uppehållstillstånd är ett tillstånd att vistas i Sverige under viss tid (tidsbegränsat uppehållstillstånd) eller utan tidsbegränsning (permanent

² EUT L 50, 25.2.2003, s. 1 (Celex 32003R0343).

uppehållstillstånd). Den som har uppehållstillstånd får, om villkoret i 1 § är uppfyllt, resa in i Sverige.

5 § En utlänning som vistas i Sverige mer än tre månader skall ha uppehållstillstånd om inte visering har beviljats för längre tid.

6 § Regeringen får meddela föreskrifter om att utlänningar skall ha uppehållstillstånd redan efter en kortare vistelsetid i Sverige än tre månader.

Arbetsstillstånd

7 § Arbetsstillstånd är ett tillstånd att arbeta i Sverige. En utlänning som skall arbeta i Sverige på grund av anställning här eller utomlands skall ha arbetsstillstånd.

Undantag från kraven på pass, visering, uppehållstillstånd och arbetsstillstånd

8 § Kraven på pass, visering, uppehållstillstånd och arbetsstillstånd enligt 1, 3, 5 och 7 §§ för inresa, vistelse och arbete gäller inte medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge. Kravet på arbetsstillstånd gäller inte för en utlänning som har permanent uppehållstillstånd.

Undantaget från kravet på pass för inresa gäller dock endast för en sådan medborgare som avses i första stycket som reser eller har rest in i Sverige direkt från en Schengenstat.

9 § Regeringen får meddela föreskrifter om att andra utlänningar än medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge får resa in i Sverige samt vistas och arbeta här utan pass, visering, uppehållstillstånd eller arbetsstillstånd.

10 § Bestämmelserna om krav på pass, visering, uppehållstillstånd och arbetsstillstånd tillämpas inte för

1. diplomatiska tjänstemän och avlönade konsulära tjänstemän som är anställda i Sverige av främmande stater samt deras familjer och deras anställda, och

2. främmande staters kurirer.

Regeringen får meddela föreskrifter om att bestämmelserna om krav på pass, visering, uppehållstillstånd och arbetsstillstånd gäller i viss utsträckning för de personer som anges i första stycket.

I fråga om andra utlänningar som är berättigade till förmåner enligt lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall skall de inskränkningar iakttas som följer av den lagen.

3 kap. Visering

1 § En utlänning får beviljas visering om han eller hon

1. har ett gällande pass eller annan handling som skall godtas som pass,

2. på begäran kan visa upp dokument, av vilka framgår syftet med och förutsättningarna för den planerade vistelsen i landet,
3. har en medicinsk reseförsäkring för vistelsen,
4. har tillräckliga medel för sitt uppehälle såväl under vistelsen som för återresa till utreselandet eller transitresa till ett sådant tredje land som medger inresa, eller på laglig väg kan skaffa sig sådana medel,
5. inte har meddelats inreseförbud, samt
6. inte anses äventyra den allmänna ordningen, rikets säkerhet eller någon av Schengenstaternas internationella förbindelser.

2 § En visering för inresa och vistelse i högst tre månader som beviljas med stöd av 1 § skall utfärdas som en enhetlig visering i enlighet med föreskrifterna i Schengenkonventionen. En enhetlig visering är giltig vid inresa och vistelse i Schengenstaterna på sätt som framgår av viseringen.

Om det vid en samlad bedömning framstår som sannolikt att avsikten med vistelsen är en annan än den uppgivna eller att utlänningen inte kommer att lämna Sverige eller Schengenstaternas territorium efter viseringstidens utgång, får en enhetlig visering inte beviljas.

3 § En enhetlig visering enligt Schengenkonventionen som har utfärdats av en behörig myndighet i någon Schengenstat gäller i Sverige.

4 § Om villkoren för visering i 1 § och 2 § andra stycket inte är uppfyllda får en nationell visering beviljas om det är nödvändigt av humanitära skäl, på grund av Sveriges internationella förpliktelser eller om det annars finns ett starkt nationellt intresse att bevilja visering. En sådan visering ger endast tillstånd att resa in och vistas i Sverige. Vid bedömningen av om en nationell visering skall beviljas skall en avvägning göras mellan hur angeläget syftet med besöket är och risken för att den person som beviljas viseringen inte kommer att lämna Sverige efter viseringstidens utgång.

En nationell visering får, när det finns särskilda skäl, beviljas för längre tid än tre månader, dock högst ett år. Den får beviljas för längre tid än utlänningsens pass gäller endast när det finns särskilda skäl.

Om en nationell visering utfärdas, skall övriga Schengenstater underrättas.

Beslutande myndigheter

5 § Beslut om visering meddelas av Migrationsverket. Beslut om visering får också meddelas av Regeringskansliet.

Bemyndiganden

6 § Regeringen eller efter regeringens bemyndigande Migrationsverket får meddela föreskrifter om att andra myndigheter har rätt att besluta om visering.

Regeringen får meddela föreskrifter om att ett organ som är knutet till Sveriges exportråd har rätt att besluta om visering.

Regeringen får ingå överenskommelse med en Schengenstat om att den statens behöriga myndigheter får meddela beslut om enhetlig visering.

7 § Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om visering.

4 kap. Flyktingar och skyddsbehövande i övrigt

Definitioner

1 § Med flykting avses i denna lag en utlänning som

- befinner sig utanför det land som utlänningen är medborgare i, därför att han eller hon känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av religiös eller politisk uppfattning, och

- inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, begagna sig av detta lands skydd.

Detta gäller oberoende av om det är landets myndigheter som är ansvariga för att utlänningen utsatts för förföljelse eller om dessa inte kan antas erbjuda trygghet mot förföljelse från enskilda.

Som flykting skall även anses en utlänning som är statslös och som

- av samma skäl som anges i första stycket befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare har haft sin vanliga vistelseort, och
- inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, återvända dit.

2 § Med skyddsbehövande i övrigt avses i denna lag en utlänning som i andra fall än som avses i 1 § befinner sig utanför det land som utlänningen är medborgare i, därför att han eller hon

1. känner välgrundad fruktan för att straffas med döden eller att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning,

2. behöver skydd på grund av en yttre eller inre väpnad konflikt eller på grund av andra svåra motsättningar i hemlandet känner välgrundad fruktan att utsättas för allvarliga övergrepp,

3. inte kan återvända till sitt hemland på grund av en miljökatastrof, eller

4. känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sitt kön eller sin homosexualitet.

Motsvarande gäller för en statslös utlänning som befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare har haft sin vanliga vistelseort.

Flyktingförklaring

3 § Om en flykting begär det, skall det antingen i samband med att uppehållstillstånd beviljas eller därefter förklaras att utlänningen är flykting (flyktingförklaring).

En flyktingförklaring skall återkallas, om det kommer fram att utlänningen inte längre kan anses som flykting.

Resedokument

4 § För en flykting eller statslös får utfärdas en särskild passhandling för resor utanför Sverige (resedokument). Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om resedokument.

När flyktingskap upphör

5 § En flykting upphör att vara flykting om han eller hon

1. av fri vilja på nytt använder sig av det lands skydd där han eller hon är medborgare,

2. av fri vilja på nytt förvärvar det medborgarskap som han eller hon tidigare har förlorat,

3. förvärvar medborgarskap i ett nytt land och får det landets skydd,

4. av fri vilja återvänder för att bosätta sig i det land där han eller hon är medborgare eller som statslös tidigare hade sin vistelseort, eller

5. inte längre befinner sig i en sådan situation att han eller hon kan anses som flykting och därför inte kan fortsätta att vägra använda sig av det lands skydd där han eller hon är medborgare eller som statslös tidigare hade sin vistelseort.

Beslutande myndighet

6 § Beslut enligt detta kapitel meddelas av Migrationsverket.

Tillfälligt skydd

7 § Särskilda bestämmelser om tillfälligt skydd i en massflyktssituation finns i 21 kap.

5 kap. Uppehållstillstånd

Vem som har rätt till uppehållstillstånd

1 § Flyktingar och skyddsbehövande i övrigt som befinner sig i Sverige har rätt till uppehållstillstånd.

Uppehållstillstånd får dock vägras

1. en flykting enligt 4 kap. 1 § och en skyddsbehövande i övrigt enligt 4 kap. 2 § första stycket 4, om det finns synnerliga skäl att inte bevilja uppehållstillstånd på grund av vad som är känt om utlänningsens tidigare verksamhet eller med hänsyn till rikets säkerhet,

2. en skyddsbehövande i övrigt enligt 4 kap. 2 § första stycket 2 och 3, om det på grund av hans eller hennes brottslighet finns särskilda skäl att inte bevilja utlänningsens uppehållstillstånd eller om det finns synnerliga skäl att inte bevilja sådant tillstånd på grund av vad som är känt om utlänningsens tidigare verksamhet eller med hänsyn till rikets säkerhet,

3. en asylsökande som har rest in från Danmark, Finland, Island eller Norge och kan sändas tillbaka till något av dessa länder i enlighet med en överenskommelse mellan Sverige och det landet, om det inte är uppenbart att utlänningsen inte kommer att beviljas uppehållstillstånd där,

4. en asylsökande som i annat fall före ankomsten till Sverige har uppehållit sig i ett annat land än hemlandet och där är skyddad mot förföljelse och mot att sändas till hemlandet eller ett annat land där han eller hon inte har motsvarande skydd,

5. en asylsökande som har särskild anknytning till ett annat land och där är skyddad på det sätt som anges i 4, eller

6. en asylsökande som kan sändas till Danmark enligt konventionen den 15 juni 1990 rörande bestämmandet av den ansvariga staten för prövningen av en ansökan om asyl som framställts i en av medlemsstaterna i de Europeiska gemenskaperna (Dublinkonventionen) och där är skyddad på det sätt som anges i 4.

I Dublinförordningen finns bestämmelser som tillämpas gentemot Europeiska unionens medlemsstater samt Island och Norge.

2 § Uppehållstillstånd skall ges till en utlänning som tagits emot i Sverige inom ramen för ett beslut som regeringen har meddelat om överföring av skyddsbehövande till Sverige (vidarebosättning).

Uppehållstillstånd på grund av anknytning

3 § Uppehållstillstånd får ges till

1. en utlänning som är make, maka eller sambo till någon som är bosatt eller som har beviljats uppehållstillstånd för bosättning i Sverige, om makarna eller samborna stadigvarande sammanbott utomlands,

2. ett utländskt barn som är ogift samt är eller har varit hemmavarande barn till någon som är bosatt eller som har beviljats uppehållstillstånd för bosättning i Sverige,

3. ett utländskt barn som är ogift och som adopterats eller som avses bli adopterat av någon som vid tidpunkten för adoptionsbeslutet var och som fortfarande är bosatt eller som har beviljats uppehållstillstånd för bosättning i Sverige, om barnet inte omfattas av 2 och om adoptionsbeslutet

– har meddelats eller avses komma att meddelas av svensk domstol,

– gäller i Sverige enligt lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption, eller

– gäller i Sverige enligt lagen (1997:191) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner,

4. en utlänning som på något annat sätt än som avses under 1–3 är nära anhörig till någon som är bosatt eller som har beviljats uppehållstillstånd för bosättning i Sverige, om han eller hon har ingått i samma hushåll som den personen och det föreligger ett särskilt beroendeförhållande mellan släktingarna som förelåg redan i hemlandet,

5. en utlänning som är make, maka eller sambo till någon som är bosatt eller som har beviljats uppehållstillstånd för bosättning i Sverige, utan att makarna eller samborna stadigvarande sammanbott utomlands, om förhållandet framstår som seriöst och inte särskilda skäl talar mot att tillstånd ges,

6. en utlänning som har för avsikt att ingå äktenskap eller inleda ett samboförhållande med en person som är bosatt eller som har beviljats

uppehållstillstånd för bosättning i Sverige, om förhållandet framstår som seriöst och inte särskilda skäl talar mot att tillstånd ges,

7. en utlänning som skall utöva umgänge, som inte är av begränsad omfattning, med ett i Sverige bosatt barn, och

8. en utlänning som har svenskt ursprung eller som har vistats i Sverige under lång tid med uppehållstillstånd.

När det finns synnerliga skäl får uppehållstillstånd också i andra fall än som avses i första stycket beviljas en utlänning som

1. är adopterad i Sverige i vuxen ålder,

2. är anhörig till en utlänning, som är flykting eller skyddsbehövande i övrigt, eller

3. på annat sätt har särskild anknytning till Sverige.

När en ansökan om uppehållstillstånd grundas på ett beslut om adoption som har meddelats av svensk domstol, skall den anknytning som har uppkommit genom beslutet godtas i ärendet om uppehållstillstånd.

Uppehållstillstånd på grund av Sveriges internationella åtaganden

4 § Om ett internationellt organ, som har behörighet att pröva klagomål från enskilda, funnit att ett beslut om avvísning eller utvisning i ett enskilt ärende strider mot ett svenskt konventionsåtagande, skall uppehållstillstånd ges till den som omfattas av beslutet, såvida inte synnerliga skäl talar mot att uppehållstillstånd ges.

Uppehållstillstånd på grund av arbete eller försörjning på annat sätt

5 § Ett permanent uppehållstillstånd får beviljas en utlänning som har erbjudits en tillsvidareanställning i landet, om utlänningen har särskilda kvalifikationer och behovet av arbetskraft inte kan fyllas av arbetssökande inom landet eller genom rekrytering från annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller Schweiz.

Uppehållstillstånd får beviljas en utlänning som har sin försörjning ordnad på annat sätt än genom anställning.

Uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter

6 § Om uppehållstillstånd inte kan ges på annan grund, får tillstånd beviljas en utlänning om det vid en samlad bedömning av utlänningens situation föreligger sådana synnerligen ömmande omständigheter att han eller hon bör tillåtas stanna i Sverige. Vid bedömningen skall särskilt beaktas utlänningens hälsotillstånd, anpassning till Sverige och situation i hemlandet.

Barn får beviljas uppehållstillstånd enligt denna paragraf även om de omständigheter som kommer fram inte har samma allvar och tyngd som krävs för att tillstånd skall beviljas vuxna personer.

Tidsbegränsat uppehållstillstånd

7 § Ett uppehållstillstånd skall tidsbegränsas om det med hänsyn till utlänningens förväntade levnadssätt råder tveksamhet om uppehållstillstånd bör beviljas.

8 § Ett uppehållstillstånd som beviljas enligt 3 § första stycket 5 eller 6 skall vid första beslutstillfället vara tidsbegränsat. Detsamma gäller när uppehållstillstånd i ett sådant fall beviljas utlänningens barn.

9 § Ett uppehållstillstånd som beviljas med stöd av 6 § på grund av sjukdom skall vara tidsbegränsat om utlänningens sjukdom eller behov av vård i Sverige är av övergående natur.

10 § Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får beviljas en utlänning som önskar vistas här i landet för arbete, studier eller besök.

11 § Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får beviljas om det finns ett hinder, som inte är bestående, mot att ett avvisnings- eller utvisningsbeslut verkställs.

12 § Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får beviljas en utlänning som behöver vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

13 § Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får beviljas ett barn eller en man, om barnets eller mannens närvaro i Sverige är nödvändig för att en faderskapsutredning skall kunna genomföras.

14 § Om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd beviljats ett barn enligt 12 eller 13 §, får ett tidsbegränsat uppehållstillstånd beviljas också barnets vårdnadshavare.

15 § Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får på ansökan av förundersökningsledaren beviljas en utlänning som vistas här, om det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål skall kunna genomföras.

Fortsatt uppehållstillstånd

16 § En utlänning som med stöd av 8 § har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning får beviljas ett nytt tidsbegränsat eller permanent uppehållstillstånd på den grunden endast om förhållandet består.

En utlänning som har familjeanknytning enligt 3 § första stycket 5 eller 6 och som har haft tidsbegränsat uppehållstillstånd i två år får ges ett permanent uppehållstillstånd. Om det finns särskilda skäl, får permanent uppehållstillstånd ges före tvåårsperiodens slut.

Har ett förhållande upphört får uppehållstillstånd ändå ges, om

1. utlänningen har särskild anknytning till Sverige,

2. förhållandet har upphört främst på grund av att i förhållandet utlänningen, eller utlänningsens barn, utsatts för våld eller för annan allvarlig kränkning av sin frihet eller frid, eller

3. andra starka skäl talar för att utlänningen skall ges fortsatt uppehållstillstånd.

Särskilda skäl mot att bevilja uppehållstillstånd

17 § Vid prövningen av en ansökan om uppehållstillstånd enligt detta kapitel skall det, utom i fall som avses i 1, 2 eller 4 §, särskilt beaktas om den sökande gjort sig skyldig till brottslighet eller brottslighet i förening med annan misskötsamhet. Vid prövning av uppehållstillstånd enligt 3 § första stycket 5 och 6 skall det särskilt beaktas om utlänningen eller utlänningsens barn kan antas bli utsatt för våld eller för annan allvarlig kränkning av sin frihet eller frid, om uppehållstillstånd skulle beviljas.

När ansökan om uppehållstillstånd skall vara gjord

18 § En utlännings som vill ha uppehållstillstånd i Sverige skall ha ansökt om och beviljats ett sådant tillstånd före inresan i landet. En ansökan om uppehållstillstånd får inte bifallas efter inresan.

Detta gäller dock inte om

1. utlänningen har rätt till uppehållstillstånd här som flykting eller skyddsbehövande i övrigt enligt 1 § eller kan beviljas uppehållstillstånd här med stöd av 21 kap. 2, 3 eller 4 §,

2. utlänningen med stöd av 6 § bör beviljas uppehållstillstånd här,

3. en ansökan om uppehållstillstånd avser förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som getts en utlännings med familjeanknytning med stöd av 3 § första stycket 5 eller 6,

4. utlänningen kan beviljas eller har tidsbegränsat uppehållstillstånd här med stöd av 15 §,

5. utlänningen enligt 3 § första stycket 1–7 har stark anknytning till en person som är bosatt i Sverige och det inte skäligen kan krävas att utlänningen reser till ett annat land för att ge in ansökan där, eller

6. det annars finns synnerliga skäl.

I fråga om uppehållstillstånd för en utlännings som skall avvisas eller utvisas enligt dom eller beslut som har vunnit laga kraft gäller föreskrifterna i 8 kap. 14 § och 12 kap. 18–20 §§.

19 § En ansökan om uppehållstillstånd som avser förlängning av ett pågående besök eller någon annan tidsbegränsad vistelse här i landet får bifallas trots att utlänningsen vistas i Sverige, om det finns vägande skäl för förlängning av vistelsetiden.

Beslutande myndigheter

20 § Beslut om uppehållstillstånd meddelas av Migrationsverket.

Beslut om uppehållstillstånd får också meddelas av Regeringskansliet.

21 § Av 8 kap. 14 och 21 §§ och 12 kap. 20 § följer att regeringen och den instans som prövar överklagande av beslut om avvísning och utvisning i vissa fall också får besluta om uppehållstillstånd.

Bemyndiganden

22 § Regeringen eller efter regeringens bemyndigande Migrationsverket får meddela föreskrifter om att andra myndigheter har rätt att besluta om uppehållstillstånd.

23 § Regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för studier eller besök.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en ansökan om uppehållstillstånd får bifallas om det följer av en överenskommelse med främmande stat.

24 § Regeringen får i fråga om en viss grupp av utlänningar meddela föreskrifter om permanent uppehållstillstånd därför att de är skyddsbehövande i övrigt enligt 4 kap. 2 § första stycket 2 eller 3.

25 § Regeringen får meddela föreskrifter om att uppehållstillstånd inte får beviljas för skyddsbehövande i övrigt enligt 4 kap. 2 § första stycket 2 eller 3, om det behövs därför att Sveriges möjligheter att ta emot utlänningar har blivit begränsade.

Regeringen skall anmäla sådana föreskrifter till riksdagen genom en särskild skrivelse inom tre månader.

26 § Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från 1 § andra stycket 4, om en utlännings anknytning till Sverige är av sådan art att utlänningen inte bör nekas att få sin ansökan om asyl prövad här i landet.

6 kap. Arbetstillstånd

1 § Arbetstillstånd skall ges för viss tid. Det får avse ett visst slag av arbete och förenas med de övriga villkor som behövs.

Att en utlänning som har permanent uppehållstillstånd inte behöver ha arbetstillstånd framgår av 2 kap. 8 § första stycket.

2 § Arbetstillstånd får ges till en utlänning som erbjudits säsongsarbete, en anställning inom ett yrke där det råder tillfällig brist på arbetskraft eller som deltar i ett internationellt utbyte. Tillstånd får även ges om det följer av ett internationellt avtal eller ett avtal med ett annat land.

3 § Arbetstillstånd får ges till en utlänning som har tidsbegränsat uppehållstillstånd, om inte skäl hänförliga till syftet med uppehållstillståndet talar häremot.

Att permanent uppehållstillstånd får meddelas för vissa arbetstagare framgår av 5 kap. 5 §.

När ansökan om arbetstillstånd skall vara gjord

4 § En utlänning som vill ha arbetstillstånd i Sverige skall ha ansökt om och beviljats ett sådant tillstånd före inresan i landet. En ansökan om arbetstillstånd får inte bifallas efter inresan utom i fall som avses i 5 kap. 18 § andra stycket och 19 §, vilka bestämmelser tillämpas på motsvarande sätt i fråga om arbetstillstånd.

Beslutande myndigheter

5 § Beslut om arbetstillstånd meddelas av Migrationsverket.

Beslut om arbetstillstånd i vissa fall

6 § Av 8 kap. 14 och 21 §§ och 12 kap. 20 § följer att regeringen och den instans som prövar överklagande av beslut om avvisning och utvisning i vissa fall också får besluta om arbetstillstånd.

Bemyndiganden

7 § Regeringen eller efter regeringens bemyndigande Migrationsverket får meddela föreskrifter om att andra myndigheter har rätt att besluta om arbetstillstånd.

8 § Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om arbetstillstånd.

7 kap. Återkallelse av tillstånd

1 § Visering, uppehållstillstånd och arbetstillstånd får återkallas för en utlänning som medvetet har lämnat oriktiga uppgifter eller medvetet har förtigit omständigheter, som varit av betydelse för att få tillståndet.

Om utlänningen har vistats här i landet i mer än fyra år med uppehållstillstånd när frågan om återkallelse prövas av den myndighet som först beslutar i saken, får uppehållstillståndet återkallas enligt första stycket endast om det finns synnerliga skäl för det.

2 § Utöver vad som sägs i 1 § får visering, uppehållstillstånd och arbetstillstånd återkallas, om det finns särskilda skäl för det.

Uppehållstillstånd får dock återkallas enligt första stycket endast för en utlänning som ännu inte har rest in i Sverige.

3 § Uppehållstillstånd får återkallas för en utlänning som rest in i landet om

1. utlänningen utan arbetstillstånd bedriver verksamhet som kräver ett sådant tillstånd, eller

2. det på grund av tidigare verksamhet eller i övrigt kan antas att utlänningen kommer att bedriva sabotage, spioneri eller olovlig underrättelseverksamhet i Sverige eller i något annat nordiskt land.

Uppehållstillstånd får dock inte återkallas enligt första stycket om utlänningen har vistats här i landet i mer än tre år med uppehållstillstånd

när frågan om återkallelse prövas av den myndighet som först beslutar i saken.

4 § Vid bedömning av om uppehållstillståndet bör återkallas enligt 1 eller 3 § för en utlänning som har rest in i landet skall hänsyn tas till den anknytning som utlänningen har till det svenska samhället och till om andra skäl talar mot att tillståndet återkallas.

Vid en sådan bedömning skall särskilt beaktas

1. utlänningens levnadsomständigheter,
2. om utlänningen har barn i Sverige och, om så är fallet, barnets behov av kontakt med utlänningen, hur kontakten har varit och hur den skulle påverkas av att utlänningens uppehållstillstånd återkallas,
3. utlänningens övriga familjeförhållanden, och
4. hur länge utlänningen har vistats i Sverige.

5 § Uppehållstillstånd får återkallas för en utlänning som har registrerats på den spärrlista som avses i 3 § 2 lagen (2000:344) om Schengens informationssystem, om det finns tillräckliga skäl för en återkallelse.

6 § Uppehållstillstånd får återkallas för den som inte är medborgare i en stat tillhörande Europeiska unionen även i andra fall än som avses i 2 §, om ett beslut om avvisning eller utvisning har meddelats i en stat tillhörande Europeiska unionen eller i Island eller Norge och beslutet är grundat på att det finns ett allvarligt hot mot den allmänna ordningen eller den inre säkerheten och på att

1. utlänningen i den beslutande staten har dömts för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i minst ett år, eller
2. utlänningen är skäligen misstänkt för att ha begått ett grovt brott eller att det finns starka skäl som tyder på att utlänningen avser att begå ett sådant brott.

Första stycket gäller inte en familjemedlem till en medborgare i en stat tillhörande Europeiska unionen eller till en medborgare i Island eller Norge som har utövat sin rätt till fri rörlighet enligt de regler som gäller inom Europeiska unionen. Med familjemedlem avses

- make, maka eller sambo,
- barn under 21 år som är beroende av föräldern för sin försörjning, och
- förälder som är beroende av barnet för sin försörjning.

Ett uppehållstillstånd får inte återkallas enligt första stycket innan samråd har skett med den stat som har beslutat om avvisning eller utvisning.

7 § Ett permanent uppehållstillstånd skall återkallas för en utlänning som inte längre är bosatt i Sverige.

För en utlänning som har vistats här som flykting eller skyddsbehövande i övrigt får dock uppehållstillståndet återkallas tidigast när två år har förflutit efter det att bosättningen här i landet upphörde, om utlänningen har återvänt till ett land där han eller hon tidigare har varit bosatt därför att de politiska förhållandena i landet har ändrats.

Beslutande myndigheter

8 § Återkallelse av uppehållstillstånd och arbetstillstånd beslutas av Migrationsverket. Återkallelse av visering beslutas av den myndighet som har beviljat viseringen eller av Migrationsverket.

Upphållstillstånd eller visering som har beviljats av Regeringskansliet får återkallas endast av Regeringskansliet.

Bemyndigande

9 § Regeringen får meddela föreskrifter om att uppehållstillstånd får återkallas i andra fall än som anges i detta kapitel för de utlänningar som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan och Schweiz å andra sidan om fri rörlighet för personer.

8 kap. Avvisning och utvisning

Avvisning

1 § En utlänning får avvisas

1. om han eller hon saknar pass när det krävs pass för inresa eller vistelse i Sverige,

2. om han eller hon saknar visering, uppehållstillstånd eller något annat tillstånd som krävs för inresa, vistelse eller arbete i Sverige,

3. om det vid utlänningens ankomst till Sverige kommer fram att han eller hon tänker besöka något annat nordiskt land men saknar det tillstånd som krävs för inresa där,

4. om han eller hon vid inresan undviker att lämna begärda uppgifter, medvetet lämnar oriktiga uppgifter som är av betydelse för rätten att resa in i Sverige eller medvetet förtiger någon omständighet som är av betydelse för den rätten,

5. om han eller hon inte uppfyller de krav för inresa som föreskrivs i artikel 5 i Schengenkonventionen, eller

6. om han eller hon har avvisats eller utvisats från en stat som ingår i Europeiska unionen eller från Island eller Norge och förhållandena är sådana som avses i 7 kap. 6 § eller beslutet om avvisning eller utvisning har grundats på att utlänningen inte har följt gällande bestämmelser om en utlännings inresa eller vistelse i den staten.

2 § En utlänning får avvisas

1. om det kan antas att han eller hon kommer att sakna tillräckliga medel för vistelsen i Sverige eller i något annat nordiskt land som han eller hon tänker besöka eller för hemresan,

2. om det kan antas att han eller hon under vistelsen i Sverige eller i något annat nordiskt land inte kommer att försörja sig på ett ärligt sätt eller kommer att bedriva verksamhet som kräver arbetstillstånd, utan att han eller hon har ett sådant tillstånd,

3. om han eller hon på grund av tidigare frihetsstraff eller någon annan särskild omständighet kan antas komma att begå brott i Sverige eller i något annat nordiskt land,

4. om han eller hon på grund av tidigare verksamhet eller i övrigt kan antas komma att bedriva sabotage, spioneri eller olovlig underrättelseverksamhet i Sverige eller i något annat nordiskt land, eller

5. om det med stöd av lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner har föreskrivits att han eller hon får avvisas.

En utlänning får avvisas även i andra fall när det har begärts av den centrala utlänningsmyndigheten i ett annat nordiskt land och det kan antas att han eller hon annars beger sig till det landet.

3 § En utlänning får inte avvisas, om han eller hon vid ankomsten till Sverige hade eller under en tid därefter har haft uppehållstillstånd som har upphört att gälla.

4 § Migrationsverket skall pröva frågan om avvisning om

1. utlänningen söker asyl här,

2. utlänningen har en nära familjemedlem som söker asyl här, eller

3. utlänningen kan komma att avvisas med stöd av 1 § första stycket 6 eller 2 § andra stycket.

I andra fall får såväl Migrationsverket som polismyndigheten pröva frågan om avvisning.

Om polismyndigheten anser det tveksamt om en utlänning bör avvisas, skall ärendet lämnas över till Migrationsverket.

5 § Beslut om avvisning i första instans får inte fattas senare än tre månader efter det att den första ansökan om uppehållstillstånd gjorts efter ankomsten till Sverige.

6 § Migrationsverket får förordna att verkets beslut om avvisning enligt 4 § första stycket får verkställas även om det inte har vunnit laga kraft (avvisning med omedelbar verkställighet), om det är uppenbart att det inte finns grund för asyl och att uppehållstillstånd inte heller skall beviljas på någon annan grund.

I 12 kap. 7 § finns närmare bestämmelser om verkställigheten av beslut om avvisning med omedelbar verkställighet.

Utvisning när en utlänning saknar pass eller tillstånd

7 § En utlänning som inte avvisas enligt 1 § 1 eller 2 får utvisas ur Sverige om han eller hon uppehåller sig här men saknar pass eller de tillstånd som krävs för att få uppehålla sig i landet. Migrationsverket prövar sådana ärenden om utvisning.

Utvisning på grund av brott

8 § En utlänning får utvisas ur Sverige, om han eller hon döms för ett brott som kan leda till fängelse. En utlänning får också utvisas, om en domstol undanröjer en villkorlig dom eller skyddstillsyn som utlänningen har dömts till och dömer till annan påföljd.

En utlänning får dock utvisas endast om han eller hon döms till svårare påföljd än böter och

1. om gärningen är av sådant slag och övriga omständigheter är sådana att det kan antas att han eller hon kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet här i landet, eller

2. om brottet med hänsyn till den skada, fara eller kränkning som det har inneburit för enskilda eller allmänna intressen är så allvarligt att han eller hon inte bör få stanna kvar.

9 § Utvisning på grund av brott beslutas av den domstol som handlägger brottmålet.

10 § När en domstol enligt 34 kap. brottsbalken beslutar att ändra en påföljd som en utlänning har dömts till utöver utvisning, får domstolen även meddela det beslut om utvisningen som förändringen av påföljd ger anledning till.

11 § När en domstol överväger om en utlänning bör utvisas enligt 8 §, skall den ta hänsyn till utlänningens anknytning till det svenska samhället. Domstolen skall särskilt beakta

1. utlänningens levnadsomständigheter,

2. om utlänningen har barn i Sverige och, om så är fallet, barnets behov av kontakt med utlänningen, hur kontakten har varit och hur den skulle påverkas av att utlänningen utvisas,

3. utlänningens övriga familjeförhållanden, och

4. hur länge utlänningen har vistats i Sverige.

En utlänning som är flykting och som behöver en fristad i Sverige får utvisas endast om han eller hon har begått ett synnerligen grovt brott och det skulle medföra allvarlig fara för allmän ordning och säkerhet att låta utlänningen stanna här. Utvisning får också ske om utlänningen i Sverige eller utomlands har bedrivit verksamhet som har inneburit fara för rikets säkerhet och det finns anledning att anta att han eller hon skulle fortsätta sådan verksamhet här.

En utlänning som har en flyktingförklaring skall anses som flykting med behov av fristad i Sverige, om det inte är uppenbart att han eller hon inte längre är flykting med ett sådant behov.

12 § En utlänning får utvisas enligt 8 § endast när det finns synnerliga skäl, om han eller hon hade vistats i Sverige med permanent uppehållstillstånd sedan minst fyra år när åtal väcktes eller om han eller hon då varit bosatt i Sverige sedan minst fem år. Detsamma gäller för en medborgare i ett annat nordiskt land som hade varit bosatt här sedan minst två år när åtalet väcktes.

En utlänning får inte utvisas, om utlänningen kom till Sverige innan han eller hon fyllt 15 år och vistats här sedan minst fem år när åtal väcktes.

13 § En allmän domstols dom eller ett beslut om utvisning på grund av brott skall innehålla förbud för utlänningen att återvända till Sverige under viss tid eller utan tidsbegränsning. I en dom eller ett beslut med tidsbegränsning skall utlänningen upplysas om vilken dag förbudet upphör att gälla. I domen eller beslutet skall utlänningen också upplysas om den påföljd som överträdelse av förbudet kan medföra enligt 20 kap.

14 § Om regeringen finner att en allmän domstols dom eller beslut om utvisning på grund av brott inte kan verkställas eller om det annars finns särskilda skäl för att beslutet inte längre skall gälla, får regeringen upphäva avgörandet helt eller delvis. Därvid får regeringen fatta beslut också i fråga om uppehållstillstånd och arbetstillstånd.

Om domen eller beslutet om utvisning inte upphävs kan, i fall som avses i första stycket, ett tidsbegränsat uppehållstillstånd och arbetstillstånd meddelas av regeringen. Utvisningsbeslutet får inte verkställas medan tillståndet gäller.

Utvisning av hänsyn till rikets säkerhet eller på grund av befarad brottslighet

15 § Bestämmelser om utvisning av hänsyn till rikets säkerhet och på grund av befarad brottslighet enligt lagen (2003:148) om straff för terroristbrott finns i lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll.

Bestämmelser som gäller både avvisning och utvisning

16 § Om en ansökan om uppehållstillstånd avslås eller ett uppehållstillstånd återkallas medan utlännen befinner sig i Sverige, skall det samtidigt meddelas beslut om avvisning eller utvisning, om inte särskilda skäl talar mot det.

17 § När en fråga om avvisning eller utvisning prövas skall hänsyn tas till om utlännen på grund av bestämmelserna i 12 kap. inte kan sändas till ett visst land eller om det annars finns särskilda hinder mot att beslutet verkställs.

18 § I beslut om avvisning eller utvisning som meddelas av regeringen, Migrationsöverdomstolen, en migrationsdomstol eller Migrationsverket skall anges till vilket land utlännen skall avvisas eller utvisas.

Om det finns särskilda skäl, får mer än ett land anges i beslutet.

Ett beslut av en sådan myndighet som avses i första stycket och som rör avvisning eller utvisning skall innehålla de anvisningar om verkställigheten som omständigheterna i det enskilda fallet kan ge anledning till.

19 § När Migrationsverket beslutar om avvisning eller utvisning, får beslutet förenas med förbud för utlännen att under viss tid återvända till Sverige utan att ha tillstånd av Migrationsverket eller, i ett säkerhetsärende, regeringen.

20 § En utlänningsomgång som med stöd av 13, 19 eller 21 § har förbjudits att återvända till Sverige under viss tid eller utan tidsbegränsning får ges särskilt tillstånd av Migrationsverket att göra ett kort besök här, om besöket gäller synnerligen viktiga angelägenheter. Om det finns särskilda skäl, får ett sådant tillstånd ges också på ansökan av någon annan än utlännen.

Om en utlänning har förbjudits att återvända till Sverige i ett säkerhetsärende ges ett sådant tillstånd som avses i första stycket i stället av regeringen.

Beslut vid sidan av beslut om avvisning eller utvisning

21 § När ett överklagat ärende eller mål om avvisning eller utvisning avgörs, får också beslut fattas i fråga om uppehållstillstånd och arbetstillstånd. Detta gäller även om dessa frågor inte har tagits upp av utlänningen.

Vid prövning av ett beslut om avvisning eller utvisning får en migrationsdomstol, Migrationsöverdomstolen eller regeringen besluta att utlänningen för viss tid skall förbjudas att återvända till Sverige, även om ingen lägre instans har meddelat ett sådant förbud.

När Migrationsverket, en migrationsdomstol, Migrationsöverdomstolen eller regeringen prövar ett beslut om avvisning eller utvisning, får samtidigt sådant beslut meddelas angående den som är under 16 år och som står under utlänningens vårdnad. Detta gäller även om ingen lägre instans har prövat denna fråga. I mål hos en migrationsdomstol och Migrationsöverdomstolen samt i ärenden hos regeringen gäller detta dock inte, om det för barnet har åberopats sådana omständigheter som avses i 4 kap. 1 och 2 §§, såvida det inte är uppenbart att det inte finns grund för uppehållstillstånd enligt dessa bestämmelser.

9 kap. Kontroll- och tvångsåtgärder

Kontroll i samband med inresa och utresa

1 § Vid inresa eller utresa skall en utlänning visa upp sitt pass för polismyndigheten. En utlänning skall också lämna polismyndigheten de upplysningar och visa upp de handlingar som är av betydelse för bedömningen av hans eller hennes rätt att resa in i och vistas i Sverige. Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att visa upp sitt pass.

Tullverket och Kustbevakningen är skyldiga att hjälpa polismyndigheten vid kontrollen av utlänningars inresa eller utresa enligt denna lag. Migrationsverket får efter överenskommelse med polismyndigheten hjälpa till vid kontrollen. Kustbevakningen skall medverka i polismyndighetens kontrollverksamhet genom att utöva kontroll av sjötrafiken.

När inresekontrollen sköts av särskilt förordnade passkontrollanter, tulltjänstemän eller tjänstemän vid Kustbevakningen, skall pass och andra handlingar visas upp för dem. Om Migrationsverket medverkar i kontroll vid inresa, skall pass och andra handlingar visas upp för tjänstemannen vid Migrationsverket.

2 § En polisman får i samband med inresekontroll kroppsvisitera en utlänning och därvid undersöka hans eller hennes bagage, handresgods, handväskor och liknande, i den utsträckning som det är nödvändigt för

att ta reda på utlänningens identitet. Sådana undersökningar får också göras för att ta reda på en utlännings resväg till Sverige, om den är av betydelse för bedömningen av rätten att resa in i och vistas här i landet. En polisman får i samband med inresekontrollen även undersöka bagageutrymmen och övriga slutna utrymmen i bilar och andra transportmedel i syfte att förhindra att en utlänning reser in i Sverige i strid med bestämmelserna i denna lag eller i en författning som har utfärdats med stöd av denna lag.

När inresekontrollen sköts av särskilt förordnade passkontrollanter, tulltjänstemän eller tjänstemän vid Kustbevakningen har de samma befogenheter som en polisman har enligt första stycket.

Kroppsvisitation får inte göras mer ingående än vad som krävs med hänsyn till ändamålet med åtgärden. All den hänsyn som omständigheterna medger skall iakttas. Om möjligt skall ett vittne närvara.

En kvinna får inte kroppsvisiteras av eller i närvaro av andra män än läkare eller legitimerade sjuksköterskor. Om en visitation innebär att enbart ett föremål som en kvinna har med sig undersöks, får visitationen dock genomföras och bevitnas av en man.

Protokoll skall föras över en kroppsvisitation. I protokollet skall anges vad som har förekommit vid visitationen.

Transportörers kontrollskyldighet

3 § En transportör skall kontrollera att en utlänning, som transportören transporterar till Sverige direkt från en stat som inte omfattas av Schengenkonventionen, innehar pass och de tillstånd som krävs för resa in i landet.

Transportören skall, om det inte är obehövligt på grund av resultatet av kontroll som utförs enligt första stycket, även kontrollera att utlänningen har medel för sin hemresa.

Omhändertagande av pass

4 § Om en utlänning ansöker om uppehållstillstånd när han eller hon kommer till Sverige eller därefter, får Migrationsverket eller polismyndigheten ta hand om hans eller hennes pass eller andra identitetshandlingar i väntan på att utlänningen får tillstånd att vistas här i landet eller lämnar det.

5 § När ett beslut om avvisning eller utvisning skall verkställas, får den verkställande myndigheten ta hand om utlänningens pass eller andra identitetshandlingar till dess beslutet kan verkställas.

Omhändertagande av biljetter

6 § En utlännings biljett för resan från Sverige får tas om hand av Migrationsverket eller polismyndigheten i väntan på att utlänningen får tillstånd att vistas här i landet eller lämnar det. Detta gäller om

1. utlänningen saknar pass, visering, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd när detta krävs för inresa eller vistelse i Sverige, eller

2. utlänningen kan antas komma att ansöka om uppehållstillstånd.

Biljetten får tas om hand endast om

– det framstår som sannolikt att utlänningen inte kommer att få tillstånd att vistas här, och

– det finns anledning att anta att utlänningen annars gör sig av med biljetten och inte själv kan betala kostnaden för sin resa från Sverige.

7 § Migrationsverket eller polismyndigheten får lösa in en biljett som tagits om hand enligt 6 §, om den annars skulle förlora sitt värde. Om biljetten löses in, skall i stället de pengar som då betalas ut tas om hand.

Fotografi och fingeravtryck

8 § Migrationsverket eller polismyndigheten får fotografera en utlänning och, om utlänningen fyllt 14 år, ta hans eller hennes fingeravtryck om

1. utlänningen inte kan styrka sin identitet när han eller hon kommer till Sverige,

2. utlänningen ansöker om uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande i övrigt och anger skäl som avses i 4 kap. 1 eller 2 §, eller

3. det finns grund för att besluta om förvar.

Kontroll under vistelsen i Sverige

9 § En utlänning som vistas i Sverige är skyldig att på begäran av en polisman visa upp pass eller andra handlingar som visar att han eller hon har rätt att uppehålla sig i Sverige. Utlänningen är också skyldig att efter kallelse av Migrationsverket eller polismyndigheten komma till verket eller myndigheten och lämna uppgifter om sin vistelse här i landet. Om utlänningen inte gör det, får han eller hon hämtas genom polismyndighetens försorg. Om det på grund av en utlännings personliga förhållanden eller av någon annan anledning kan antas att utlänningen inte skulle följa kallelsen, får han eller hon hämtas utan föregående kallelse.

Kustbevakningen skall medverka i polisens kontrollverksamhet som sägs i första stycket genom kontroll av och i anslutning till sjötrafiken. Om kontrollen utövas av Kustbevakningen, skall pass eller andra handlingar visas upp för tjänstemannen vid Kustbevakningen.

Kontroll enligt första och andra styckena får vidtas endast om det finns grundad anledning att anta att utlänningen saknar rätt att uppehålla sig här i landet eller om det annars finns särskild anledning till kontroll.

10 § Om en utlänning vägrar att följa ett beslut som Migrationsverket har fattat med stöd av 4, 5, 6, 8 eller 9 §, får verket begära hjälp av polismyndigheten för att verkställa beslutet.

Skyldighet att stanna kvar för utredning

11 § En utlänning är skyldig att stanna kvar för utredning i samband med inresa eller utresa eller i samband med kallelse eller hämtning enligt 9 §, dock inte längre än nödvändigt och inte i något fall längre än sex timmar. Detta gäller inte om ett beslut har meddelats om förvar enligt 10 kap. 1 eller 2 §.

En polisman får hålla kvar en utlänning som vägrar att stanna kvar för utredning.

10 kap. Förvar och uppsikt avseende utlänningar

Förvar

1 § En utlänning som har fyllt 18 år får tas i förvar om

1. utlänningens identitet är oklar vid ankomsten till Sverige eller när han eller hon därefter ansöker om uppehållstillstånd och han eller hon inte kan göra sannolikt att den identitet han eller hon uppger är riktig, och

2. utlänningens rätt att få resa in i eller vistas i Sverige inte kan bedömas ändå.

En utlänning som har fyllt 18 år får också tas i förvar om

1. det är nödvändigt för att en utredning om utlänningens rätt att stanna i Sverige skall kunna genomföras,

2. det är sannolikt att utlänningen kommer att avvisas eller utvisas enligt 8 kap. 1, 2 eller 7 §, eller

3. det är fråga om att verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning.

Beslut om förvar av en utlänning enligt andra stycket 2 eller 3 får meddelas endast om det på grund av utlänningens personliga förhållanden eller övriga omständigheter finns anledning att anta att utlänningen annars kommer att hålla sig undan eller bedriva brottslig verksamhet i Sverige.

2 § Ett barn får tas i förvar, om

1. det är sannolikt att barnet kommer att avvisas med omedelbar verkställighet enligt 8 kap. 6 § eller det är fråga om att verkställa ett beslut om avvisning med omedelbar verkställighet,

2. risken är uppenbar att barnet annars håller sig undan och därigenom äventyrar en verkställighet som inte bör fördröjas, och

3. det inte är tillräckligt att barnet ställs under uppsikt enligt bestämmelserna i 7 §.

Ett barn får också tas i förvar, om

1. det är fråga om att verkställa ett beslut om avvisning i andra fall än enligt första stycket eller ett beslut om utvisning enligt 8 kap. 7 eller 8 §, och

2. det vid ett tidigare försök att verkställa beslutet inte visat sig tillräckligt att barnet ställts under uppsikt enligt bestämmelserna i 7 § andra stycket.

3 § Ett barn får inte skiljas från båda sina vårdnadshavare genom att barnet eller vårdnadshavaren tas i förvar. Ett barn som inte har någon

vårdnadshavare i Sverige får tas i förvar endast om det finns synnerliga skäl.

4 § En utlänning får inte hållas i förvar för utredning med stöd av 1 § andra stycket 1 längre tid än 48 timmar.

I övrigt får en utlänning som fyllt 18 år inte hållas i förvar mer än två veckor, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid. Om ett beslut om avvisning eller utvisning har meddelats, får utlänningen dock hållas i förvar i högst två månader, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid.

5 § Ett barn får inte hållas i förvar längre tid än 72 timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare 72 timmar.

Uppsikt

6 § En utlänning som har fyllt 18 år får, under de förutsättningar som anges i 1 §, i stället för att tas i förvar ställas under uppsikt.

7 § Ett barn får, under de förutsättningar som anges i 2 § första stycket 1 och 2, ställas under uppsikt.

Ett barn får dessutom ställas under uppsikt när beslut har meddelats om avvisning i andra fall än som avses i 2 § första stycket eller när beslut har meddelats om utvisning enligt 8 kap. 7 eller 8 §.

8 § Uppsikt innebär att utlänningen är skyldig att på vissa tider anmäla sig hos polismyndigheten i orten eller hos Migrationsverket. I ett beslut om uppsikt får utlänningen också åläggas att lämna ifrån sig sitt pass eller annan legitimationshandling.

Ny prövning av förvar och uppsikt

9 § Ett beslut om förvar enligt 4 § andra stycket skall prövas på nytt inom två veckor från den dag då det började verkställas. I de fall det finns beslut om avvisning eller utvisning skall beslutet om förvar prövas på nytt inom två månader från den dag då det började verkställas.

Ett beslut om uppsikt skall prövas på nytt inom sex månader från beslutet.

Om utlänningen hålls kvar i förvar eller fortfarande skall stå under uppsikt, skall ny prövning fortlöpande ske inom samma tider.

Ett beslut om förvar eller uppsikt skall omedelbart upphävas, om det inte längre finns skäl för beslutet.

10 § Beslut om förvar eller uppsikt som inte prövas på nytt inom föreskriven tid upphör att gälla.

11 § Varje ny prövning av ett beslut om förvar skall föregås av en muntlig förhandling. Detta gäller även en ny prövning av ett beslut om uppsikt, om det inte med hänsyn till utredningens art eller andra omständigheter framstår som uppenbart att en muntlig förhandling saknar betydelse.

Bestämmelser som gäller för muntlig handläggning hos en myndighet finns i 13 kap. 1–8 §§. I fråga om muntlig förhandling i domstol finns bestämmelser i 16 kap.

I ärenden om förvar som handläggs av regeringen får det statsråd som har till uppgift att föredra ärenden enligt denna lag, eller den tjänsteman som statsrådet bestämmer, besluta om muntlig förhandling och uppdra åt en migrationsdomstol att hålla den. Bestämmelserna i 13 kap. gäller i tillämpliga delar vid förhandlingen. Vid den muntliga förhandlingen skall en representant från Regeringskansliet närvara. Regeringskansliet får besluta att även andra personer än utlänningen skall höras vid förhandlingen. I säkerhetsärenden gäller i stället att uppdrag att hålla muntlig förhandling får lämnas till Migrationsöverdomstolen.

Beslutande myndigheter

12 § Beslut om förvar eller uppsikt fattas av den myndighet eller domstol som handlägger ärendet.

Om en utlänning som har tagits i förvar eller står under uppsikt avvisas eller utvisas, skall den myndighet eller domstol som fattar beslutet pröva om utlänningen fortfarande skall hållas i förvar eller stå under uppsikt.

13 § Polismyndigheten är handläggande myndighet

1. från det att en utlänning begär att få resa in i landet och till dess att ett ärende som skall prövas av Migrationsverket tas emot av verket eller utlänningen har lämnat landet, och

2. från det att myndigheten tar emot ett beslut om avvisning eller utvisning för verkställighet och till dess att verkställighet har skett, även om ärendet är föremål för prövning enligt 12 kap. 18–20 §§, dock inte under den tid då beslutet inte får verkställas på grund av ett beslut om inhibition.

14 § Migrationsverket är handläggande myndighet

1. från det att verket tar emot ett ärende som verket skall pröva och till dess verket fattar beslut eller utlänningen har lämnat landet eller polismyndigheten har tagit emot ärendet, eller om ärendet överklagas, till dess ärendet tas emot av migrationsdomstolen eller Migrationsöverdomstolen, och

2. från det att verket tar emot ett beslut om avvisning eller utvisning för verkställighet och till dess att beslutet har verkställts eller ärendet lämnas över till polismyndigheten.

I fråga om beslut som gäller omedelbart är, även om beslutet överklagas, Migrationsverket handläggande myndighet till dess domstolen meddelar beslut om inhibition.

15 § Regeringen är handläggande myndighet när ärendet har tagits emot av det departement som har till uppgift att bereda ärendet.

Beslut i frågor om förvar och uppsikt fattas av det statsråd som skall föredra ärendet. Regeringen får inte fatta beslut om att ta eller hålla kvar någon i förvar eller om att ställa någon under uppsikt. Regeringen får däremot upphäva ett beslut om förvar eller uppsikt.

I ett ärende där beslut om inhibition kan meddelas med stöd av 12 kap. 11 § första stycket, 12 och 20 §§ skall regeringen inte anses som handläggande myndighet innan beslut om inhibition har meddelats.

16 § I säkerhetsärenden är Migrationsöverdomstolen handläggande myndighet från det att domstolen tar emot ett ärende till dess det departement som har till uppgift att bereda ärendet tar emot det.

17 § En polismyndighet får, även om den inte är handläggande myndighet, fatta beslut om att ta en utlänning i förvar eller ställa honom eller henne under uppsikt, om det inte finns tid att avvakta den handläggande myndighetens beslut. Ett sådant beslut skall skyndsamt anmälas till den myndighet som handlägger ärendet, och denna myndighet skall därefter omedelbart pröva om beslutet om förvar eller uppsikt skall fortsätta att gälla.

Att en polisman i vissa fall får omhänderta en utlänning i avvaktan på polismyndighetens beslut om förvar framgår av 11 § polislagen (1984:387).

Om kontroll av en utlänning sker under medverkan av Tullverket, Kustbevakningen eller med hjälp av en särskilt förordnad passkontrollant, har tulltjänstemannen, tjänstemannen vid Kustbevakningen eller passkontrollanten samma rätt att omhänderta utlänningen som en polisman har enligt andra stycket. Omhändertagandet skall så skyndsamt som möjligt anmälas till en polisman för prövning av om åtgärden skall bestå.

Allmänt om verkställighet av beslut om förvar

18 § Migrationsverket ansvarar för att beslut om förvar verkställs.

19 § På begäran av den myndighet eller den domstol som har fattat ett beslut om förvar skall polismyndigheten lämna den hjälp som behövs för att verkställa beslutet.

Om Migrationsverket begär det, skall polismyndigheten även lämna den hjälp som behövs för att förflytta en utlänning som hålls i förvar.

20 § Migrationsverket får besluta att en utlänning som hålls i förvar skall placeras i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest, om

1. utlänningen enligt 8 kap. 8 § har utvisats på grund av brott,
2. utlänningen hålls avskild enligt 11 kap. 7 § och av säkerhetsskäl inte kan vistas i en sådan särskild lokal som avses i 11 kap. 2 § första stycket, eller
3. det annars finns synnerliga skäl.

Barn som hålls i förvar får inte placeras i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest.

11 kap. Hur en utlänning som hålls i förvar skall behandlas

1 § En utlänning som hålls i förvar skall behandlas human och hans eller hennes värdighet skall respekteras.

Verksamhet som rör förvar skall utformas på ett sätt som innebär minsta möjliga intrång i utlännings integritet och rättigheter.

2 § En utlännings som hålls i förvar enligt denna lag skall vistas i lokaler som har ordnats särskilt för detta ändamål. Migrationsverket har ansvaret för sådana lokaler.

Migrationsverket har ansvaret för behandlingen och tillsynen av en utlännings som hålls i förvar.

För behandlingen av en utlännings som enligt 10 kap. 20 § placerats i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest gäller lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. i tillämpliga delar. Utläningen skall, utöver vad som följer av nämnda lag, beviljas de lättnader och förmåner som kan medges med hänsyn till ordningen och säkerheten inom anstalten, häktet eller arresten.

3 § En utlännings som hålls i förvar skall ges tillfälle till aktiviteter, förströelse, fysisk träning och vistelse utomhus.

4 § En utlännings som hålls i förvar skall ges möjlighet att ta emot besök och på annat sätt ha kontakt med personer utanför lokalen utom om besöket eller kontakten i ett särskilt fall skulle försvåra den verksamhet som rör förvaret.

Om det är nödvändigt med hänsyn till säkerheten, får ett besök övervakas. Ett besök av ett offentligt biträde eller en advokat får övervakas endast om biträdet eller advokaten själv begär det.

5 § En utlännings som hålls i förvar skall ha tillgång till hälso- och sjukvård i samma omfattning som den som ansökt om uppehållstillstånd enligt 4 kap. 1 eller 2 § även om utläningen inte har ansökt om ett sådant tillstånd.

Om en utlännings som hålls i förvar behöver sjukhusvård under förvarstiden, skall han eller hon ges tillfälle till sådan vård.

Verksamhetschefen för den sjukhusenhet där en utlännings vårdas skall se till att Migrationsverket eller den som förestår den lokal där utläningen skall vistas genast underrättas, om utläningen önskar lämna eller redan har lämnat sjukhuset.

6 § En utlännings som hålls i förvar får hindras att lämna lokalen där han eller hon vistas, och i övrigt underkastas den begränsning av rörelsefriheten som krävs för att ändamålet med att utläningen tagits i förvar skall tillgodoses eller som är nödvändig för ordningen och säkerheten i lokalen.

En utlännings rörelsefrihet får också begränsas, om han eller hon utgör en allvarlig fara för sig själv eller andra.

7 § En utlännings som hålls i förvar och har fyllt 18 år får hållas avskild från andra som tagits i förvar, om det är nödvändigt för ordningen och säkerheten i lokalen eller om han eller hon utgör en allvarlig fara för sig själv eller andra.

Beslut om att hålla någon avskild fattas av Migrationsverket. Beslutet skall omprövas så ofta det finns anledning till det, dock minst var tredje dag.

En utlänning som hålls avskild därför att han eller hon utgör en fara för sig själv skall undersökas av läkare så snart som möjligt.

8 § En utlänning som hålls i förvar får inte utan tillstånd inneha alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel eller något annat som kan skada någon eller vara till men för ordningen inom lokalen.

9 § Om det finns skälig misstanke att en utlänning som hålls i förvar bär på sig något som utlänningen inte får inneha enligt 8 § eller enligt narkotikastrafflagen (1968:64), får utlänningen kroppsvisiteras för kontroll av detta.

Vid kroppsvisitation gäller vad som föreskrivs i 9 kap. 2 § tredje och fjärde styckena.

10 § En utlänning som hålls i förvar får inte ta emot en försändelse utan att den först har undersökts, om det finns skälig misstanke att den innehåller sådant som inte får innehas enligt 8 § eller enligt narkotikastrafflagen (1968:64).

Om en utlänning inte medger att försändelsen öppnas i hans eller hennes närvaro, skall försändelsen tas om hand för utlänningens räkning, men den får inte öppnas.

En undersökning får inte avse det skriftliga innehållet i brev eller andra handlingar. Försändelser från offentliga biträden, advokater, Förenta nationernas flyktingkommissarie eller internationella organ som har behörighet att pröva klagomål från enskilda får aldrig undersökas.

11 § Om det inom en lokal där en utlänning hålls i förvar eller hos en utlänning som hålls i förvar påträffas egendom som inte får innehas enligt 8 § eller enligt narkotikastrafflagen (1968:64), får egendomen tas om hand.

Kan det antas att en utlänning genom att inneha eller ta emot sådan egendom gjort sig skyldig till brott eller saknas känd ägare, skall egendomen skyndsamt överlämnas till polisen.

I annat fall skall egendomen tas om hand för utlänningens räkning.

12 § Egendom som har tagits om hand enligt 10 § andra stycket eller 11 § tredje stycket skall återlämnas till utlänningen när beslutet om att hålla utlänningen i förvar har upphört att gälla.

13 § En utlänning som hålls i förvar har rätt att få sådan dagersättning och sådant särskilt bidrag som avses i 17 och 18 §§ lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

12 kap. Verkställighet av beslut om avvisning och utvisning

Hinder mot att verkställa avvisning och utvisning

1 § Avvisning och utvisning av en utlänning får aldrig verkställas till ett land om det finns skäligen anledning att anta att

– utlänningen där skulle vara i fara att straffas med döden eller att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, eller

– utlänningen inte är skyddad i det landet mot att sändas vidare till ett land där utlänningen skulle vara i sådan fara.

2 § Avvisning och utvisning av en utlänning får inte verkställas till ett land

– om utlänningen riskerar att utsättas för förföljelse i det landet, eller

– om utlänningen inte är skyddad i det landet mot att sändas vidare till ett land där utlänningen löper risk för förföljelse.

En utlänning får dock sändas till ett sådant land, om det inte är möjligt att verkställa avvisningen eller utvisningen till något annat land och utlänningen genom ett synnerligen grovt brott har visat att det skulle vara förenat med allvarlig fara för allmän ordning och säkerhet att låta utlänningen stanna i Sverige. Detta gäller dock inte om den förföljelse som hotar i det andra landet innebär fara för utlänningens liv eller annars är av särskilt svår art.

Likaså får en utlänning sändas till ett sådant land, om utlänningen har bedrivit verksamhet som inneburit fara för rikets säkerhet och det finns anledning att anta att utlänningen skulle fortsätta verksamheten här i landet och det inte är möjligt att sända utlänningen till något annat land.

3 § Avvisning och utvisning av en utlänning som avses i 4 kap. 2 § första stycket 2 och 3 får inte verkställas till utlänningens hemland eller till ett land där han eller hon riskerar att sändas vidare till hemlandet, om det inte finns synnerliga skäl för detta.

Vart avvisning eller utvisning får verkställas

4 § Ett beslut om avvisning eller utvisning som meddelas av regeringen, Migrationsöverdomstolen, en migrationsdomstol eller Migrationsverket skall verkställas genom att utlänningen sänds till det land eller, om flera länder angetts, något av de länder som anges i beslutet.

Ett beslut om avvisning som meddelas av en polismyndighet samt allmän domstols dom eller beslut om utvisning på grund av brott skall verkställas genom att utlänningen sänds till sitt hemland eller, om möjligt, till det land från vilket utlänningen kom till Sverige. Om verkställighet inte kan genomföras till något av dessa länder får en utlänning i stället sändas till ett land som utlänningen har anknytning till.

En utlänning som skall avvisas eller utvisas får alltid sändas till ett land som utlänningen visar att mottagande kan ske i.

5 § En utlänning som har kommit till Sverige med ett fartyg eller ett luftfartyg och som avvisats därför att han eller hon saknar pass eller de

tillstånd som krävs för att resa in i landet eller medel för sin hemresa, får föras tillbaka till fartyget eller luftfartyget eller sättas ombord på annat sådant med samma ägare eller brukare (transportören). Om det är nödvändigt att bevakningspersonal följer med skall även den ges plats på fartyget eller luftfartyget.

Vägrar befälhavaren på fartyget eller luftfartyget att ta emot utlänningen eller bevakningspersonalen, får polismyndigheten förelägga befälhavaren vite.

Första stycket gäller inte om fartyget eller luftfartyget kommit till Sverige direkt från en Schengenstat eller skall avgå till ett land dit utlänningen inte får sändas enligt 1, 2 eller 3 §.

Verkställighet av beslut som inte vunnit laga kraft

6 § En polismyndighets beslut om avvisning får verkställas även om det har överklagats. Detsamma gäller för Migrationsverkets beslut enligt 8 kap. 4 § andra stycket.

7 § Migrationsverkets beslut om avvisning enligt 8 kap. 4 § första stycket eller utvisning får verkställas även om beslutet inte har vunnit laga kraft, om

1. utlänningen har förklarat sig nöjd med beslutet (nöjdförklaring), eller

2. Migrationsverket enligt 8 kap. 6 § har förordnat att verkets beslut om avvisning får verkställas trots att det inte vunnit laga kraft.

8 § En allmän domstols dom eller beslut om utvisning på grund av brott får verkställas, om utlänningen har avgett nöjdförklaring och åklagaren medger att domen eller beslutet får verkställas.

Avvisning och utvisning av utlänning som dömts till fängelse m.m.

9 § Ett beslut om att avvisa eller utvisa en utlänning får inte verkställas förrän utlänningen har avtjänat ett fängelsestraff som han eller hon har dömts till eller verkställigheten av fängelsestraffet har flyttats över till ett annat land.

Har allmänt åtal väckts mot utlänningen, får ett beslut om avvisning eller utvisning inte verkställas förrän åtalet har prövats slutligt eller åtalet har lagts ned.

Att avbryta verkställighet (inhibition)

10 § Har en utlänning överklagat ett beslut om att avvisas med omedelbar verkställighet enligt 8 kap. 6 § skall Migrationsverket pröva, om verkställigheten av beslutet tills vidare skall avbrytas (inhibition).

Även i andra fall när Migrationsverket omprövar ett avvisningsbeslut, skall verket pröva frågan om inhibition.

11 § När regeringen prövar en fråga om att upphäva en allmän domstols dom eller beslut om utvisning på grund av brott, får regeringen besluta om inhibition av det tidigare meddelade beslutet.

När ett ärende enligt denna lag skall prövas av regeringen får, för tiden till dess regeringen avgör ärendet, det statsråd som har till uppgift att föredra ärendena besluta om inhibition av avvisning eller utvisning.

12 § Om ett internationellt organ, som har behörighet att pröva klagomål från enskilda, riktar en begäran till Sverige om att verkställigheten av ett beslut om avvisning eller utvisning skall avbrytas, skall inhibition meddelas, om inte synnerliga skäl talar mot detta.

13 § Om det i andra fall finns särskilda skäl till det, får Migrationsverket besluta om inhibition.

Bestämmelser om inhibition finns också i 18–20 §§.

Verkställande myndighet

14 § Beslut om avvisning eller utvisning skall verkställas av Migrationsverket, om inte annat sägs i andra, tredje eller fjärde stycket.

Säkerhetspolisen skall verkställa beslut om avvisning eller utvisning i säkerhetsärenden. Regeringen eller Migrationsverket får dock förordna att en annan myndighet skall ombesörja verkställigheten.

Polismyndigheten skall verkställa

1. en polismyndighets beslut om avvisning,
2. en allmän domstols dom eller beslut om utvisning på grund av brott enligt 8 kap. 8 §.

Migrationsverket får lämna över ett avvisnings- eller utvisningsärende för verkställighet till polismyndigheten, om den som skall avvisas eller utvisas håller sig undan och inte kan anträffas utan polismyndighetens medverkan eller om det kan antas att tvång kommer att behövas för att verkställa beslutet.

När ett beslut om avvisning eller utvisning skall verkställas

15 § En polismyndighets beslut om avvisning, Migrationsverkets beslut om avvisning enligt 8 kap. 4 § andra stycket, Migrationsverkets beslut om avvisning med omedelbar verkställighet och en allmän domstols lagakraftvunna dom eller beslut om utvisning på grund av brott skall verkställas snarast möjligt.

I andra fall skall en utlänning som avvisas lämna landet inom två veckor och en utlänning som utvisas lämna landet inom fyra veckor efter det att beslutet vann laga kraft, om inte annat bestämts i beslutet.

Om utlänningen inte lämnar landet inom den föreskrivna tiden eller det måste antas att utlänningen inte har för avsikt att frivilligt lämna landet inom denna tid, skall beslutet verkställas snarast möjligt av den myndighet som enligt 13 § är ansvarig för verkställigheten.

Upphävande av beslut om avvisning och utvisning i vissa fall

16 § Om Migrationsverket efter omprövning beviljar en utlänning tidsbegränsat uppehållstillstånd, får verket samtidigt upphäva ett av verket fattat beslut om avvisning eller utvisning. Om Migrationsverket meddelar ett tidsbegränsat uppehållstillstånd utan att upphäva beslutet om avvisning eller utvisning, får beslutet om avvisning eller utvisning inte verkställas medan tillståndet gäller.

Motsvarande gäller om en migrationsdomstol, Migrationsöverdomstolen eller regeringen i ett överklagat eller överlämnat ärende beviljar ett tidsbegränsat uppehållstillstånd utan att upphäva beslutet om avvisning eller utvisning.

Migrationsverket får dock inte upphäva en allmän domstols dom eller beslut om utvisning enligt 8 kap. 8 § eller meddela uppehållstillstånd för den som har utvisats genom en sådan dom eller ett sådant beslut.

Åtgärder vid hinder mot verkställighet

17 § Om en annan myndighet än Migrationsverket skall verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning och denna myndighet finner att den inte kan verkställa beslutet eller att den behöver ytterligare besked, skall myndigheten underrätta Migrationsverket. Detsamma gäller om utlänningen hos myndigheten åberopar att det finns sådana hinder som avses i 1, 2 eller 3 § mot verkställigheten eller det på annat sätt kommer fram att det kan finnas sådana hinder.

Migrationsverket skall i sådana fall ge anvisningar om verkställigheten eller vidta andra åtgärder.

18 § Om det i ett ärende om verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning som vunnit laga kraft kommer fram nya omständigheter som innebär att

1. det finns ett hinder mot verkställighet enligt 1, 2 eller 3 §,
 2. det finns anledning att anta att det avsedda mottagarlandet inte kommer att vara villigt att ta emot utlänningen, eller
 3. det finns medicinska hinder eller annan särskild anledning att beslutet inte bör verkställas,
- får Migrationsverket, om hindret är bestående, bevilja permanent uppehållstillstånd.

Föreligger endast ett tillfälligt hinder mot verkställighet, får verket bevilja ett tidsbegränsat uppehållstillstånd.

Migrationsverket får också besluta om inhibition.

19 § Om utlänningen i ett ärende om verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning som vunnit laga kraft åberopar nya omständigheter

1. som kan antas utgöra ett bestående sådant hinder mot verkställigheten som avses i 1, 2 eller 3 §, och
2. dessa omständigheter inte kunnat åberopas av utlänningen tidigare, eller utlänningen visar giltig ursäkt för att inte ha åberopat omständigheterna tidigare,

skall Migrationsverket, om beslut om uppehållstillstånd inte kan meddelas enligt 18 §, ta upp frågan om uppehållstillstånd till ny prövning samt besluta om inhibition i verkställighetsärendet.

Är förutsättningarna enligt första stycket inte uppfyllda, skall Migrationsverket besluta att inte bevilja ny prövning.

20 § Om det i ett ärende som avser en allmän domstols dom eller beslut om utvisning på grund av brott kommer fram att verkställighet inte kan genomföras, skall Migrationsverket inte fatta eget beslut i ärendet utan skyndsamt med eget yttrande lämna över detta till regeringen för prövning enligt 8 kap. 14 §.

Om det vid verkställigheten av ett beslut om avvisning eller utvisning i ett säkerhetsärende kommer fram uppgifter om att verkställigheten inte kan genomföras, skall Migrationsverket skyndsamt överlämna ärendet till regeringen för prövning enligt 18 §. Regeringen skall vid denna prövning inhämta yttrande från Migrationsöverdomstolen. I yttrandet skall särskilt anges om det finns hinder mot verkställighet enligt 1, 2 eller 3 §. Finner domstolen att sådant hinder mot verkställighet föreligger, får regeringen vid prövningen inte avvika från domstolens bedömning.

Regeringen får vid prövning enligt andra stycket besluta om inhibition, uppehållstillstånd och arbetstillstånd samt upphäva beslutet om avvisning eller utvisning.

När ett beslut skall anses verkställt

21 § Ett beslut om avvisning eller utvisning skall anses verkställt, om utlänningen har lämnat landet.

När ett beslut upphör att gälla

22 § Ett beslut om avvisning eller utvisning som inte har meddelats av allmän domstol upphör att gälla fyra år från det att beslutet vann laga kraft. Om beslutet har förenats med ett förbud att återvända till Sverige med längre giltighetstid, upphör beslutet om avvisning eller utvisning att gälla först när tiden för återreseförbudet går ut.

Ett beslut om utvisning som har meddelats av allmän domstol upphör alltid att gälla när tiden för återreseförbudet går ut.

Om permanent uppehållstillstånd meddelas, upphör ett beslut om avvisning eller utvisning att gälla.

Ny verkställighet av beslut som inte har upphört att gälla

23 § Har ett beslut om avvisning eller utvisning verkställts, och anträffas utlänningen därefter här i landet, skall beslutet verkställas på nytt, om det har vunnit laga kraft eller enligt 7 eller 8 § ändå får verkställas och om det inte har upphört att gälla enligt 22 §.

Beslut om avvisning eller utvisning får dock inte verkställas om utlänningen

1. återvänt med uppehållstillstånd eller visering,

2. återvänt efter att ha fått särskilt tillstånd till ett kort besök här i landet enligt 8 kap. 20 §, eller

3. efter återkomsten beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd.

Vad som sägs i andra stycket första meningen gäller under giltighetstiden för tillståndet eller viseringen.

Ett beslut om avvisning eller utvisning som inte är förenat med något gällande förbud att återvända får inte heller verkställas, om utlänningen är undantagen från krav på visering eller uppehållstillstånd enligt 2 kap. 8 § eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 2 kap. 9 §.

13 kap. Handläggningen av ärenden hos förvaltningsmyndigheterna m.m.

Muntlig handläggning

1 § Migrationsverket får inte besluta om avvisning eller utvisning av en utlänning som har ansökt om asyl i Sverige utan att det förekommit muntlig handläggning hos Migrationsverket. Muntlig handläggning skall även annars företas på begäran av utlänningen, om inte en sådan handläggning skulle sakna betydelse för att avgöra asylärendet. Handläggningen kan ske i form av en muntlig förhandling eller i annan form.

2 § Muntlig handläggning i ett ärende om förvar eller uppsikt skall genomföras av den myndighet som beslutar om åtgärden.

3 § Vid den muntliga handläggningen skall de omständigheter som behöver klarläggas noga utredas. Utlänningen skall få tillfälle att redogöra för sin ståndpunkt och att uttala sig om de omständigheter som åberopas i ärendet.

4 § Vid muntlig förhandling skall utlänningen höras. Myndigheten får bestämma att även andra personer än utlänningen skall höras vid förhandlingen.

I 10 kap. 11 § finns särskilda bestämmelser om när muntlig förhandling skall hållas i vissa fall.

5 § Utlänningen och andra personer som skall höras skall kallas till den muntliga förhandlingen. Om utlänningen hålls i förvar, skall den myndighet som genomför den muntliga förhandlingen besluta om utlänningens inställelse.

Om den som skall höras i ett ärende om förvar eller uppsikt har delgetts kallelsen minst fyra dagar före den muntliga förhandlingen och utan giltigt skäl uteblir, får myndigheten besluta att han eller hon skall hämtas genom polismyndighetens försorg. Andra personer än utlänningen får dock hämtas endast om det finns synnerliga skäl.

6 § En utlänning som inställer sig vid en muntlig förhandling som rör frågan om han eller hon skall hållas i förvar eller stå under uppsikt har rätt till ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle,

om det bedöms skäligt med hänsyn till utlänningens ekonomiska förhållanden, den tid han eller hon har vistats i Sverige samt övriga omständigheter. Förskott får beviljas på ersättningen.

Andra personer som på kallelse har inställt sig vid en muntlig förhandling för att höras har rätt till skälig ersättning av allmänna medel för kostnader för sin inställelse. Förskott får beviljas på ersättning för resa och uppehälle.

7 § Ersättning och förskott beslutas av den myndighet som genomför den muntliga förhandlingen.

8 § Regeringen får meddela närmare föreskrifter om ersättning och förskott.

Parts rätt att få del av uppgifter i vissa fall

9 § I ärenden om visering, tidsbegränsat uppehållstillstånd, arbetstillstånd och återkallelse av permanent uppehållstillstånd tillämpas bestämmelserna i 17 § förvaltningslagen (1986:223) om rätt för en part att få del av uppgifter endast när utlänningen är bosatt eller annars vistas i Sverige.

Motivering av beslut i fråga om uppehållstillstånd samt i fråga om visering eller arbetstillstånd

10 § Ett beslut i fråga om uppehållstillstånd skall alltid innehålla de skäl som ligger till grund för beslutet.

Vid beslut i fråga om visering eller arbetstillstånd får skälen som ligger till grund för beslutet utelämnas. En utlänning har dock alltid rätt till motivering av ett beslut i fråga om visering, om beslutet går utlänningen emot och utlänningen omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller av avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan och Schweiz å andra sidan om fri rörlighet för personer, utan att vara medborgare i ett EES-land eller i Schweiz.

Tolkersättning

11 § Den som är tolk vid handläggning av ett ärende enligt denna lag inför en myndighet har rätt att av allmänna medel få arvode och ersättning för kostnader och tidspillan. Detta gäller dock inte om uppdraget har fullgjorts i tjänsten.

Frågan om ersättning prövas av den myndighet som handlägger ärendet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om ersättning.

Rättelse av beslut på grund av oriktig uppgift

12 § En myndighet får besluta om rättelse av sitt beslut, om en utlänning har lämnat oriktig uppgift om sitt namn, sin nationalitet eller någon annan omständighet av betydelse för att utlänningens identitet skall kunna fastställas, och den oriktiga uppgiften har tagits in i myndighetens beslut.

Omprövning av Migrationsverkets beslut

13 § Finner Migrationsverket att ett beslut som verket har meddelat som första instans är riktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, skall verket ändra beslutet, om det inte blir till nackdel för utlänningen.

Skyldigheten gäller inte, om Migrationsverket har lämnat över handlingarna i ärendet till en migrationsdomstol.

I säkerhetsärenden gäller 27 § förvaltningslagen (1986:223) i stället för vad som föreskrivs i första och andra styckena.

Inhämtande av yttrande i ärenden om arbetstillstånd

14 § Vid prövning av frågor om arbetstillstånd som har principiell betydelse eller som i övrigt är av större vikt skall berörda arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer få tillfälle att yttra sig.

14 kap. Överklagande av förvaltningsmyndighets beslut**Allmänt om överklagande**

1 § En förvaltningsmyndighets beslut enligt denna lag får överklagas endast i de fall som anges i detta kapitel.

Avvisning och utvisning samt uppehållstillstånd och arbetstillstånd*Polismyndighetens beslut*

2 § En polismyndighets beslut om avvisning får överklagas till Migrationsverket.

Migrationsverkets beslut

3 § Migrationsverkets beslut får överklagas till en migrationsdomstol, om beslutet innebär

- avvisning eller utvisning,
- avslag på en ansökan om uppehållstillstånd, eller
- återkallelse av ett uppehållstillstånd.

Migrationsverkets beslut om avslag på en ansökan om arbetstillstånd eller beslut om återkallelse av arbetstillstånd får överklagas till en migrationsdomstol, om frågan om tillstånd har behandlats i samband med ett beslut om avvisning eller utvisning.

4 § Migrationsverkets beslut om avslag på en ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § får överklagas av förundersökningsledaren till en migrationsdomstol.

Migrationsverkets beslut om avslag på en sådan ansökan får inte överklagas av utlänningen.

5 § Migrationsverkets beslut att inte bevilja ny prövning enligt 12 kap. 19 § får överklagas till en migrationsdomstol.

Flyktningförklaring och resedokument

6 § Migrationsverkets beslut enligt 4 kap. 3 och 4 §§ i fråga om flyktningförklaring eller resedokument eller om återkallelse av flyktningförklaring får överklagas till en migrationsdomstol.

Omhändertagande av biljetter

7 § En polismyndighets eller Migrationsverkets beslut enligt 9 kap. 6 § att ta hand om biljetter får överklagas till en migrationsdomstol.

Offentligt biträde, ersättning, ombud och jäv

8 § Beslut av en polismyndighet eller Migrationsverket enligt denna lag får överklagas särskilt, och då i samma ordning som det beslut varigenom myndigheten avgör ärendet, när myndighetens beslut avser

1. fråga om offentligt biträde, eller
2. ersättning i ett ärende som handläggs enligt denna lag.

Bestämmelserna i 9 och 12 §§ förvaltningslagen (1986:223) gäller i fråga om överklagande av en polismyndighets eller Migrationsverkets beslut om avvisande av ombud eller biträde eller om jäv.

Beslut av Regeringskansliet i frågor enligt första och andra styckena får överklagas till en migrationsdomstol.

Förvar

9 § Beslut av en polismyndighet eller av Migrationsverket om förvar får överklagas till en migrationsdomstol.

Beslut om förvar får överklagas särskilt och utan begränsning till viss tid.

Om ett beslut om förvar har fattats av det statsråd som har till uppgift att föredra ärenden enligt denna lag, prövar Regeringsrätten på framställning av utlänningen, om åtgärden skall bestå.

10 § Migrationsverkets beslut i särskilda fall i frågor om behandlingen eller placeringen av utlänningar som hålls i förvar enligt 10 kap. 20 § eller 11 kap. 3–13 §§ får överklagas till en migrationsdomstol.

Säkerhetsärenden

11 § I ett säkerhetsärende gäller i stället för det som sägs i 3 § att ett beslut av Migrationsverket i fråga om avvisning, utvisning, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd får överklagas till regeringen. Beslut i fråga om arbetstillstånd får dock överklagas endast i de fall frågan om tillstånd har behandlats i samband med ett beslut om avvisning eller utvisning.

Migrationsverkets beslut enligt första stycket får överklagas även av Säkerhetspolisen.

12 § Ett överklagande i ett säkerhetsärende enligt 11 § skall skyndsamt överlämnas från Migrationsverket till Migrationsöverdomstolen, som skall hålla muntlig förhandling i ärendet, om det inte är uppenbart obehövligt. Migrationsöverdomstolen skall därefter med eget yttrande lämna ärendet vidare till regeringen för prövning. I yttrandet skall särskilt anges om det finns hinder mot verkställighet enligt 12 kap. 1, 2 eller 3 §. Finner domstolen att sådant hinder föreligger, får regeringen vid prövningen inte avvika från domstolens bedömning.

13 § En polismyndighets eller Migrationsverkets beslut i säkerhetsärenden i frågor som avses i 6–10 §§ överklagas till Migrationsöverdomstolen. Detsamma gäller för beslut av Regeringskansliet i säkerhetsärenden enligt 8 § första och andra styckena.

Vad som är föreskrivet om förvar i 9 § andra och tredje styckena gäller även i säkerhetsärenden.

Migrationsverkets beslut i säkerhetsärenden i fråga om förvar får överklagas även av Säkerhetspolisen.

Kostnadsansvar för transportörer

14 § En polismyndighets eller Migrationsverkets beslut om kostnadsansvar enligt 19 kap. 2 eller 3 § eller särskild avgift enligt 20 kap. 15 § för transportör får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningsstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

15 kap. Nöjdförklaring

1 § En utlänning som har rätt att överklaga ett beslut om avvisning eller utvisning kan förklara att han eller hon avstår från att överklaga beslutet eller domen i den delen (nöjdförklaring).

2 § Nöjdförklaring får avgas inför den myndighet eller domstol som har meddelat beslutet eller domen.

Nöjdförklaring får också avgas inför

1. en polismyndighet som inte har meddelat det avgörande som förklaringen gäller, eller

2. chefen för en kriminalvårdsanstalt eller chefen för ett häkte eller någon annan tjänsteman där som har förordnats att ta emot en sådan förklaring.

Om nöjdförklaringen avges inför en annan myndighet eller domstol än den som har meddelat beslutet eller domen, krävs ett vittnes närvaro. Vidare krävs att den som tar emot förklaringen har tillgång till en utskrift av beslutet eller domen eller ett bevis om vad avgörandet innehåller.

3 § En nöjdförklaring kan inte tas tillbaka. Om utlänningen har överklagat beslutet eller domen när nöjdförklaringen avges, skall utlänningen genom nöjdförklaringen anses ha tagit tillbaka sitt överklagande av beslutet om avvisning eller utvisning. Om utlänningen har ansökt om uppehållstillstånd, arbetstillstånd, resedokument, flyktförklaring eller främlingspass, skall utlänningen genom nöjdförklaringen anses ha tagit tillbaka sin ansökan.

16 kap. Migrationsdomstolar och Migrationsöverdomstolen

Domstolarna

1 § De länsrätter som regeringen bestämmer skall vara migrationsdomstolar.

Migrationsöverdomstol är Kammarrätten i Stockholm.

Om migrationsdomstol och Migrationsöverdomstolen och förfarandet i dessa gäller vad som allmänt är föreskrivet om länsrätt och kammarrätt och rättskipningen i dessa, om inte något annat följer av denna lag.

2 § Nämndeman i en migrationsdomstol skall vara nämndeman i den länsrätt som är migrationsdomstol.

Förstärkt sammansättning i Migrationsöverdomstolen

3 § Om rätten vid handläggningen av ett mål i Migrationsöverdomstolen finner att avgörandet kan få stor principiell betydelse får målet eller, om det kan ske, en viss fråga i målet avgöras av Migrationsöverdomstolen med sju lagfarna ledamöter.

Handläggningen

4 § Mål om avvisning eller utvisning och mål om förvar skall handläggas skyndsamt.

Muntlig förhandling

5 § Förfarandet är skriftligt.

I handläggningen får ingå muntlig förhandling beträffande viss fråga, när det kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av målet.

I migrationsdomstol skall muntlig förhandling hållas, om en utlänning som för talan i målet begär det samt förhandlingen inte är obehövlig och inte heller särskilda skäl talar mot det.

Muntlig förhandling skall vidare hållas i migrationsdomstol i mål som rör utvisning eller vägran att förnya ett uppehållstillstånd för en utlänning som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan och Schweiz å andra sidan om fri rörlighet för personer. Även i mål som rör avvisning eller där ansökan om uppehållstillstånd har avslagits skall muntlig förhandling hållas i migrationsdomstol, om det begärs av en utlänning som omfattas av avtalen och som ansökt om uppehållstillstånd. I dessa fall behöver dock muntlig förhandling inte hållas, om detta skulle strida mot den nationella säkerhetens intresse.

Om en utlänning som har kallats vid vite att inställa sig personligen till en förhandling uteblir, får rätten förordna att han eller hon skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag.

Motparter i vissa fall

6 § I ett mål om avvisning är Migrationsverket motpart till utlänningen.

När ett beslut i ett säkerhetsärende överklagas är såväl Migrationsverket som Säkerhetspolisen motparter till utlänningen vid handläggningen i Migrationsöverdomstolen och hos regeringen.

Återförvisning

7 § Finner domstolen att ett beslut om avvisning med omedelbar verkställighet enligt 8 kap. 6 §, som grundar sig på 5 kap. 1 § andra stycket 3–6, inte borde ha fattats, skall domstolen, om den inte bifaller överklagandet, undanröja beslutet och visa målet åter till Migrationsverket för fortsatt handläggning.

8 § Om det under handläggningen av ett mål i en migrationsdomstol framkommer att det rör sig om ett säkerhetsärende, skall domstolen undanröja det överklagade beslutet och visa målet åter till Migrationsverket för fortsatt handläggning.

Om det under handläggningen i Migrationsöverdomstolen av ett mål som överklagats från en migrationsdomstol framkommer att det rör sig om ett säkerhetsärende, skall Migrationsöverdomstolen undanröja migrationsdomstolens beslut. Om utredningen i målet behöver kompletteras, får domstolen undanröja Migrationsverkets beslut och visa målet åter till Migrationsverket för fortsatt handläggning.

Överklagande

9 § En migrationsdomstols beslut överklagas till Migrationsöverdomstolen. En migrationsdomstols beslut i mål om avvisning som i första instans prövats av en polismyndighet får dock inte överklagas.

En migrationsdomstols beslut om förvar i annat fall än efter överklagande i förvarsfrågan, får överklagas särskilt till Migrationsöverdomstolen.

Migrationsöverdomstolens beslut får inte överklagas.

10 § Ett överklagande av en migrationsdomstols beslut skall ha kommit in inom tre veckor från den dag beslutet meddelades. Om beslutet inte har meddelats vid muntlig förhandling och det inte heller vid en sådan förhandling har tillkännagetts när beslutet kommer att meddelas, skall dock överklagandetiden för utlänningen räknas från den dag då han eller hon fick del av beslutet.

En migrationsdomstols beslut om förvar får överklagas utan begränsning till viss tid.

11 § Prövningstillstånd krävs vid överklagande av en migrationsdomstols beslut till Migrationsöverdomstolen.

Vid överklagande av en migrationsdomstols beslut enligt 9 § andra stycket krävs dock inte prövningstillstånd.

12 § Prövningstillstånd i Migrationsöverdomstolen meddelas om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Migrationsöverdomstolen, eller

2. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

17 kap. Skyldighet att lämna uppgifter

1 § Socialnämnden skall lämna ut uppgifter angående en utlännings personliga förhållanden, om en polismyndighet, Säkerhetspolisen, Migrationsverket, en migrationsdomstol, Migrationsöverdomstolen eller regeringen begär det och uppgifterna behövs för att avgöra ett ärende om uppehållstillstånd eller för att verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning.

2 § Om en utlänning i ett ärende enligt denna lag åberopar ett intyg om sin psykiska eller fysiska hälsa, skall en hälso- och sjukvårdsmyndighet på begäran av den myndighet eller domstol som handlägger ärendet lämna de upplysningar som behövs för att bedöma uppgifterna i intyget.

18 kap. Offentligt biträde

1 § Offentligt biträde skall förordnas för den som åtgärden avser, om det inte måste antas att behov av biträde saknas, i mål och ärenden om

1. avvisning, dock inte hos polismyndighet om inte utlänningen enligt 10 kap. 1 eller 2 § hållits i förvar sedan mer än tre dagar,

2. utvisning enligt 8 kap. 7 §,

3. verkställighet av beslut om avvisning eller utvisning enligt denna lag, om beslut om inhibition meddelats,

4. verkställighet av beslut om avvisning eller utvisning enligt denna lag, dock endast såvitt avser fråga om förvar enligt 10 kap. 1 eller 2 § och utlänningen hållits i förvar sedan mer än tre dagar, och

5. hemsändande enligt 22 kap. 2 §.

Offentligt biträde skall alltid förordnas för barn som hålls i förvar enligt 10 kap. 2 §, om barnet saknar vårdnadshavare här i landet.

2 § I ärenden som skall avgöras av regeringen prövas frågor om offentligt biträde av Regeringskansliet.

3 § Den som är förordnad som offentligt biträde för ett barn som saknar vårdnadshavare här i landet är utan särskilt förordnande barnets ställföreträdare i det mål eller ärende som förordnandet avser. Detta gäller dock inte om det finns en god man för barnet enligt lagen (2005:000) om god man för ensamkommande barn.

4 § Den som är förordnad som god man för ett barn enligt lagen (2005:000) om god man för ensamkommande barn skall ansöka om uppehållstillstånd för barnet, om detta inte är uppenbart obehövligt. Om en sådan god man inte är förordnad, gäller vad som nu sagts i stället den som är förordnad som offentligt biträde för barnet.

19 kap. Kostnadsansvar

Utlänningens ansvar för resekostnader

1 § En utlänning som avvisas eller utvisas är skyldig att betala kostnaden för sin egen resa till den ort dit han eller hon sänds eller åläggs att resa genom en myndighets försorg.

Transportörens ersättningsskyldighet

2 § Om en utlänning som har kommit till Sverige med ett fartyg eller ett luftfartyg direkt från en stat som inte omfattas av Schengenkonventionen avvisas därför att utlänningen saknar pass eller de tillstånd som krävs för att resa in i landet eller medel för hemresan, är transportören skyldig att ersätta staten för

1. kostnaden för utlänningens resa från Sverige,
2. resekostnaden från Sverige och tillbaka för den bevakningspersonal som behöver följa med, och
3. kostnaden för utlänningens uppehälle här innan avvisningen kan verkställas, om dröjsmålet av verkställigheten beror på transportören.

Transportören (fartygets eller luftfartygets ägare eller brukare) skall helt eller delvis befrias från denna skyldighet, om

1. transportören visar sig ha haft skälig anledning att anta att utlänningen hade rätt att resa in i Sverige, eller
2. det med hänsyn till kostnadens storlek eller av andra skäl framstår som uppenbart oskäligt att kräva ut ersättning för kostnaden.

3 § Om en utlänning som är anställd ombord på ett fartyg eller ett luftfartyg lämnar fartyget eller luftfartyget under dess uppehåll i Sverige och olovligen reser in i Sverige och avvisas, är transportören skyldig att

- ersätta kostnaderna för utlänningens resa från Sverige, och

– svara för kostnaderna för utlänningens uppehålle för de närmaste tre månaderna efter inresan.

Det som sägs om en utlänning som är anställd ombord på ett fartyg eller luftfartyg gäller också i fråga om en utlänning som utan tillåtelse har följt med ett sådant fartyg.

Har fartyget eller luftfartyget utländsk ägare eller brukare, är befälhavaren skyldig att på ägarens eller brukarens vägnar svara för kostnaderna enligt första stycket, om det inte är uppenbart oskäligt.

4 § Beslut om ersättningsskyldighet meddelas av den myndighet som verkställer avvisningen.

Särskild avgift

5 § En transportör som inte fullgjort sin kontrollskyldighet enligt 9 kap. 3 § skall betala en särskild avgift, om beslut om avvisning meddelats på grund av att utlänningen saknar pass eller de tillstånd som krävs för inresa och beslutet vunnit laga kraft eller verkställts trots att det inte vunnit laga kraft.

Transportören skall dock inte betala någon särskild avgift, om

1. transportören visar sig ha haft skälig anledning att anta att utlänningen hade rätt att resa in i Sverige, eller
2. det framstår som uppenbart oskäligt att ta ut avgiften.

6 § Den särskilda avgiften skall för varje utlänning bestämmas till högst 46 000 kronor.

7 § Frågan om transportören skall betala en avgift enligt 5 § prövas av den myndighet som skall verkställa avvisningen.

Avgiften skall betalas till Migrationsverket och tillfaller staten.

Mål om uttagande av avgift handläggs som allmänt mål. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

20 kap. Bestämmelser om straff m.m.

1 § Till böter döms en utlänning som uppsåtligen eller av oaktsamhet uppehåller sig i Sverige utan föreskrivet tillstånd och utan att utlänningen har ansökt om ett sådant tillstånd eller en förundersökningsledare har ansökt om tidsbegränsat uppehållstillstånd för utlänningen med stöd av 5 kap. 15 §.

I ringa fall skall åtal för brott enligt denna paragraf inte väckas annat än om det är motiverat från allmän synpunkt.

2 § Till fängelse i högst ett år eller, om brottet är ringa, till böter döms en utlänning som uppsåtligen uppehåller sig i Sverige fastän han eller hon enligt ett verkställt beslut om utvisning enligt 8 kap. 8 § inte har haft rätt att återvända hit.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om utlänningen har flytt hit av skäl som avses i 4 kap. 1 eller 2 §.

I ringa fall skall åtal för brott enligt första stycket inte väckas annat än om det är motiverat från allmän synpunkt.

3 § Till böter döms en utlänning som uppsåtligen eller av oaktsamhet har anställning eller bedriver verksamhet som kräver arbetstillstånd, utan att inneha ett sådant tillstånd.

4 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms en utlänning som uppsåtligen på ett otillåtet sätt passerar en yttre gräns enligt Schengenkonventionen.

5 § Till böter eller, när omständigheterna är försvårande, fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet har en utlänning i sin tjänst fastän utlänningen inte har föreskrivet arbetstillstånd. I fråga om påförande av särskild avgift gäller 12–14 §§.

6 § Till böter, eller när omständigheterna är försvårande, fängelse i högst sex månader döms

1. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte gör anmälan som föreskrivs i en förordning som har utfärdats med stöd av denna lag,

2. den som i en anmälan eller ett ansökningsärende enligt denna lag eller enligt en förordning som har utfärdats med stöd av denna lag medvetet lämnar oriktig uppgift eller medvetet underlåter att tala om något förhållande av betydelse.

7 § Till fängelse i högst två år eller, när omständigheterna är mildrande, till böter döms den som genom att dölja en utlänning eller genom någon annan sådan åtgärd uppsåtligen hjälper utlänningen att olovligen uppehålla sig i Sverige, medlemsstat i Europeiska unionen, Island eller Norge, om detta görs i vinstsyfte.

För försök till brott enligt denna paragraf döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

8 § Den som uppsåtligen hjälper en utlänning att olovligen komma in i eller passera genom Sverige, medlemsstat i Europeiska unionen eller Island eller Norge döms för *människosmuggling* till fängelse i högst två år.

Är brottet att anse som grovt döms för *grov människosmuggling* till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen

1. utförts mot ersättning,

2. utgjort ett led i en verksamhet som avsett ett stort antal personer, eller

3. utförts under former som innebär livsfara för utlänningen eller annars utförts under hänsynslösa former.

Är brottet att anse som ringa döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

För försök eller förberedelse till brott enligt denna paragraf döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

9 § Den som i vinstsyfte planlägger eller organiserar verksamhet som är inriktad på att främja att utlänningar reser till Sverige utan pass eller de tillstånd som krävs för inresa i Sverige döms för *organiserande av människosmuggling* till fängelse i högst två år.

Är brottet grovt döms för *grovt organiserande av människosmuggling* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömande av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen innefattar ett systematiskt utnyttjande av utlänningars utsatta situation, eller innefattar livsfara eller annan hänsynslöshet gentemot utlänningarna.

Är brottet att anse som ringa döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som hjälper en utlänning att resa till Sverige utan pass eller de tillstånd som krävs för inresa i Sverige döms för medhjälp till brott enligt första–tredje styckena. Detta gäller om medhjälparen insåg eller hade skälig anledning att anta att resan anordnats i vinstsyfte genom sådan verksamhet som där sägs.

Förverkande

10 § Ersättning som har lämnats till den som har begått brott enligt 7, 8 eller 9 § skall förklaras förverkad. Detsamma gäller annat utbyte av sådant brott. Även vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott eller värdet av det mottagna skall, om mottagandet utgör brott enligt denna lag och det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än ett år, förklaras förverkat.

Transportmedel som har använts eller varit avsett att användas vid brott som avses i 7, 8 eller 9 § får, om brottet har fullbordats eller om förfarandet utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse, förklaras förverkat, om ägaren eller befälhavaren eller någon annan som var i ägarens ställe förövat gärningen eller medverkat till denna och förverkandet behövs för att förebygga brott eller det annars finns särskilda skäl.

Utöver vad som sägs i andra stycket får egendom som har använts som hjälpmedel vid brott som avses i 7, 8 eller 9 § förklaras förverkad, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller om egendomen har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådant brott och brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse.

Förverkande enligt första, andra eller tredje stycket får inte ske om det är uppenbart oskäligt.

11 § Om ägaren till ett fartyg som kan förverkas enligt 10 § andra stycket inte är känd eller saknar känt hemvist i Sverige, får talan om förverkande föras mot befälhavaren på fartyget.

Avgifter

12 § En fysisk eller juridisk person som har en utlänning i sin tjänst fastän utlänningen inte har arbetstillstånd skall betala en särskild avgift oavsett om ansvar krävs ut enligt 5 §. Avgiften tillfaller staten.

För varje utlänning utgör avgiften hälften av det prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde när överträdelsen upphörde. Om överträdelsen har pågått under en längre tid än tre månader, utgör avgiften för varje utlänning i stället hela prisbasbeloppet. Avgiften får sättas ned eller efterges helt, om särskilda skäl talar för det.

13 § Allmän domstol prövar, efter ansökan, om särskild avgift skall tas ut enligt 12 §. Ansökan skall göras av allmän åklagare inom två år efter det att överträdelsen upphörde. I fråga om sådan talan tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om åtal för brott på vilket inte kan följa svårare straff än böter och bestämmelserna om kvarstad i brottmål.

Avgift får inte tas ut när fem år har gått efter det att överträdelsen upphörde.

14 § Den särskilda avgiften skall betalas till länsstyrelsen inom två månader från det att domstolens beslut vann laga kraft. En upplysning om detta skall tas in i beslutet. Om avgiften inte betalas inom denna tid, skall dröjsmålsavgift tas ut enligt lagen (1997:484) om dröjsmålsavgift. Den obetalda avgiften och dröjsmålsavgift skall lämnas för indrivning.

Regeringen får meddela föreskrifter om att indrivning inte behöver begäras för ett ringa belopp. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Avgiften får inte drivas in när fem år har gått efter det att beslutet vann laga kraft.

21 kap. Tillfälligt skydd

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om tillfälligt skydd enligt rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta³.

2 § En utlänning som omfattas av ett beslut om tillfälligt skydd enligt direktiv 2001/55/EG och som i enlighet med direktivet överförs till eller tas emot i Sverige skall ges ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, *uppehållstillstånd med tillfälligt skydd*.

Upphållstillstånd med tillfälligt skydd får vägras utlänningen endast om det föreligger sådana omständigheter som innebär att en flykting får vägras uppehållstillstånd enligt 5 kap. 1 §.

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om att ytterligare kategorier av fördrivna personer utöver dem som omfattas av Europeiska unionens råds beslut får ges uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, om dessa personer har fördrivits av samma skäl och från samma ursprungsland eller ursprungsregion.

Föreskrifter som meddelats med stöd av första stycket skall anmälas till riksdagen genom en särskild skrivelse inom tre månader.

³ EGT L 212, 7.8.2001, s. 12 (Celex 32001L0055).

4 § Om ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd har getts till en person, får ett sådant tillstånd också ges till den som är gift eller sambo med den person som beviljats tillstånd samt till en utlänning som är ogift och som är barn antingen till den som beviljats tillstånd eller till den person som den som beviljats tillstånd är gift eller sambo med.

Annan nära anhörig till den som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd under de förutsättningar som anges i 5 kap. 3 § första stycket 4 och andra stycket trots att den person som först beviljats tillstånd varken är bosatt i Sverige eller har beviljats uppehållstillstånd för bosättning här.

Upphållstillstånd enligt denna paragraf får vägras en utlänning endast om det finns synnerliga skäl med hänsyn till rikets säkerhet eller på grund av utlänningens brottslighet.

5 § Att en utlänning har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd hindrar inte att en ansökan om asyl enligt 4 kap. 1 § prövas. Detsamma gäller för ansökan om flyktingförklaring enligt 4 kap. 3 § och en ansökan om resedokument enligt 4 kap. 4 §.

Prövningen av en ansökan enligt första stycket får skjutas upp endast om det finns särskilda skäl för det. Om ansökan inte har prövats innan det tillfälliga skyddet har upphört att gälla, skall den prövas så snart det kan ske efter denna tidpunkt.

6 § Ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får inte gälla under längre tid än den tid som beslutats av Europeiska unionens råd.

Om ett program för att förbereda att utlänningen återvänder självant har inletts när ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd upphör, får tillståndet förlängas högst två år för en person som deltar i programmet. Detta tillstånd skall kallas *uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd*.

7 § En utlänning som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd skall också ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller.

8 § En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får överföras till en annan medlemsstat, om utlänningen samtycker till det. När överföringen sker skall tillståndet i Sverige återkallas.

9 § En utlänning som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får utvisas på grund av brott endast om det föreligger sådana omständigheter som innebär att en flykting får utvisas enligt 8 kap. 11 § andra stycket.

10 § Beslut enligt detta kapitel meddelas av Migrationsverket.

22 kap. Särskilda bemyndiganden

1 § Regeringen får, utöver vad som förut har angetts i denna lag, meddela föreskrifter om

1. skyldighet att anmäla utlänningars vistelse eller anställning i Sverige,

2. sådana inskränkningar i utlänningars rätt att vara anställda i ett visst företag eller i företag av visst slag som är nödvändiga med hänsyn till rikets säkerhet.

2 § Regeringen får meddela föreskrifter om att sända hem utlänningar som inte är flyktingar och som har tagits om hand enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård eller lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård.

Regeringen får, efter avtal med annat land om behandling av fripassagerare, meddela föreskrifter om avvikelser från bestämmelserna i denna lag och föreskrifter om vad som i övrigt behövs för tillämpningen av avtalet. Sådana föreskrifter får inte avse förfarandet i domstol.

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om vad som skall gälla i krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller krigsfara som Sverige har befunnit sig i. Föreskrifterna får gälla utlänningars

1. inresa och vistelse i landet,
2. utresa ur landet,
3. rätt att ha anställning eller offentligt förtroendeuppdrag här i landet,
4. avlägsnande från landet, och
5. omhändertagande i anstalt eller förläggning.

4 § En föreskrift enligt 3 § 4 eller 5 som har meddelats i andra fall än då Sverige är i krig skall underställas riksdagen för prövning inom en månad från ikraftträdandet.

Föreskriften upphör att gälla, om den inte underställts riksdagen i rätt tid eller om riksdagen inte godkänner den inom två månader från den dag då underställningen skedde.

1. Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006. Utlänningslagen (1989:529) skall samtidigt upphöra att gälla.

2. Om det i en lag eller någon annan författning hänvisas till föreskrifter som har ersatts genom föreskrifter i denna lag, skall i stället de nya föreskrifterna tillämpas.

3. Ärenden som rör överklaganden och som har kommit in till Utlänningsnämnden men inte avgjorts före den 31 mars 2006, skall överlämnas till den migrationsdomstol inom vars domkrets ärendet först har prövats. Ärenden som rör ansökningar enligt 2 kap. 5 b § utlänningslagen (1989:529) som har kommit in till Utlänningsnämnden men inte avgjorts före den 31 mars 2006, skall överlämnas till Migrationsverket. Ansökningarna skall handläggas enligt äldre föreskrifter. Vid prövningen skall 12 kap. 18 § denna lag tillämpas utöver de äldre föreskrifterna. Migrationsverkets beslut får inte överklagas.

4. Ärenden som har överlämnats till regeringen enligt 7 kap. 11 § andra stycket 1, 3 eller 4 utlänningslagen (1989:529) men inte avgjorts före den 31 mars 2006 skall överlämnas till Migrationsverket, om en myndighet inte har fattat beslut i ärendet, och i annat fall till den migrationsdomstol inom vars domkrets ärendet först har prövats.

5. Ärenden som har överlämnats till regeringen enligt 7 kap. 11 § andra stycket 2 utlänningslagen (1989:529) men inte avgjorts före den 31 mars 2006 handläggs enligt äldre föreskrifter.

6. Mål som överklagats till allmän förvaltningsdomstol enligt utlänningslagen (1989:529) men inte avgjorts före den 31 mars 2006 handläggs enligt äldre föreskrifter.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll

dels att 26 § skall upphöra att gälla

dels att i 14, 16 och 19–22 §§ ordet "rikspolisstyrelsen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot ordet "Säkerhetspolisen" i motsvarande form,

dels att 1–3, 5–13, 18, 24, 25, 27 och 28 §§ samt rubriken närmast före 6 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 2 a och 8 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

En utlänning som inte avvisas eller utvisas enligt *utlänningslagen* (1989:529), får utvisas ur landet enligt denna lag, om det

1. behövs av hänsyn till rikets säkerhet, eller

2. med hänsyn till vad som är känt om utlänningens tidigare verksamhet och övriga omständigheter kan befaras att han kommer att begå eller medverka till terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott.

2 §²

Beslut om utvisning meddelas av *regeringen*. Frågan tas upp på ansökan av *rikspolisstyrelsen* eller av *regeringen själv*.

Om en polismyndighet, en länsstyrelse eller Migrationsverket finner anledning att anta att ett beslut om utvisning enligt 1 § bör meddelas, skall myndigheten anmäla detta till *rikspolisstyrelsen*.

Beslut om utvisning *enligt denna lag* meddelas av *Migrationsverket*. Frågan tas upp på ansökan av *Säkerhetspolisen*.

Om en polismyndighet, en länsstyrelse eller Migrationsverket finner anledning att anta att ett beslut om utvisning enligt 1 § bör meddelas, skall myndigheten anmäla detta till *Säkerhetspolisen*.

2 a §

Migrationsverkets beslut i fråga om utvisning får överklagas till regeringen. I övrigt får beslut som meddelas av en förvaltningsmyndighet enligt denna lag överklagas endast i de fall som det anges i denna lag.

¹ Senaste lydelse 2003:154.

² Senaste lydelse 2000:295.

Säkerhetspolisen får överklaga Migrationsverkets beslut enligt denna lag, om det kan överklagas och går Säkerhetspolisen emot.

När ett beslut enligt denna lag överklagas är såväl Migrationsverket som Säkerhetspolisen utlänningens motparter vid handläggningen i Migrationsöverdomstolen och hos regeringen.

3 §³

Om ärendet inte är synnerligen brådskande skall yttrande inhämtas från Migrationsverket och förhandling hållas i ärendet vid en tingsrätt, innan regeringen meddelar beslut om utvisning.

Om det finns skäl för det, skall yttrande inhämtas även från den tingsrätt som håller förhandlingen.

Beslut om förhandling och om yttrande får fattas av det statsråd som har till uppgift att föredra ärenden enligt lagen eller den tjänsteman som statsrådet bestämmer.

När Migrationsverkets beslut i fråga om utvisning överklagas, skall verket skyndsamt lämna över handlingarna i ärendet till Migrationsöverdomstolen.

Migrationsöverdomstolen skall med ett eget yttrande lämna handlingarna vidare till regeringen.

I yttrandet skall särskilt anges om det finns hinder enligt 12 kap. 1, 2 eller 3 § utlänningslagen (2005:000) mot att beslutet verkställs. Om det enligt Migrationsöverdomstolen finns sådant hinder mot verkställighet och regeringen beslutar om utvisning, skall regeringen, i enlighet med 10 § första stycket, förordna att beslutet tills vidare inte får verkställas.

5 §

I ärenden enligt denna lag gäller i tillämpliga delar 4 kap. 15 §, 5 kap. 5 §, 6 kap. 4 § andra stycket, 5 § andra stycket och 6–11 §§, 7 kap. 7 §, 8 kap. 1–6, 14 och 16 §§, 9 kap. 1–3 §§ samt 11 kap. 5 och 6 §§ utlänningslagen (1989:529).

I ärenden enligt denna lag gäller följande föreskrifter i utlänningslagen (2005:000) i tillämpliga delar:

1 kap. 13 § om skyndsam handläggning,

8 kap. 20 § om tillstånd till kort besök,

9 kap. 8 § om fotografi och fingeravtryck,

10 kap. 4 § andra stycket, 5 §, 7 § första stycket, 8–17 §§ om förvar och uppsikt,

³ Senaste lydelse 2000:295.

12 kap. 1–5 och 21–23 §§ om verkställighet av beslut om utvisning,

13 kap. 2–7 §§ om muntlig handläggning i ärenden om förvar eller uppsikt,

13 kap. 11 § om tolkersättning,

13 kap. 12 § om rättelse av beslut på grund av oriktig uppgift,

14 kap. 13 § om överklagande,

16 kap. 1 § andra och tredje styckena om Migrationsöverdomstolen,

17 kap. 1 och 2 §§ om skyldighet att lämna uppgifter, samt

19 kap. 1–4 §§ om kostnadsansvar.

Förhandling

Muntlig förhandling

6 §

Förhandling enligt 3 § och 6 kap. 7 § utlänningslagen (1989:529) skall hållas vid Stockholms tingsrätt eller, om särskilda skäl talar mot att förhandlingen hålls där, vid en annan tingsrätt.

Vid förhandlingen skall utlännningen höras.

Rikspolisstyrelsen skall vid förhandlingen vara utlännings motpart.

Tingsrätten får bestämma att även andra än utlännningen skall höras vid förhandlingen. Om någon av parterna åberopar muntlig eller skriftlig bevisning, prövar rätten om bevisningen skall tillåtas. Därvid tillämpas 35 kap. 7 § rättegångsbalken.

I fråga om inställelse till förhandlingen tillämpas 6 kap. 13 § utlänningslagen.

Migrationsöverdomstolen skall innan den yttrar sig enligt 3 § hålla muntlig förhandling.

Migrationsöverdomstolen får bestämma att även andra än utlännningen skall höras vid förhandlingen.

7 §

Vid förhandlingen skall noga utredas de omständigheter som kan inverka på hur ärendet blir avgjort.

Rikspolisstyrelsen skall redogöra för omständigheterna i ärendet och ges tillfälle att ställa frågor till

Vid den muntliga förhandlingen skall Säkerhetspolisen och Migrationsverket redogöra för omständigheterna i ärendet och ges tillfälle att ställa frågor till utlännningen och andra som hörs i

utlännningen och andra som hörs i ärendet. Rikspolisstyrelsen skall även lämna andra upplysningar som behövs för att genomföra förhandlingen. Utlänningen skall få tillfälle att ange sin ståndpunkt och att uttala sig om de omständigheter som åberopas i ärendet.

Genom frågor och påpekanden skall rätten försöka avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i de uppgifter som lämnas.

Vid förhandlingen tillämpas 6 kap. 14 § andra stycket och 15 § utlänningslagen (1989:529).

Rättens yttrande enligt 3 § får grundas även på handlingar eller annat material som enligt 14 kap. 5 § första stycket sekretesslagen (1980:100) inte får lämnas ut till parter.

Säkerhetspolisen och Migrationsverket skall även lämna andra upplysningar som behövs för att genomföra förhandlingen. Utlänningen skall få tillfälle att ange sin ståndpunkt och att uttala sig om de omständigheter som åberopas i ärendet.

8 §

En utlänning får tas i förvar, om det finns ett beslut om utvisning enligt denna lag eller om det är sannolikt att ett sådant beslut kommer att meddelas och det finns anledning anta att utlänningen annars kommer att hålla sig undan eller bedriva brottslig verksamhet i Sverige eller hans identitet är oklar. Om utlänningen är under *sexton* år, får han inte utan synnerliga skäl tas i förvar. Detsamma gäller hans vårdnadshavare eller en av dem, om de är flera.

En utlänning får tas i förvar, om det finns ett beslut om utvisning enligt denna lag eller om det är sannolikt att ett sådant beslut kommer att meddelas och det finns anledning anta att utlänningen annars kommer att hålla sig undan eller bedriva brottslig verksamhet i Sverige eller hans *eller hennes* identitet är oklar. Om utlänningen är under *18* år, får han *eller hon* inte utan synnerliga skäl tas i förvar. Detsamma gäller hans *eller hennes* vårdnadshavare eller en av dem, om de är flera.

Under de förutsättningar som anges i första stycket kan utlänningen ställas under uppsikt, om detta är tillräckligt.

8 a §

Säkerhetspolisen svarar för att ett beslut om förvar verkställs.

En utlänning som hålls i förvar enligt denna lag skall placeras i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest. Den som är under 18 år får dock inte utan synnerliga skäl placeras i sådana lokaler.

För behandlingen av en

utlänning som placerats i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest gäller lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. i tillämpliga delar. Utlänningen skall, utöver vad som följer av nämnda lag, beviljas de lättnader och förmåner som kan medges med hänsyn till ordningen och säkerheten inom anstalten, häktet eller arresten.

9 §

Om frågan om utvisning ännu inte har förts till regeringen, får rikspolisstyrelsen besluta att utlänningen skall tas i förvar eller ställas under uppsikt, även om förutsättningarna i 8 § inte är för handen. Ett sådant beslut skall genast anmälas till regeringen. Det statsråd som har till uppgift att föredra ärenden enligt denna lag skall snarast pröva om åtgärden skall bestå.

Om frågan om utvisning ännu inte har förts till Migrationsverket, får Säkerhetspolisen besluta att utlänningen skall tas i förvar eller ställas under uppsikt, även om förutsättningarna i 8 § inte är för handen. Ett sådant beslut skall genast anmälas till Migrationsverket, som snarast skall pröva om åtgärden skall bestå.

10 §⁴

Om regeringen har beslutat om utvisning enligt denna lag men hinder som anges i 8 kap. 1, 2 eller 4 § utlänningslagen (1989:529) möter mot att beslutet verkställs eller om beslutet av någon annan särskild anledning inte bör verkställas, skall regeringen förordna att verkställighet tills vidare inte får ske (inhibition).

Utvisningsbeslutet och förordnandet om inhibition skall prövas på nytt när det finns skäl till det. Så länge utvisningsbeslutet fortfarande gäller men inte har kunnat verkställas, skall Rikspolisstyrelsen före utgången av varje kalenderår efter det då beslutet meddelades anmäla hos regeringen huruvida det finns skäl för prövning av beslutet.

Om utvisning har beslutats enligt denna lag men hinder som anges i 12 kap. 1, 2 eller 3 § utlänningslagen (2005:000) möter mot att beslutet verkställs eller om beslutet av någon annan särskild anledning inte bör verkställas, skall den beslutande myndigheten förordna att verkställighet tills vidare inte får ske (inhibition).

Utvisningsbeslutet och förordnandet om inhibition skall prövas på nytt av den beslutande myndigheten när det finns skäl till det. Så länge utvisningsbeslutet fortfarande gäller men inte har kunnat verkställas, skall Säkerhetspolisen före utgången av varje kalenderår efter det då beslutet meddelades anmäla hos den beslutande myndigheten huruvida det finns skäl för

⁴ Senaste lydelse 1996:1382.

prövning av beslutet.

Om regeringen vid prövningen enligt andra stycket överväger att häva ett förordnande om inhibition, skall yttrande inhämtas från Migrationsöverdomstolen. Regeringen får häva förordnandet om inhibition endast om Migrationsöverdomstolen funnit att det inte finns sådant hinder mot verkställighet som anges i 12 kap. 1, 2 eller 3 § utlänningslagen (2005:000).

Migrationsverkets beslut i fråga om inhibition får överklagas till regeringen. Därvid tillämpas 3 §. Om det inte är uppenbart obehövt, skall även 6 och 7 §§ tillämpas.

11 §

Regeringen får besluta att utlänningsbeslutet på vissa tider skall anmäla sig hos en polismyndighet (anmälningsplikt), om ett beslut om utvisning enligt denna lag tills vidare inte skall verkställas på grund av inhibition. Om utvisningsbeslutet grundas på 1 § första stycket 2, får regeringen också besluta att 19–22 §§ skall tillämpas på utlänningsbeslutet.

Första stycket tillämpas också, om ett beslut om avvisning eller utvisning enligt utlänningslagen (1989:529) inte kan verkställas och det föreligger sådana omständigheter beträffande utlänningsbeslutet som avses i 1 § första stycket 1 eller 2. Innan beslutet meddelas skall förhandling hållas. Om det finns skäl för det, skall även yttrande inhämtas enligt 3 §. Vid förhandlingen tillämpas 6 och 7 §§.

Den myndighet som har beslutat om utvisning får besluta att utlänningsbeslutet på vissa tider skall anmäla sig hos en polismyndighet (anmälningsplikt), om ett beslut om utvisning enligt denna lag tills vidare inte skall verkställas på grund av inhibition. Om utvisningsbeslutet grundas på 1 § 2, får myndigheten också besluta att 19–22 §§ skall tillämpas på utlänningsbeslutet.

Första stycket tillämpas också, om ett beslut om avvisning eller utvisning enligt utlänningslagen (2005:000) inte kan verkställas och Säkerhetspolisen anmält att det föreligger sådana omständigheter beträffande utlänningsbeslutet som avses i 1 § 1 eller 2.

Ett beslut av Migrationsverket i en fråga som avses i första stycket får överklagas till regeringen. Därvid tillämpas 3 §. Om det inte är uppenbart obehövt, skall även 6 och 7 §§ tillämpas.

12 §

Ett beslut av regeringen enligt 11 § gäller i längst tre år räknat

Ett beslut av Migrationsverket eller regeringen enligt 11 § gäller i

från dagen för beslutet om längst tre år räknat från dagen för
 avlägsnande. beslutet om avvisning eller
 utvisning.

13 §

Om *regeringen* inte har förordnat om *inhibition*, skall ett beslut om utvisning enligt denna lag verkställas så snart det kan ske. *Rikspolisstyrelsen* skall svara för verkställigheten. *Regeringen* får dock förordna att en annan myndighet skall ombesörja verkställigheten. För verkställighet av ett beslut om utvisning skall *regeringen* meddela sådana anvisningar som avses i 4 kap. 12 § andra stycket utlänningslagen (1989:529).

Om den verkställande myndigheten finner att verkställigheten inte kan genomföras eller att ytterligare besked behövs, skall myndigheten underrätta *regeringen* om detta. *Det statsråd som har till uppgift att föredra ärenden enligt denna lag* får besluta att verkställighet inte skall ske innan *regeringen* har prövat huruvida förordnande om *inhibition* skall meddelas.

Om *inhibition* inte har meddelats, skall ett beslut om utvisning enligt denna lag verkställas så snart det kan ske. *Säkerhetspolisen* skall svara för verkställigheten. *Den beslutande myndigheten* får dock bestämma att en annan myndighet skall ombesörja verkställigheten. För verkställighet av ett beslut om utvisning skall meddelas sådana anvisningar som avses i 8 kap. 18 § tredje stycket utlänningslagen (2005:000).

Om den verkställande myndigheten finner att verkställigheten inte kan genomföras eller att ytterligare besked behövs, skall myndigheten underrätta *den beslutande myndigheten* om detta. *Innan regeringen har prövat huruvida förordnande om inhibition skall meddelas, får det statsråd som har till uppgift att föredra ärenden enligt denna lag besluta att verkställighet inte skall ske.*

18 §

Bestämmelserna i 19–22 §§ tillämpas i fråga om en utlänning i den mån *regeringen* eller *domstolen* har bestämt det enligt denna lag.

Bestämmelserna i 19–22 §§ tillämpas i fråga om en utlänning i den mån *Migrationsverket*, *regeringen* eller *en domstol* har bestämt det enligt denna lag.

24 §

Till fängelse i högst ett år eller, om brottet är ringa, till böter döms en utlänning som uppehåller sig i Sverige fastän han enligt ett verkställt beslut om utvisning enligt denna lag inte har haft rätt att återvända hit. Detta gäller dock inte om utlänningen har flytt hit för att undgå förföljelse som avses i 3 kap. 2 § utlänningslagen

Till fängelse i högst ett år eller, om brottet är ringa, till böter döms en utlänning som uppehåller sig i Sverige fastän han eller hon enligt ett verkställt beslut om utvisning enligt denna lag inte har haft rätt att återvända hit. Detta gäller dock inte om utlänningen har flytt hit för att undgå förföljelse som avses i 4 kap. 1 § utlänningslagen

(1989:529).

(2005:000).

I ringa fall skall åtal för brott enligt första stycket inte väckas annat än om det är påkallat från allmän synpunkt.

25 §

Om regeringen handlägger ett ärende om utvisning enligt denna lag, får åtal inte utan regeringens medgivande väckas mot utlännningen innan regeringen avgjort ärendet.

Medan handläggningen av ett utvisningsärende enligt denna lag pågår, får åtal inte väckas mot utlännningen utan regeringens medgivande innan ärendet avgjorts.

27 §⁵

I ärende angående utvisning eller anmälningsplikt enligt denna lag samt i ärende hos regeringen angående beslut enligt 11 § skall offentligt biträde förordnas för den som åtgärden avser, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

I ärende angående utvisning eller anmälningsplikt enligt denna lag samt i ärende hos *Migrationsverket* eller regeringen angående beslut enligt 11 § skall offentligt biträde förordnas för den som åtgärden avser, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

28 §⁶

I ärende hos regeringen fattas beslut om offentligt biträde av departementstjänsteman som regeringen utser.

I ärende hos regeringen fattas beslut i fråga om offentligt biträde av *Regeringskansliet*.

Beslut av förvaltningsmyndighet i frågor om offentligt biträde överklagas till Utlänningsnämnden.

Utlänningsnämndens beslut i frågor om offentligt biträde får inte överklagas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006.
 2. Ärenden som har kommit in till eller väckts hos regeringen före den 31 mars 2006 skall handläggas enligt äldre föreskrifter, utom i fråga om förvar eller uppsikt.
 3. Ärenden som överklagats till Utlänningsnämnden enligt 28 § men inte avgjorts före den 31 mars 2006 skall överlämnas till Migrationsöverdomstolen.

⁵ Senaste lydelse 1996:1649.

⁶ Senaste lydelse 1996:1649.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap

dels att 25 § skall upphöra att gälla,

dels att i 27 § ordet "Rikspolisstyrelsen" skall bytas ut mot ordet "Säkerhetspolisen",

dels att 11, 22, 26 och 28 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

En utlänning kan efter ansökan beviljas svenskt medborgarskap (naturaliseras), om han eller hon har

1. styrkt sin identitet,

2. fyllt arton år,

3. permanent uppehållstillstånd i Sverige,

4. hemvist här i landet

a) sedan två år i fråga om dansk, finländsk, isländsk eller norsk medborgare,

b) sedan fyra år i fråga om den som är statslös eller att bedöma som flykting enligt 3 kap. 2 § utlänningslagen (1989:529), b) sedan fyra år i fråga om den som är statslös eller att bedöma som flykting enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen (2005:000),

c) sedan fem år i fråga om övriga utlänningar, och

5. haft och kan förväntas komma att ha ett hederligt levnadssätt.

22 §

Migrationsverket prövar ärenden enligt denna lag, om inte annat framgår av andra och tredje styckena. Migrationsverket prövar ärenden enligt denna lag, om inte annat framgår av andra stycket.

Anmälningar enligt 7–9, 18 eller 19 § som gäller en medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge prövas av länsstyrelsen i det län där den som anmälan gäller är folkbokförd.

Utlänningsnämnden prövar ärenden om förklaring enligt 21 §.

26 §

Migrationsverkets beslut enligt denna lag får överklagas till Utlänningsnämnden utom i fall som avses i 27 §. Migrationsverkets eller en länsstyrelses beslut enligt denna lag får överklagas till en migrationsdomstol utom i fall som avses i 27 §.

Ett beslut av en länsstyrelse eller Migrationsverket enligt 5–9 §§, av en länsstyrelse enligt 18 eller 19 § eller av Utlänningsnämnden enligt 21 § får överklagas till allmän Bestämmelserna i detta kapitel En migrationsdomstols beslut överklagas hos Migrationsöverdomstolen i enlighet med bestämmelserna i 16 kap. utlänningslagen (2005:000).

*förvaltningsdomstol. Prövnings- gäller även i övrigt i tillämpliga
tillstånd krävs vid överklagande delar i mål enligt denna lag.
till kammarrätten.*

*Utlänningsnämndens beslut får
inte överklagas i andra fall än som
avses i andra stycket.*

28 §

En socialnämnd skall på begäran
av regeringen, Migrationsverket,
Utlänningsnämnden eller
Rikspolisstyrelsen lämna ut
uppgifter om en utlännings
personliga förhållanden, om
uppgifterna behövs i ett ärende om
svenskt medborgarskap.

En socialnämnd skall på begäran
av regeringen, Migrationsverket, *en
migrationsdomstol,*
Migrationsöverdomstolen eller
Säkerhetspolisen lämna ut
uppgifter om en utlännings
personliga förhållanden, om
uppgifterna behövs i ett ärende om
svenskt medborgarskap.

-
1. Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006.
 2. Mål eller ärenden som har kommit in till en domstol före den 31 mars 2006 skall handläggas enligt äldre föreskrifter.
 3. Ärenden som har överlämnats till regeringen enligt 25 § men inte avgjorts före den 31 mars 2006 skall överlämnas till Migrationsverket, om en myndighet inte har fattat beslut i ärendet, och i annat fall till den migrationsdomstol inom vars domkrets ärendet först har prövats.
 4. Ärenden som har kommit in till Utlänningsnämnden och som inte har avgjorts före den 31 mars 2006 skall överlämnas till den migrationsdomstol inom vars domkrets ärendet först har prövats. Om ärendet gäller förklaring enligt 21 §, överlämnas ärendet till Migrationsverket.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 4 § lagen (1962:381)¹ om allmän försäkring skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

4 §²

Om den försäkrade har beviljats uppehållstillstånd i Sverige med tillämpning av 3 kap. 2 eller 3 § utlänningslagen (1989:529) skall som faktisk försäkringstid även tillgodoräknas tid då han eller hon har varit bosatt i sitt tidigare hemland från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till tidpunkten då han eller hon först ankom till Sverige. Därvid skall en så stor andel av tiden i hemlandet tillgodoräknas som svarar mot förhållandet mellan den tid under vilken den försäkrade har varit bosatt i Sverige, inräknad den tid som avses i 3 § 2, från den första ankomsten till landet till och med året före försäkringsfallet och hela tidsrymden från det att den försäkrade första gången kom till landet till och med året före försäkringsfallet. Vid beräkning enligt detta stycke bortses från tid för vilken den försäkrade, vid bosättning i Sverige, har rätt till sådan ersättning från det andra landet och som inte enligt 11 § andra stycket skall ligga till grund för beräkning av garantiersättning.

Med tid för bosättning i hemlandet likställs tid under vilken den försäkrade före den första ankomsten till Sverige befunnit sig i annat land där han eller hon beretts en tillfällig fristad.

Om den försäkrade har beviljats uppehållstillstånd i Sverige med tillämpning av 4 kap. 1 eller 2 § utlänningslagen (2005:000) skall som faktisk försäkringstid även tillgodoräknas tid då han eller hon har varit bosatt i sitt tidigare hemland från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till tidpunkten då han eller hon först ankom till Sverige. Därvid skall en så stor andel av tiden i hemlandet tillgodoräknas som svarar mot förhållandet mellan den tid under vilken den försäkrade har varit bosatt i Sverige, inräknad den tid som avses i 3 § 2, från den första ankomsten till landet till och med året före försäkringsfallet och hela tidsrymden från det att den försäkrade första gången kom till landet till och med året före försäkringsfallet. Vid beräkning enligt detta stycke bortses från tid för vilken den försäkrade, vid bosättning i Sverige, har rätt till sådan ersättning från det andra landet och som inte enligt 11 § andra stycket skall ligga till grund för beräkning av garantiersättning.

Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006.

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 2002:309.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 2 och 18 §§ lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Regeringsrätten prövar

1. överklagande av kammarrätts beslut enligt förvaltningsprocesslagen (1971:291),

2. överklagande av annat beslut i förvaltningsärende som enligt lag eller enligt instruktion för kammarrätterna görs hos domstolen.

Regeringsrätten prövar ansökningar om resning och återställande av försutten tid i andra fall än som anges i 8 §. I 7 kap. 7 § tredje stycket utlänningslagen (1989:529) finns vidare bestämmelser om att regeringsrätten i vissa fall prövar om beslut om förvar skall bestå.

Regeringsrätten prövar ansökningar om resning och återställande av försutten tid i andra fall än som anges i 8 §. I 14 kap. 9 § tredje stycket utlänningslagen (2005:000) finns vidare bestämmelser om att Regeringsrätten i vissa fall prövar om beslut om förvar skall bestå.

18 §²

Länsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. när åtgärd som avser endast måls beredande vidtages,

2. vid sådant förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av annan länsrätt,

3. vid beslut som avser endast rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende,

4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsutten rätt, är länsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare får utföras av en annan tjänsteman som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid länsrätten eller vid en tingsrätt på samma ort som länsrätten. Närmare bestämmelser om detta meddelas av regeringen.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel besakffenhet,

2. mål enligt lagen (1994:466) om särskilda tvångsåtgärder i beskattningsförfarandet, enligt lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter, om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om handlings undantagande från taxeringsrevision, skatterevision eller annan granskning och om befrielse från skyldighet att

¹ Senaste lydelse 1995:21.

² Senaste lydelse 2004:630.

lämna upplysningar, visa upp handling eller lämna kontrolluppgift enligt F skatteförfattningarna,

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård i enskildhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet eller avskildhet enligt 34 § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 2–4 såvitt avser de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 5 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt *utlämningslagen* (1989:529), mål enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m., mål enligt lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt samt mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål rörande preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,

5. mål enligt lagen (1992:1528) om offentlig upphandling,

6. mål som avser en fråga av betydelse för inkomstbeskattningen, dock endast om värdet av vad som yrkas i målet uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt.

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård i enskildhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet eller avskildhet enligt 34 § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 2–4 såvitt avser de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 5 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt *utlämningslagen* (2005:000), mål enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m., mål enligt lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt samt mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Härigenom föreskrivs att 21 a § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 a §¹

Beslut om vård med stöd av denna lag hindrar inte beslut om

1. avvisning eller utvisning enligt <i>utlänningslagen (1989:529)</i> ,	1. avvisning eller utvisning enligt <i>utlänningslagen (2005:000)</i> ,
2. utvisning enligt lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll,	
3. utlämning enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott,	
4. utlämning enligt lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge,	
5. utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,	
6. utlämning enligt lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,	
7. överlämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen, eller	
8. överlämnande enligt lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder.	

Vård med stöd av denna lag upphör när ett beslut enligt första stycket har verkställts.

Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006.

¹ Senaste lydelse 2003:1162.

2.9 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Härigenom föreskrivs att 4 § folkbokföringslagen (1991:481) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

En utlänning som är skyldig att ha uppehållstillstånd skall inte folkbokföras om han saknar sådant tillstånd och det inte finns synnerliga skäl för att han ändå folkbokförs.

En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 2 a kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (1989:529) skall inte folkbokföras, om utlänningen kan antas komma att vistas i landet med stöd av det beviljade tillståndet under kortare tid än tre år. Detta gäller dock inte, om utlänningen fått en flyktingförklaring enligt 3 kap. 6 § utlänningslagen eller ett resedokument enligt 3 kap. 7 § utlänningslagen eller om det i övrigt föreligger synnerliga skäl för folkbokföring.

En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:000) skall inte folkbokföras, om utlänningen kan antas komma att vistas i landet med stöd av det beviljade tillståndet under kortare tid än tre år. Detta gäller dock inte, om utlänningen fått en flyktingförklaring enligt 4 kap. 3 § utlänningslagen eller ett resedokument enligt 4 kap. 4 § utlänningslagen eller om det i övrigt föreligger synnerliga skäl för folkbokföring.

Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006.

¹ Senaste lydelse 2002:1115.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Introduktionsersättning får beviljas

1. utlänningar som överförts till Sverige med stöd av ett särskilt regeringsbeslut,

2. utlänningar som har fått uppehållstillstånd efter att ha varit registrerade vid en förläggning för asylsökande,

3. andra utlänningar som har fått uppehållstillstånd med tillämpning av 2 kap. 3 § eller 4 § första stycket 5 utlänningslagen (1989:529) eller motsvarande äldre bestämmelser,

3. andra utlänningar som har fått uppehållstillstånd med tillämpning av 5 kap. 1 eller 6 § utlänningslagen (2005:000) eller motsvarande äldre bestämmelser,

4. utlänningar som har fått uppehållstillstånd på grund av sin anknytning till en utlänning som avses under 1–3.

Ersättning enligt 4 får lämnas endast för en utlänning som ansökt om uppehållstillstånd inom två år från det att den person som han eller hon har anknytning till först togs emot i en kommun.

Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006.

¹ Senaste lydelse 1996:1383.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

I denna lag ges bestämmelser om sysselsättning för och bistånd till utlännningar som

1. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige enligt 3 kap. 2 eller 3 § utlänningslagen (1989:529) (asylsökande),

2. har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd med stöd av bestämmelserna i 2 a kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen och som inte är folkbokförda här i landet, eller

3. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas.

Den som omfattas av denna lag har inte rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) för förmåner av motsvarande karaktär. Rätt till bistånd föreligger inte heller för bostadskostnader.

Barn under 18 år som saknar uppehållstillstånd och som inte vistas på en förläggning omfattas inte av denna lag, om de bor hos en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd.

1. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige enligt 4 kap. 1 eller 2 § utlänningslagen (2005:000) (asylsökande),

2. har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd med stöd av bestämmelserna i 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen och som inte är folkbokförda här i landet, eller

Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006.

¹ Senaste lydelse 2004:1377.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

För att genomföra sanktioner i enlighet med ett förordnande enligt 3 § första stycket får regeringen meddela föreskrifter om att en utlänning kan avvisas enligt *utlänningslagen* (1989:529), om

För att genomföra sanktioner i enlighet med ett förordnande enligt 3 § första stycket får regeringen meddela föreskrifter om att en utlänning kan avvisas enligt *utlänningslagen* (2005:000), om

1. utlänningen skäligen kan antas ha hemvist i eller tillhöra en blockerad stat, och

2. utlänningen har begått eller avser att begå en handling som står i strid med antingen förbud enligt 4 § eller förbud i en sådan av Europeiska gemenskapen beslutad förordning som avses i 8 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006.

2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:544) om vårdregister

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1998:544) om vårdregister skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Personuppgifter som avses i 13 eller 21 § personuppgiftslagen (1998:204) får inte användas som sökbegrepp i ett vårdregister. Inte heller får uppgifter om att någon fått ekonomisk hjälp eller vård inom socialtjänsten eller varit föremål för åtgärd enligt utlänningslagen (1989:529) användas som sökbegrepp.

Personuppgifter som avses i 13 eller 21 § personuppgiftslagen (1998:204) får inte användas som sökbegrepp i ett vårdregister. Inte heller får uppgifter om att någon fått ekonomisk hjälp eller vård inom socialtjänsten eller varit föremål för åtgärd enligt utlänningslagen (2005:000) användas som sökbegrepp.

Det är trots förbudet i första stycket tillåtet att som sökbegrepp använda uppgifter om sjukdom och hälsotillstånd samt uppgifter om att någon varit föremål för tvångsingripande enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård eller lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård.

Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006.

2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:702) om garantipension

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 3 § lagen (1998:702) om garantipension skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §¹

Den som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av 3 kap. 2 eller 3 § utlänningslagen (1989:529) skall som försäkringstid för garantipension även tillgodoräknas tid under vilken han eller hon har varit bosatt i sitt tidigare hemland från och med det kalenderår då den pensionssökande fyllde 25 år till tidpunkten då han eller hon först ankom till Sverige. Därvid skall en så stor andel av tiden i hemlandet tillgodoräknas som svarar mot förhållandet mellan den tid under vilken den pensionssökande har varit bosatt i Sverige, inräknad den tid som avses i 2 §, från den första ankomsten till landet till och med det kalenderår då han eller hon fyllde 64 år och hela tidsrymden från det att den pensionssökande första gången kom till landet till och med det kalenderår då han eller hon fyllde 64 år. Vid beräkningen skall bortses från tid för vilken personen, vid bosättning i Sverige, har rätt till pension från hemlandet.

Den som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av 4 kap. 1 eller 2 § utlänningslagen (2005:000) skall som försäkringstid för garantipension även tillgodoräknas tid under vilken han eller hon har varit bosatt i sitt tidigare hemland från och med det kalenderår då den pensionssökande fyllde 25 år till tidpunkten då han eller hon först ankom till Sverige. Därvid skall en så stor andel av tiden i hemlandet tillgodoräknas som svarar mot förhållandet mellan den tid under vilken den pensionssökande har varit bosatt i Sverige, inräknad den tid som avses i 2 §, från den första ankomsten till landet till och med det kalenderår då han eller hon fyllde 64 år och hela tidsrymden från det att den pensionssökande första gången kom till landet till och med det kalenderår då han eller hon fyllde 64 år. Vid beräkningen skall bortses från tid för vilken personen, vid bosättning i Sverige, har rätt till pension från hemlandet.

Med tid i hemlandet skall likställas tid då den pensionssökande före den första ankomsten till Sverige har befunnit sig i ett annat land där han eller hon har beretts en tillfällig fristad.

Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006.

¹ Senaste lydelse 2002:318.

2.15 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:353) om rättsspsykiatriskt forskningsregister

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1999:353) om rättsspsykiatriskt forskningsregister skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

För varje person får det registreras sådana uppgifter ur domen som avser

1. utgången i ansvarsdelen,	
2. utdömd påföljd eller meddelad påföljdseftergift, samt	
3. beslut om utvisning enligt 4 kap. 7 § utlänningslagen (1989:529).	3. beslut om utvisning enligt 8 kap. 8 § utlänningslagen (2005:000).

Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006.

2.16 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 3 och 11 §§ socialförsäkringslagen (1999:799) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §

Till den som enligt *utlänningslagen* (1989:529) behöver ha uppehållstillstånd i Sverige får förmåner enligt 1 och 2 §§ utges tidigast från och med den dag då ett sådant tillstånd börjar gälla men inte för längre tid tillbaka än tre månader före det att tillståndet beviljades. Om det finns synnerliga skäl, får förmåner utges även om uppehållstillstånd inte har beviljats.

Förmåner enligt första stycket betalas inte ut för tid då bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. har lämnats till den försäkrade om förmånerna är av motsvarande karaktär.

11 §

Den som enligt *utlänningslagen* (1989:529) behöver ha arbetstillstånd i Sverige eller ett uppehållstillstånd med motsvarande verkan har inte rätt till förmåner enligt 4 och 5 §§ förrän ett sådant tillstånd har beviljats. Ersättning får därvid utges tidigast från och med den dag då tillståndet börjar gälla men inte för längre tid tillbaka än tre månader före det att tillståndet beviljades.

Begränsningarna i första stycket gäller inte arbetsskadeersättning enligt 5 § 1.

Den som enligt *utlänningslagen* (2005:000) behöver ha arbetstillstånd i Sverige eller ett uppehållstillstånd med motsvarande verkan har inte rätt till förmåner enligt 4 och 5 §§ förrän ett sådant tillstånd har beviljats. Ersättning får därvid utges tidigast från och med den dag då tillståndet börjar gälla men inte för längre tid tillbaka än tre månader före det att tillståndet beviljades.

Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006.

2.17 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

Härigenom föreskrivs att 10 § lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

Sådana personuppgifter som avses i 21 § personuppgiftslagen (1998:204) samt uppgifter om att den enskilde har vårdats med stöd av socialtjänstlagen (2001:453) eller varit föremål för åtgärd enligt *utlänningslagen (1989:529)* får inte behandlas i en arbetsmarknadspolitisk databas.

Sådana personuppgifter som avses i 21 § personuppgiftslagen (1998:204) samt uppgifter om att den enskilde har vårdats med stöd av socialtjänstlagen (2001:453) eller varit föremål för åtgärd enligt *utlänningslagen (2005:000)* får inte behandlas i en arbetsmarknadspolitisk databas.

Denna lag träder i kraft den 31 mars 2006.

BILAGA 3

Reservanternas lagförslag

Reservation 7 (punkt 6)

Förslag till lag om uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Den som ansökt om asyl senast den 31 mars 2005 och som den 28 februari 2006 vistas i Sverige utan att ha uppehållstillstånd och ansöker om uppehållstillstånd enligt denna lag senast den 30 mars 2006 får beviljas permanent uppehållstillstånd.

Detta gäller dock inte om

a. det föreligger allvarliga skäl att anta att utlänningen gjort sig skyldig till sådan gärning som anges i artikel 1 F i 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning,

b. utlänningen här i riket dömts till strängare straff än sex månaders fängelse eller dömts för eller skäligen kan misstänkas för brott som kan ge strängare straff än sex månaders fängelse. Detta gäller ej fängelsestraff eller misstankar om brott begångna utomlands som en följd av den förföljelse utlänningen åberopat för att söka asyl i Sverige,

c. utlänningen efter ansökan om asyl rest ut från Sverige,

d. utlänningen ej kunnat styrka sin identitet eller göra densamma sannolik.

Om utlänningen ej kunnat styrka sin identitet eller göra densamma sannolik får, om det finns skäl till detta, ett tidsbegränsat uppehålls- och arbetstillstånd beviljas för högst ett års tid. Om utlänningen under denna tid gjort vad som skäligen kan begäras för att styrka sin identitet får uppehållstillstånd i enlighet med första stycket beviljas.

2 § Familjer med barn som drabbats av depressiv devitalisering får beviljas uppehållstillstånd i enlighet med 1 § oaktat datum för ansökan om asyl.

3 § För ansökan om uppehållstillstånd enligt denna lag tillämpas det förfarande som gäller för prövning av ansökan om asyl.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2005.

Reservation 8 (punkt 7)**Förslag till lydelse av 5 kap. 6 § utlänningslagen
(2005:000)***Regeringens förslag**Reservanternas förslag*

5 kap.

6 §

Om uppehållstillstånd inte kan ges på annan grund, får tillstånd beviljas en utlänning om det vid en samlad bedömning av utlänningens situation föreligger sådana synnerligen ömmande omständigheter att han eller hon bör tillåtas stanna i Sverige. Vid bedömningen skall särskilt beaktas utlänningens hälsotillstånd, anpassning till Sverige och situation i hemlandet.

Barn får beviljas uppehållstillstånd enligt denna paragraf även om de omständigheter som kommer i fram inte har samma allvar och tyngd som krävs för att tillstånd skall beviljas vuxna personer.

Om uppehållstillstånd inte kan ges på annan grund, får tillstånd beviljas en utlänning om det vid en samlad bedömning av utlänningens situation föreligger sådana synnerligen ömmande omständigheter, *eller om det gäller barn särskilt ömmande omständigheter*, att han eller hon bör tillåtas stanna i Sverige. Vid bedömningen skall särskilt beaktas utlänningens hälsotillstånd, anpassning till Sverige och situation i hemlandet.

BILAGA 4

Justitieutskottets yttrande 2004/05:JuU1y

Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden

Till socialförsäkringsutskottet

Inledning

Proposition 2004/05:170 Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden har hänvisats till socialförsäkringsutskottet. Den 2 juni 2005 beslutade socialförsäkringsutskottet att bereda justitieutskottet tillfälle att avge yttrande över propositionen jämte eventuella motioner, i de delar som berör justitieutskottets beredningsområde.

Med anledning av propositionen har motionerna 2004/05:Sf32–Sf34 väckts.

Ärendet föranleder följande yttrande från justitieutskottet.

Till yttrandet har fogats åtta avvikande meningar (m, fp, kd, c).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att en ny utlänningslag skall ersätta 1989 års utlänningslag (1989:529). Det föreslås att en ny instans- och processordning införs i utlännings- och medborgarskapsärenden. Utlänningsnämnden skall upphöra. Överprövningen av Migrationsverkets beslut i utlännings- och medborgarskapsärenden skall i stället ske i migrationsdomstolar och i en migrationsöverdomstol. Migrationsdomstolar skall vara vissa av regeringen utsedda länsrätter. Kammarrätten i Stockholm skall vara migrationsöverdomstol.

Ändringar föreslås också i lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll och lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap. Därutöver föreslås följändringar i annan lagstiftning.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 31 mars 2006.

Justitieutskottets överväganden

Yttrandets omfattning

De frågor som aktualiseras i ärendet och som ligger inom justitieutskottets beredningsområde är främst frågor om inrättande av migrationsdomstolar och vissa därmed sammanhängande processrättsliga frågor. I anslutning här till kommer några av de motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen att behandlas, nämligen motionerna 2004/05:Sf33 yrkande 1 samt 2004/05:Sf34 yrkandena 4 och 8–11.

Migrationsdomstolar

Gällande rätt

Migrationsverkets beslut om avvisning och utvisning kan överklagas till Utlänningsnämnden. Sedan den 1 januari 1997 kan också beslut om avslag på ansökningar om uppehållstillstånd överklagas, även om de inte innebär att utlänningen avvisas eller utvisas. Till Utlänningsnämnden överklagas vidare verkets beslut i ärenden om flyktförklaring och resedokument samt i medborgarskapsärenden.

Vissa andra beslut av Migrationsverket överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Detta gäller beslut om omhändertagande av biljetter, beslut om förvar, beslut om placeringen och behandlingen av förvarstagna samt beslut om kostnadsansvar och särskild avgift för transportörer.

Regeringen, som innan Utlänningsnämnden inrättades den 1 januari 1992 prövade samtliga överklaganden av Migrationsverkets beslut, avgör fortfarande ett mindre antal utlännings- och medborgarskapsärenden. En förutsättning för att ett enskilt ärende enligt utlänningslagen och lagen om svenskt medborgarskap skall komma under regeringens prövning är att ärendet lämnas över dit från Migrationsverket eller Utlänningsnämnden. I medborgarskapsärenden där Rikspolisstyrelsen har föreslagit att en ansökan skall avslås av skäl som rör rikets säkerhet eller allmän säkerhet, får dock Migrationsverkets beslut överklagas till regeringen.

Utlänningsnämnden är en förvaltningsmyndighet med domstolsliknande uppgifter. Nämnden skall enligt 7 kap. 3 § andra stycket utlänningslagen bestå av ordförande, varav en är generaldirektör och myndighetens chef, och övriga ledamöter av det antal som regeringen bestämmer. Det skall också finnas ersättare för ordförande. Ordförande och ersättare för ordförande skall vara jurister och ha erfarenhet av tjänstgöring som domare eller annan likvärdig erfarenhet. De övriga ledamöterna utses efter förslag av de politiska partierna.

Förutom att överpröva Migrationsverkets beslut i utlännings- och medborgarskapsärenden handlägger Utlänningsnämnden nya ansökningar om uppe-

hållstillstånd som görs efter det att ett beslut om avvisning eller utvisning har vunnit laga kraft (s.k. NUT-ärenden).

Utlänningsnämnden är beslutsför i olika sammansättningar. Huvudregeln är att nämnden är beslutsför med en ordförande och två andra ledamöter. Om det uppkommer en fråga av principiell betydelse i ett ärende eller en fråga om att ändra nämndens praxis får det beslutas att ärendet skall avgöras av minst två ordförande och minst fyra andra ledamöter. I denna utökade sammansättning skall generaldirektören normalt delta i avgörandet. En ordförande får ensam avgöra bl.a. frågor om inhibition, frågor om förvar och uppsikt, NUT-ärenden och andra frågor, om prövningen är av enkelt slag.

Ordföranden bestämmer om ärendet skall föredras för lekmanaledamöter. I vissa fall kallas utlänningen och även andra personer till muntlig handläggning. Nämnden får i vissa fall lämna över ärenden för avgörande av annan tjänsteman än ordförande. Det gäller ärenden om svenskt medborgarskap och om uppehållstillstånd i s.k. anknytningsfall, under förutsättning att prövningen är av enkelt slag och ansökan görs från ett annat land och inte omfattas av EES-avtalet. Ytterligare en förutsättning är att den tjänsteman som får avgöra ärendet är jurist och har särskild erfarenhet av verksamheten.

Handläggningen i Utlänningsnämnden är enligt huvudregeln skriftlig. Muntlig handläggning skall dock enligt 11 kap. 1 § utlänningslagen ingå, om det kan anses vara till fördel för utredningen eller på annat sätt bidra till ett snabbt avgörande. Muntlig handläggning skall även annars företas på utlänningens begäran, om det inte står klart att en sådan handläggning är obehövlig. Utlänningsnämnden har rätt att besluta om formen för den muntliga handläggningen från fall till fall. I förarbetena till regelns nuvarande lydelse påpekade dock regeringen att det är lämpligt att den nämndsammansättning som avgör ärendet deltar i den muntliga handläggningen (prop. 1996/97:25 s. 201 f.).

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att Utlänningsnämnden skall upphöra. Migrationsverkets beslut skall i stället överprövas i migrationsdomstolar och en migrationsöverdomstol. De länsrätter som regeringen bestämmer i förordning skall vara migrationsdomstolar. Det är regeringens avsikt att länsrätterna i Stockholms län, Skåne län och Göteborg skall vara migrationsdomstolar. Kammarrätten i Stockholm skall enligt lagförslaget i propositionen vara migrationsöverdomstol. Migrationsöverdomstolens beslut skall enligt förslaget inte kunna överklagas. Instansordningen kommer således att avvika från vad som i allmänhet gäller i förvaltningsprocessen, dvs. länsrätt–kammarrätt–Regeringsrätten.

Vid ett överklagande kommer en process mellan två parter – utlänningen och Migrationsverket – att föras i domstolarna. Enskilda ärenden skall inte längre kunna överlämnas till regeringen för vägledande beslut.

De utlänningsmål som skall handläggas i den nya ordningen motsvarar i huvudsak de ärenden som i dag handläggs av Utlänningsnämnden. Regering-

en föreslår dock att även beslut om förvar och omhändertagande av biljetter, som i dag överklagas till de allmänna förvaltningsdomstolarna, fortsättningsvis skall överprövas av migrationsdomstolarna och Migrationsöverdomstolen. Beslut om kostnadsansvar för transportörer skall däremot enligt regeringens förslag, liksom i den nuvarande ordningen, överklagas enligt den förvaltningsprocessen normala ordningen.

Vid överklagande till Migrationsöverdomstolen skall det krävas prövningsstillstånd. Prövningsstillstånd skall enligt förslaget få meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen (prejudikatdispens) eller om det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet (extraordinär dispens). Beslut om förvar som en migrationsdomstol fattar utan att förvarsfrågan överklagats dit, skall dock få överklagas till Migrationsöverdomstolen utan krav på prövningsstillstånd.

Migrationsdomstolarna skall i princip ha samma sammansättning som i dag gäller för länsrätterna. Det innebär att migrationsdomstolarna enligt huvudregeln kommer att vara domföra med en lagfaren domare och tre nämndemän.

I Migrationsöverdomstolen, som enligt förslaget främst skall fungera som prejudikatinstans, skall det endast ingå lagfarna ledamöter i rätten. Mål som kan få stor principiell betydelse föreslås kunna avgöras i förstärkt sammansättning. Den förstärkta sammansättningen har i förslaget uttryckts så att om rätten vid handläggningen av ett mål finner att avgörandet kan få stor principiell betydelse, får målet avgöras av Migrationsöverdomstolen med sju lagfarna ledamöter. I övrigt gäller för Migrationsöverdomstolen de bestämmelser om domförhet som i allmänhet gäller för kammarrätten. Det innebär att Migrationsöverdomstolen normalt kommer att vara domför med tre lagfarna domare, men att frågor om prövningsstillstånd får avgöras av två lagfarna domare om de är ense om slutet.

Bestämmelser om muntlig handläggning i migrationsdomstol skall enligt regeringens förslag motsvara vad som gäller enligt 9 § förvaltningsprocesslagen (1971:291). Det innebär att det i handläggningen får ingå muntlig förhandling beträffande en viss fråga, när det kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av målet. I migrationsdomstol skall muntlig förhandling hållas om en utlänning som för talan i målet begär det samt förhandlingen inte är obehövlig och inte heller särskilda skäl talar emot det.

För att säkerställa att mål som rör avvisning eller utvisning och mål om förvar handläggs skyndsamt föreslår regeringen att det tas in en särskild bestämmelse om detta i utlänningslagen.

För handläggningen i migrationsdomstolarna och Migrationsöverdomstolen skall i övrigt gälla samma regler och principer som för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Sekretesslagstiftningen behöver enligt regeringens bedömning inte ändras med anledning av den föreslagna instans- och processordningen. I domstolarna i den nya ordningen kommer således bl.a. bestämmelserna om utrikessek-

retess i 2 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) och om sekretess till skydd för utlännningar i 7 kap. 14 § första och andra styckena samma lag att bli tillämpliga.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 31 mars 2006.

Lagrådet

I sitt yttrande över lagrådsremissen i de delar den avsåg migrationsdomstolar anförde Lagrådet bl.a. följande. Att processordningen ändras för att möta anspråk på ökad rättssäkerhet är visserligen vällovligt. Tvåpartsförfarande och ökat inslag av muntlig förhandling är viktiga komponenter i detta sammanhang. Tvåpartsförfarande ger bl.a. den fördelen att parts tillgång till sådan länderinformation som är av intresse i det enskilda fallet förbättras. Det står dock klart att dessa vinster står att uppnå också med en annan organisatorisk lösning än den i remissen föreslagna. Åtgärden att inordna prövningen i den allmänna förvaltningsdomstolsorganisationen kan möjligen tänkas bidra till att förbättra förtroendet hos allmänheten för handläggningen av utlänningsmålen. De förhoppningar som på sina håll tycks hysas om att åtgärden i sig – eller i förening med den mest till formen nya utlänningslag som föreslås – skall medföra väsentligt ändrad tillämpning ter sig emellertid inte realistiska. Såvitt Lagrådet förstår måste det vara tämligen givet att den avsedda instansordningen med ytterligare en överprövningsinstans och med de nya förfarandereglererna leder till extra omgångar med återverkningar på möjligheterna att hålla handläggningstiderna nere. Det är en uppenbar risk att angelägna anspråk på skyndsamhet i processen många gånger blir mer eftersatta med den nya ordningen. Huruvida dessa problem kan lösas godtagbart i anslutning till ännu pågående utredningsarbete om de organisatoriska förutsättningarna för reformen är en öppen fråga.

Lagrådet ansåg sig med hänsyn till bl.a. det anförda inte kunna tillstyrka regeringens förslag.

Utskottets överväganden

Utskottet delar regeringens uppfattning att det är en fördel att prövningen av utlänningsärendena sker i en tvåpartsprocess med möjlighet till muntlig förhandling inför domstol i enlighet med förvaltningsprocesslagens bestämmelser. En domstolsprövning ökar öppenheten och rättssäkerheten i asylprocessen. Utskottet delar också regeringens bedömning att de allmänna förvaltningsdomstolarna är väl skickade att pröva utlänningsmålen.

Utskottet konstaterar samtidigt att förslaget om inrättande av migrationsdomstolar innebär att de allmänna förvaltningsdomstolarna kommer att tillföras en i princip helt ny och tillika stor målgrupp.

Det är till en början tydligt att det övervägande antalet mål som skall handläggas enligt den nya ordningen är sådana att de kräver skyndsamt handläggning. I flertalet av dessa mål kommer det dessutom att hållas muntlig förhandling. Att den nya ordningen härigenom riskerar att få en negativ inverkan på handläggningstiderna går enligt utskottet inte att komma ifrån. Detta gäller

såväl de nu aktuella målen som de som redan enligt den nuvarande ordningen handläggs i förvaltningsdomstolarna.

I sammanhanget vill utskottet framhålla att den korta förberedelsetiden för att genomföra den omfattande reformen innebär att domstolsväsendet ställs inför en svår uppgift. Inför den föreslagna tidpunkten för reformens ikraftträdande – den 31 mars 2006 – skall enligt vad utskottet inhämtat ca 120 domare och 300–400 beredningsjurister rekryteras. Vidare skall omkring 1 200 nämndemän utses. Härtill kommer att de berörda domstolarna måste ha utökade eller helt nya lokaler för verksamheten. Endast Länsrätten i Skåne län beräknas ha permanenta lokaler iordningställda vid tidpunkten för reformens ikraftträdande. För övriga berörda domstolar kommer verksamheten inledningsvis att få bedrivas i tillfälliga lokaler.

Regeringen har i november 2004 givit en särskild utredare i uppdrag att förbereda och vidta åtgärder för att inrätta den nya instans- och processordningen. Domstolsverket fick samtidigt ett liknande uppdrag. Utskottet har inhämtat att förberedelsearbetet fortskrider planenligt.

Utskottet vill vidare framhålla att regeringen i propositionen anfört att en övergripande utvärdering av hela reformen bör göras efter det att den nya ordningen har genomförts.

På de skäl som anförts inledningsvis delar utskottet regeringens bedömning att den nya instans- och processordningen bör införas. De svårigheter som utskottet pekat på angående genomförandet av reformen ändrar, mot bakgrund av det arbete som pågår, inte detta ställningstagande. Utskottet anser således att propositionen bör tillstyrkas i nu anförd del.

I motion Sf33 (m) understryks vikten av att migrationsdomstolarna får erforderliga resurser.

Riksdagen har den 18 juni 2005 beslutat att domstolsväsendet för innevarande år skall få ett tillskott på 120 miljoner kronor för att täcka kostnaderna för förberedelserna inför de nya arbetsuppgifterna med den nya instans- och processordningen. För åren 2006 och 2007 beräknas den totala utgiftsökningen till följd av den föreslagna reformen uppgå till 914 miljoner kronor respektive 901 miljoner kronor. Regeringen kommer i budgetpropositionen för år 2006 att återkomma med uppdaterade bedömningar i dessa delar samt föreslå en fördelning av kostnaderna på berörda anslag.

Utskottet delar uppfattningen att det är angeläget att domstolsväsendet ges erforderliga resurser för att möta den ökade arbetsmängd som de nya målen medför. Utan tillräckliga resurser finns det en risk att de redan långa handläggningstiderna i den aktuella typen av ärenden kommer att bli ännu längre. Som nyss framgått avser regeringen att återkomma i frågan i höstens budgetproposition. Utskottet utgår från att domstolarna kommer att få disponera tillräckliga medel för att fullgöra sina uppgifter enligt den föreslagna ordningen. Motion Sf33 bör avslås i denna del (del av yrkande 1).

I motion Sf33 efterfrågas vidare utbildningsinsatser för såväl lagfarna ledamöter som nämndemän i de nya domstolarna. Ett motsvarande yrkande om utbildningsinsatser framställs i motion Sf34 (fp, kd, c).

Som tidigare nämnts har regeringen uppdragit åt Domstolsverket att förbereda och vidta åtgärder för att inrätta en ny instans- och processordning för utlännings- och medborgarskapsärenden. I verkets uppdrag ingår bl.a. att analysera behovet av särskild kompetens och hur detta i så fall kan tillgodoses.

Utskottet instämmer i motionärernas uppfattning att det är angeläget att säkerställa att domstolarna kan upprätthålla erforderlig kompetens i flyktingrätt, mänskliga rättigheter och internationell rätt. Utskottet kan konstatera att Domstolsverkets uppdrag ligger väl i linje med motionsönskemålen. Det behövs således inte någon åtgärd från riksdagen för att säkerställa att ledamöterna i migrationsdomstolarna har erforderlig kompetens. Motionerna Sf33 och Sf34 bör avslås i dessa delar (del av yrkande 1 respektive 8).

Övriga frågor

Offentligt biträde m.m.

Av 2 § lagen (1996:1620) om offentligt biträde följer att den myndighet som handlägger ett ärende i sak också skall besluta i frågor om offentligt biträde.

I motion Sf34 (fp, kd, c) begärs att migrationsdomstol skall förordna offentligt biträde i ärenden som handläggs av Migrationsverket. Motionärerna menar att det är olämpligt att Migrationsverket förordnar biträde eftersom verket blir utlänningsens motpart vid ett överklagande till domstol.

Enligt regeringens bedömning skall de nuvarande bestämmelserna om rätt till offentligt biträde i utlänningslagen i allt väsentligt kvarstå oförändrade. Migrationsverket skall även fortsättningsvis förordna offentliga biträden i ärenden som handläggs hos verket. Regeringen anför emellertid i propositionen att det finns anledning att utvärdera hur bestämmelserna om beslutande myndighet i frågor om offentligt biträde tillämpas i ärenden enligt utlänningslagen. En sådan utvärdering bör enligt regeringen genomföras inom ramen för den övergripande utvärdering som skall göras av hela den föreslagna reformen. Utvärderingen bör enligt regeringen ske snarast efter det att den nya ordningen genomförts och delredovisas inom ramen för den övergripande utvärderingen. Det finns enligt regeringens mening inte skäl att i avvaktan på resultatet av utvärderingen föreslå att det i den nya instans- och processordningen skall gälla andra bestämmelser än de som gäller i dag.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att det kan riktas invändningar mot den nu rådande ordningen. Utskottet instämmer emellertid i regeringens bedömning att resultatet av den aviserade utvärderingen bör avvaktas. Motion Sf34 bör avslås i denna del (yrkande 4).

I motion Sf34 begärs vidare att s.k. medborgarvittnen skall ha rätt att närvara under asylprocessen i ärenden där ansökan är uppenbart ogrundad. Det är fråga om ärenden där utlänningsen normalt inte har rätt till offentligt biträde. I syfte att även värna asylrätten och öka öppenheten bör enligt motionärerna medborgarvittnen få närvara om den asylsökande så önskar.

Utskottet finner inte skäl att förordna att s.k. medborgarvittnen skall närvara under asylprocessen, och motion Sf34 bör avslås i denna del (yrkande 10).

Rätt till muntlig förhandling

I motion Sf34 framhåller motionärerna att det måste tydliggöras i den föreslagna nya utlänningslagen att rätten till muntlig förhandling i migrationsdomstolarna också omfattar barn.

I 16 kap. 5 § tredje stycket i den föreslagna nya utlänningslagen föreskrivs att muntlig förhandling skall hållas i migrationsdomstol om den som för talan begär det samt förhandlingen inte är obehövlig eller annars särskilda skäl talar emot det.

Utskottet konstaterar att bestämmelsen gäller alla utlännningar som är parter i migrationsdomstolarna, även barn under 18 år. Utskottet ser inget behov av att föreslå någon ändring av bestämmelsens lydelse. Motion Sf34 bör avslås i denna del (yrkande 9).

Nämndemän

I motion Sf33 begärs att regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning i enlighet med vad Nämndemannakommittén föreslagit i betänkandet Framtidens nämndemän (SOU 2002:61).

Nämndemannakommittén har i betänkandet bl.a. föreslagit att en femtedel av de nämndemän som skall väljas skall tas ur en kvot där allmänheten kan lämna förslag på tänkbara kandidater. Betänkandet, som har remissbehandlats, bereds i Regeringskansliet. Regeringen har för avsikt att överlämna ett lagförslag till Lagrådet senare under innevarande år.

När utskottet senast tog ställning till motsvarande yrkande rörande rekrytering av nämndemän hänvisade utskottet till det nyss nämnda beredningsarbetet (bet. 2002/03:JuU1 s. 79 f. och bet. 2003/04:JuU14 s. 17).

Utskottet håller fast vid sitt tidigare ställningstagande. Motion Sf33 bör avslås i denna del (del av yrkande 1).

Ökad parlamentarisk kontroll i säkerhetsärenden

I motion Sf34 föreslås att riksdagen skall utse en särskild riksdagskommitté som skall ta emot kontinuerlig information från regeringen om aktuella säkerhetsärenden.

I samband med införandet av lagen om särskild utlänningskontroll ansågs att den parlamentariska kontrollen av hur regeringen tillämpar terroristbestämmelserna och reglerna om tvångsåtgärder bör ske genom att regeringen årligen lämnar en skrivelse till riksdagen (prop. 1990/91:118 s. 72, bet. 1990/91:JuU29 s. 32, rskr. 1990/91:289). Regeringens skrivelse har varje år bedömts innehålla en tillfredsställande redovisning av tillämpningen av lagen. Riksdagen får också insyn i hanteringen av säkerhetsärendena genom att regeringen lämnar information om aktuella säkerhetsärenden till representanter för partierna.

Utskottet anser att den nuvarande ordningen tillgodoser de krav på insyn som kan ställas. Motion Sf34 bör avslås i denna del (yrkande 11).

Stockholm den 9 augusti 2005

På justitieutskottets vägnar

Johan Pehrson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Johan Pehrson (fp), Britta Lejon (s), Rolf Olsson (v), Margareta Sandgren (s), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Elisebeht Markström (s), Jeppe Johnsson (m), Göran Norlander (s), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Joe Frans (s), Cecilia Magnusson (m), Kerstin Andersson (s), Leif Björnlod (mp), Christer Erlandsson (s) och Ameer Sachet (s).

Avvikande meningar

1. Tidpunkt för ikraftträdande

av (fp, kd, c)

Risken är stor att den korta förberedelse tiden för genomförandet av den föreslagna instans- och processordningsreformen leder till att de nyinrättade domstolarna inledningsvis får svårigheter att klara sina nya uppgifter på ett bra och rättssäkert sätt. Myndigheter, Sveriges advokatsamfund och ideella organisationer har väddat om att reformen bör senareläggas. Därmed finns goda skäl att denna viktiga reform senareläggs något för att inte riskera att dess genomförande omgärdas av onödiga problem vad gäller kvalitet.

Riksdagen bör besluta att reformen skall träda i kraft den 1 september 2006.

2. Finansiering av reformen

av (m, fp, kd, c)

Vi välkomnar regeringens förslag att inrätta migrationsdomstolar för överprövning av Migrationsverkets beslut i utlännings- och medborgarskapsärenden. Vi vill emellertid understryka vikten av att domstolsväsendet har tillräckliga resurser för att klara sina uppgifter enligt den nya ordningen. Det är enligt vår mening viktigt att finansieringen av reformen säkras på längre sikt, inte bara för att klara övergången till den nya processformen utan också för att undvika negativa effekter för domstolarnas arbete i övrigt.

Det får ankomma på regeringen att beakta det anförda i det fortsatta budgetarbetet.

3. Utbildning för domare och nämndemän

av (fp, kd, c)

Vi anser att det är angeläget att såväl domare som nämndemän ges förutsättningar att skaffa sig kunskap om den nya utlänningslagstiftningen. Det krävs enligt vår mening riktade utbildningsinsatser för att förbereda domstolarna på övertagandet av överprövningen av utlänningsmålen. Domare och nämndemän bör också ges möjlighet till fortbildning i takt med att den nya ordningen etableras och rättspraxis bildas.

Det får ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder.

4. Offentligt biträde

av (fp, kd, c)

Enligt vår mening är det olämpligt att Migrationsverket beslutar i frågor om offentligt biträde enligt utlänningslagen. Den nya instans- och processord-

ningen innebär att Migrationsverket och utlännningen kommer att bli varandras motparter i ärenden som överklagas till migrationsdomstolarna. Med hänsyn till att verket även är det offentliga biträdets uppdragsgivare finns det risk att biträdet hamnar i en lojalitetskonflikt. Beslutanderätten i frågor om förordnande av offentligt biträde bör enligt vår mening föras över till migrationsdomstolarna. Vi anser det inte nödvändigt att avvakta den av regeringen aviserade utvärderingen.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag med detta innehåll.

5. Medborgarvittnen

av (fp, kd, c)

Vi anser att den kompetens och det engagemang som finns hos frivilligorganisationer som engagerar sig i flyktingfrågor bör tas till vara i asylprocessen. Vid handläggning av uppenbart ogrundade ansökningar, där utlännningen i normalfallet inte har rätt till offentligt biträde, bör det enligt vår mening införas en rätt för s.k. medborgarvittnen att närvara om utlännningen så önskar. Härigenom värnas asylrätten, och ökar öppenheten i asylprocessen.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

6. Rätt till muntlig förhandling

av (fp, kd, c)

Vi anser att det är av yttersta vikt att klargöra att även barn har rätt till muntlig förhandling enligt den nya ordningen. Detta framgår enligt vår mening inte tillräckligt tydligt av lagtexten, som därför bör förtydligas i detta avseende.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag. I avvaktan på detta accepterar vi det framlagda förslaget.

7. Rekrytering av nämndemän

av (m, c)

Det är angeläget att nämndemannakåren har en allsidig sammansättning som speglar befolkningen i landet. Åtgärder för att bredda rekryteringen av nämndemän har lagts fram i Nämndemannakommitténs betänkande Framtidens nämndemän (SOU 2002:61).

Regeringen bör skynda på beredningen av ärendet och snarast återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

8. Förstärkt parlamentarisk kontroll i säkerhetsärenden

av (fp, kd, c)

Vi anser att det bör inrättas en permanent riksdagskommitté som får kontinuerlig information från regeringen om aktuella säkerhetsärenden. Inte minst det uppmärksammade fallet med de två egyptiska medborgare som avvisades till Egypten i december 2001 visar enligt vår mening att den parlamentariska kontrollen måste stärkas. Regeringens årliga redovisning till riksdagen om tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll är enligt vår mening inte tillräcklig i detta avseende. Inte heller den informella ordningen med information om aktuella säkerhetsärenden från regeringen till särskilt utsedda företrädare för de politiska partierna är enligt vår mening tillräcklig.

Riksdagen bör besluta att inrätta en fast riksdagskommitté som skall få kontinuerlig information från regeringen i aktuella säkerhetsärenden.

BILAGA 5

Offentlig utfrågning

Justitie- och socialförsäkringsutskottets offentliga utfrågning om en ny instans- och processordning i utlänningsärenden

Datum: onsdagen den 8 juni 2005

Tid: 09.00–11.30

Lokal: andrakammarsalen

PROGRAM

Inledning

Socialförsäkringsutskottets ordförande Tomas Eneroth (s)

Anföranden

Statssekreterare Charlotte Svensson, Utrikesdepartementet

Generaldirektör Janna Valik, Migrationsverket

Kammarrättspresident Sten Heckscher, Utredningen om domstolsprövning av utlänningsärenden m.m.

Lagman Ingvar Paulsson, Länsrätten i Göteborg

Advokat Kjell Jönsson, Sveriges advokatsamfund

Utfrågning

Avslutning

Justitieutskottets ordförande Johan Pehrsson

Inledning

Ordföranden i socialförsäkringsutskottet Tomas Eneroth (s): Hjärtligt välkomna ska ni vara allihop till Sveriges riksdag och justitieutskottets och socialförsäkringsutskottets hearing med anledning av propositionen *Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden*. Det är en proposition som regeringen har lagt på riksdagens bord och som vi i riksdagen avser att behandla så snabbt vi har möjlighet att göra det.

Vi kommer redan nu i juni att påbörja den preliminära behandlingen i båda utskotten. Justitieutskottet yttrar sig till socialförsäkringsutskottet. Därefter slutbehandlar vi den med den preliminära tidsplanen att kunna avgöra detta ärende den 14 september – allt för att beslutsgången i riksdagen ska underlätta och för att vi ska kunna ge tidiga besked inför en så omfattande reform som det här faktiskt innebär.

Denna dag är det tänkt att vi ska informera oss och att vi från utskottets ledamöters sida ska få möjlighet att ställa frågor om propositionen och om reformeringen.

Inledningsvis är det Charlotte Svensson, statssekreterare på Utrikesdepartementet, som kommer att berätta om propositionen. Därefter kommer Migrationsverkets generaldirektör Janna Valik att berätta om reformeringen utifrån Migrationsverkets perspektiv. Sten Heckscher, som är kammarrättspresident men som också är den som håller i utredningen om domstolsprövningen, kommer att berätta om den fortsatta reformeringen. Här har vi också lagman Ingvar Paulsson från Länsrätten i Göteborg och advokat Kjell Jönsson från Sveriges advokatsamfund, som var och en får möjlighet att hålla anförande. Därefter är vår ambition att ta en paus. Sedan börjar frågestunden som pågår fram till kl. 12.00, då det som sagt finns möjligheter för utskottens ledamöter att ställa frågor både till dem som hållit anföranden och givetvis också till andra inbjudna gäster som finns representerade här.

Denna hearing kommer att stenograferas. Jag tror att den nu sänds åtminstone på webb-tv. Det innebär att allt ni säger kommer att hållas mot er. Det finns alltså ingen möjlighet att smita undan, utan allt är offentligt och tillgängligt för allmänheten omedelbart, vilket är alldeles utmärkt. Det är så det ska vara i Sveriges riksdag.

Jag hoppas att mobiltelefonerna är avstängda och att vi nu kan påbörja denna utfrågning om den nya instans- och processordningen i utlännings- och medborgarskapsärenden.

Jag ger ordet till statssekreteraren i Utrikesdepartementet, Charlotte Svensson. Varsågod.

Anföranden

Charlotte Svensson, Utrikesdepartementet: Tack, herr ordförande. I förra veckan överlämnades alltså en proposition till riksdagen med förslag till en ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden.

Som ni känner till är propositionen ett resultat av ett samarbete mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Propositionen bygger huvudsakligen på två parlamentariska utredningar, dels den första NIPU-utredningen från 1999, dels den översynsutredning som förra året lade fram sitt betänkande som innehöll en översyn av de materiella bestämmelserna i utlänningslagen.

Lagrådet har, som ni vet, i sitt yttrande över lagrådsremissen, vars innehåll i allt väsentligt motsvarar propositionens, anför att remissen inte kan tillstyrkas. Det är en liten men dock förändring mot föregående gång då förslaget avstyrktes. Lagrådet ansåg bland annat att de materiella bestämmelserna inte är anpassade för domstolsprövning i tillräcklig utsträckning.

Regeringen har i propositionen, med stöd av de två nämnda parlamentariska utredningarna som genomförts, bedömt att de materiella bestämmelserna är anpassade för domstolsprövning i tillräcklig utsträckning. Pågående

utveckling av EG-rätten talar dessutom för en domstolsprövning. Ett huvudsyfte med reformen är att skapa en öppen och tydlig process med ett tvåpartsförfarande vid överklagande och en hög grad av muntlighet.

Regeringen föreslår alltså en ny instansordning. Den nuvarande överprövningen vid Utlänningsnämnden ersätts med en domstolsprövning i de allmänna förvaltningsdomstolarna. Överprövningen av Migrationsverkets beslut kommer att ske i tre länsrätter, i Stockholm, Göteborg och Malmö. Kammarrätten i Stockholm blir tredje och slutlig praxisskapande instans. Regeringen kan alltså inte längre få enskilda ärenden överlämnade till sig för vägledande beslut.

Det blir också en ny processordning. Om Migrationsverket avslår en ansökan kommer vid ett överklagande den sökande och Migrationsverket att mötas som parter. Det innebär för den asylsökande att han eller hon tillsammans med sitt ombud får lägga fram alla sina skäl för att få uppehållstillstånd i Sverige. Migrationsverket å sin sida får då lägga fram de skäl som talar emot att den sökande beviljas uppehållstillstånd. Parterna i asylärenden kommer i stor utsträckning att mötas personligen i domstolen vid en muntlig förhandling.

Genom den nya processordningen ökar öppenheten i processen. Migrationsverket kommer också att öppet redovisa den landinformation som verket använder sig av genom att lägga ut informationen på Internet.

Den nya ordningen kommer att ställa högre krav på alla parter. Det gäller såväl Migrationsverket som de asylsökande och deras ombud. Det är viktigt att alla relevanta, kända omständigheter kommer fram så tidigt som möjligt i processen, det vill säga i första instans redan i ärendet hos Migrationsverket.

I propositionen föreslås också att en ny utlänningslag ersätter 1989 års utlänningslag. Lagen görs tydligare för att fungera i en domstolsprövning. De olika grunderna för att få uppehållstillstånd skiljs tydligare åt, och de så kallade skyddsgrunderna får en mer framträdande plats.

I den nya lagen betonas att det är behovet av skydd som ska vara i fokus vid prövningen av en asylsökandes ärende. Därför utvidgas också bestämmelserna om vad som är skyddsbehov. Även den som flyr på grund av svåra motsättningar i hemlandet och känner välgrundad fruktan för allvarliga övergrepp ska bedömas som skyddsbehövande i övrigt. Dessa omständigheter kan enligt gällande rätt medföra uppehållstillstånd av humanitära skäl, eller det som vi kallar politisk-humanitära skäl.

Det är viktigt att påpeka att asyl handlar om skydd från förföljelse som man löper risk att utsättas för i hemlandet, inte om sjukdom eller andra problem som uppstår i Sverige. En definition av begreppet asyl finns redan i den nya lagens inledning. Det vaga begreppet humanitära skäl ersätts av ett nytt begrepp, synnerligen ömmande omständigheter. Dessa omständigheter kan leda till uppehållstillstånd om ingen av huvudgrunderna är

tillämplig. Vid prövningen ska, enligt den nya bestämmelsen, en samlad bedömning göras särskilt av den sökandes hälsotillstånd, anpassning till Sverige och situation i hemlandet.

I propositionen betonas att barns egna asylskäl ska utredas och bedömas individuellt. Även för barn är det skyddsbehovet som ska vara i fokus. En ny bestämmelse införs som tydliggör den portalparagraf om barnets bästa som infördes i utlänningslagen 1997. I den nya bestämmelsen klargörs att synnerligen ömmande omständigheter inte behöver vara av samma allvar och tyngd för barn som för vuxna.

I propositionen föreslås en helt ny ordning för säkerhetsärenden. Migrationsverket ska fatta beslut i säkerhetsärenden som sedan ska kunna överklagas till regeringen. Migrationsöverdomstolen ska hålla muntlig förhandling och yttra sig till regeringen. Finner Migrationsöverdomstolen att verkställighetshinder finns ska yttrandet i den delen vara bindande för regeringen.

I lagstiftningsarbetet fortsätter arbetet med att skapa en tydlig process. Processen ska ha en tydlig början men också ett tydligt slut. Som ett led i förberedelsen inför den nya ordningen lade regeringen för ett och ett halvt år sedan fram ett åtgärdsprogram för att öka enhetligheten och förutsebarheten i första instans. Migrationsverket fick bland annat i uppdrag att generellt införa ett nytt arbetssätt i asylärenden där den sökande får större möjlighet att muntligt redogöra för sina asylskäl för den som ska fatta beslut.

På verkställighetsstadiet föreslås i propositionen att den nuvarande ordningen med prövning av så kallade nya ansökningar efter lagakraftvunnet avlägsnandebeslut upphör. Migrationsverket ska i stället ex officio pröva nya omständigheter som kommer fram på verkställighetsstadiet. Utlänningen kan återropa nya omständigheter som gäller behovet av skydd. En ny prövning kan då under vissa förutsättningar komma till stånd av frågan om uppehållstillstånd. Genom de här åtgärderna i processens början och slut kan förhoppningsvis den totala handläggningstiden efter en övergång minska, trots att vi utökar med ytterligare en instans.

Det är naturligtvis stora förändringar som kommer att ske framöver. Den nya ordningen kommer för de berörda domstolarna att innebära nyrekryteringar av omkring 100 domare och uppemot 400 övriga jurister. Migrationsverket behöver också ett stort antal processförare. Det behövs vidare ett stort antal tolkar, och förberedelser för att få fram fler kvalificerade tolkar har påbörjats. Dessutom krävs utbildningsinsatser för alla berörda. Domstolarna måste hitta nya lämpliga lokaler, och de måste sedan iordningställas. Jag vet att den organisationskommitté under ledning av Sten Heckscher som regeringen tillsatte i höstas, bestående av Domstolsverket, de berörda domstolarna, Migrationsverket och Utlänningsnämnden, arbetar för högtryck för att förbereda den här stora reformen.

Många, inklusive Lagrådet, har varnat för att ett för tidigt ikraftträdande kan äventyra reformen och dessutom innebära svåra påfrestningar för domstolarna. Det har regeringen tagit hänsyn till. I propositionen föreslås den

31 mars 2006 som datum för ikraftträdandet, det vill säga tre månaders förskjutning. I höst vinner vi dessutom en månad genom att riksdagsbeslut kan fattas i september i stället för oktober, då beslutet skulle ha fattats enligt de ursprungliga planerna.

Jag vill avslutningsvis passa på att tacka socialförsäkringsutskottet och justitieutskottet för detta.

Janna Valik, Migrationsverket: I propositionen sägs att tyngdpunkten av prövningen ska ligga i första instans. Allt som åberopas i ett ärende ska alltså ha lagts fram i första instans, och prövningen ska ske utifrån ett fullständigt beslutsunderlag. För oss på Migrationsverket innebär det en tydlig markering att allt som ska åberopas i ärendet måste komma fram redan i början för att domstolarna så småningom ska kunna ha samma faktaunderlag för sina bedömningar.

Migrationsverket bedriver sedan en tid tillbaka ett utrednings- och prövningsförfarande som säkerställer detta. Statssekreteraren nämnde att Migrationsverket har infört ett förändrat arbetssätt. I kort innebär det att den sökande tillsammans med sitt offentliga biträde får en tydligare roll i asylprocessen genom möjligheten att på ett tidigt stadium presentera grunderna för sin ansökan om asyl. Den muntliga handläggningen koncentreras då till frågor som kan behöva utredas ytterligare. Den sökande har också en chans att få klart för sig vilka frågor som faktiskt har betydelse för ärendets avgörande och i vilka avseenden som sökandens trovärdighet möjligen kan vara ifrågasatt.

Vad vi ser är att det nya arbetssättet ger en ökad tydlighet och öppenhet. Det innebär också att vi på ett tidigt stadium har möjlighet att välja ut de ärenden som kräver mer omfattande utredningsinsatser, vilket är viktigt.

I propositionen sägs också att Migrationsverkets aktuella landinformation ska finnas tillgänglig på verkets hemsida. Vi har i dag ett databaserat system för vår land- och praxisinformation som vi på verket kallar för Lifos. Det är ett stödsystem för handläggare och beslutsfattare på Migrationsverket men även för Utlänningsnämnden, vars personal har tillgång till systemet. Det innehåller fakta om länder, kartor, vägledande beslut med mera. Informationen tillsammans med de frågor som ställs till den sökande utgör en grund för beslut i ett asylärende. Det här systemet är som sagt för närvarande tillgängligt enbart internt. Men i september förra året lämnade vi en rapport till regeringen där vi redogjorde för vad som behöver göras för att vi ska kunna göra systemet tillgängligt för allmänheten.

Vi måste ta hänsyn till vissa upphovsrättsliga frågor, sekretessfrågor och lagstiftningen som skyddar mot registrering av personuppgifter. Det finns en del tekniska frågor att lösa, men vi arbetar för fullt med att anpassa systemet och göra det tillgängligt från och med det aktuella datumet.

I dag har vi cirka 7 000 dokument i systemet. Det tillkommer ungefär 400 nya varje år. Det är dokument dels internt från Migrationsverket, dels från Utrikesdepartementet, dels beslut från Utlänningsnämnden och regeringen. Men det är material även från andra viktiga källor som UNHCR, frivilligorganisationer, utländska myndigheter med mera.

I propositionen föreslås också en ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden som innebär en tvåpartsprocess. Det innebär alltså att man ska ha möjlighet till muntlig förhandling. Meningen är att verkets personal ska föra talan i domstol. Vi har i dag en mycket begränsad processvana. Det är alltså fråga om en stor och viktig förändring av vår verksamhet. Vi måste rekrytera personal och utbilda den personal som finns. Vi räknar med att ha processförare på de tre orter som är angivna i propositionen, det vill säga i Stockholm, Göteborg och Malmö, där länsrätterna ska vara migrationsdomstolar.

Vi uppskattar att vi inledningsvis kommer att ha muntliga förhandlingar i en stor del av asylmålen. Men vi tror också att andelen muntliga förhandlingar i de ärenden som handlar om tillstånd och medborgarskapsärenden kommer att bli betydligt lägre. Våra beräkningar innebär att vi kommer att behöva cirka 80 personer som ska fungera som processförare med den här uppgiften.

Det finns en stor förändring för vår verksamhet utöver det som jag redan har nämnt som handlar om prövning av verkställighetshinder. Ett beslut om avvísning och utvisning får icke verkställas om det föreligger medicinska hinder eller andra synnerliga skäl. Verket får alltså en ny och mycket svår uppgift när det gäller att pröva verkställighetshinder. Det övergripande syftet med den nya utlänningslagen är att få till stånd ett starkare incitament för att relevanta skäl förs fram redan i begynnelsen av ett ärende.

Det är också viktigt att ha en bra kommunikation med de sökande för att, som sagt var, samtliga skäl ska framföras tidigt. Men vi tror att minst lika stor betydelse i det här sammanhanget kommer säkerligen den totala handläggningstiden och möjligheten att genomföra ett effektivt återvändandearbete att ha.

Övriga konsekvenser som vi bedömer i dag är att personalen måste få utbildning. Det kommer att krävas ganska stora utbildningsinsatser. När det gäller lokaler kommer även vi att behöva söka lokaler som fungerar tillsammans med de lokaler som domstolarna kommer att behöva.

Den stora förändringen ligger inom IT-området och IT-stödet, där, som jag nämnde, landinformationssystemet ska utvecklas och anpassas. Men vi måste också kunna skapa tekniska förutsättningar för att på ett lätt och smidigt sätt kunna lämna information till domstolarna.

Vi ska arbeta tillsammans med de tre migrationsdomstolarna och en migrationsöverdomstol. Vi ska också kunna säkra att ärendeflödet, det vill säga underlagen, går snabbt och smidigt fram för att den sökande ska få besked så snabbt som möjligt.

Hur bedriver vi förberedelsearbetet? Vi arbetar i projektform. Vi har ett stort projekt som leds av Mats Baurmann, och vi har tre delprojekt där vi koncentrerar oss på just de områden som jag nämnde för er.

Sten Heckscher, Utredningen om domstolsprövning av utlänningsärenden m. m.: Det här är en väldigt stor reform för asylprocessen men naturligtvis också för de mottagande domstolarna. Det jag ska säga här i dag är ganska selektivt. Jag ska inte trötta er med alla delar av förberedelsearbetet.

Vi beräknar, även om osäkerheten här är ovanligt stor, att vi får mer än 17 000 mål per år till de tre länsrätterna och att vi får mer än 13 000 mål per år till kammarrätten. Det innebär för berörda domstolar en fördubbling av verksamheten eller mer. Det betyder att vi sammantaget ska anställa, tror vi, ungefär 600 nya människor. För er kan det möjligen vara intressant att veta att vi räknar med ungefär 7 000 nya nämndemannadagar, så vi ska rekrytera 1 200 nya nämndemän. Det är tolkar, biträden, IT-personal och annat. Dessa data räcker för att visa att det här är en jätteoperation.

I grunden är det en bra reform. De här ärendena rör vad som är grundläggande och avgörande för enskilda människor, och det är viktigt att det sker i bra former.

Nu tillhör jag inte Utlänningsnämndens belackare. Jag anser att Utlänningsnämnden i allt väsentligt har gjort ett bra jobb under besvärliga förutsättningar. Jag vill också framhålla att Utlänningsnämndens personal inte är onda och hänsynslösa människor, utan att de är hårt arbetande och samvetsgranna människor, så att det inte ska råda någon tveksamhet på den punkten.

Men det är ändå motiverat att ändra systemet. Det är frågor som typiskt sett hör hemma i förvaltningsdomstolarna – förhållanden mellan den enskilde och det allmänna. Det är inte väsensskilt från vad vi redan har i förvaltningsdomstolarna. Vi har ju en ganska varierande karta med drygt 500 måltyper redan i dag, och några till gör väl ingen större skillnad just när det gäller den saken, även om det är många ärenden.

Det är motiverat med ett reguljärt och reglerat tvåpartsförfarande efter förvaltningsmyndighetens beslut där förvaltningsmyndigheten också blir motpart.

Det är viktigt med större öppenhet i beslutsunderlaget. Det är bra med vanliga regler för muntlighet i den första domstolsinstansen, nämligen om någon begär det och det inte är uppenbart obehövligt, vilket säkert kommer att leda till att det i framför allt asylärenden regelmässigt blir muntlig förhandling. Det blir bättre garantier än i dag för att man får möjlighet att lägga fram sin sak. Avgörandet kommer att presenteras öppet. Alla skäl kommer att anges. De kommer att kunna bemötas. Och det kommer att gå att överklaga för att få till stånd en överprövning, inte en omprövning. Det är viktigt i processrätten, både i allmänna domstolar och i förvaltningsdomstolar, att det inte är fråga om att man ska göra om hela processen när man överklagar, utan det är en överprövning och inte en omprövning av vad som har ägt rum i första instans.

När det här väl är sagt, som är positiva ord om den här förändringen, vill jag framhålla att den som tror att det här automatiskt leder till väsentliga ändringar i sak, det vill säga i hur ärendena slutar och avgörs, misstar sig. Hur ärendena slutar i sak beror på lagstiftningen. Det är där som valen görs, och det är den som domstolarna tillämpar på samma sätt som Utlänningsnämnden gjort i dag. Jag tror för övrigt inte att vi i förvaltningsdomstolarna typiskt sett är snällare än vad de är i Utlänningsnämnden, men det får väl framtiden visa.

Dessutom ser morgondagens beslutsfattare i princip likadana ut som dagens. Ordförandena i Utlänningsnämnden är domare i allmänna domstolar eller i förvaltningsdomstolar som är tjänstlediga från sina domartjänster och som jobbar där. Handläggningen har också många gemensamma drag.

Ett stort bekymmer är förhoppningarna om att det ska gå fortare. Man kan säga att den nya processordningen inte i sig innebär att det går fortare. Det blir mera muntlighet och dessutom ytterligare en instans. Vi räknar kallt med att alla Migrationsverkets avslag kommer att överklagas till länsrätt och att alla länsrättens avslag kommer att överklagas till kammarrätten. Det finns inget som helst skäl att tro att något annat kommer att inträffa.

Det här blir en ny roll för kammarrätten som prejudikatsinstans, slutinstans, vilket i och för sig är spännande men som också kommer att bli just en ny roll. Vi får fundera på hur vi på bästa sätt ska lösa detta.

Vi arbetar nu allt vad vi orkar med det här. Jag har tre roller, dels som utredare, dels som aktiv i Domstolsverkets projekt, dels som chef för en av de mottagande domstolarna, och jag kan försäkra er att några fritidsproblem finns inte.

Mycket kan hinna bli bra, och det vill vi. För kammarrättens och även för länsrättens del är det inte minst viktigt att vår befintliga personal ser de positiva sidorna med förändringen. Jag ska inte sticka under stol med att det finns en viss skepsis i våra organisationer mot förändringen. Men vi vill försöka få den positiva synen på den att överväga. Det hänger bland annat ihop med att vi redan från början måste försöka integrera den nya verksamheten med den vi redan har. Det ska inte bli två olika domstolsorganisationer inom förvaltningsdomstolarna, utan vi ska få ihop det här direkt.

Kritiska faktorer? Ja, den jättelika förändringen. Finns de här 120 domarna? Tillsättningsförfarandet när det gäller domare är ganska komplicerat. Det är något slags guanomodell som man tillämpar där, så det tar sin tid. Och det är många andra människor, som jag tidigare sade, som ska rekryteras. Men jag tror att med förskjutningen på tre månader bör det finnas hyggliga utsikter att klara rekrytering och i bästa fall också viss utbildning av den nya personalen. En annan sak är att det inte är fråga om att befolka de nya ärendena med bara befintlig personal. En viktig strategi i integrationen är faktiskt att förmå en del av dem som redan finns i våra domstolar att arbeta med de nya ärendena och vice versa. Vi får se hur vi lyckas med det, men jag tror att det är viktigt. Det kommer nog att fungera hyggligt.

När det sedan gäller lokaler kan det låta trivialt, men det är det största bekymret relativt tillgänglig tid. Om det är någonting som stör min nattsömn så är det detta.

Det är viktigt med ändamålsenliga lokaler och goda arbetsmiljöer. Det går inte med vilka baracker som helst. För att ta ett exempel så behöver Länsrätten i Stockholm uppemot 20 nya förhandlingslokaler för att det här ska gå ihop, och sådana lokaler växer inte på träd.

Med nuvarande tidsplan kommer bara Länsrätten i Skåne att klara av att få lokaler fram till den 1 april. För övriga tre domstolar blir det provisorier. Det är en olägenhet när det gäller rekrytering av personal, när det gäller arbetsmiljö, när det gäller den viktiga integreringsfrågan och en del annat.

Tiden är alltså vår mest kritiska faktor. Dessutom blir redan hårt ansträngda domstolar dubbelt så stora. Därför är det viktigt att vi fram till ikraftträdandet får goda möjligheter att beta av balanser och annat så att mottagandet kan bli så ståtligt som det ska bli.

En sak som det trots allt kan finnas skäl att stryka under är att riksdagen ännu inte har fattat något beslut om att det här ska ske. Ibland får man intryck av att alla tror att detta redan är bestämt, men talmannens klubba har inte fallit.

Domstolsväsendet är tills vidare förhindrat att ingå anställningsavtal. Vi kan inte hyra lokaler. Det är svårt att realförhandla när man inte kan träffa avtal. Vi hoppas att det här ska kunna lösas. Det finns ett förslag i vår propositionen om att regeringen ska bemyndigas att ge oss de här möjligheterna. Det är viktigt att detta kommer till stånd snarast, framför allt när det gäller lokaler.

Charlotte Svensson nämnde Lagrådets yttrande. Jag tycker att det förtjänar att upprepas att Lagrådet när det gäller tidpunkten för genomförandet förordade med stöd av ganska utförlig argumentation, som ni säkert har läst allesammans, den 1 januari 2007. Man skrev också: till nöds halvårsskiftet. Nu arbetar vi med de här förutsättningarna så hårt som vi kan. Vi gör vad vi kan.

Vi får inte låta tidsnöden skymma att reformen är angelägen och att det finns rättssäkerhetsvinster att göra. Det finns också vissa fördelar för de mottagande organisationerna. Jag brukar framhålla för min personal att det inte är alla verksamheter, vare sig privata eller allmänna, som får växa i dag. Det är snarast motsatsen som brukar gälla. Vi kommer att få en bra föryngring. Vi kan få en vitalisering också av våra arbetsformer. Det ser jag som något positivt.

Nu finns det i alla fall äntligen en proposition. I bästa fall får vi i närtid rätt att börja anställa människor och förhandla och träffa avtal om lokaler. Det kommer som sagt inte att bli bra från början, men med ett helhjärtat stöd från regeringen, en snabb behandling, som ni har ställt i utsikt här, och om vi får förståelse för ett strategiskt stöd i viktiga frågor så kan det här gå bra och bli bra. Min största reservation gäller alltså tiden, men det kan väl knappast ha undgått någon.

Trots allt slutar jag med en någorlunda optimistisk ton. Det ska nog kunna bli något slags ordning på det här, i alla fall med tiden. Men det är bekymmersamt om det blir dåligt i början.

Ingvar Paulsson, Länsrätten i Göteborg: Jag representerar alltså en av de tre länsrätter som är tilltänkta som migrationsdomstolar. Jag tänkte ta upp några frågor med den här nya processen som kommer att beröra domstolarna. Låt mig först säga – om jag sedan kommer att låta negativ – att mycket i detta är mycket, mycket bra. Det kommer säkert att borge för en ökad rättssäkerhet på området.

Propositionen innebär i huvuddragen att ärenden kommer att föras över från förvaltningsmyndigheten, Utlänningsnämnden, till allmänna förvaltningsdomstolar. För oss som arbetar inom de berörda domstolarna är det en stor utmaning och en stor förändring som helt klart kommer att påverka arbetet totalt sett inom domstolarna.

I och för sig ligger reformen i linje med den utveckling som har varit ett bra tag nu, där förvaltningsrättskipning successivt har flyttats från myndighet till förvaltningsdomstol. Tyngdpunkten har flyttats ned i instanskedjan till första instans.

Men man måste komma ihåg att utlänningsmålen har en speciell karaktär. De målen kan inte rakt av jämföras med förvaltningsmål i allmänhet. Till detta kommer att måltillströmningen med all säkerhet kommer att variera kraftigt över tiden beroende på omvärldsfaktorer som vi här hemma inte kan påverka. Det hela gör att reformen har en helt annan dignitet och en helt annan omfattning än vad vi har varit med om tidigare i förvaltningsdomstolarna.

Dessutom kommer reformen i ett läge där måltillströmningen allmänt sett ökar till domstolarna och balansläget är mycket besvärande.

Allt detta innebär och kräver att organisationen för att ta emot de nya målen är nog genomtänkt. Målen kan inte bara lyftas in som vilken annan målgrupp som helst. Därför pågår också just nu, framför allt i Domstolsverkets regi, ett mycket omfattande förberedelsearbete så att reformen ska kunna genomföras så smidigt som möjligt.

När jag har sagt det här vill jag samtidigt betona att man inte ska överdriva det speciella med de här målen. Strävan måste vara att målen ska hanteras i den ordning och under de förutsättningar som gäller för förvaltningsdomstolarna.

Många mål hos länsrätterna i dag har förturskaraktär. Det gäller LVU, LVM och psykiatrimålen. De tränger ofta redan i dag ut andra angelägna målgrupper som skattemålen och socialförsäkringsmålen. Just i dessa mål ökar balanserna på ett oroväckande sätt.

För att klara hela den nya samlade verksamheten med länsrättens nuvarande område utökat med utlänningsmålen menar jag att det säkert blir nödvändigt att inledningsvis hantera målen inom länsrätterna i en särskild ordning. Det behöver byggas upp speciella avdelningar för dessa mål där man så snabbt som möjligt kan få en hög kompetens till stånd. Men på sikt

finns det, precis som Sten Heckscher sade, skäl att sträva mot en integrering mellan måltyperna så att man inte fastnar i något som kan liknas vid en specialdomstol för just utlänningsmålen.

I förvaltningsrättskipningen är grundprincipen skriftligt förfarande. Det är ett enkelt och billigt förfarande. Inslaget av muntlighet har ökat markant under senare år. Nu förutsätter propositionen om utlänningsmålen ett stort inslag av muntlighet i migrationsdomstolarna. Man kan säga att det blir mer regel än undantag, och det innebär i sin tur en mycket stor omställning för länsrätterna som måste kunna hanteras. Det kräver noggranna förberedelser, inte minst av praktiskt slag, i form av förberedda säkerhetsarrangemang, ändamålsenliga förhandlingslokaler och liknande. Behovet av tolkar och offentliga biträden kommer att bli mycket stort.

Detta fordrar i sin tur ordentligt med tid för att förbereda genomförandet. I propositionen föreslås den 31 mars 2006 som ikraftträdandedatum. Jag skulle egentligen ha önskat mig ytterligare tid för förberedelsearbetet. Som sades här tidigare så kommer det åtminstone inte i Göteborg och Stockholm att finnas domstolslokaler klara vid ikraftträdandet.

Vid migrationsdomstolarna kommer utlänningsmålen att hanteras i en tvåpartsprocess med Migrationsverket som motpart till den enskilde. Från rättssäkerhetssynpunkt är detta bra. Det kan säkert på sikt leda till en ökad legitimitet för avgörandena. Även det stora inslaget av muntlighet som kan förväntas är en bra markering av behovet av ökad rättssäkerhet och bör vara till fördel för den enskilde.

Det är bra, men jag måste ändå peka på att man ska vara medveten om att detta förfarande kommer att ta tid och resurser i anspråk på ett helt annat sätt än vad som gäller för den skriftliga processen.

Domstolsförfarandet bygger på öppenhet och insyn, och jag förstår att behovet just av detta har varit ett viktigt motiv för att utlänningsmålen ska föras över till domstol. I dag är utlänningsmålen omgärdade av en mycket sträng sekretess. Hur det blir i migrationsdomstolarna övervägs för närvarande i förberedelsearbetet. Propositionen säger inte särskilt mycket i den delen.

Jag vill bara avslutningsvis peka på vikten av att sekretessfrågorna blir ordentligt genomlysta så att man hittar den rätta balansen mellan behovet av öppenhet och insyn och behovet av att skydda uppgifter som är känsliga för den enskilde.

Kjell Jönsson, Sveriges advokatsamfund: Det har nu gått mer än 14 år sedan Advokatsamfundet i ett remissvar motsatte sig att en utlänningsnämnd skulle införas som överprövningsinstans. Skälet var kraven på rättssäkerhet. Samfundet beförde bland annat att muntlig handläggning i stort sett inte alls skulle komma i fråga och att alltför många ärenden skulle komma att, på okända kriterier, ses som enkla och därmed kunna avgöras av en ensam ordförande. Vår principiella inställning var att det i den övervägande delen av överklagandeärendena, om asyl, familjeåterförening och medborgarskap, var fråga om en rättstillämpning.

Vi framhöll att detta också gällde tillämpningen av internationella konventioner. I enlighet med de principer som lagstiftaren redan då hade tagit ställning för – att överklagandeärenden, där rättsfrågan är huvudsak, ska gå till domstol – föreslog vi att överprövning skulle ske i allmän förvaltningsdomstol. Samfundet motsatte sig en politisk styrning av praxis.

Det är glädjande att vi nu kan välkomna regeringens förslag att flytta prövningen till domstol. Rättssäkerheten kommer att öka, inte minst genom att tvåpartsförfarande införs, att muntliga förhandlingar hålls och att utlänningen och hans ombud får del av Migrationsverkets beslutsunderlag. Samtidigt beklagar vi att förslaget ändå innehåller så många lösningar som särskiljer sig från förvaltningsprocessen i övrigt. Vi väljer nu att se reformen som ett mycket viktigt steg mot att rättstillämpningen inom utlännings- och medborgarskapsrätten normaliseras och integreras.

Regeringen har nu föreslagit att ändringarna ska träda i kraft den 31 mars 2006. Samfundet anser emellertid att det är nödvändigt att tidpunkten senareläggs ett antal månader; reformens grundläggande syften får inte riskeras genom ett för tidigt ikraftträdande. Det är av största vikt att domstolarna redan från början kan motsvara högt ställda krav på kvalitet i prövningsförfarandet och korta handläggningstider. Att få väl utbildad och tillräckligt stor personal på plats i väl anpassade lokaler måste kunna få ta ytterligare tid. Det är alltså av yttersta vikt att verksamheten tillförs tillräckliga resurser.

I det här sammanhanget framhåller samfundet att det måste beaktas att domstolsväsendet är underfinansierat. På grund av olika förändringar i lagstiftningen har målbalanterna ökat i länsrätterna med hela 19,1 %, samtidigt som domstolarna tvingats göra betydande besparingar i verksamheten. Situationen för de allmänna förvaltningsdomstolarna är redan i dag bekymmersam och i vissa fall oacceptabel.

I remissvar har samfundet liksom Kammarrätten i Stockholm uppmärksammat att ett nytt domstolsförfarande helst inte bör börja med en ingående balans av ärenden. Balansen riskerar nu att bli mycket stor. Det kan innebära en så stor belastning på det nya systemet att det riskerar att haverera. Samfundet menar att regeringen eller riksdagen bör bevilja uppehållstillstånd av humanitära skäl åt vissa utlänningar som befinner sig i Sverige, med tidigare så kallade väntetidsförordningar som förebild. Det bör med vissa undantag gälla bland andra asylsökande oavsett om lagakraftvunnet beslut finns eller inte. När det gäller dem som redan har fått sådant beslut kan samfundet inte utesluta att det finns åtskilliga som borde ha beviljats tillståndet men inte fått detta på grund av tillkortakommanden i det nuvarande utrednings- och beslutssystemet.

I avvaktan på att det nya prövningssystemet genomförs är det angeläget att Migrationsverket beviljar uppehållstillstånd i samtliga de fall där förutsättningar för det faktiskt finns hos verket. Den asylsökande och hans biträde bör redan i det nuvarande förfarandet få kunskap om den så kallade landinformationen och den inte publicerade praxis som kan påverka ärendet utgången. Information om det bör lämnas före den muntliga genomgången

med föredragande och beslutsfattare hos verket. Det finns en kultur av mistro mot asylsökande som inte kan åtgärdas genom lag men som har stor betydelse och som måste förändras. Det är angeläget att det inte förekommer schabloniserade tilltrosbedömningar.

I väntan på det nya systemet är det vidare viktigt bland annat att Utlänningsnämnden tillåter muntlig handläggning inför ordförande och ledamöter i väsentligt större utsträckning än nu, framför allt i tilltrosärenden.

Genom dessa och andra åtgärder bör rättssäkerheten med andra ord stärkas under väntetiden på det nya systemet. Det får inte bli så att balanser avarbetas på bekostnad av kvalitet och säkerhet.

I det här inledningsanförandet vill samfundet beröra vissa speciella frågor.

Handläggningen av säkerhetsärenden hos regeringen måste ses i ljuset av Sveriges internationella förpliktelser. Detta har aktualiserats senast av beslut den 20 maj 2005 av FN:s kommitté mot tortyr, CAT, då Sverige fälldes för konventionskränkningar.

Artikel 3 i FN-konventionen förutsätter att det efter ett beslut om avvísning eller utvisning finns ”an opportunity for effective, independent and impartial review of the decision to expel or remove – – – when there is a plausible allegation that article 3 issues arise.” Beslutet av CAT innebär alltså att Sverige inte har uppfyllt denna skyldighet att ha en procedur som ger möjlighet till en effektiv, oberoende och opartisk omprövning av beslutet. Sverige har nu förpliktats att förhindra liknande kränkningar i framtiden. Med nuvarande förfarande torde regeringen alltså vara förhindrad att fatta avvísningsbeslut i ärenden av det här slaget. Brådska reformer krävs som inte torde kunna anstå till dess att den nya utlänningslagen i övrigt träder i kraft. Det står klart att regeringen inte längre får förordna om omedelbar verkställighet i de fallen. Sökanden måste nämligen ges en skälig tid efter regeringens beslut att kunna vända sig till CAT.

Samfundet anser inte heller att den föreslagna proceduren uppfyller våra internationella åtaganden och menar för sin del att regeringen inte ska besluta i säkerhetsärenden utan att även de ska avgöras av domstol där den sökande tillförsäkras grundläggande rättigheter såsom att ha fått del av grunden för anklagelserna och att få försvara sig. Om en domstol ska yttra sig till regeringen måste det vara Högsta domstolen och inte kammarrätten.

Sverige har en ovillkorlig skyldighet att respektera Europadomstolens domar. Riksdagen bör enligt samfundets mening se till att motsvarande skyldighet införs vad gäller beslut av FN:s övervakningskommittéer, såsom CAT.

I ljuset av en dom av Europadomstolen den 4 februari 2005 finns det inte längre något utrymme att vägra inhibition av synnerliga skäl när det gäller domstolens beslut om interimistiska åtgärder. Det bör det enligt samfundet inte heller finnas beträffande motsvarande beslut av FN:s övervakningskommittéer. De synnerliga skälen bör utmönstras.

Jag ska säga något kort om offentligt biträde. Samfundet anser att Migrationsverkets beslut om förordnande, ersättning med mera bör återföras till rättshjälpsmyndighet. Verket bör inte förordna biträde åt sin motpart och ha ekonomisk makt över honom eller henne.

Det är vidare vilseledande att, som regeringen gör, påstå att innehållet i 18 kap. 1 § första stycket 4 motsvarar 11 kap. 8 § utlänningslagen. Det är här fråga om en betydelsefull inskränkning i rätten till biträde som regeringen inte ger någon som helst förklaring till. Samfundet motsätter sig förslaget att ett biträde ska arbeta endast med frågan om förvar i ärenden om verkställighet där utlänningen hållits i förvar i mer än tre dagar.

När det gäller prövningen i kammarrätten och kravet på extraordinär dispens så uppmärksammar samfundet i likhet med Lagrådet att förslaget om prejudikatsdispens i förening enbart med extraordinär dispens vid överklagande till kammarrätten leder till att möjligheterna begränsas att få till stånd rättelse i en länsrätts avgörande som med fog kan uppfattas som felaktigt. Samfundet anser därför att ändringsdispens bör införas.

Det är, avslutningsvis, angeläget att problemen i det nuvarande systemet inte överförs till det nya. Därför bör riksdagen, för att ta ett exempel, klargöra att det endast är i undantagsfall som asylärenden kan anses vara av enkel beskaffenhet och får avgöras av ensam domare. Som ytterligare exempel kan anföras behovet av motivuttalanden när det gäller tillämpningen av skyddsbestämmelserna. Det är egendomligt att det vid tillämpningen av reglerna om skydd på grund av väpnad konflikt inte i migrationsmyndigheternas värld förekommer någon sådan – inte i Irak eller på Västbanken och i Gaza eller tidigare i Sierra Leone och så vidare.

Det är anmärkningsvärt att erkännandefrekvensen för flyktingskap har sjunkit till så extremt låg nivå. För att motverka att den praxis som har utvecklats vid tillämpningen av skyddskategorierna konfirmeras av den nya utlänningslagen bör riksdagen därför erinra om de tidigare motivuttalanden som fortfarande ska gälla. Det är till exempel att det är angeläget att flyktningrekvisiten tolkas extensivt och att utlänningen ges *the benefit of the doubt*, att flyktingskapsbedömningen äger rum i en generös anda samt att den omständigheten att den asylsökande har tillräckliga skäl för att stanna här på annan grund än flyktingskap är en omständighet som under inga förhållanden får inverka på bedömningen av om de åberopade asylskälen berättigar honom till status som flykting.

Asylrätten måste alltså återställas.

Ordföranden: Det var det sista anförandet, och det torde innebära att vi kan ta en paus på 15 minuter. Sedan är det tid för utfrågning, främst från ledamöterna, av både dem som har hållit anföranden och andra inbjudna gäster.

Utfrågning

Ordföranden: Hjärtligt välkomna tillbaka. Då är det dags för frågor både till dem som har hållit anföranden och till andra som finns representerade här.

Birgitta Carlsson (c): Tack för intressanta föredragningar från alla som inledde det här seminariet. Vi är väldigt glada över att den här propositionen har kommit. Jag har verkligen läst den med intresse. Vi får ju chans att reagera på den genom att skriva motioner, för det är kanske inte riktigt allt i propositionen som vi tycker om.

Jag skulle vilja fråga Charlotte Svensson om detta med humanitära skäl. Vi har ju fått kritik för att det har blivit allt svårare och hårdare för människor att få möjlighet att stanna i Sverige. Vad vi känner en oro inför är att man byter från "humanitära skäl" till "synnerligen ömmande skäl". Då känns det som att det skulle bli än svårare att få uppehållstillstånd. Finns det ingen möjlighet att byta ut ordet "synnerligen" till "särskilt" ömmande skäl? Jag satt med i den utredningen när vi lyfte fram detta, och vi tyckte att det var viktigt med en generös bedömning.

Sedan vill jag ställa en fråga till Janna Valik. Vi har hört föredragningar av dig när du har varit hos oss i utskottet om att barn ska höras. Hur kommer man att jobba i den nya processen med detta? Jag har träffat på lite för många barn som inte har fått komma till tals. De har varit så gamla som till och med 16–17 år. Det är oerhört viktigt, tycker jag, att man i det nya systemet från början tar hänsyn till barns situation och lyssnar på dem innan de hamnar i apatiska tillstånd.

Hur kommer man att jobba med länderinformation? Det är oerhört viktigt att alla har en god och uppdaterad kunskap om hur det ser ut i de olika länderna. I länder där det är krigföring sker det ju rätt stora förändringar ganska snabbt, och då är det viktigt att man verkligen har den senaste informationen. Hur kommer man att jobba med det?

Det var någon här som sade att man skulle ge det nya systemet en chans genom att minska ärendebalanserna. Vi tycker också att det vore bra om man gjorde det. Vi har en motion redan färdig på det området. Det skulle vara intressant att höra om det finns förslag till hur man ska minska ärendebalansen.

Charlotte Svensson, Utrikesdepartementet: Anledningen till att vi utmönstrar begreppet "humanitära skäl" är för att få en mer preciserad bestämelse. Preciseringen till "synnerligen ömmande omständigheter" gör att det blir lättare att se vilka omständigheter som avses.

Det andra skälet till att vi har valt det här begreppet gäller tyngdpunkten. Asylprocessen präglas av väldigt starka negativa drivkrafter. Det var flera tunga remissinstanser som pekade på att detta med "humanitära skäl" gör att fokus flyttas från det som asylprocessen egentligen handlar om, från skyddsbehovet till de humanitära skälen – sjukdom – som uppstår i Sverige. Det här var ett sätt att försöka att se till att fokus ligger rätt, på skyddsbehovet. Det är bakgrunden till att regeringen tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet valde att gå fram med det förslaget.

Janna Valik, Migrationsverket: Jag uppfattade att det ställdes två frågor. Den första handlade om barnen. De handläggare som arbetar med att ta emot asylsökande när de kommer till Sverige har samtliga fått utbildning

när det gäller utredningar och intervjuer med barn. Vi har också ett material som man ska använda när man intervjuar barn. Har du träffat så stora barn som 16–17 år gamla som man inte har pratat med, då är det någonting som har blivit fel. Det är klart uttalat att så inte ska ske, och vi har alltså en organisation för hur det ska gå till. Det bör inte vara någon skillnad mot det system som vi har i dag. Barn ska höras där det är möjligt att höra dem.

Den andra frågan handlade om tillgång till material och annat. Det är just precis det som vi arbetar med. Det material som vi kommer att använda kan vi låta allmänheten ta del av. Händer det någonting i något land ska informationen finnas tillgänglig både för oss och för andra. Det ingår i det arbete som handlar om att anpassa vårt material för en publicering på vårt nät.

Sven Brus (kd): Sten Heckschers föredragning andades ju optimism och en positiv ton, att det här skulle gå att genomföra på ett bra sätt. Samtidigt säger han att han möter en skepsis i organisationen framför allt bland domare. Det kan man ju känna oro inför. Jag vill fråga: Vad består den skepsisen i? Handlar den om organisationens förutsättningar att bemanna, hitta lokaler och sådana praktiska frågor? Eller handlar skepsisen om innehållet i reformen, om de materiella bestämmelserna i lagen och så vidare? Det skulle vara intressant att få detta lite belyst.

Sedan tar Kjell Jönsson upp en oerhört väsentlig fråga i sammanhanget, och det är de ärendebalanser som i dag finns hos myndigheterna. De kommer ju inte att vara noll den 31 mars. Hur stora de är kan vi ha olika uppfattningar om, men de kommer inte att vara noll. Hur hanterar man detta? Det skulle jag önska att både Sten Heckscher kommenterade utifrån sitt uppdrag och kanske också statssekreteraren.

Sten Heckscher, Utredningen om domstolsprövning av utlänningsärenden m.m.: Jag tror att den skepsis som finns är sammansatt. Trots allt är detta en jättelik förändring. Det handlar om mer än en fördubbling när man redan har en ganska ansträngd arbetssituation. Det är ett bekymmer. Sedan ska jag väl inte sticka under stol med att vi kommer att bottenskrapa möjligheterna att rekrytera nya domare. Det är viktigt för att man ska försöka att vidmakthålla de höga krav som vi ställer. Vi hoppas att vi ska kunna rekrytera också personer med annan bakgrund än den klassiska domarbakgrunden.

Sedan är detta alldeles nytt. Det är klart att innehållet i ärendena medverkar till skepsis och oro, kanske man snarare ska säga. Det är känsliga ärenden. De kommer att väcka stor uppmärksamhet. Många talar om demonstrationstågen på Riddarholmen. Det här är alltså väldigt sammansatt.

Personligen brukar jag försöka att peka på de positiva sidorna. Attityden bland våra medarbetare varierar i huvudsak med åldern. De yngre är något mera positiva än de äldre.

Men vi arbetar med den här frågan, för jag tror att det är strategiskt riktigt. Att den här verksamheten ska integreras med den redan befintliga tror jag är ett väldigt viktigt inslag. Där inser jag – som Ingvar Paulsson säger – att det kan vara besvärligare, i alla fall till att börja med, i länsrätterna än hos

oss. Men vi har olika planer för att försöka att integrera det här på något sätt redan från början. Fast det försvåras naturligtvis av att vi inte kan ha sammanhållna lokaler, utan det kommer att bli lite splittrat.

När det gäller balanserna har Utlänningsnämnden fått ytterligare resurser i år, och där kör man så att det ryker. Med hjälp av ytterligare personal arbetar man hårt för att balanserna ska vara så låga som möjligt. Erfarenheterna är att antalet ärenden ökar på sommaren. Vi ska akta oss för att ta ut någonting i förskott, men det finns en del som tyder på att balanserna kommer att vara något lägre den 31 mars än vad vi har räknat med. Men det får vi väl klara.

När vi har sysslat med dimensionerna av verksamheten framöver har vi utgått ifrån att de balanser som domstolsväsendet tar över ska kunna jobbas ned på tre år. Det är utgångspunkten för själva dimensioneringen.

Charlotte Svensson, Utrikesdepartementet: Jag vill tillägga till det som Sten säger att tidpunkten för genomförandet av den här reformen råkar infalla ganska väl utifrån att asylinströmningen nu minskar och att vi reviderar ned prognoserna. Det kommer in färre människor i Sverige som söker asyl. Det påverkar också. Det betyder att både Migrationsverket och Utlänningsnämnden avgör fler ärenden än vad som kommer in. Vår bedömning är att vi kommer att ha en väldigt låg balans vid övergången till det nya systemet utifrån det som vi kan se i dag. Ärendebalansen kommer alltså inte att vara något problem.

Domstolsverket räknar med ett högre antal ärenden än vad vi tror att det kommer att bli, det vill säga att det kommer att finnas en viss överdimensionering vid domstolarna redan från start.

Tobias Billström (m): Jag har två frågor som jag riktar till representanterna för Justitiedepartementet och Utrikesdepartementet. De gäller resurser och rekrytering.

Erfarenhetsmässigt vet vi att reformer som har präglats av svag styrning har sämre förutsättningar att bli lyckosamma, och det gäller i synnerhet den ekonomiska styrningen. Nu framgår det av propositionen att regeringen avser att anslå medel för genomförandet, och detsamma kan man också utläsa av vårens tilläggsbudget. Men det finns ju fortfarande ett antal frågetecken. Det handlar om huruvida resurserna blir konsistenta eller av engångskaraktär. Hur har man uppskattat resursbehovet avseende fortbildning? Det är ju extra betydelsefullt givet att reformen avser att bygga på vidareutveckling av praxis inom systemet.

Från moderat sida tycker vi naturligtvis att det är väldigt viktigt att man inte drabbas av det alltför välkända smöret-i-pannan-syndromet, det vill säga att man kastar i smöret, så fräser det till och sedan är det borta. Det vill vi inte vara med om.

Den andra frågan rör det som Sten Heckscher tog upp om de 7 000 nya nämndemannatimmarna och de 1 200 nya nämndemän som behövs. Vi från Moderaterna är väldigt förvånade över att det inte finns någon koppling eller hänvisning till ersättningssystemen för nämndemännen inom ramen för den

här propositionen. Det är ju särskilt problematiskt givet den demografiska profil som man i dag ser på nämndemannakåren. Vi vill inte att det ska bli enbart studenter och pensionärer som ska sitta med och döma i dessa mål. Men den risken är faktiskt ganska så påtaglig givet de problem som partiorganisationerna i dag har med rekrytering. Så jag är väldigt intresserad av vad som kommer att hända på den här fronten.

Charlotte Svensson, Utrikesdepartementet: Jag tänkte överlämna frågan till en av mina medarbetare. Men jag vill bara säga något kort om nämndemännen. Alla politiska partier kommer att behöva ta ett gemensamt ansvar, eftersom det är de politiska partierna som utser nämndemän. Det här är naturligtvis någonting som vi får diskutera, hur man ska rekrytera människor. Jag tror också att det finns ett intresse för att delta i den här typen av mål hos väldigt många människor. Det handlar om att vi måste ta ett gemensamt ansvar för att få fram dessa nämndemän.

Jag tänkte överlämna ordet till Björn Berselius som mera konkret kan redogöra för de resurser som är avsatta.

Björn Berselius, Utrikesdepartementet: I 2005 års vårproposition avsattes ett antal miljoner för den här reformen. För 2005 avsattes 200 miljoner för omställningskostnader. För 2006 och 2007 avsattes ungefär 900 miljoner kronor för genomförandet och driften av reformen. Det blir alltså merkostnader i förhållande till dagens kostnader för Utlänningsnämnden.

Dessa siffror baserades på att det skulle vara ett ikraftträdande den 1 januari 2006. Nu när vi skjuter på ikraftträdandet blir det en liten förskjutning av omställningskostnaderna som snarare kommer att hamna på 2006. Totalkostnaden för 2006 kommer kanske att bli något lägre än vad vi tidigare har uppskattat.

Men i höstens proposition kommer vi naturligtvis att se över kostnaderna på nytt för att göra en ny och uppdaterad bedömning av alla kostnader för reformen. Men det är ungefär i den här storleksordningen som det kommer att hamna, i alla fall enligt vad vi uppskattar nu.

När det gäller omställningskostnader och utbildningsinsatser är naturligtvis allt sådant medtaget i bedömningarna. Vi har redan nu tittat på vilka utbildningsinsatser som kommer att krävas framöver med anledning av reformen. Jag hoppas att det var svar nog på frågan.

Anita Jönsson (s): Jag har en fråga till Sten Heckscher och Ingvar Paulsson. Ni pratade båda om att man skulle integrera dessa ärenden i allmänna domstolar. Jag kunde avläsa lite olika nyanser i ert sätt att tala om detta. Sten Heckscher sade att man ganska snart skulle få en ordning där det var integrerat. Men från Ingvar Paulsson kände jag mer skepsis, och han sade att det skulle ta tid. Om jag nu har uppfattat det här rätt skulle jag gärna vilja höra er säga lite mer om detta med integrering i allmän domstol. Det är väldigt viktigt för oss att vi med den här propositionen verkligen hamnar där.

Ingvar Paulsson, Länsrätten i Göteborg: Som Sten Heckscher sade tidigare beror kanske den nyansskillnad som kunde läsas in på skillnaderna i instanserna. Kammarrätten har inte lika mycket muntliga förhandlingar som länsrätterna kommer att ha. När jag säger att man måste börja med en specialordning betonar jag samtidigt att det inte får bli någon specialdomstol. Man måste alltså så fort som möjligt gå mot en integrering. Men från början är det omöjligt, för att få i gång reformen så fort som möjligt och få upp kompetensen.

Sedan kan man säkert vidta vissa åtgärder där en del av de befintliga måltyperna i länsrätten kan hanteras på den här avdelningen. En del av det som kommer till oss kanske kan hanteras i den gamla länsrättsorganisationen.

Om det kunde inläsas en skillnad mellan oss två tror jag att det framför allt beror på att vi arbetar lite olika. I länsrätterna arbetar vi med domare och nämndemän. I överrätt dömer man i juristsammansättning. Det är lite olika förutsättningar. Det går kanske lättare att snabbare integrera i Kammarrätten, men den frågan ska ju egentligen Sten svara på.

Sten Heckscher, Utredningen om domstolsprövning av utlänningsärenden m. m. : Ingvar ger en bra bild av det här. Det är lite olika förutsättningar, men vi bärs upp av samma ambition att integrera. Jag tror att det kommer att vara lite lättare att få en integrering till stånd tidigare i Kammarrätten. Men det återstår att se. Det stökas ju till av målens förturskaraktär, som också någon var inne på här tidigare. Vi måste se till att inte resten av rättskipningen bryter samman. Men ambitionen är att få ihop det på olika sätt.

En sak som man också kan använda är personalrörlighet. Det är ytterligare en metod för integrering. Men det är precis det här som vi nu sitter och arbetar med, alltså vilken intern organisation som vi ska ha i de berörda domstolarna när det här träder i kraft. Vi är inte riktigt redo att berätta alla detaljer för vi har inte bestämt det än. Men ambitionen att integrera finns.

Anne-Marie Ekström (fp): Jag vill också tacka för den intressanta föredragningen som har hållits. Jag vill ställa en fråga till Migrationsverket. Anslaget till Migrationsverket varierar ju med antalet asylsökande. Just nu är det minskade anslag. Janna Valik säger att man ska utöka kompetensen och att man ska ha mer länderinformation. Hur kommer man att klara att utbilda fler människor samtidigt som kompetens kanske försvinner? När man får minskade anslag finns det ju risk för att personer försvinner från en arbetsplats.

Sedan pratade Kjell Jönsson och även Janna Valik om offentliga biträden. De får större arbetsområden och göra mera när det gäller utredningar om asylsökande. Hur påverkar det Migrationsverkets personal?

Vidare skulle jag vilja ha en kommentar från Kjell Jönsson om detta med att det är verket som utser de offentliga biträdena. Det tycker jag är en viktig och springande punkt.

Till sist har jag ytterligare en fråga som ingen här har berört. Det finns ingen länsrätt norr om Stockholm. Hur har man funderat i det fallet, och hur kommer man att lösa de problemen? Det finns många asylsökande uppe i norr, och det kommer att bli höga resekostnader för att de ska ta sig ned till Stockholm.

Sten Heckscher, Utredningen om domstolsprövning av utlänningsärenden m.m.: Det är ett beslut som är fattat i Regeringskansliet. Det har förelagts oss och tre länsrätter. Så jag har inte mycket att säga om det.

Janna Valik, Migrationsverket: Anne-Marie har alldeles rätt. Migrationsverket är inne i en fas där vi minskar vår verksamhet. Antalet asylsökande har blivit lägre, och prognoserna pekar alltså på en ytterligare minskning. Så det är alldeles korrekt.

Men den kompetens som behövs för att svara mot de krav som ställs på verket när man utifrån propositionen går in i en ny roll är det inte säkert att man har på verket. Just nu gör vi en kartläggning, och vi räknar med att både göra utbildningsinsatser och även rekrytera ny personal till verket. Det är ungefär så vi resonerar. Men vi försöker givetvis att ta vara på den kompetens som vi har så långt det går.

Sedan är jag inte säker på att jag förstod din andra fråga, Anne-Marie, men jag svarar som jag tror att jag förstod den: Hur ska vi kunna använda kompetensen ordentligt för att få fram de ärenden där det krävs ordentliga grundinsatser från början? Det sätt vi tillämpar i dag innebär att det offentliga biträdet tillsammans med den sökande lägger fram dennes sak. När vi träffas för en muntlig diskussion har man alltså möjlighet att utveckla vissa frågeställningar beroende på vad vi tycker behöver klarläggas.

Det är detta jag menar är ett slags vägledning för den sökande – att veta att det här är de väsentliga delarna i ditt ärende. Vi tycker att det stärker rättssäkerheten att vi faktiskt för en dialog kring detta och kan peka på det samt att det offentliga biträdet närvarar vid den diskussionen och därmed har möjlighet att hjälpa den sökande ytterligare.

Jag tror att det var det som Anne-Marie frågade om.

Kjell Jönsson, Sveriges advokatsamfund: Till en början vill jag påminna om att innan den nuvarande utlänningslagen infördes hade Rättshjälpsmyndigheten uppdraget att förordna offentligt biträde och hantera ersättningsyrkanden. Redan i det sammanhanget var det många remissinstanser som anförde tveksamhet mot att Migrationsverket skulle förordna med tanke på att den myndigheten kunde upplevas som motpart. Detta hade regeringen förståelse för vid den tiden, men anledningen till att det överfördes till Migrationsverket var att man ville korta väntetiderna.

I det nya systemet kommer Migrationsverket att vara motpart. När man ska ta ställning till frågan om Migrationsverket ska ha kvar denna funktion eller inte måste man, menar jag, se på hur verket har hanterat dessa frågor under de här åren. Då är det vissa saker jag skulle vilja peka på:

Migrationsverket har i sina interna handledningar sagt att ett biträde har dubbla lojaliteter, det vill säga inte bara mot klienten utan också mot staten som uppdragsgivare. Man har framhållit att det kan uppstå motsättningar mellan det som biträdet behöver göra som advokat med hänsyn till advokatetiken och vad som ska anses som ersättningsgillt arbete. Verket har då sagt att biträdet är skyldigt att handlägga ärendet så billigt som möjligt för staten. Nu har Advokatsamfundet reagerat på detta och tillskrivit verkets generaldirektör, och de här formuleringarna är borttagna. Men det finns nog anledning att befara att detta synsätt dominerar verkets bedömningar av ersättningsgillt arbete.

Jag menar att det är viktigt att det i den här processen finns något av *equality of arms*, alltså en möjlighet att vara någotsånär jämställd i processen, och det är vi inte. Vi har exempelvis pratat mycket om detta med landinformation. Där finns det en regel som säger att biträdet inte ska få någon som helst ersättning för att ta del av denna landinformation, vilket naturligtvis är ett problem. Det blir dessutom ett särskilt problem eftersom Migrationsverket anser att om sådan landinformation som kan påverka det enskilda ärendets utgång inte har införskaffats för just det ärendet anses den inte tillförd ärendet i förvaltningslagens mening. Det betyder alltså att vi normalt sett inte ens får del av sådan information som kan påverka ärendet.

Det finns många andra problem som har att göra med ersättningsfrågorna och möjligheterna att ha jämställda parter. Det kanske tar för lång tid att gå in i detalj här, men jag vill uppmana utskotten att titta mycket noga på detta. Självfallet är samfundet också villigt att bidra till ett utredningsarbete.

Ordföranden: Den sista utestående frågan var huruvida även länsrätter i norra delen av Sverige skulle kunna tas i anspråk.

Charlotte Svensson, Utrikesdepartementet: Vi har övervägt detta ganska noga och kommit fram till tre länsrätter – Stockholm, Göteborg och Malmö. Framför allt handlar det om att en liten länsrätt skulle bli helt dominerad av de här ärendena. Den skulle bli som en specialdomstol eftersom de här ärendena är så många. Vi tror också att de tre största länsrätterna är de som klarar att hantera en flexibilitet i inströmningen. Detta har vi då tagit till priset av att det blir fler resor, vilket dock också är medräknat i den budget som är avsatt. Det är de överväganden vi har gjort.

Ulla Hoffmann (v): Jag har tre frågor – en till Janna Valik, en till Håkan Sandesjö och en till Brian Gorlick från UNHCR.

Kjell Jönsson sade många bra saker i sitt anförande. Framför allt var det bra att han lyfte fram vad som händer fram till det att vi lägger ned Utlänningsnämnden och för över ärendena till länsrätterna. Om jag förstod det hela rätt menar Kjell Jönsson att rättssäkerheten bör stärkas under den här perioden.

Han tog upp två exempel. Hur kommer till exempel Migrationsverket att arbeta med landinformation? Kommer man att underlätta för den asylsökande och hans eller hennes biträde att kunna få ta del av sådan information likaväl som praxis?

För Utlänningsnämnden handlade det om muntlig handläggning: Har Utlänningsnämnden för avsikt att under tiden fram till det att ärendena förs över till förvaltningsdomstolar öka muntligheten i nämnden?

Av UNHCR skulle jag vilja höra, kort och gott: Hur ser ni på förslaget till ny utlänningslagstiftning?

Janna Valik, Migrationsverket: Vi försöker att hela tiden jobba i syfte att stärka rättssäkerheten och öppenheten. Vi har fått ett antal sådana uppdrag från regeringen redan. Det nya arbetssätt som jag beskrev innebär bland annat att man får tillgång till och insyn i hur vi hanterar ärendet mycket tidigare. Vi förbereder faktiskt just nu ett beslut om att vi ska kunna lämna ut *all* information. Vi jobbar alltså hela tiden med att vara i fas och framför allt att öppna så mycket det går även innan. Jag tror att de offentliga biträden som jobbar med oss i detta också uppfattar och upplever att vi försöker finna vägar.

Det här upphör självklart samtidigt som allt material läggs på nätet. Då finns det ju tillgängligt för alla att se. Men vi försöker jobba undan och hitta former och vägar redan nu.

Håkan Sandesjö, Utlänningsnämnden: Jag vill passa på tillfället att tacka Sten Heckscher för det oreserverade beröm som Utlänningsnämnden fick. Jag delar nämligen den uppfattningen. Utlänningsnämnden är i dag en professionell myndighet med väldigt engagerad och kunnig personal. Jag har sagt det flera gånger tidigare och fortsätter att säga det till personalen: Vi ska fortsätta precis som vanligt. Vi lägger oss inte ned och väntar på nedläggningen, utan vi fortsätter med kompetensutveckling på olika sätt och jobbar med vårt personalpolitiska handlingsprogram, inte minst vad gäller etiska frågor. På det sättet upprätthåller vi en rättssäkerhet, och på det sättet kan vi också vara bra ända fram till slutet.

När det gäller frågan om muntlig handläggning är det de enskilda domarna som avgör när det ska vara sådan och inte. Jag kan inte ålägga dem, i strid mot gällande lagstiftning och deras egen bedömning, att öka antalet muntliga handläggningar.

Brian Gorlick, UNHCR: Jag ska försöka att göra det kort och gott, som Ulla sade.

UNHCR har inte kommit med något remissvar på den här propositionen, men vi följer debatten och har så gjort de senaste månaderna. Det är en ganska intressant debatt, och det är olika grejer som är viktiga. Jag har många gånger hört folk säga att vi måste bygga upp kompetensen hos domarna, att vi måste ta beslut i god tid, att vi måste hitta en plats där

domaren kan sitta och att vi måste ta in många nya domare, tjänstemän och jurister. Det är faktiskt mycket att göra inom sex månader, om man tänker sig att inte så mycket ska hända under sommaren och semestern.

Vi på UNHCR är beredda att hjälpa till hos alla myndigheter, framför allt om nya domare måste utbilda sig i internationell flyktingrätt, så att de förstår vad UNHCR är, vilken roll vi kan spela i det svenska systemet och vilken information vi kan lägga fram för att hjälpa dem att ta beslut. Detta är vi beredda att göra.

Cecilia Magnusson (m): Det här väcker onekligen mycket frågor. Jag ska försöka att begränsa mig till tre.

Först vill jag anknyta till Anne-Marie Ekströms fråga om första instansen och främst till departementet ställa frågan hur vi ska kunna garantera det som sägs i propositionen om att detta ska koncentreras kring första instansen och att ytterligare åtgärder behövs. Janna Valik sade i sitt anförande att man även hade behov av lokaler för detta, vilket jag skulle vilja ha lite mer utvecklat. Och är kompetensutveckling hos offentliga biträden ett behov?

Den andra delen är detta med nämndemän. Jag blev lite förvånad när man från departementet sade att det fanns intresse bland människor för att bli nämndemän i *sådana här* mål när det står i propositionen att nämndemännen ska inordnas i den vanliga verksamheten. Det ska alltså inte vara specialnämndemän. Jag skulle gärna vilja få en utveckling av det resonemanget.

Sedan kan jag inte låta bli att undra: Hur pass allvarlig är den här lokalbristen som har tagits upp i flera delar, framför allt när det gäller länsrätterna i Stockholm och Göteborg? Vad händer den 1 april om det inte finns några lokaler? Kommer man att inrätta tvåskift eller treskift på länsrätten i Göteborg, eller vad finns det för lösningar? Hur pass allvarlig är den här situationen? Jag frågar eftersom den nämns hela tiden.

Charlotte Svensson, Utrikesdepartementet: Som jag tolkar det är frågan hur vi får tyngdpunkten i första instans. För det första handlar det om de åtgärder som regeringen gav Migrationsverket i uppdrag redan för ett och ett halvt år sedan och som nu genomförs, det uppdrag som vi kallar rättssäkerhetspaketet. Det handlar mycket om det nya sättet att arbeta, att kvalitets-säkra processer, tolkar och så vidare. Detta arbete pågår. Det är inte helt slutfört, men jag tycker att verket där gör ett bra arbete.

För det andra kommer själva tvåpartsprocessen att göra att det blir ett helt annat tryck på Migrationsverket i och med att man i domstol blir motpart till en asylsökande. Det förhållandet kommer också att kräva att man kvalitetssäkrar på ett helt annat sätt. Denna interaktion tror jag kommer att få stor betydelse i att Migrationsverket blir bättre som förstainstans och att man får tyngdpunkten i ärendena där.

Ordföranden: Det var också en fråga om nämndemännen, huruvida de skulle vara speciellt intresserade av dessa ärenden.

Charlotte Svensson, Utrikesdepartementet: Att de här frågorna engagerar människor vet vi alla. Vi får ha en diskussion, som jag sade tidigare på en annan fråga, om nämndemännen. Jag väntar också på Domstolsverkets och Sten Heckschers bedömning av situationen när det gäller rekryteringen. Precis som jag sade tidigare tror jag att vi också har ett ansvar där.

Ordföranden: Då var det också en utestående fråga om lokalbrist. Det kanske är Sten som närmast svarar på den.

Sten Heckscher, Utredningen om domstolsprövning av utlänningsärenden m.m.: En av de svårigheter som vi har haft i det arbete som nu har pågått i ett halvår är att allting har flutit. Allt har varit uppe i luften. Det har inte funnits några beslut. Den tidsplan som gällde när vi började har redan havererat. Redan när jag fick det här uppdraget i mitten av november förra året fick jag frågor om hur sjutton vi skulle klara detta till den 1 januari. Då sade jag: Ja, det blir knappt, men vi får väl göra vad vi kan. Då var tidsplanen lagrådsremiss före jul, ett riksdagsbeslut skulle väl redan ha varit fattat och så vidare. Den tidsplanen har ju förskjutits.

Detta har också konsekvensen att vi fortfarande i denna dag inte har rätt att teckna avtal om lokaler eller att anställa människor. Det finns förslag som ska ge oss de möjligheterna, förhoppningsvis inom några veckor, kanske inom tio dagar eller någonting sådant, och det är väl bra. Det betyder dock att det inte har varit möjligt att gå i verkliga realförhandlingar när det gäller lokalfrågan. Självfallet har vi sonderat frågorna och har väl vissa begrepp, i alla fall för en del av de berörda domstolarna, om hur detta så småningom ska kunna lösas. Men vi kan inte verkligen gå i köttet på den frågan förrän vi har rätt att träffa avtal. Det är faktiskt så; jag vill gärna framhålla det en gång till även om det är tjatigt.

Nu har vi kommit så långt att det är sonderat, och Malmö länsrätt kommer att fixa det här. De kommer att vara hemma när detta träder i kraft. Vi vet också att någon varaktig lösning för de tre övriga domstolarna inte kommer att finnas då. Om vi nu kan träffa avtal någon gång i sommar kommer vi i varje fall för länsrätterna i Stockholm och Göteborg att kunna ha ändamålsenliga och bra lokaler den 1 september, den 1 oktober eller någonting i den stilen. För Kammarrätten är det fortfarande lite grann uppe i luften, men det borde gå ungefär på samma sätt. Fram till dess måste vi alltså ha provisorier, med de olägenheter som det innebär.

Det har ju varit många datum på tapeten under diskussionen inför propositionen. Vi har också haft lite planer på hur man skulle kunna klara detta till exempel med ett ikraftträdande den 1 juni eller någonting sådant. Då hade vi tanken att eftersom verksamheten går ned lite i tingsrätter och hovrätter kan vi kanske flytta in i deras förhandlingslokaler och låna dem över sommaren fram till dess att lokalerna blir färdiga, med de bekymmer som det innebär. Vi försöker alltså hitta möjliga lösningar.

Nu när vi får de här rättigheterna kommer vi naturligtvis att se vad vi kan hitta. Jag ska gå och titta på tre hus här i Stockholm i nästa vecka. Vi kämpar alltså med detta. Men det är inget att sticka under stol med att det

hade varit mycket bättre om man hade haft möjlighet att iordningställa lokaler, låt vara genom att pressa fastighetsägare – det gör vi ju redan – så att de fanns på plats när vi skulle börja. Det blir nämligen en bättre verksamhet också rent arbetsmiljömässigt och när det gäller arbetssituationen för dem som ska jobba med detta. Man måste ju tänka även på deras situation, också i ljuset av att vi strävar efter att marknadsföra detta som en bra förändring.

Jag kan försäkra att vi gör allt vad vi kan här och verkligen försöker. Det är inte mycket mer att säga.

Ordföranden: Jag tror att vi har läget ganska klart för oss. Slutligen gällde det kompetensutveckling för offentliga biträden. Är det Migrationsverket som vill kompetensutveckla?

Kjell Jönsson, Sveriges advokatsamfund: Jag kan först allmänt säga att Advokatsamfundet har infört krav på sina ledamöter att genomgå en professionell vidareutbildning. En advokat får heller inte åta sig uppdrag på rättsområden som han inte kan. Här är det uppenbart att det krävs kompetensutveckling även på vår sida. Advokatsamfundet planerar också sådana utbildningar, men vi måste faktiskt vänta till dess att det finns ett riksdagsbeslut så att vi vet vad vi ska utbilda om.

Göte Wahlström (s): Jag har egentligen två frågeställningar som jag skulle vilja ha belysta. I och för sig har de diskuterats tidigare, men kanske kunde vi ta det något fördjupat.

Janna Valik har ju redovisat den förändringsprocess som pågår inom Migrationsverket, både för att möta situationen och för att utveckla totalt sett. Men vi har ju också emellanåt en diskussion om den asylsökandes skäl och svårighet att föra fram dessa skäl i ett initialt skede. Det kan krävas flera samtal innan skälen kommer fram. På vilket sätt kan vi förändra processen så att skälen lyfts fram i ett tidigt skede och vi inte får de utdragna processer som vi i dag emellanåt upplever och som framför allt diskuteras i den mediala debatten?

Den andra frågeställningen var egentligen kopplad till den sista föredragningen och två av de saker som där lyftes fram. Det ena var ärendebalansen på Utlänningsnämnden. Vi har fått en beskrivning av att ekonomi har ställts till förfogande för att man ska kunna arbeta ned balansen. Håkan Sandesjö kan kanske redovisa lite grann av situationen nu och vilket arbete man genomför på Utlänningsnämnden för att få ned balansen. Kanske kan han även lite grann belysa det som också lyftes fram i den sista föredragningen, nämligen det nollställnings- eller tidsförordningsförslag som diskuteras i motionshantering från några partier och konsekvenserna av detta utifrån den erfarenhet vi har i landet av dylika situationer.

Janna Valik, Migrationsverket: Det är självklart grundläggande för allt vi gör och allt som händer inom asylprocessen att vi skapar en situation där den sökande berättar alla skäl som är viktiga för dennes ärende. Det kan man göra på många olika sätt. Man kan göra det genom att åstadkomma ett

samtalsklimat där den sökande känner ett förtroende och faktiskt berättar allt som behövs. Ett annat konkret sätt är just det arbete vi har utvecklat, det vill säga att man har en chans att i förväg förbereda sig för samtalet tillsammans med det offentliga biträdet. Man går alltså själv igenom sin egen berättelse med det offentliga biträdet, och så presenterar man det och så kommer man till ett samtal där man kan komplettera utifrån det samtal man för med handläggaren, beslutsfattaren på Migrationsverket. Denne har då möjlighet att betona att just detta är viktigt för dig att vi klarar ut så att vi får allt underlag som du över huvud taget kan ge oss för att vi ska kunna ta ett beslut i ditt ärende. Jag tror alltså att det handlar om arbetssätt, men det handlar också om kommunikation.

Håkan Sandesjö, Utlänningsnämnden: Först var det frågan om ärendebalanser. Den prognos som lämnades runt årsskiftet visade på ungefär 10 000 ärenden i balans vid årsskiftet 2005/06. Sedan dess har det hänt ganska mycket. Nämnden har för det första fått ytterligare resurser. Vi har utökat från 215 personer i januari till 240–250 i dag, och vi kommer i september att vara 280. För det andra har de prognoser som Migrationsverket hade i början av året om de ärenden som man antog skulle komma till nämnden också sänkts. På två sätt kommer vi alltså åt balansen ganska bra. För närvarande sänker vi balanserna med ungefär 700 ärenden i månaden.

Men jag delar också Sten Heckschers oro här: Det kommer naturligtvis inte att bli samma sänkning över sommaren, och sedan finns det också andra osäkerhetsfaktorer beroende på själva avvecklingsproceduren. Det är dock min bedömning, när vi nu har fått de här ytterligare tre månadernas förskjutning av nedläggningen, att balansen kommer att vara väsentligt lägre än de 10 000 som nämndes i inledningen av året. Jag kan dock inte ge någon exakt siffra.

När det sedan gäller frågan om tidsförordning, det som brukar kallas amnesti, har jag i många olika sammanhang avrått från en sådan sak. Det innebär nämligen inte någon som helst nollställning av ärendebalansen. Ett ärende där en tidsförordning gäller ska prövas på vanligt sätt, liksom även de andra grunder som är åberopade i ärendet, asylskäl och så vidare. När det gäller själva tidsförordningen måste man också pröva frågan om brottslighet, frågan om identitet och så vidare. Dessa ärenden tar minst lika lång eller längre tid att handlägga. Man kan alltså inte få ett rent bord på det viset.

Johan Linander (c): Jag tror att det var Ingvar Paulsson som talade om att sekretessfrågorna inte var tillräckligt belysta. Jag skulle vilja ha ytterligare information om vad du menar med det.

När vi kommer in på sekretess kommer jag att tänka på de säkerhetsärenden som också ska tas in i den här processen. Jag vet inte riktigt vem som är lämpad att svara på det, men jag skulle vilja höra något om avvägningen mellan öppenheten i den nya processen och de behov av sekretess som kan finnas i säkerhetsärenden.

Ingvar Paulsson, Länsrätten i Göteborg: Jag vill bara flagga för sekretessfrågan. Det finns ju en särskilt sträng sekretess kring utlänningsärendena i dag. Den preliminära bedömning som görs i det arbete som pågår just nu – och jag vill verkligen betona preliminära – är att detta kommer att gälla också i domstolarna. Jag vill bara poängtera att man måste gå på djupet med detta. Vill man uppnå den här öppenheten och insynen kanske man också måste beakta om sekretesslagstiftningen eventuellt måste ändras eller åtminstone övervägas. Jag är själv ingen expert på sekretess, men jag ville bara lyfta fram frågan eftersom den inte behandlas särskilt mycket i propositionen.

Kjell Jönsson. Sveriges advokatsamfund: Sekretess i säkerhetsärenden kanske jag ska säga någonting om i samband med förslaget om hur själva instansordningen ska se ut. Det framgår av propositionen att regeringen får mycket sekretessbelagd information från andra stater under förutsättning att denna information endast hanteras i regeringen. Den här informationen är naturligtvis av relevans för de anklagelser som kan riktas mot den enskilde asylsökande men också för frågan om det finns risk för tortyr vid ett återvändande av utlännings.

Vad jag har förstått ger Säpo inte den fullständiga informationen till Migrationsverket och kommer förmodligen inte att göra det heller till kammarrätten. Då får vi alltså ett kvarstående problem om ingenting görs, nämligen att den asylsökande faktiskt inte får del av informationsmaterialet och prövningen. Den fullständiga prövningen kommer i stället även i fortsättningen att ske hos regeringen som första och sista instans. Ska det vara en effektiv och rättssäker prövning måste naturligtvis underinstansen ha del av samma material som den sista instansen.

I föredragningen här framhöll Advokatsamfundet att om man nu ska gå på det förslag som regeringen har presenterat så bör det alltså vara Högsta domstolen som avger yttrande till regeringen och inte kammarrätten.

Det finns många goda skäl för det. Man kan inte rimligen anta att Säkerhetspolisen inte skulle vilja lämna information till Högsta domstolen och säga att man inte litar på HD. Vidare bör främmande stater ha ett förtroende för att sekretessbelagt material som lämnas ut hamnar hos landets högsta domstol. Man må kanske ha funderingar kring vad en migrationsöverdomstol är, men man kan inte rimligen ha det gentemot landets högsta domstol.

Frågorna om möjligheten för den enskilde att få ta del av materialet under betryggande former måste lösas. Annars har vi inte något säkert system. Tyvärr har vi under senare tid sett exempel på att det här inte har fungerat. Jag vill tillägga att även Nipu för sin del konstaterade att regeringen inte kan betraktas som en opartisk instans i de här ärendena. När det gäller säkerhetsärenden har regeringen något av en motpartsställning. Det var kanske ett lite utvidgat svar på din fråga. Men det här måste ses över ordentligt av utskotten, enligt vår uppfattning.

Sten Heckscher, Utredningen om domstolsprövning av utlänningsärenden m.m.: Jag kan inte låta bli att komma med en kommentar till om det här som delvis kan ha att göra med mina tidigare sysselsättningar. Jag tror att man måste se i ögonen att detta är ett olösligt dilemma. Detta kommer aldrig att kunna få en fullständig lösning. Det är fullständigt självklart, Kjell, det du säger och att du driver den linjen. Jag har full respekt för det. Samtidigt vet du lika bra som jag att det inte finns någon hundra procentig lösning på den frågan, bland annat av skäl som du själv säger, nämligen att tillgången till information är begränsad av hur informationen kommer att hanteras. Det är något som vi har inte bara i den här typen av ärenden utan också i andra sammanhang. Det är lika bra att vi ser i ögonen att detta inte kan lösas så att det blir hundra procentigt i båda ändarna. Det är lika bra att se det.

Huruvida främmande makt har mer förtroende för Högsta domstolen än för kammarrätten ska jag låta vara osagt. Jag tror att du är lite naiv om du tror att det skulle förändra saker. Det tror jag inte att det gör. Men jag kan ju ha fel, jag är ju jävlig.

Ordföranden: Det senare får vi väl förhoppningsvis inte någon visshet om.

Charlotte Svensson, Utrikesdepartementet: Det vi gör nu är ändå att vi föreslår en förbättring mot situationen i dag genom att vi får en tvåinstansprövning och en muntlig förhandling i Migrationsöverdomstolen där verkställighetsfrågan blir bindande för regeringen. Det betyder inte att vi inte fortsätter att titta på det här. Det kan vara bra för utskottet att känna till att vi har ett asylprocedurdirektiv som kommer att antas av EU. I samband med det kommer vi att behöva se över hanteringen av säkerhetsärenden. Så det kommer att utredas. Men det finns inte möjlighet att gå fram med något annat förslag som är berett i dag. Det här är så långt vi kan komma i dag.

Johan Pehrson (fp): Vi är i slutet på en ganska lång process där vi ska hitta en bättre och mer rättssäker process i de här ärendena. Vi är alla ense om att det är steg i helt rätt riktning och mycket bra i många delar. Men det handlar om förtroendet, känner jag, för våra domstolar framöver, ett förtroende som har diskuterats på sistone. Därför är det väldigt viktigt att själva genomförandet slutgiltigt blir bra. Här har vi ansvariga samlade, lagstiftarna inklusive jag själv, och en hel del experter i form av myndighetspersoner och organisationer med stort intresse i detta och som också tar ansvar för hur detta genomförs.

Det verkar som om frågan om tidpunkten inte är så lite komplicerad. Det har uttryckts en del positiva och uppfriskande förhoppningar om att det här nog ska gå, men det jag har hört är inte så himla hoppingivande. Det verkar vara som att man kanske inte ska ha förhandlingar på spårvagnarna i Göteborg men att det finns klara problem med lokaler. Man är orolig över rekryteringen. Man är orolig över rekryteringen av nämndemän. Det är kompetensfrågor. Då är frågan om man ska ha så bråttom. Vi vet att Lagrådet är mycket tveksamt till det datum som är skrivet i propositionen från

regeringen, den 31 mars. Vi vet att Advokatsamfundet också avstyrker detta. Sten Heckscher var inne på att han inte skulle ha något emot om det blev några månader till åtminstone.

Jag skulle vilja höra hur Domstolverket ser på detta och vad det kan göra för balanser och annat på våra domstolar, vad det kan leda till med tanke på det intresse som finns för de här frågorna och med tanke på mängden. Det kan innebära att förtroendet samlat för våra domstolar minskar när man får fokus på det också, inte bara de balanser vi har på andra ärenden som jag hävdar ofta är förfärande stora på våra förvaltningsdomstolar.

Jag vill också höra vad några ideella organisationer här tycker, Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar, likaså UNHCR. Hur ser ni på denna fråga? Vad innebär det ur ert perspektiv för processen om man skulle skjuta fram ikraftträdandet till låt oss säga den 1 juni eller kanske den 1 september? Skulle det innebära att man tappade mycket? Eller skulle ni kunna se stora vinster i att vi i slutet av processen inte snubblar på tröskeln och det faller platt till marken när den här viktiga reformen ska genomföras?

Thomas Rolén, Domstolsverket: Tidpunkten har diskuterats. Det finns olika komponenter i tidpunkten. Vi har lokalerna, som vi har hört en hel del om, vi har anställningarna, och vi har den praktiska hanteringen i domstol med en besvärande balanssituation. Det är alldeles klart att vi från Domstolsverket gärna hade sett en senare ikraftträdandetidpunkt. Det är av de skälen och av lokalskälen. Sten har varit inne på det. Jag kan bara understryka att jag som representerar verket inte har rätt att teckna några hyreskontrakt. I och med att jag inte har den rätten än så länge kan jag heller inte teckna några kontrakt med några entreprenörer som ska bygga om. Vi har hört att det till exempel i Stockholm ska byggas 20 stycken förhandlingssalar någonstans. Vid den tidpunkt som nu ligger i förslaget, den sista mars, kommer vi att bli tvungna – och den processen är i full gång – att försöka hitta temporära lokaler fram till dess att de riktiga lokalerna blir färdigställda. Någon annan möjlighet har vi inte att lösa detta. Vi tror att det kan finnas temporära kontorslokaler, men det är besvär med alla förhandlingssalarna. Det arbetar vi på.

Vad det gäller personal har vi en mycket tajt tidsplan för att rekrytera domare och andra. Vi tror att vi med ett skohorn kan klämma in det till nu aktuellt datum, men det beror, som ni säkert förstår, på hur många kompetenta sökande vi får när vi utlyser alla de här tjänsterna. Vi har försökt lyssna lite grann men inte gjort några vetenskapliga undersökningar. Ibland får vi intrycket att intresset är stort, och ibland får vi intrycket att intresset inte är lika stort. Detta beror också på sådana saker som arbetsmiljö med mera. Där kan intresset variera. Vi försöker, och vi har redan, som ni säkert har sett, annonserat om ett stort antal domare.

I förvaltningsdomstolar har vi för närvarande en besvärande balanssituation. Det är därför väldigt viktigt att vi nu på ett tidigt stadium kan anställa domare som hjälper till att arbeta av balanserna och på det sättet förbere-

der hela ikraftträdandet av reformen. Sten var inne på det tidigare och fick en fråga om hur de nu ordinarie domarna ser på den här reformen. Det är en rädsla för att de mål som nu kommer och som man i och för sig inte har någonting emot – tvärtom, många tycker att det kan bredda och göra det intressant – är förtursmål. Då kan man vara rädd för att det tränger ut den nuvarande ordinarie verksamheten i form av socialförsäkringsmål, skattemål etcetera.

Anders Sundquist, Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar: Vi ser gärna att reformen skjuts på framtiden, i varje fall till halvårsskiftet 2006, av de skäl som har framförts här både när det gäller möjligheten att rekrytera och att skaffa lokaler för domstolarna. Vi ser också att det finns ett behov av utbildning och att det inte går att fylla under den korta tid som står till förfogande. Vi tycker att ni bör ta i övervägande det erbjudande som UNHCR har givit här om att bistå med utbildning avseende internationell flyktingrätt.

Brian Gorlick, UNHCR: Jag kan inte säga så mycket, men jag tycker också att det ser ut som att det finns mycket att göra innan man kan ha ett nytt asylsystem med domstolar som fungerar här i Sverige. Det är inte fel att ta god tid på sig för att organisera, utbilda och förbereda sig innan man växlar system på ett radikalt sätt.

Hillevi Engström (m): Balanser är ett olyckligt begrepp som vi alltid använder inom rättsväsendet. Vi måste komma ihåg att det handlar om människor som lever under väldigt svåra förhållanden. Det kan vara både krig, sjukdomar, stress och apati. Vi måste ha det i minnet. När det tar så lång tid blir man sjuk under processen. Därför har jag två frågor, dels till Håkan Sandesjö, dels till Janna Valik om hur man arbetar rent konkret på de två myndigheterna.

Jag vet att man rekryterar mer personal, men det finns ju andra metoder att snabba på processen. Man kan tänka sig att man jobbar måndag–måndag, 8–20, att man jobbar i skift eller att man har morötter för personalen som gör att man kanske avstår från viss del av semestern och jobbar lite mer eller att det finns flera nämnder inom Utlänningsnämnden under sommaren. Den planeringen är väl vad jag förstår likadan som alla andra somrar, att man har nämnd en dag i veckan med ett antal ledamöter och domare. Jag tror att det finns mycket man kan göra för att inte människor ska behöva vänta så länge som de gör. Man kan titta på lite nya metoder i utredningsarbetet utan att för den skull tappa kvaliteten. Det är de synpunkter jag har. Kanske vi kan komma bort från balanser så vi inte glömmer bort att det är människor i väldigt utsatta situationer vi pratar om.

Janna Valik, Migrationsverket: Jag uppfattade att frågan mest var till Utlänningsnämnden, men jag kan säga kort att jag absolut håller med dig om att vi alltför ofta pratar ärenden fast det väldigt mycket handlar om människor av kött och blod som befinner sig i en komplicerad situation. Det har vi framför ögonen hela tiden. Så vi jobbar stentufft för att snabba upp våra

tider. Det handlar också om det jag sade först, om kommunikationen med den sökande och om att skapa förutsättningar. Ibland tar också det tid om man befinner sig i kris. Det är en komplicerad fråga, men vi ska absolut jobba så att det går fortare och hela tiden utveckla vårt arbetssätt.

Håkan Sandesjö, Utlänningsnämnden: Vi har rekryterat flera personer, men det är en sak som är väldigt viktig att komma ihåg. Man får inte eftersätta kvaliteten. Det får inte gå med för stor hastighet. Därför anser jag att det enda vettiga sättet är att anställa fler människor som jobbar i lugn och ro på normalt sätt och som är välutbildade. Några andra metoder kan jag inte se.

Karin Granbom (fp): Vi är många som ser fram emot den nya ordningen som ska bidra till ökad rättssäkerhet och snabbare förfaranden, eftersom vi vet att det nuvarande systemet med nya ansökningar om uppehållstillstånd har medfört stora problem. Nu ska vi se till att vi undviker den prövning som sker om och om igen. Men nya skäl och omständigheter kan faktiskt framkomma efter att ett ärende har behandlats. Vad jag har förstått så ska Migrationsverket i framtiden självmant pröva om nya omständigheter utgör hinder mot verkställighet efter ett lagakraftvunnet beslut. När jag läser i propositionen framkommer det att Lagrådet har framfört kritik om att det finns viss risk för att skillnaden mot den nuvarande ordningen inte kommer att bli så stor. Då vill jag ställa frågan: Är det exakt klart vilka omständigheter som kommer att prövas som nya omständigheter?

Charlotte Svensson, Utrikesdepartementet: Vi delar inte riktigt Lagrådets farhågor. De här ärendena är annorlunda, och precis som du säger kan det hända någonting i hemlandet. Det måste finnas en ventil i nya omständigheter. Det handlar alltså om att det inträffar en revolution, en miljökatastrof eller något annat i landet och att man därigenom får ett skyddsbehov. Då måste man naturligtvis kunna pröva det även om det är under verkställighetsfasen. Den ventilen finns också i förslaget. De omständigheter som berörs är av den typen som kan ligga till grund för ett skyddsbehov.

Mona Jönsson (mp): När man kommer långt ned på listan har man fått sina svar. Jag tänkte fråga om speciella risker för specialavdelningarna i domstolarna och om rättssäkerheten i processen. Men jag tänker fråga Janna Valik angående processen i första instans. Ser ni hur lång tid det kan ta? Om man har varit med om trauman kanske man har förträngt det, och det kommer inte upp förrän långt senare. Hur har ni tänkt att hantera det?

Sedan vill jag ställa en fråga till Sten Heckscher. För inte så länge sedan, några veckor tillbaka, var du både i socialförsäkringsutskottet och i justitieutskottet. Då hörde vi att tidsplanen skulle hålla. Jag undrar vad som hände på vägen.

Janna Valik, Migrationsverket: Det är precis det jag försökte säga förut. När man söker skydd, oavsett skäl, kan man befinna sig i en situation där allt inte kommer i den första berättelsen. Därför tycker jag redan nu att vi kan se att vid det arbete som vi använder, där man får berätta vid ett antal olika tillfällen och inte bara med Migrationsverkets personal utan tillsammans

med sitt ombud i lugn och ro, kommer det fram saker som är betydligt mer adekvata för ärendet hela tiden. Jag tycker att kvaliteten ökar väldigt tydligt. Jag har själv fått lov att delta i ett antal sådana samtal, och jag tycker att det är en väldigt stor skillnad om jag jämför med det gamla sättet att jobba som vi hade. Det går åt rätt håll, men vi får aldrig glömma det vi pratade om innan. Det här handlar om människor, och det handlar om människor som har en fråga att ställa till det här landet av olika skäl, det vill säga: Kan jag stanna här? Det finns inte ett regelverk, inte ett system som kan tala om vid vilket tillfälle man för fram just de adekvata skälen. Vår uppgift är att hela tiden jobba så att vi ger en möjlighet för människorna att berätta det. Det är det viktigaste. Jag tycker att vi har utvecklat ett arbetssätt där det ges en möjlighet. Vi kan säkert utveckla det ännu mer utifrån de nya förutsättningarna.

Sten Heckscher, Utredningen om domstolsprövning av utlänningsärenden m.m.: Det är riktigt. För tre månader sedan var jag i socialförsäkringsutskottet. För en månad sedan var jag i justitieutskottet. Om vi börjar med justitieutskottet så gjorde jag fullständigt klart för utskottets ledamöter att det inte var någon bra idé med ikraftträdande vid nyår. Det tror jag att många här i lokalen kan intyga. När det gäller socialförsäkringsutskottet fanns det inget förslag. Däremot hade jag för mina uppdragsgivare, företrädare för både Justitiedepartementet och Utrikesdepartementet, redan i januari när det stod klart att någon lagrådsremiss inte var lagd gjort klart att den tidsplanen var föga realistisk. Men det fanns ju ännu inget förslag om att det skulle träda i kraft vid nyår. Så det fanns inget skäl att driva den frågan så hårt då. Sedan kom Lagrådets yttrande, och det var synnerligen tydligt på den här punkten. Man kan alltid diskutera det här, men så ligger det till med den saken. Det är en annan sak om man får ett uppdrag. Då gör man vad man kan för att driva det så bra som möjligt, också om tidsplanen är orealistisk.

Jag vill lägga till en sak som inte har blivit nämnd här som också har med tidsplanen att göra. Under våren i år tror jag att Kamrarrätten i Stockholm har yttrat sig över fyra eller fem betänkanden med förslag till ytterligare ändringar i utlänningslagstiftningen som alltså ännu inte är processade. Jag tror att det ligger två till i systemet. Så den proposition som ligger på riksdagens bord om en ny utlänningslag ska tydligen ändras ytterligare några gånger på vägen fram till det tänkta ikraftträdandet. Det är en sak som möjligen gör det hela något ytterligare komplicerat. UD får väl svara på hur många betänkanden det är. Vi har lite svårt att hålla räkningen på dem. Jag tror i alla fall att jag har yttrat mig i vår om fyra eller fem ytterligare förslag, och det kan komma lite till. En del av dem är på väg att bli propositioner. Snacka om att allting flyter omkring.

Ordföranden: Det händer att vi i riksdagen ibland vill ändra lagar. Då gör vi det.

Kjell Jönsson, Sveriges advokatsamfund: Angående asylsökande som har varit utsatta för trauman är det naturligtvis många som har väldigt svåra upplevelser bakom sig. I det nya systemet blir det advokaten, det offentliga biträdet, som i första hand kommer att lyssna på berättelserna. Det är oerhört viktigt att vi på den här sidan också har en förmåga att lyssna och förstå det som ligger bakom vad människor säger. Samtidigt måste Migrationsverket och också Utlänningsnämnden ha förståelse för att det arbetet måste få ta tid och att vi måste ha möjlighet att kunna få en skälig ersättning för sådant merarbete. Jag vill påstå att den förståelsen inte finns hos Migrationsverket i dagens läge. Gärna, Janna Valik, att vi lyssnar och ser till att allting kommer fram så tidigt som möjligt, men det måste också finnas grundläggande förutsättningar för det så att inte vi som är biträden direkt motarbetas när vi vill träffa våra klienter.

Charlotte Svensson, Utrikesdepartementet: Området asyl- och migrationspolitiken är ett av EU:s största lagstiftningsområden, så väldigt mycket av det här råder vi inte över själva. Det kommer att vara så. Det kommer att komma många förändringar i utlänningslagen under de kommande tre fyra åren. Det är en lång process när man håller på och harmoniserar det här området inom EU. Ändringarna i utlänningslagen kommer inte att ta slut. Det är inte så att om vi hade väntat några månader till så hade vi fått lagen som kommer att gälla. Det här är ett reformarbete som kommer att pågå under lång tid.

Kalle Larsson (v): Att vi har en diskussion i den senare delen som handlar mycket om tidsplaner och vad som är praktiskt möjligt kan man se som ett betyg till den proposition som trots allt är förelagd riksdagen nu. Det finns invändningar och synpunkter. Det finns säkert – låt mig säga det – saker som kan förbättras i den propositionen också. Kompromisser har ju den karaktären att man inte är nöjd med allt som står i dem. Men tidsplanen verkar vara en huvudfråga. Det säger ändå att det är steg i rätt riktning som tas innehållsmässigt i det förslag som nu föreligger. Det är också en process som har inletts för många år sedan. Det är vi väl medvetna om allihop. Tidsgränsen ska väl också ses lite grann i det ljuset. Vi har varit många som vid många tillfällen och på olika sätt, formellt och informellt, påpekat sätt att göra processen snabbare och att också sätta i gång den tidigare.

Min fråga till de inblandade departementen och myndigheterna vill vända lite grann på det. Vi hör invändningarna. Vi känner till de praktiska bekymren. De är väl beskrivna i vidlyftiga ordalag. Finns det någon av er som redan nu kan säga att den tidsgräns för genomförande som sätts i propositionen är omöjlig? Finns det någon från inblandade departement och myndigheter som i dag kan säga att det är en omöjlig tidpunkt att uppfylla, så säg det! I annat fall är det ni säger att det finns svårigheter, att det finns saker att lösa. Det bestående intrycket är ju ändå att det är möjligt att lösa dessa. Det var den första delen. Den som så önskar får begära ordet på den punkten.

Det andra handlar om väntetidsförordningar, nollställningsbeslut och så vidare. Jag skulle vilja be Kjell Jönsson utveckla sin syn på detta. Du nämnde något av det i ditt inledningsanförande, och det har funnits andra som har kommenterat det under hearingens gång. Vad är din syn och er syn på möjligheterna till väntetidsförordningar och nollställningsbeslut, det en del kallar amnesti?

Sten Heckscher, Utredningen om domstolsprövning av utlänningsärenden, m.m.: För att tala med Kalle Larsson kan jag väl fortsätta att vara vidlyftig. Det var väl mig du avsåg. Jag tror att jag är den som har talat mest om tidpunkten här i lokalen. Jag kan inte se saker och ting lika svart och vitt som du ser dem. Man måste kunna se det här lite mer nyanserat än att bara konstatera om det är möjligt eller omöjligt. Det är klart att något slags verksamhet kommer att kunna bedrivas den 31 mars. Det är ingen tvekan om det. Vad jag och många andra med mig talar om är att vi som är inblandade i det här och som ska ta hand om det här när väl talmannens klubba har fallit är angelägna om att det ska bli bra, att vinsterna med den här reformen verkligen ska kunna förverkligas. Då är det vår skyldighet att tala om vilka komplikationer tidsplanen innebär och som i sin tur får konsekvenser för kvaliteten i reformen. Det är ett kontinuum. Det går inte att säga kategoriskt att det är omöjligt. Det går inte heller att säga att den föreslagna tidsplanen ger den här förändringen de bästa förutsättningarna. Det är så man måste se det. Det är en fråga om kvalitet i genomförandet. Det är fråga om att ge den här förändringen bästa möjliga förutsättningar. Det kan man inte säga i termer av möjligt och omöjligt, svart och vitt.

Kalle Larsson (v): Jag är helt överens om att det är en värdefull reform som ska genomföras till det bästa. Man ska också vara medveten om att ju längre tidsgränsen flyttas framåt i tid desto bättre blir självfallet förutsättningarna att göra det praktiskt möjligt. Samtidigt får en angelägen rättssäkerhetsreform på det här området vänta. Många människor blir då drabbade av det som tidigare har varit, försiktigt uttryckt, en mindre rättssäker ordning.

Jag vill också ge den kommentaren att datumet den 1 januari 2006 inte kommer nu eller kom med lagrådsremissen. Det var beslutat när budgetpropositionen togs i höstas. Så det datumet har varit klart sedan en relativt lång tid tillbaka.

Sten Heckscher, Utredningen om domstolsprövning av utlänningsärenden m.m.: Vi har delvis olika syn på de statsrättsliga förutsättningarna. Det fanns inget beslut om att den här reformen skulle träda i kraft den 1 januari 2006. Det beslutet har ännu inte fattats. Det är förslaget i den nuvarande lagpropositionen som styr det.

Jag är helt överens med dig om att det är en balansgång. Naturligtvis ska man sätta det i kraft så tidigt som möjligt utan att äventyra konsekvenserna. Men vi kan ha lite olika uppfattningar om kvaliteten i den nuvarande prövningen.

Ordföranden: Den andra frågan var ställd till Kjell Jönsson, om amnesti, nollställning, tidsförordning eller vad vi nu väljer att kalla det.

Kjell Jönsson, Sveriges advokatsamfund: Det har väsentligen två olika syften. Det ena är att det nya systemet inte ska belastas av en stor balans. Jag menar att oavsett vad vi har hört om optimismen att få bort balanserna så är det ändå fråga om betydande balanser. Man pratar om en avarbetning under tre års tid. Domstolarna ska dessutom hantera två regelsystem samtidigt. Ett tillräckligt skäl för att införa en förordning om att en sökande på ansökan ska kunna få sin sak prövad utifrån de här kriterierna är att bereda ordentliga möjligheter för det nya systemet att fungera väl. Det tror jag i sig är tillräckligt.

Å andra sidan är det de humanitära aspekterna. Jag vill göra en liten historisk tillbakablick. 1991 ansåg statsmakterna att ett års väntetid för barnfamiljer var ett tillräckligt starkt humanitärt skäl för att få stanna i landet. För ensamstående var det ett och ett halvt års väntetid. Nu gäller helt andra tidsgränser. Det finns personer som har kommit hit och sökt asyl år 2002 och ännu inte har fått sin sak utredd hos Migrationsverket. Vi har pratat om att det är fråga om människor av kött och blod, människor som är traumatiserade. Det är de människorna som vi som ombud och advokater träffar dagligen. Det kan bli ganska förfärande perspektiv att se att man kommer att få vänta ytterligare flera år. Det finns människor som har varit här mycket lång tid, i många år, även barn och barnfamiljer. Det har ju en humanitär aspekt, även en rättssäkerhetsaspekt. Om staten inte har kunnat ge uppehållstillstånd under så många år förefaller det rimligt att man tar konsekvenserna av det och ger tillstånd. Det är sammansatta skäl, vill jag påstå.

Janna Valik, Migrationsverket: Jag vill bara be Kjell Jönsson att ge mig uppgifter om den person som inte har blivit utredd på så lång tid. I så fall vill jag omedelbart göra någonting åt det.

Ulla Hoffmann (v): Jag har en fråga till Håkan Sandesjö. När jag frågade om det var möjligt för Utlänningsnämnden att tillåta en ökad muntlig handläggning, sade du att det inte går eftersom det skulle vara mot lagen att öka den muntliga handläggningen, om jag förstod det hela rätt. Jag vill helt enkelt veta vilken lag det är fråga om och varför man inte kan öka den muntliga handläggningen i Utlänningsnämnden. Vi brukar ju klaga på att det är för lite av detta, så det vore väl bra i så fall.

Håkan Sandesjö, Utlänningsnämnden: Vad jag sade var att det är den enskilde domaren, beslutsfattaren, som avgör om det ska vara muntlig handläggning eller inte med stöd av 11 kap. 1 § utlänningslagen. Jag kan därför inte gå till den enskilde domaren och säga: Du ska köra mer muntlighet här.

Det får han avgöra. Det var svaret.

Ordförande: Det finns inga fler frågor, och vi närmar oss slutet av denna utfrågning. Då ger jag ordet till justitieuskottets ordförande Johan Pehrson.

Avslutning

Justitieutskottets ordförande Johan Pehrson (fp): Vi är många som har väntat länge på denna reform, och nu ligger förslaget på vårt bord.

Jag vill tacka alla er som har medverkat här i dag. Jag hoppas att vi nu i riksdagen har bra förutsättningar att värdera innehållet i propositionen och de synpunkter som har kommit fram här i dag när det gäller tider och annat, så att denna lagstiftningsprodukt, som det heter, ska bli så bra som möjligt. Det är nämligen väldigt många människor som förtjänar att den blir mycket bättre, och det finns ett stort engagemang för detta. Men vi får naturligtvis även väga in andra saker när det gäller hur detta påverkar våra domstolar i övrigt.

För oss i justitieutskottet är det uppenbart att vi inte äger frågan i huvudsak. Men i bisak spelar det väldigt stor roll för oss hur det går för våra domstolar. Det påverkar alla andra ärenden och mål som ligger där också, mål som ofta är minst lika angelägna.

Tack så mycket för att ni kom. Tack Tomas Eneroth för att vi gjorde detta tillsammans. Det är bra när utskotten tillsammans försöker finna gemensamma frågor att jobba med. Det blir ofta lite bättre. Vi får se om det blir det i slutändan.

Inbjudna deltagare

Utrikesdepartementet

Charlotte Svensson

Christina Sandqvist

Björn Hammarberg

Björn Berselius

Annika Rudestad

Ulrika Sandell

Ingela Fridström

Justitiedepartementet

Per Hall

Mattias Almqvist

Rikard Jermsten

Domstolsverket

Thomas Rolén

Ulla Pålsson

Peder Jonsson

Utredningen om domstolsprövning av utlänningsärenden m.m.

Sten Heckscher

Länsrätten i Göteborg

Ingvar Paulsson

Utlänningsnämnden

Håkan Sandesjö

Carl-Otto Schéle

Allan Grönwald

Britt-Louise Gunnar

Karin Fährlin

Helene Falk

Migrationsverket

Janna Valik

Lars-Gunnar Lundh

Mats Baurmann

Rikspolisstyrelsen

Hans Rosenqvist

Sveriges advokatsamfund

Kjell Jönsson

Maria Billing

Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar

Anders Sundquist

Anna Löfgren

Madelaine Seidlitz

UNHCR

Brian Gorlick